

Tnejil Tu'j Pabl kye Nimil aj Corint

Corint tb'i jun nmaq tnam toj tx'otx' Grecia. At nim k'aax'il toj, ex at nim kynab'lxjal, ex at nimku nimb'il te twutz tx'otx' toj. Ex at nimku il ex jni' nya b'a'n toj, a ok tq'o'n mib'in kyxol Ttanim Dios antza.

Tojjo tkab' tb'e Pabl, te' t-xi' q'mal Tb'anil Tqanil, antza xi xkyeye tu'n tkyij tq'uqb'in Ttanim Dios. Exla qa tetaq Diosjo aq'untl lo kyxol nimil, me attaq nim ti', a nya wen. Tu'npetzi'n, tzaj ttz'ib'in Pabljo u'j lu'n, tu'ntzin tkyijjo nya b'a'n toj tumil. Kyoj capítulos 1–6, xi ttz'ib'in Pabl kyi'l'jjo nya b'a'n, a o tb'i kyi'l' junjuntl, ex kyoj capítulos 7–16, nchi tzaj ttzaq'win Pabljo kyxjelb'itz nimil aj Corint toj jun kyuj, a xi kysma'n te.

Ex atzin jni' nya b'a'n o txi tmiyon Pabl kyjalu'n: Ajo kypa'b'l kyib' kyxol nimil, ex jni' kynimsb'il kyib', ex jni' ky'a'jin, ex jni' nya wen ti'l'jjo Xjan Wab'l'j, ex jni' nya wen ti'l'jjo kyoklin tu'n Xewb'aj Xjan, ex nya wenjo kyximb'itz ti'l'jjo tu'n kyjatz anq'in kyimnin. Ex kolb'il tib' Pabl ti'l'jjo toklin te tsanjil Jesús, qu'n attaq junjun toj Corint, a nq'mante qa noq jun xjalxi, ex qa nya il ti'l'j tu'n tkub' kyb'in tyol Pabl.

Jun q'olb'il tu'n Pabl kye nimil toj tnam Corint

1 ¹Ayi'n Pabl, o chin txokli'y noq tu'n tajb'il qMan Dios, tu'n woka te jun tsanjil Klolqe Jesucrist. Nkub' ntz'ib'inji'y u'j lu'n junx tuk'a qerman Sóstenes ²te kye'y, ayi'y Ttanim Dios toj tnam Corint, ^a ayi'y o chi el pa'n tu'n Crist, a Jesús, ti'l'j tkyaqil nya b'a'n, ex o saqix kyanmi'n tu'n. Ex o chi oka te tajlal Ttanim Dios junx kyuk'a txqantl toj tkyaqil twutz tx'otx', aye' nimilqe ti'l'j tb'i Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil, a kyAjaw ex qAjaw te jun majx.

³Noqit ax qMan Dios ex qAjaw Jesucrist tzaj q'onte t-xtalb'il ex tnu'k'b'il kyib'aja.

⁴Kukx nxi nq'o'nji'y chjonte te Dios kyi'ja, tu'n t-xtalb'il ma tzaj tq'o'n kye'y, noq tu'n kymujb'il kyib'a tuk'a Crist, a Jesús. ⁵Qu'n noq tu'n, ma tzaj tq'o'n Dios tkyaqil q'inimil kye'y toj kynimb'ila, tze'nku tu'n kyyola ex kyoytzqib'ila.

⁶Atzin lu'n jun yek'b'il qa ma kub' kyniminji'y Tb'anil Tqanil ti'l'j Crist, a

xi qq'ma'n kye'y. ⁷Tu'npetzi'n, nti'l' atx taj kye'y, tu'n Xewb'aj Xjan, a ayi'y nchi ayo'n tulil qAjaw Jesucrist. ⁸Ex axte Dios k'wel wa'b'in kye'y jikyinxix wen toj kynimb'ila te jun majx, tu'ntzin mix a'l jun tz'okx xch'inte jun ti' toj kywutza, aj tpon tq'l'ijil tu'n tul qAjaw Jesucrist. ⁹Ex ate Dios kukx njapin b'aj Tyol tu'n, a xjaw sk'o'n kye'y, tu'n kymujb'in te kyib'a tuk'a qAjaw Jesucrist, a Tk'wal.

Nya wen tu'n tb'aj qpa'n qib', awo nimilqo

¹⁰Ayi'y werman, nchin kub'sin nwutza kye'y noq toj tb'i qAjaw Jesucrist, tu'n tkub' kyxmoxin kyib'a, tu'n mi b'aj kypa'ne kyib'a; qala' noqpe kyja tu'n tok kymujb'inxix kyib'a wen, tu'ntzintla tten kynab'la junx, ex jun elnin kyyola.

¹¹Qu'n o nb'i'y jun tqanil kyi'ja kyun jni' tb'aj Kloé, qa at q'oj kyxola. ¹²Nya tiqu'n nxi nq'manji'y lu'n kye'y, qu'n tu'n noq tze'nchaqu nkyq'ma'n. At junjun nq'ma'nte, qa te Pabl, junjun te Apolos, ^b ex junjun te Pegr. Ex at junjun te Crist, chi'.

^a 1:2 Kyb'i. 18:1. ^b 1:12 Kyb'i. 18:24-28.

¹³ ¿Ma ila'tzin elnin Crist toj kywutza? ¿Ma ajinqintzin we' xin jaw twutz cruz tu'n kypaja? ¿Ma tiljtzin nb'i'y, i ku'xi'y toj a', te jawsb'il a'? ¹⁴ Chjontex qMan Dios, mix a'l jun kye' tku'x toj a' wu'n te jawsb'il a' wu'n, qala' o'kx Crispo^c ex Gay.^d ¹⁵ Tu'npetzi'n, mix a'l juntl kye' aku q'mante qa til'j nb'i'y xi kuxiy toj a'. Qu'n ex noqit ma chi kuxa wu'n toj a', nyatla til'j nb'i'y xjawe wi'n, qala' til'jxitla tb'i qMan Dios, ex Tk'wal, exsin Xewb'aj Xjan.

¹⁶ Ex ma tzul julk'aj toj nk'u'ja, qa tkyaqil tb'aj Estéfanos i kux nq'o'n toj a' te jawsb'il a'.^e Me mi na'n wu'n qa atx juntl. ¹⁷ Qu'n nya ma chin tzaj sma'n tu'n Crist noq tu'n kyku'x xjal toj a' wu'n te jawsb'il a', qala' tu'n t-xi nq'ma'n Tb'anil Tqanil kolb'il. Tu'npetzi'n, mi xin yoli'n kyuk'iy tuk'a nmaq yol tb'anilx kywutzxjal, tze'nku jun aj u'j, noq tu'n kyxi lipekuy wi'ja, qala' tu'n kyxi lipey til'jjo t-xilin nyola, a at tipin tu'n qklet, a tkyimlin Crist twutz cruz te qxel.

A Crist tipin ex ttab'l qMan Dios

¹⁸ Qu'n atzin Tb'anil Tqanil kolb'il, a xi nq'ma'n til'jjo tkyimlin Crist twutz cruz, nti' tajb'in toj kywutzxjal, aye' kyja kyxi' toj najin. Me atzin Tqanil lu'n tipin Dios te' te qe, awo' nqo okx toj tbe'eyil kolb'il, tu'n qklet tu'n.^f ¹⁹ Tu'npetzi'n, ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

K-okil nyupi'n kynab'ljo aj nab'l;
ex k-elil wi'jli'n kyojtzqib'ljo aj u'jil.^g

²⁰ ¿Ma atzin tq'uqiljo twutzxix a kynab'l? ¿Ex ma atzin tumiljo aj u'jil exsin jni' x'tij tzalu'n twutz tx'otx'? Qu'n axte qMan Dios ma tz'ok najsinte kynab'ljo xjal anetzi'n.^h ²¹ Qu'n tb'anilxjo t-xilin qMan, qu'n mi xtaq' tu'n tel tniky'tzajil kyunxjal noq tu'n kynab'l nimx til'jjo te twutz tx'otx'. Qalatzin neyxix xtaq' kolb'il kye xjal, aye' i nimin til'j Tyol, exla qa nti' tajb'in toj kywutz junjuntl. ²² Qu'n ayetzin kye Judiy nchi qanin til'j jun techil tipin Dios, tu'n tyek'in qa twutzxixjo Tb'anil Tqanil.

Ex ayetzin aj u'jil te Grecia, nchi jyo'n txqan tumil tb'anilx kywutz xjal. ²³ Me metzin qe', nqo yoli'n til'j tkyimlin Crist twutz cruz. Me atzin toj kywutz Judiy nya wen n-ele, ex toj kywutzjo aj u'jil nti' tajb'in. ²⁴ Me atzin kye', aye' o chi txokle, kyxoljo Judiy ex nya Judiyqe, ma tz'ok Crist te t-xilin tipin ex t-xilin ttab'l qMan Dios. ²⁵ Tu'npetzi'n, a tzajnin te Dios, a nti' tajb'in kywutz xjal, nimxixtl toklin tze'nku tkyaqil kynab'l xjal tzalu'n twutz tx'otx'. Ex atzin a nyakuj nti' tipin kywutzxjal, nimxixtl te' tipin tze'nku tkyaqil kyipin xjal.

²⁶ Ayi'y erman, b'i'n kye kyu'n, qa ma chi txokli'y tu'n kyoka te Ttanim Dios, exla qa nya ila' aj u'jil kyxola, ex qa nya ila' at kyipin mo at kyoklin kywutzxjal. ²⁷ Qu'n tu'npetzi'n, ma chi jaw sk'o'n tu'n Dios, ayi'y nyakuj nti' kyajb'in toj kywutzxjal, tu'n kytzaj tx'ixwe' a at kynab'l toj kywutz; ex o chi jaw sk'o'n tu'n Dios aye' nti' kyipin toj kywutzxjal, tu'n kytzaj tx'ixwe' a at kyipin toj kywutz. ²⁸ Me ayetzi'n nti'x ch'in kyajb'in tzalu'n twutz tx'otx', aye' nchi el kyil'jlinxjal, ex najnin ite'ye toj kywutzxjal; me ma chi jaw tsk'o'n Dios, tu'n tel yupitjo a attaq tajb'in toj kywutz, ²⁹ qu'n tu'ntzin mix a'l jun jaw tnimsin tib' twutz Dios. ³⁰ Qu'n noq tu'n, ma tz'ok kymujb'in kyib'a tuk'a Crist, a Jesús, ex ma tz'ok Crist te kynab'la, ex noq tu'n, ma chi oka tz'aqle twutz qMan, ex ma chi el pa'n tu'n, tu'n tsaqix kyanmi'n, ex ma chi kotpaja tu'n. ³¹ Tu'npetzi'n, nti' tumil tu'n kynimsin kyib'a. Me tze'nku ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

Qa at jun xjal taj tu'n tja tnimsin
jun ti',

b'a'n tu'n tja tnimsin tb'i qAjaw.ⁱ

2 ¹ Tu'npetzi'n werman, tej nkani'n kyuk'iy q'malte Tb'anil Tqanil til'j Dios, mix in kanini'y tuk'a jun yol mo tuk'a jun nab'l nimxix kywutzxjal. ² Qu'n tej nte'n kyuk'iy, nti'taq juntl t-xilin nyola, qala' o'kxjo til'j Jesucrist

^c 1:14 Kyb'i. 18:8. ^d 1:14 Kyb'i. 19:29; Ro. 16:23. ^e 1:16 1Co. 16:15. ^f 1:18 Ro. 1:16. ^g 1:19 Is. 29:14. ^h 1:20 Job 12:17; Is. 44:25. ⁱ 1:31 Jer. 9:23-24.

ex ti'ljjo tkyimlin twutz cruz. ³Ex tej nte'n kyxola, nti'taq nim wipi'n ex nimtaq nxob'ila, ex noq nchin lu'lintaqa wen, tu'n jun wokli'n o tzaj tq'o'n Dios kyxola. ⁴Ex tej t-xi nq'ma'nji'y Tb'anil Tqanil kolb'il, mix in yolini'y tuk'a nmaq yol noq tu'n tkub'ku kyk'u'ja wu'n. Qala' ma kub' kye' kyk'u'j, me tuk'a jun yek'b'il tu'n tipin Xewb'aj Xjan, ⁵tu'n mi tz'oke qe kyk'u'ja ti'ljjo nab'l, a tb'anilx kyexjal, qala' o'kxjo ti'ljjo tipin qMan Dios.

Ajo nab'l tu'n Xewb'aj Xjan

⁶Me atzi'n ja'l'in, kyxoljo aye ma chi tijin toj kynimb'il, nqo yoli'n tuk'a jun t-xilin nab'l tal kuj ch'inl, me a nya jun qnab'la, a qekuxa te twutz tx'otx', ex nya kynab'ljo a nchi kawin twutz tx'otx', a jun paqx kb'ajil. ⁷Qala', atzin t'nab'l Dios, a ewintaq tu'n, atxix na'mxtaq tb'ant twutz tx'otx' tu'n. Atzin t'nab'ljo lo, ximintaq tu'n atxix ojtxe, tu'n ttzaj tq'o'n qe ja'l'in te jun tzaljb'il. ⁸Qu'n ayeztin kye nejinel twutz tx'otx', mi s-el kyniky' te, qu'n noqit ma'y, mitla xkub' kyb'yo'n tAjaw Tkyaqil twutz cruz, a nqoptz'aj ja'l'in toj kya'j. ⁹Qu'n ikytzi'n ntq'ma'n toj Tu'ljil Tyol Dios kyjalu'n:

Nimku o b'ant tu'n Dios kye
k'u'jlinqe tu'n.

Me atzi'n o b'ant tu'n, mix a'l jun o
lonte;
mix a'l jun o b'inte;
mixpe a'lx jun o pon ti'j.^k

¹⁰Me ma tzaj tyek'in Dios qe, noq tu'n Xewb'aj Xjan, qu'n ate Xewb'aj Xjan nxpich'inte tkyaqil jni' t-xilin tumil tu'n qMan Dios. ¹¹Qu'n mix a'l junxjal, aku tz'el tniky' te t-xim juntl, qala' o'kxjo tanminxjal ojtzqilte alkyye t-xilin t-xim. Ikytzin te Diosjo: Mix a'lx juntl ojtzqilte t-xim, qala' noq o'kxjo tanmin Dios, axjo Xewb'aj Xjan. ¹²Ex awotzinqe, nya ma tzaj qk'mo'n jun xewb'aj, a tzajnin te twutz tx'otx', qala' a Xewb'aj Xjan, a tzajnin te Dios, tu'ntzin tel qniky' te tkyaqiljo a o tzaj tq'o'n noq tu'n t-xtalb'il.

¹³Tu'npetzi'n, nqo yoli'n ti'ljjo lo, nya tuk'a jun yol, a noqit s-el qb'i'n kyil'xjal, qala' tu'n saj t-xnaq'tzin Xewb'aj Xjan. Ikytzi'n, nqo q'ma'neji'y jun tumil tu'n Xewb'aj Xjan kye'y tuk'a t-xilin yol te Xewb'aj Xjan.

¹⁴Me qa nti' Xewb'aj Xjan toj tanmin jun xjal, nlay txi tnimi'n a tzajnin te Xewb'aj Xjan, qu'n nti' tajb'in toj twutz. Ex nlay tz'el tniky' te, qu'n noq tu'n Xewb'aj Xjan, aku tz'el pjete. ¹⁵Me atzin te' at Xewb'aj Xjan toj tanmin, n-el te' tniky' te tkyaqil, ex mix a'lx jun aku tzaj q'o'nte juntl tumil te. ¹⁶Ikyxjo tze'nku ntq'ma'n toj Tu'ljil Tyol Dios:

¿Ankye n-el tniky' te t-xilin t'nab'l
qAjaw?

¿Ex ankye' aku tzaj xnaq'tzinte?'

Ikytzin tze'nku qe, atqe t'nab'l Crist
quk'a.

3 ¹Ermán, mi nchin yoli'n kyuk'iy tze'nku nimil, qala' nyakuj nya nimil, a noq o'kx kyajjo tu'n kyb'inchin tze'nku ntqanin kyxmilil, qu'n tu'n ne'xqexa toj kynimb'ila ti'lj Crist.

²Tu'npetzi'n, atzi'n xnaq'tzb'il xi nq'o'n kye'y, nya nimxix t-xilin, qu'n ikyqejiy tze'nku jun ne'x tzunx nmi'xin, ex nlay txi wab'j te; nixpe a ja'l'in, na'mxix kych'iy toj kynimb'ila, ex nlay t-xi jun xnaq'tzb'il kye'y, a nimxix t-xilin.^m

³Qu'n kukx nkub' kyb'inchinji'y tze'nku ntqanin kyxmilila. Qu'n kukx nchi xky'aqli'n, ex nchi q'ojli'y kyxola. ¿Ma nyatzin ax nkub' kyb'inchinji'y tze'nku kyexjal, a nya nimilqe, aye' nchi b'inchin noq tze'nku taj kyxmilil? ⁴Ikytzin tze'nku nkyq'ma'n junjun: Ayin we' te Pabl, ex juntl: Te Apolosqi'nch.ⁿ ¿Ma nyatzin ax nkub' kyb'inchinji'y tze'nku nb'ant kyu'nxjal tzalu'n twutz tx'otx'?

⁵¿Me ankye te' Pabl toj kywutza? ¿Ex ankye te' Apolos, tu'n kyxi lipy ti'lj? ¿Ma nyatzin noq jun aq'nilqo'y toj taq'in Dios, tze'nkuxjo qokli'n tzaj tq'o'n, ikyxjo tze'nku kyoklin tkyaqil nimil? Ex noq qu'n, ma txi kyniminji'y Tb'anil

^j 2:3 Kyb'i. 18:9. ^k 2:9 Is. 64:4. ^l 2:16 Is. 40:13; Ro. 11:34. ^m 3:2 Eb. 5:12-13. ⁿ 3:4 1Co. 1:12.

Tqanil kolb'il. ⁶Ayetzin kye' tze'nku jun wi' awal kux awet toj tx'otx'. Ayi'n we' xin kux awante, ⁹ex ate erman Apolos a'yil ti'j. ⁷Me ate Dios ch'iysilte. ⁷Tu'npetzi'n, mix a'l jun qe' at toklin, a awal ex a a'yil ti'j; qala' o'kx te Dios nim toklin te ch'iysil awal. ⁸Qu'n a awal ex a a'yil, junch'in kynab'l, a tu'n tch'iy awal. Ex teyilex te junjun ktzajil kytzyu'n jun chojb'ilte tze'nkuxjo taq'nb'in. ⁹Awotzin qe' nqo aq'ni'n junx tuk'a qMan Dios, ex ayetzin kye' taq'nb'in Dios, mo tze'nku jun tja b'inchin tu'n.

¹⁰Ex noq tu'n t-xtalb'il Dios, ma chin oka tze'nku jun b'inchil ja, qu'n ayi'n xin kub' xikyb'inte tq'uqil Ttanim Dios; ex junxil kjawil ch'iysinte. ¹¹Ex teyilex te junjun, tze'nku jun tajaw ja, tu'n t-ximin tze'n k-okile tu'n, tu'n tch'iy. Mix a'l juntl aku kub' q'onte juntl tq'uqil nimb'il twutzxix, tze'nku o kub' nq'o'n, a aku Jesucrist. ¹²At junjun, nchi b'et toj tumil toj kynimb'il, ikyxjo tze'nku jun xjal nkub' tb'inchin jun ja tuk'a kxb'il, mo ab'j tb'anilxix wen, a mi npatj. Ex at junjuntl, a nyaxix toj tumil nchi b'ete, ikyxjo tze'nku jun xjal nkub' tb'inchin jun tal pach tuk'a tq'ob' tze, mo ptz'an, mo tal ch'um. ¹³Qu'n ajtzin tpon tq'ijil, ja' tu'n qoke toj pa'b'in twutz Dios, atzi'n qb'inchb'in k-okil toj niky'b'il tu'n tkawb'il Dios, ikyxjo tze'nku jun q'aq', a tzunx njulinx wen. Ex atzintza k-elile tniky'tzajil tb'inchb'in junjun, qa b'a'n mo minaj. ¹⁴Atzin mi b'aj tb'inchb'in tu'n q'aq', atzin tb'anil xb'antjo tu'n toj tchwinqil, ex ktzajil q'o'n jun chojb'il te tu'n Dios tuk'a chwinqil, a nlay b'aj. ¹⁵Me atzi'n kb'ajil tb'inchb'in tu'n q'aq' toj pa'b'in twutz Dios, atzin nya b'a'n xb'antjo tu'n toj tchwinqil, b'a'nxa nyakula kb'ajil tu'n q'aq', noqtzin tu'ntzjo ikytzi'n tze'nku jun xjal, aj tetz rinin toj tja. O'kx kkletil, me metzi'n tkyaqil at te, b'e'x kb'ajil tu'n q'aq'.

¹⁶¿Ma mitzin b'i'n kyu'n, ayi'y toj Ttanim Dios, qa o chi oka te tja, ex qa antza najle T-xew qMan toj kyanmi'n?⁹

¹⁷Qa at jun kyxola xkub' yuch'in te' tja Dios lo, ax Dios k'wel yuch'inte. Qu'n atzi'n tja Dios, ayexa, ex il ti'j tu'n tok te xjanxix.

¹⁸Mix a'l jun kub' sb'u'n te tib'. Qu'n qa at jun nkub' tb'isin qa tz'aqle ti'j tkyaqil nab'l te twutz tx'otx', b'a'ntla tu'n tok tq'o'n tib' nyakutlaj nti' t'nab'l, tu'ntzintla tok te jun aj nab'l te twutzxix.

¹⁹Qu'n atzi'n aj nab'l ti'l'jo te twutz tx'otx', nti' tajb'in twutz qMan Dios. Qu'n ikytzi'n ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

Qu'n axte Dios nxi q'o'n kye aj nab'l, tu'n tkub' kyk'lo'n kyib' tu'nxjo kynab'l, a tb'anilx kywutzxjal.⁷

²⁰Ex ikyxjo ntq'ma'n juntl majl kyjalu'n: Qu'n axte Dios ojtzqilte kyximjo aj nab'l, qa nti'x tajb'in.⁵

²¹Tu'npetzi'n, mix a'l jun kye' tu'n tjaw tnimin tib' toj tb'i' jun xjal. Qu'n tkyaqiljo lu'n at tajb'in te kye'y. ²²Ex qa ayi'n, ex qa a Apolos, ex qa a Cefas, ex tkyaqiljo twutz tx'otx', ex qa chwinqil, ex qa kyimin, ex qa a at ja'lin, ex qa a tzul kanin; tkyaqil at tajb'in te kye'y. ²³Ex ayetzin kye tu'n kyajb'i'n te Crist, tze'nku te Crist n-ajb'in te qMan Dios.

Wen tu'n qmutxin qib' twutz Dios ex qxolx

4 ¹Tu'npetzi'n, qo kyq'onka tze'nku jun mojl te Crist, a oxqenilte qe'y, tu'n t-xi qq'ma'nji'y Tyol, a noq ewintaq ojtxe. ²Ikytzi'n, alkye kxel tziyinte jun oxqenj, il ti'j tu'n tkub' tye'k'in qa at tq'uq'bil k'u'jb'aj ti'j. ³Lu'tzi'n ayi'n nti' ch'in nkub' nb'isi'n qa nchi yolb'i'n wi'ja, qa b'a'n nb'ant wu'n mo minaj, expela qa aye kawil twutz tx'otx' nchi yolb'in wi'ja. Qu'n nixpe ayin we' nti' ch'in nkub' nb'isi'n ti'l'jo ikyxjo. ⁴Te we'y, b'a'n waq'nb'in, me nya tu'njo lu'n, kchin elili'y wen twutz Dios. Qu'n o'kx te Dios lol we'y, qa b'a'n nte'n mo minaj.⁷ ⁵Tu'npetzi'n, mi kub' kyq'ma'n jun kyyola wi'ja mo ti'j nb'inchb'in, a

⁹ 3:6 Kyb'i. 18:4-11. ^p 3:6 Kyb'i. 18:24-28. ^q 3:16 1Co. 6:19; 2Co. 6:16. ^r 3:19 Job 5:13. ^s 3:20 Sal. 94:11. ^t 4:4 1Jn. 3:19-21.

na'mxmaq tul tq'ijil; qala' kyyo'nkuy
ajxi tul qAjaw. Qu'n o'lx te kq'malte qa
wen mo minaj, qu'n a k'wel q'onte tqan
q'ijil tkyaqiljo ewintaq toj qxopin, ex
k'wel yek'in te' tkyaqil t-xilin t-ximb'itz
kyanminxjal. Qu'n teyilex junjun
ktzajil tk'mo'n nimsb'ilte tu'n Dios, qa
wen tb'inchb'in; ex qa nya wen, ktzajil
tk'mo'n jun chojb'ilte nya wen.

⁶Ayi'y werman, ma tz'ok qq'o'n qib'a
tuk'a Apolos te jun yek'b'il, tu'n tajb'in
kye'y, ex tu'n mi chi xi lipeyi'y ti'l juntl
xnaq'tzb'il ti'l Tyol Dios, a kyij tz'ib'ti te
jun majx, ex tu'n mi kub' kyq'ma'n, qa
nimxixtl toklin jun taq'nil qMan Dios
tze'nku juntl. Qu'n noq tu'n tpajjo ikyjo,
njaw kynimsin kyib'a jun tuk'a juntl.
⁷¿Ma atzin te' nimxix toklin tze'nqe'
txqantl? ¿Ma nyatzin ax qMan Diostz
ma tzaj q'o'nte tkyaqilxjo at te'y? Ex
qa ma tzaj tq'o'n te'y, ¿Tiqu'niltz njaw
tnimsin tib'a, nyakuj tu'nx tib'xa ma
jyeta tkyaqil?

⁸Qu'n toj kywutza, nyakuj nti' atx
taj kye'y. Qu'n ma chi noja ex ma chi
q'inimixa. Ex ma tz'ok kyq'o'n kyib'a
tze'n jun kawil, ex ma qo kyij kyq'o'n
kyi'jb'inx'i'y. Tb'anilxitle ikyjo, me
na'mx tkanin tq'ijiljo anetzi'n. Qu'n
noqit ikyjo, ajinqotla'y nqo kawin
kyuk'i'y. ⁹Qu'n toj nwutza, a awo'y
tsanjil Jesús, ma qo kyij tq'o'n Dios te
nyakuj nti' qajb'in, tze'nku jun ileq', a o
b'ant ti'l tu'n tkub' b'yet. Ma qo okxa te
jun kyka'yb'il tkyaqil tch'iysb'in Dios ti'l
qmutxb'il qib'a; kywutz angel ex kywutz
kykyaqilxjal tzalu'n twutz tx'otx'.

¹⁰Qu'n ma qo oka toj kywutza nyakuj
nti' qnab'la, ex nti' qipi'n toj ch'in tal
qaq'i'n toj tb'i Crist. Qalatzin kye, ma
tz'ok kyq'o'n kyib'a twutz Crist, manyor
xtijx ex nim kyipi'n wen. Qu'n ma kub'
kynimi'n kyib'a kyxola; me atzin qe', ma
qo el kyiky'i'n. ¹¹Ex ikyxjo ja'lin, noq
tu'n tpajjo aq'untl, tzunx n-iky'x wa'yaj
ex k'waj qu'n. Ex nti'x ch'in qxb'ali'n tok.
Ex ma qo ok b'yo'n kyu'nxjal, ex nti'x
jun qja'y qekuy. ¹²Nqo aq'ni'n kujxix

wen, tu'n tkanb'itjo telix qq'ija. ¹³Aj
kyqanb'inxjal qi'ja, nqo qanin tky'iwb'il
qMan kyib'aj; ex kukx ntzaj yajb'iljo
qi'ja, me kukx n-iky'xi' qu'n; ¹³ex cheb'e
nxi qtzag'wi'n, tze'nku nchi yob'in nya
wen qi'ja. Ex ikyxjo ja'lin, ikytzin ma qo
okeji'y kywutzxjal, tze'nku jun ti', a nti'x
tajb'in, noq tu'n t-xi xoyit toj tz'is.

¹⁴Ma kub' ntz'ib'inji'y lu'n, nya tu'n
kyjaw tx'ixwi'y, qala' te jun onb'il wu'n
te kye'y, qu'n cheb'e k'u'ljinqi'y wu'n
tze'nqekux nk'wala. ¹⁵Exla qa at lajaj
mil xjal xnaq'tzil kye'y ti'l Crist, me
ayin we' tze'nku kytati'y, qu'n tu'n
Tb'anil Tqanil kolb'il xi nq'ma'n kye'y,
ma chi itz'ji'y toj kynimb'ila ti'l Crist,
a Jesús. ¹⁶Tu'npetzi'n, nchin kub'sin
nwutza kye'y tu'n tok kyka'yi'n wi'ja,
ex tu'n tkub' kyb'inchi'n tze'nku nb'ant
wu'n, tze'nku jun tal k'wal ti'l ttata. ¹⁷Tu'npetzi'n,
xi nchq'o'n Timotey
kyuk'i'y, tu'n ttzaj tna'n kye'y tze'n nchin
b'eti'y toj nnimb'ila ti'l Crist, a Jesús, ex
tze'nx nxi nxnaq'tzi'n toj tkyaqil Ttanim
Dios, qu'n kukx njapi'n tu'n Timotey
twutz qAjaw, ex k'u'ljinixix wu'n nyakuj
nk'wala.

¹⁸Atla junjun kyxola njaw tnimsin
tib', qu'n nkub' kyximin qa at nxob'ila
tu'n nxi'y lol kye'y. ¹⁹Me qa ikykutaq taj
qMan Diosjo, liwey chin kani'n kyuk'i'y,
ex antza k-elile nniky'a te, tze'ntzin
nb'ant kyu'n nimsil kyib', ex nya noq
tuk'a kyyol a nkyq'ma'n. ²⁰Qu'n a t-xilin
Tkawb'il Dios, nya noq qtzi, qala' il
ti'l tu'n tyek'in qa at tipin Dios quk'a.
²¹Kyajsintz kyib'a. ¿Ankye kyaja? Chin
xela q'ol kawb'il kujxix kyib'aja, qa mi
xin kub' kynimi'n, ikyxjo tze'nku jun
tata kyuk'a tk'wal. Me qa ma chin kub'
kynimi'n, chin xela tuk'a nim nk'u'ja
kyi'ja ex tuk'a jun yol b'unin wen.

Jun kawb'il tib'aj jun aj pajil

5 ¹Atzin ja'lin, o tz'el tqanil qa at
jun aj pajil kyxola, a ma tz'ok
t-xu'ljin tkab' tnana. A il lu'n manyor
tz'ilix; mipe nb'ant kyu'n nya nimilqe. ²

⁴4:12 Kyb'i. 18:3. ^v4:16 1Co. 11:1; Fil. 3:17. ^w5:1 Deu. 22:30.

²Majqexpe kye', nchi tzalaj, ex njaw kynimin kyib'a ti'ljjo ikyjo. ¿Nyapetla ma tzaj kyb'isa tu'n ikyjo? ¿Ex matla tz'ex kylajo'n kyxola? ³Werman, twutzx nti'qi'n kyuk'iy, me nimxix nchin ximi'n kyij'a, nyakutlaj inti'n kyxola. Ex o kub' nximi'n twutz qAjaw Jesucrist, ti' tu'n tb'ant ti'ljjo a nkub' tb'inchinjo lu'n: ⁴Aj tok kychmo'n kyib'a toj tb'i qAjaw Jesús, ex ktenb'il tipin qAjaw kyuk'iy, ex nxi nq'o'n nyola te kujsilte, nyakuxitlaj ajinqi'n kchin tenb'il kyuk'iy, ⁵tu'n tex kyalajonji'y ichin lu'n, tu'n t-xi' juntl majl kyxol nya nimil, ja' nkawin tajaw il, tu'n tky'ixb'ajtzo t-xmilil, tu'n tajtz ti'lj tanmin, ex tu'n tklet te jun majx, aj tul tq'ijil qAjaw.

⁶Nya b'a'n tu'n tjaw kynimin kyib'a ti'ljjo nb'aj kyxola. ¿Ma mitzin b'i'n kyu'n, qa at jun kyxola tzunx nb'et toj il, b'e'x kchi xel lipe txqantl ti'lj? Qu'n ikytzi'n tze'nku ch'in ttx'amsb'il tq'otjil pan noq tal ky'i'n, me b'e'x n-el tx'amix txqankuk q'otj tu'n. Atzin tx'amsb'il jun yek'b'il te il toj tchwinqil jun xjal.^x ⁷Tu'nnpetzi'n, kypa'milji'y xjal kyxola anetzi'n, tu'n kyoka tz'aqle tze'nku ak'aj tq'otjil pan nti' tx'amsb'il toj, qu'n ikytzi'n kytenji'y ja'l'in tu'n Jesucrist. Ojtxe, tze'n nkub' iky'sittaq nintz q'ij te Xjan Q'ij, iltaq ti'lj tu'n tkub' kyb'yo'n aj Israel jun tal tal rit, tu'n tok te kyxel, ex tu'n kyklet tu'n tchky'el.^y Me atzin ja'l'in, ate Crist o kyim te qxel tze'nku jun tal tal rit, tu'n qklet te jun majx. ⁸Tu'nnpetzi'n, qo iky'sin nintz q'ij te Xjan Q'ij ja'l'in, me nya tze'nku ojtxe tuk'a ch'in pan nti' tx'amsb'il toj;^z qala' tuk'a qanmin txjo'nxix wen te tkyaqil il ex te tkyaqil nya b'a'n, tu'n qok tz'aqlexix toj qchwinqil ex twutzxix qyol.

⁹Tojjo juntl wu'ja, xi nq'ma'n tu'n mina tz'ok kymujb'ina kyib'a kyuk'a aj ky'a'jil, ¹⁰me ex nya nxi nq'ma'n, tu'n tel kypa'n kyib'a te jun majx kyij'jo nya nimilqe, aye' ikyx kyten: Tze'nku aj ky'a'jil, aye' tzunx n-el kyanmin ti'lj tkyaqil, ex aye' ileq'qe, ex aye' nchi

k'ulin kywutzjo twutzb'iyil. Qu'n noqit ikytzjo, ilitla ti'lj tu'n kyiky'a twutzjo tx'otx'. ¹¹Qala' a weji'y nxi nq'ma'n, tu'n mi tz'oka kymujb'in kyib'a tuk'a jun, a ntq'ma'n qa nimil, me qa nky'a'jin, mo qa n-el kyanmin ti'lj txqan ti', mo qa nk'ulin kywutzjo twutzb'iyil, mo qa iqil yolj, mo qa tx'ujtinelj, mo qa ileq'lj. Mixpe tu'n t-xi kytzyu'n jun kywa'y tuk'a xjal ikyjo. ¹²Qu'n nti' wokli'n tu'n nkawi'n kyij' xjal, a nya nimilqe; o'kx te Dios kkawil kyij'. Me atzin kye' toj Ttanim Dios, b'a'n tu'n kykawin te kyib'a kyxolxa, ayi'y nimilqi'y, ti'ljjo kyb'inchb'i'n. ¹³Tu'nnpetzi'n, kyimitzji'y aj il kyxola.

Nya wen tu'n qxi' jstisil kyuk'a nimil

6 ¹Ex atx juntl o nb'i'y kyij'a: ¿Tze'n qa at jun ti' saj kyxola, liweyxix nche'xa chiky'b'il kyib'a kywutzjo kawil, nya nimilqe? ¿Tiqu'n nya kywutzjo nimilqe? ²¿Ma mitzin b'i'n kyu'n, qa aye nimil kchi kawil kyij'jo xjal nya nimilqe tkyaqil twutz tx'otx'? Exsin qa ikytzjo, ¿Ma nti'tzin kyetza kynab'l, tu'n kynik'etjo junjun ti', a noq ch'in t-xilin? ³¿Ma mitzin b'i'n kyu'n qa aye nimil kchi kawil kyij' angel? ¿Yajtzila te' junjun tal ti' tzalu'n twutz tx'otx'? ⁴Tu'nnpetzi'n, qa at kyq'oja kyxola ti'lj junjun ti' tzalu'n twutz tx'otx', ¿Tiqu'n'il nchi ok kyq'o'nji'y nya nimil te kawil kye'y? Qu'n nti' kye kyoklin toj Ttanim Dios. ⁵Nxi nq'ma'nji'y lu'n kye'y tu'n kytzaj tx'ixwe ch'in tu'n, qu'n ¿Ma mixpela a'l jun kye' at ch'in ttab'l tu'n tsk'et tumil jun ti' kyxolxa, ayi'y nimilqi'y? ⁶Ex nya noq nchi b'aj ja jyo'n q'oj kyxolxa, qala' ex liweyxix nche'xa chiky'b'il kyib'a kywutzjo kawil nya nimilqe. ¿Ma mixsin a'l jun kyxola, a ayi'y nyakuj aj nab'lqi'y, tuk'axpetla jun, a at ch'in ttab'l tu'n tnik'etjo jun ti' kyxoljo nimil?

⁷Ex noq ti'ljjo kyjoyb'i'n q'oja kyxolili'y, n-el tniky'tzajil qa ma kub' kyij'a tu'n nya b'a'n. ¿Ma nyapetzintla

^x5:6 Gal. 5:9. ^y5:7 Ex. 12:5. ^z5:8 Ex. 13:7; Deu. 16:3.

b'a'n tu'n tiky'x ch'in nya b'a'n kyu'n, a n-ok b'inchin kyi'ja, ex tu'n tiky'x elq'b'in kyu'n? ⁸Qala' ayex kye' nchi b'aj jaw b'inchinte noq ti'chaqku ti' kyxolxa, mo nchi b'aj elq'i'n.

⁹¿Ma mitzin b'i'n kyu'n qa aye' xjal b'inchil ilqe, nti' kyoklin toj Tkawb'il Dios? Mitzin txi kyq'o'n sb'ub'l kyib'a, qu'n tkyaqiljo xjal lo nti' kyoklin toj Tkawb'il Dios: Jni' aj pajil, ex aj k'ulil kywutzjo twutzb'iyil, ex aye n-el kyi'ljin mejeb'lin, ex jni' ichin, a n-ok kyq'o'n kyib' te qya, noq tu'n kyky'a'jin ichin tuk'a ichin; ¹⁰exqetzi'n ileq', exqetzi'n npon kyk'u'j ti'j nimku ti', exqetzi'n tx'ujtinel, ex xo'l yol, ex jni' sb'ul.

¹¹Ikytaqtzin tten junjun kyeji'y ojtxe. Me atzin ja'lin, ma chi txjeta toj tkyaqiljo lo, ex ma chi el pa'n tu'n Dios, tu'n tsaqix kychwinqila, ex ma chi oka tz'aqle twutz Dios toj tb'i qAjaw Jesucrist, tu'n Xewb'aj Xjan.

Nya wen tu'n qky'a'jin

¹²Ikytzin tze'nku nkyq'ma'n: Tzaqpi'nqo tu'n tkub' qb'inchin noq alkyex qaj. Me te we'y, nya tkyaqil at tajb'in. Ex qa tzaqpi'nqo tu'n tkub' qb'inchin noq alkyex qaj, me nlay txi nq'o'n wib'a tu'n tkub' wi'ja tu'n tajb'il nxmilila. ¹³Qalatzin kye', qa aj ttzaj tqanin kyxmilila juntl qya, ikynajla kye toj kywutz, tze'nku aj ttzaj tqanin kyk'u'ja ch'in twa; ex b'a'n tu'n t-xi kyq'o'n kyib'a tze'nku kyaja, ex akula tzaj kyq'ma'n te kolb'il kyib'a, ¿Ma nyatzin n-okin qwa te qk'u'j, ex atzin qk'u'j tzaj tq'o'n Dios te k'u'b'l qwa? Me aye lu'n kchi b'ajil kykab'il tu'n Dios. Me nya ikyxjo tuk'a qxmilil. Qu'n nlay tz'okjo qxmilil te ky'a'jil, qala' te qAjaw, ex a qAjaw ky'iwlilte qxmilil. ¹⁴Qu'n ikytzi'n tze'nku xjaw anq'in t-xmilil qAjaw tu'n Dios, exsin ikyxjo qe, kjawil anq'in qxmilil, tu'n tipin. ¹⁵¿Ma nyapela b'i'n kyu'n qa ajo qxmilil ma tz'ok te jun tnej t-xmilil Crist? ¿Ma akutzin tz'el wi'nji'y jun tnej t-xmilil

Crist, tu'n tok mujb'it tuk'a jun ky'a'jil? Nti'x tumil ikyjo. ¹⁶¿Ma nyapela b'i'n kyu'n, qa ma tz'ok meje jun ichin tuk'a jun qya aj ky'a'jil, kykab'il kchi okil junx kyxmilil? Qu'n ikytzi'n ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: Toj nwutza, chi Diosjo, aye kab'e nchi ok meje, junxch'in kyxmililch. ^b

¹⁷Exsin ikyxjo, qa at jun xjal s-ok tmujb'in tib' tuk'a qAjaw, b'e'x k-okil junxch'in kyanmin tuk'a.

¹⁸Tu'npetzi'n, ku kyel oqa te' jni' ky'a'jin. Nxi kyq'ma'n qa tkyaqil kyila, mi nchi b'inchin mib'in kyi'ja. Me mina werman, qu'n tkyaqiljo il nb'inchin mib'in qi'lj, ex a xjal nb'inchin ky'a'jin, nb'inchin il ti'jx t-xmilil. ¹⁹¿Ma nyatzin b'i'n kyu'n, qa a kyxmilila o tz'ok te tnajb'il Xewb'aj Xjan, a o tzaj tq'o'n Dios toj kyanmi'n? ^cTu'npetzi'n, nyaqe kye' tajawjo kyxmilila, qala' a Dios. ²⁰Qu'n o chi laq'eta tu'n tchky'el Jesucrist. Tu'npetzi'n, chi nimsi'n tb'i Dios tuk'a kyxmilila.

Jun tumil ti'jjo mejeb'lin

7 ¹Atzin ja'lin, kxel ntzaq'winji'y kyxjelb'itza, a saj kytz'ib'i'n we'y: Tnejil, nkyq'ma'n qa b'antla tu'n mi jyone ichin t-xu'jil. ²Me kxel nq'ma'n, qa noq tu'n tpajjo nimku ky'a'jin, wenitla tu'n tjetet te ichin t-xu'jil, ex ikyxjo te qya, il ti'j tu'n tjetet tchmil teku. ³Exsin nya b'a'antz tu'n tkub' ttzyu'n ichin tib' te t-xu'jil, ex ikyx te qya, nya wen tu'n tkub' ttzyu'n tib' te tchmil. ⁴Qu'n nti' teqya toklin ti'jx t-xmilil, qala' a tchmil. Ex ikyxjo te ichin, nti' toklin ti'jx t-xmilil, qala' a t-xu'jil. ⁵Tu'npetzi'n, mi kub' kyk'a'ayin kyib'a jun te juntl, b'ape' qa ma b'ant ti'j kyu'n, tu'n tkyij kytzaqpi'n kyib'a jun jte' q'ij noq tu'n kyokkuy toj na'j Dios, qa kyajtaqkuy ikyjo. Aj kyjapin b'ajjo q'ij anetzi'n, liwey chi meltz'aj jun majla, tze'nkuxtaq kyte'n, qu'n qa mina, noq chi kub' tz'aqa toj ky'a'jin tu'n tajaw il. ⁶Nxi nq'ma'nji'y tumil lo kye'y, me nya ilxix ti'j tu'n tb'ant-xix ikyjo. Qa wentaqku te kye'y

^a6:12 1Co. 10:23. ^b6:16 Gen. 2:24. ^c6:19 1Co. 3:16; 2Co. 6:16.

tu'n tkub' kypa'n kyib'a jun jte'b'in q'ij, b'a'n; me qa mina, ex b'a'n.

⁷Wajatla we' tu'n kyoka tze'nku we'. Me ate Dios ma tzaj q'o'nte toklin junjun, tze'nku taj, qa te mejeb'lin mo minaj.

⁸Atzin ja'lin kxel nq'ma'n kyejo ichin, a o kyim kyxu'jil, exqetzi'n qya, a o kyim kychmil: B'a'ntla tu'n mi chi mejeyitl tze'nku we'. ⁹Me qa nlay b'ant kyu'n ikyjo, b'a'n tu'n kymeje, qu'n ex tb'anilx te' tu'n kymeje, tze'nkul te' tu'n kyxi' toj najin tu'n tpaj tajb'il kyxmilil.

¹⁰Me ayetzi'n nimil, a o chi meje, kxel nq'ma'n kye' qya, tu'n mi kyij kytzaqpi'n kychmil. Qu'n atzi'n nuk'b'il lo, nya wu'n, qala' tu'n qAjaw. ¹¹Me qa akutaq xkub' tpa'n qya tib' tuk'a tchmil, ma kyijkux ikyjo. Nlay b'antl tu'n tmeje jun majl tuk'a juntl ichin; qala' ilx ti'j tu'n tmeltz'aj tuk'a tchmil. Ex ikyqexjo chmilb'aj, ex nya b'a'n tu'n tkyij kytzaqpi'n kyxu'jil.^d

¹²Me ayetzi'n, a mujleqe tuk'a jun nya nimil, mix yoline qAjaw Jesús ti'l'jjo lo; qala' ayi'n kchin xel q'ma'nte: Qa at jun nimil, a nya nimil t-xu'jil, me qa tajqya tu'n tnajan tuk'a, mi kub' tpa'n tib'. ¹³Ex ikyxjo qa at jun qya nimil, me nya nimil tchmil, me qa tajjo ichin tu'n tnajan tuk'a, ex mi kub' tpa'n tib'. ¹⁴Qu'n atzin ichin, nya nimil, ma tz'el pa'n tu'n Dios, b'alaqa tu'n tnimin noq tu'n t-xu'jil. Ex atzin qya, nya nimil, ma tz'el pa'n tu'n Dios, b'alaqa tu'n tnimin tu'n tchmil. Qu'n qa ma kub' kypa'n kyib', b'alaqa ayejo kyal, nlay tz'el kyniky' te qAjaw. Me qa kukx nchi najan junx, at amb'il tu'n kynimin, ex tu'n kyok te xjan twutz qMan. ¹⁵Me qa a chmilb'aj mo qa xu'jlb'aj, a nya nimil, nlab'te tu'n tkub' tpa'n tib' tuk'a nimil, mala kub' kypa'nkuxtaq kyib'tz. Qu'n at te nimil tzaqpi'b'l te toj jun il tze'nku lo qu'n ma qo txokle tu'n Dios, tu'n qanq'in tuk'a jun nuk'b'il toj qchwinqil. ¹⁶Nkub' ntz'ib'i'nji'y lu'n, qu'n zMa b'i'ntzin tu'n, ay qya, qa aku kletjo tchmila tu'njo yek'b'il tu'n? Ex ay, ichin, zMa b'i'ntzin

tu'n, qa aku kletjo t-xu'jila tu'njo yek'b'il tu'n?

¹⁷Tze'nchaqqla taj junjuntz tu'n tajb'in, me il ti'j tu'n tajb'in tze'nkuxjo toklin ma tzaj tq'o'n qAjaw, tej ttxoklajt tu'n Dios, tej tnimin. Qu'n atzin nuk'b'iljo lo, nxi nq'ma'n kyojile kykyaqil ch'uq Ttanim Dios. ¹⁸Qa at jun otaq tz'ok techil ky'u'n xjal ti'j tchib'jil tej tnimin, b'a'n tu'n tkyij ten ikyjo; ex qa at juntl nya tok techil, ex b'a'n. Nya il ti'j tu'n tok techil ja'lin. ¹⁹Qu'n nti' toklin ja'lin qa tok qechil mo minaj, qala' ate at tokli'n, a k'wel qb'inchin tze'nku tajb'il Dios. ²⁰Teyilex junjun i tkyij tze'nkuxtaqjo tten, tej txoklajt tu'n Dios. ²¹Tu'npetzi'n, qa k'ayintaq tib'a tu'n toka te aq'nil te jun majx kyuk'axjal, tej tnimi'n Tb'anil Tqanil, mi jaw b'isi'n tu'n ikyjo, qu'n junx kyoklinxjal twutz Dios, qa noq aq'nil mo tajaw aq'untlqej. Me qa at amb'il tu'n ttzaqpaj tojjo lo, b'a'n tu'n tok tq'o'n tilil. ²²Qu'n qa at jun nimil, a otaq tz'ok te aq'nil te jun majx kyuk'axjal, tej ttxoklajt tu'n qAjaw, exla qa aq'nil, me atzi'n ja'lin tej tnimin, ma tzaqpaj tu'n tajb'in toj taq'in qAjaw. Ex ikyxjo, qa tzaqpi'ntaq jun xjal, tej ttxoklajt, atzi'n ja'lin ma tz'ok te aq'nil te jun majx te Crist. Qu'n junx kyoklin kykab'ilx twutz Dios. ²³Qu'n ma chi laq'eta tu'n Dios tu'n jun chojb'ilte wiyilxix, a tchky'el Jesucrist. Tu'npetzi'n, nya wen tu'n t-xi kyk'ayin kyib'a te aq'nil te jun majx kyexjal. ²⁴Ikytintzjo erman, teyilex junjun tu'n twe' toj tnimb'il tze'nkuxjo toklin ma tzaj tq'o'n qMan Dios.

²⁵Atzin ja'lin, ti'l'jjo mejeb'lin kye na'mx kymeje, nti' jun yol ntq'ma'n qAjaw ti'l'jjo lo. Me kxel nq'ma'n jun nyola, ex b'a'n tu'n tqe kyk'u'ja ti'j, noq tu'n tq'aq'b'il tk'u'j qMan Dios wi'ja. ²⁶Toj nwutza, noq tu'n tpajjo tq'ijil ja'lin, nimxix niky'x qu'n, tu'n tpajjo qnimb'il, b'a'ntla tu'n tkyij jun xjal tze'nkuxjo tten. ²⁷Qa at t-xu'jil, mi kyij ttzaqpi'n; ex qa nti', mi tzaj tjyo'n. ²⁸Me qa ma knet

^d7:11 Mt. 5:32; 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18.

t-xu'jila, nti' tila ti'lj; ex qa jun txin ma knet tchmil, nti' til ti'lj. Me qatzin qa ma chi meje, ok kchi okil jitz'le toj nimku ti' tzalu'n twutz tx'otx'. Tu'npetzi'n, wajatla'y tu'n mi tziky'xi tkyaqiljo lo kyu'n.

²⁹Erman, atzin waji'y tu'n t-xi nq'ma'n kyjalu'n: Aye at kyxu'jil, b'a'n tu'n tok kyq'o'n tilil tu'n kyaq'nin toj taq'in qAjaw, ex nya o'kx tu'n kyximin ti'ljjo qya, qu'n ch'ix tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx', ex nimkul atx tu'n tb'ant. ³⁰Ikytzi'n aye nchi b'isin, ex aye nchi tzalaj, ex aye at ch'in kypwaq, mitla txi kyq'o'n amb'il tu'n tmaqsetjo taq'in Dios tu'n ikyjo. ³¹Ayetzi'n n-ok tilil kyu'n, tu'n kykanb'in tkyaqil twutz tx'otx', tu'n mi kub'e kyil'j tu'n, nyakuxtlaj nti' at kye. Qu'n tkyaqiljo n-ok qka'yin tzalu'n twutz tx'otx', kyja' tb'aj. ³²Tu'npetzi'n, wajatla'y tu'n tok kyq'o'n tilil tu'n kyaq'nin toj taq'in qAjaw, ex nya o'kx tu'n tok naj kynab'la ti'ljjo twutz tx'otx'. Ikytzi'n tze'nku jun ichin nti' t-xu'jil, o'kx nximin ti'lj tze'n tu'n ttzalaj Dios ti'lj. ³³Me atzin te' ichin at t-xu'jil, kab'e ja nb'isine, qu'n ex il ti'lj tu'n tb'isin ti'ljjo te twutz tx'otx', tu'ntzin ttzalaj t-xu'jil ti'lj. ³⁴Ex ikyqexjo nana, aye' nti' kychmil, exqetzi'n jni' txin, aye' na'mx kymeje, i tok tilil kyu'n tu'n kyok tz'aqle twutz Dios tuk'a kyanmin ex tuk'a kyxmilil. Me ante o meje, tok tilil tu'n ti'ljjo te twutz tx'otx', tu'n ttzalaj tchmil ti'lj. ³⁵Nxi nq'manjil'y lu'n, nya tu'n mi chi meje'yil, qala' tu'n kyanq'i'n tze'nku taj Dios, ex tu'n tok tilil kyu'n ti'lj taq'in qAjaw tuk'a tkyaqil kyk'u'ja.

³⁶Ex qa at jun q'a ma kub' t-ximin tu'n tmeje tuk'a ja' ma yoline, ex qa ma japin tab'q'e ja' tu'n tmejeje, ex qa ma kub' t-ximin qa axix b'a'n, nti' tky'i tu'n tmeje, qu'n nya iljo ikyjo. ³⁷Ex qa at juntl nkub' t-ximin qa nya wen tu'n tmeje, ex qa ax t-ximjo twutz Dios, ex nya noq nxi lipe ti'lj tyol juntl, qala' tuk'a tkyaqil tk'u'j, ex b'a'n tu'n mi mejeje. ³⁸Tu'npetzi'n, qa ma tz'ok meje tuk'a ja' ma yoline, b'a'n

kb'antil tu'n ikyjo. Ex qa mi xjaw meje tuk'a, tb'anilixix ikyjo.

³⁹Atzin ja'lin, tu'n tjapin b'aj nyola lo ti'ljjo mejeb'lin, kxel nq'ma'nji'y lu'n: Atzi'n qya nimil, qa mujlek tuk'a tchmil, il ti'lj tu'n tnajan tuk'a, a itz'xtaqjo tchmil. Me qatzin ma kyimjo tchmil, tzaqpi'n tejo qya, tu'n tok meje tze'nkuxjo taj tuk'a juntl tchmil, a nimil. ⁴⁰Me toj nzwutza, tb'anilixitla noqit aku kyij kukxjo, tu'n mi mejeje. Ex atzin nyola lo, nya noq wekuy, qala' tu'n Xewb'aj Xjan toj wanmi'n.

Ajo chib'j, a nxi q'oyit kywutzjo kywutzb'iyil dios

8 ¹Atzin ja'lin, tzaj kytz'ib'i'n we'y ti'lj qa wen tu'n kychyo'n tchib'jil alu'mj, a kub' b'yo'n toj kyb'i kywutzb'iyil dios. Kxel nq'ma'n jun tumil te nuk'b'il kye'y. Twutzx kye kyu'n qa qkyaqilx at qnab'l tib'ajjo lu'n. Me a kynab'la lo, a nchi nimsin kyib'a tuk'a; nya toj tumil ta'ye. Me metzin tetz tumil, tu'n tten jun qk'u'jb'il qib' qxolile, tu'n qch'iy, tze'nku taj Dios. ²A q'uqlek tk'u'j ti'ljjo a n-el tniky' te, nya tumil ta'ye tnab'l twutz Dios. ³Me metzin te', a n-ok k'u'jlin kye txqantl, apente toj tumil ta'ye tnab'ljo.

⁴Atzin tumil ti'ljjo chib'j kub'nin kywutz twutzb'iyil nti' tajb'in, qu'n ayetzi'n twutzb'iyil nti' kyoklin tzalu'n twutz tx'otx', qu'n nti' juntl te Dios, qala' o'kxjo jun, a ojtzqi'n qu'n. ⁵Twutzx tetz qa toj kywutzxjal, ila'ku dios twutz tx'otx', ex toj kya'j, qu'n ila' kyb'aj dios kye xjal ex ila' kyajaw. ⁶Me metzin qetz, nti' juntl dios, qa nya o'kxjo Dios, a qMan, a ttxuyil tkyaqil, ex noq te, ok qo ajb'ila. ⁷Ex junch'inx qAjaw, a Jesucrist, ⁸a kub' b'inchinte tkyaqil, ex noq tu'n, nqo anq'ine. ⁹

⁷Nya tkyaqil nimil qxol, ma tz'el tniky' te lo. Qu'n nkub' kyximin ti'ljjo kyb'inchb'in ojtxe, qa tu'n kychyo'n a tchib'jil alu'mj, a kub'nin kywutzjo kywutzb'iyil dios, nkub' kyximin qa ma

° 8:6 Mal. 2:10; Jn. 1:3; Ro. 11:36; Ef. 4:6. † 8:6 Jn. 13:13. § 8:6 Kyb'i. 17:25; Col. 1:16.

ku'x kyil. ⁸Me twutzx tetz, qa nya tu'n qwa, ma qo ele wen twutz qMan Dios. Qu'n qa ma txi qchyo'n ex qa mina, nti' tajb'injo lo twutz Dios.

⁹Twutzx tetz qa tzaqpi'nqo tu'n t-xi qchyo'n chib'j anetzin. Me kyka'yinktzin kyib'a, tu'n mi jaw tz'aq jun nimil, a na'm twe' wen toj tnimb'il noq tu'n kypaja, aj t-xi kychyo'n. ¹⁰Qu'n aku b'aj ikyjo; qa nxi kychyo'n tchib'jil alu'mj, a otaq kub' kywutzjo kywutzb'iyil toj tja kydiosxjal, exsin qa atkutaq jun nimil nka'yin kyi'ja, a na'mxix twe' toj tnimb'il; exsin qa xkub' tb'inchinkutaq tze'nku' kye', exsin b'alaqa nti'taq b'isin tu'n ikyjo. Me noq tu'n s-ok tka'yin kyi'ja ikyjo, ja xkub'e tz'aqe te jun majx toj il. ¹¹Me tu'npetzin xkyim Crist, tu'n tkletjo a ne'x toj tnimb'il lo, me atzin kye', noq tu'n tpajjo noq ch'in kynab'la, knajile' kyermana te jun majx. ¹²Qu'n qa noq tu'n kypaja, kchi jawile tz'aq kyermana, ma ku'x kyila ikyjo twutz Crist. ¹³Tu'npetzin, qa noq tu'n tpajjo nniky'b'ila, aku kub' tz'aq juntl nimil, b'a'ntz tu'n mi t-xi nniky'b'inji'y chib'j ikyjo, tu'ntzin mina chin oki'y tze'nku jun tze, ja tu'n tja tolpaje jun wermana toj tchwinqil.

Atzin toklin jun tsanjil Jesús

9 ¹Twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qu'n at wokli'n te tsanjil Jesús, ex nchin yoli'n jikyinxix wen ti'j Tyol, ex ma chin tzaqpaja tjaq' kykawb'il tkyaqil xjal. Tze'nku we', ma nliy qAjaw Jesús, ⁱ ex ayeztin kye' xi ok te waq'nb'in toj taq'in. ²B'alaqa at junjun nka'min tanmin qa nya tsanjil Jesúsqi'n. Me metzin kye', b'i'n kye' kyu'n, aj qa iky woklinji'y. Qu'n wu'n xi nimini'y, ex atzin yek'b'iljo qa tsanjil Jesúsqi'n.

³Atzin tumiljo wu'n kye'y te kolb'il wib'a kywutzjo nchi yolb'in wi'ja. ⁴Qu'n tu'n tsanjil Jesúsqi'n, il ti'j tu'n ttzaj kyq'o'n nwa'y ex nk'wa'y. ⁵Ex at wokli'n tu'n tok lipe jun nxu'jila wi'ja, a nimil, tze'nku te Pegr ex kye' txqantl tsanjil,

exqetzi'n titz'in qAjaw. ⁶¿Tze'ntzin ch'in kye toj kywutz? ¿Ma o'kqoxsin qe' tuk'a Bernabé nti' qokli'n ti'j jun chojb'il twi' qk'u'ja ti'ljo aq'untl nb'ant qu'n, tze'nku kye txqantl?

⁷Twutzx at qe' qoklin, tze'nku jun xol q'aq' at toklin ti'j twi' tk'u'j; ex tze'nku jun kjol, aj tb'aj aq'nin; ex tze'nku jun kyik'lel, at toklin tu'n tk'wa'n ch'in tal timix alu'mj. ⁸Ex mi kub' kyb'isi'n qa noq t-xim jun xjaljo lu'n, ⁹qu'n tz'ib'inl ta'ye toj tkawb'il Moisés ojtxe:

Mi tz'ok tjtz'o'n ttzi waxx, a nwa'b'in triy,
noq tu'n mi jawe ti'nku ch'in twa triy, qu'n lu' nwa'b'in ti'j.^j

Atzin n-ele lu'n nya o'kxsa nyoline kyi'j alu'mj. ¹⁰Qala' nyolin qil'j, qu'n b'i'n qu'n qa jun kjol exsin jun wa'b'il triy q'uqle tk'u'j ti'j tawal, tu'n tjaw, qu'n atzin chojb'il te'. ¹¹Ikyxsin qe', ma kux qawin jun awal toj kyanmi'n, a Tyol qMan Dios. Exla at ch'in qoklintza, tu'n ttzaj kyq'o'n ch'in qe'y, qu'n loqo'y nqo aq'nin kyxola. ^k ¹²Qa at kyoklin junjuntl ti'ljo ikyjo, ¿Yajtzila' qetza?

Me mina nkub' qb'inchin qe' ikyjo. Qu'n loqotzi'n, ma qo jawil qitj tzma tzalu'n, me qil qib'xa, qu'n tu'ntzin mix a'l jun jaw yolb'in qil'ja, qa noq tu'n qkanb'in pwaq ti'j Tb'anil Tqanil ti'j Crist.

¹³Qu'n b'i'n kye' kyu'n, qa aye aq'nil toj tnejil ja te kynab'l' aj Judiy Dios, at kyoklin ti'ljo jni' oyaj, a nxi kyq'o'n aj Judiy twutz Dios. Ex ikyjo aye' nchi kub' b'yo'nte alu'mj te chojb'il kyilxjal, ex attaq kyoklin tu'n kychyo'n ti'ljo tchib'jil alu'mj. ^l ¹⁴Ikytzin tumiljo xkyij tq'ma'n qAjaw Jesús, qa ayejo, a yolil Tb'anil Tqanil kolb'il, ex at kyoklin ti'j jun onb'il, qu'n tu'n a kyaq'i'n. ^m

¹⁵Me tze'nku we', nti' nchin qani'n kye'y, tu'n ttzaj kyq'o'nji'y onb'il we'y. Ex nya ma txi ntz'ib'in weji'y lu'n kye'y, a tu'n t-xi kyxikyb'in tu'n ttzaj kyq'o'n onb'il we'. B'a'ntla qa wen tu'n nkyim we', tze'nku a tu'n ttzaj ntzyu'nji'y onb'il

^h 8:12 Mt. 25:45. ⁱ 9:1 Kyb'i. 9:3-6; 1Co. 15:8. ^j 9:9 Deu. 25:4; 1Tim. 5:18. ^k 9:11 Ro. 15:27. ^l 9:13 Deu. 18:1. ^m 9:14 Mt. 10:10; Lc. 10:7.

kye'y. Qu'n tu'n ttzaj ntzyu'nji'y onb'il, ax nyola k'wel t'z'aq wib'aja. ¹⁶Tze'nku we', nya noq tu'n te' yolil Tyol Diosqi'n, kjawil nimsin wib'a; qala' qu'n ilx tilj tu'n tkub' nb'inchinji'y aq'untl, qu'n jun waq'in weji'y ma tzaj tq'o'n Dios.ⁿ Qu'n qa mina xkub' nb'inchin', ktzajil tq'oj Dios wi'ja. ¹⁷Qa ma kub' nb'inchinji'y lu'n a wu'nkuxa, atla jun chojb'il we'. Me nyaxix noq tu'n ikyyo, qu'n ma chin jaw sk'o'n we' tu'n Dios, ex ma tzaj toxqenin Tyol we'y, ex nlay kub' wewi'n, qu'n ilxix tilj tu'n tkub' b'inchit. ¹⁸¿Ti'tzila chojb'il wetza ikyyo toj nwutza? Atzi'n nchin tzalaja tu'n nchin yoli'n ti'ljjo Tb'anil Tqanil kolb'il noq kukxjo, nya loq'aj. Tu'n'petzi'n, mi nchin qani'n jun onb'il tilj, qu'n tu'ntzin mi chi jaw yolb'inxjal wi'ja, qa noq tu'n jun onb'il nchin yolini'y ti'lj Tyol Dios. Exla qa at we woklin ti'lj jun onb'il, me mina ntzaj ntzyu'n.

¹⁹Qala' tzaqpi'nqi'n, qu'n mix a'l jun we' onilwe, ex nti' jun xjal aku kawin wi'ja. Me metzin we', ma tz'ok nq'o'n wib'a nyakuj tjaq' kykawb'il tkyaqil, me noq tu'n kynimin tkyaqil xjal wu'n ti'lj Tb'anil Tqanil. ²⁰Tej x'in b'eta kyxol aj Judiy, ma tz'ok nmujb'in wib'a junx kyuk'a, noq tu'n tok kyb'i'nku wi'ja, ex tu'n t-xi kynimin a Tb'anil Tqanil. Ex tej x'in b'eta kyxoljo kyaj tu'n kyel wen twutz Dios noq tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il kyu'n, ex ma txi nmujb'in wib'a kyuk'a, me nya tu'n wel wena twutz Dios, qala' noq tu'n tok kyb'i'nku xjal wi'ja, ex tu'n t-xi kyniminku Tb'anil Tqanil. ²¹Ex tej x'in b'eta kyxol aj nya Judiyqe, aye' mina xkub' kyb'inchin tze'nku tz'ib'in toj ojtxe kawb'il, ex ma txi nmujb'in wib'a junx kyuk'a, nyakuj nti' kawb'il wib'aja, noq tu'n tok kyb'i'nku wi'ja, ex tu'n t-xi kyniminku Tb'anil Tqanil. Me mi nxi nq'ma'n tuk'a lo qa ma kub' nb'inchinji'y a nya b'a'n twutz Dios, qu'n nimilqi'n ti'lj Tkawb'il Crist. ²²Ex tej x'in b'eta kyxol xjal, aye' nti'xix kyoklin kyxoljo nmaq xjal

tzalu'n twutz tx'otx', ma tz'ok nq'o'n wib'a tze'n jun kye, tu'n tok kyb'i'nku wi'ja, ex tu'n t-xi kyniminku Tb'anil Tqanil. Waja tu'n woka tze'nku tkyaqil wiq xjal, noq tu'n tok kyb'i'nku wi'ja, ex tu'n t-xi kyniminku Tb'anil Tqanil kolb'il. ²³Nkub' nb'inchin' tkyaqiljo lu'n, noq tu'n tpaj Tb'anil Tqanil, tu'ntzintla qmujb'in te qib' junx qkyaqilx tjaq' tky'iwb'il Dios.

²⁴Jun tumil wu'n kye'y tu'n tkub' kyb'inchin' tuk'a tkyaqil kyanmi'n toj taq'in qMan Dios, ikyx tze'nku we. Qu'n b'i'n kye' kyu'n, a kyxol txqan xjal, a rinil, tkyaqilx tetz nrinin, me noq junch'in te' nkanb'in chojb'il. Ikytzi'n toj qnimb'il, me il ti'lj tu'n kykanb'inti'y chojb'il q'o'ntz tu'n Dios toj kya'j. ²⁵Tkyaqiljo rinil, a taj tu'n tkanb'in, il ti'lj tu'n tkub' ttzyu'n tib' ti'ljjo jni' ti'chaq ti', a aku b'ant tu'n tsikyete t-xmilil, aj txi' rinil. ¿Tiqu'nil? Noq tu'n tkanb'itku' jun tal oyaj, a jun paqx nb'aj. ¿Me atzin qetz? Iltzin ti'lj tu'n qrinin wen toj qnimb'il tu'n qkanb'in te' jun oyaj, a nlayx b'aj toj kya'j. ²⁶Tze'nku we' nkub' nb'inchin' toj nnimb'ila tze'nku jun rinil lajo'nxix tu'n jikyin wen, tu'n tkanin tzma ja' ta'ye chojb'il. Ex ikyx tze'nku jun b'ujil toj saqchb'il, nya noq k-okil ten tzaqpilkye tq'ob', qala' ok tjyab'il ja' tumil k-aq'ila tuk'a tu'n. ²⁷Ikyqintzin weji'y tze'nku jun rinil ex jun b'ujil, nkub' ntzyu'n wib'a tu'n nkanb'intejji'y jun oyaj toj kya'j, ex tu'n mi chin eli'y toj ntx'ixewa, qu'n qa otaq chin b'aj xnaq'tzin kyi'lj txqantl, exsin mi chin kanb'intza.

Jun xob'tzb'il tu'n Pabl, tu'n mi kyij kyi'ljinxjal Dios

10 ¹⁻²Me waja tu'n kyb'inti'y werman, qa nya tkyaqilx kkanb'il chojb'il, a tzaj tq'o'n Dios. Qu'n kanqetzinji'y aj Israel ojtxe, aye qxe'chil toj qnimb'il. Qu'n kykyaqilxjo i etz toj Egipto tuk'a Moisés, ex i mujb'in te kyib' tuk'a, tej kyten tjaq' muj,° ex tej

ⁿ 9:16 Jer. 20:9; Am. 3:8. ^o 10:1-2 Ex. 13:21-22.

kyiky'x toj ttxuyil a', Kyaq tb'i, nyakuj te jun jawsb'il a'.^p ³⁻⁴Ex kykyaqilx i wa'n ti'ljjo xjan wab'lj, tej kywa'n ti'lj maná, a tzaj tq'o'n Dios,^q ex tej kyk'wan ti'ljjo a' etz toj piky tu'n Dios.^r Me atzi'n piky lu'n nyolin ti'lj Crist, a attaq kyuk'a toj tzajij tx'otx'.^s Exla qa ok qe kyk'u'j ti'ljjo jawsb'il a' ex xjan wab'lj anetzi'n, me mix tzalaje Dios kyil'j, ex tu'n ikyjo, b'e'x i kyij kyim nimkuxix kyb'aj; noqx jun tje'b'in kyij.^s

⁶Atzin ja'lin erman, b'aj tkyaqiljo lo te jun yek'b'il, tu'n mi pon qk'u'j ti'ljjo nya wen tze'nku pon kye kyk'u'j ti'lj.^t ⁷Tu'npetzi'n, mi chi k'uli'n kywutzjo kywutzb'iyil dios tze'nku kye txqantl, tze'n ntq'ma'n Tu'ljil Tyol Dios:

Aye xjal i kub' qe wa'l ex k'wal twutzjo kywutzb'iyil dios.

Exsin tej kyb'aj wa'ntz, noq ti'chaqku b'aj b'ant kyua'n kywutz.^u

⁸Ex mi chi b'aj ky'a'ji'n tze'nku kye junjun aj Israel, ex tu'n ikyjo, b'e'x kyim 23,000 toj junx q'ij.^v ⁹Ex mi tz'ok kyniky'b'i'n Crist, tu'n tkub' kyximi'n, qa wen te Dios qa nti' aku tq'ma tu'n tkub' kyb'inchin ch'i'n tze'nku kyaja. Qu'n ikyx kyxim junjun aj Israeljo ojtxe, ex ikyxjo, ex b'e'x i kyim, tej kyok tx'a'n tu'n kan.^w ¹⁰Ex mi chi yolb'i'n ti'lj Dios tze'nku junjunkye i yolb'in, ex b'e'x i kyim tu'n angel te kyimin.^x

¹¹B'aj tkyaqiljo lo, ex b'e'x kyij tz'ib'it toj Tu'ljil Tyol Dios te jun yek'b'il te qe, ex te jun aq'b'il qnab'l, tu'ntzin mina kub' qb'inchin qe ikyjo, a awo nqo anq'in kyojjo q'ij ja'lin, a ch'ix tjapin b'aj tkyaqil. ¹²Tu'npetzi'n, qa wa'lq'i'y wen toj kynimb'ila toj kywutzja, kyka'yinktzin kyib'tza, tu'n mi chi kub' tz'aqi'y, tze'nku kye aj Israel ojtxe. ¹³Qu'n ajo xim tu'n tb'inchit il, ikyxjo tze'nku kyxim txqantl nimil toj tkyaqil twutz tx'otx'. Me ate Dios b'a'n tu'n tqe qk'u'j ti'lj, qu'n nlay taq' te Dios, tu'n

ttzaj jun yajb'il q'ij, a nlayit qpa; qala' qa ma tzaj jun yajb'il toj qchwinqil, ax te Dios ktzajil q'onte tumil tze'n tten tu'n qetz tjaq'.

¹⁴Tu'npetzi'n ayi'y werman, nimxix nk'u'ja kyil'ja; ku kyel oqa te' k'ulb'il kywutzjo kywutzb'iyil dios. ¹⁵Qu'n qa twutzxix at kynab'la tze'nku nkub' kyximi'n, ex ayexa k-elil kyniky' te, qa twutzxixjo nyola lo. ¹⁶Tze'nku tojjo Xjan Wab'lj, ex tze'n nxi qq'o'n chjonte te Dios ti'lj, nkub' qyek'in qmujb'il qib' tuk'a Crist ti'ljjo tchky'el. Ex aj qwa'n ti'ljjo Xjan Wab'lj, a nb'aj kub' sipit qxol, nkub' qyek'in qa at qmujb'il qib' qxolx, a awo o qo ok te t-xmilil Crist twutz tx'otx'.^y ¹⁷Exla qa ma nintz qb'aj, me noq ti'lj jun Xjan Wab'lj nqo wa'ne, ma qo ok te junch'in, a t-xmilil Crist. Tu'npetzi'n, at qmujb'il qib' qxolx, qu'n qkyaqilx nqo wa'n ti'ljjo Xjan Wab'lj.

¹⁸Qu'n kyka'yinktzi'n kyil'j aj Israel. Aye' nxi kyq'o'n alu'mj te oyaj twutz Dios, at kyoklin ti'lj tchib'jil, ex nchi k'ulin te Dios, aj t-xi kychyo'njo oyaj lo.^z ¹⁹Me nya tu'n lo nxi nq'ma'n qa at tipin jun twutzb'iyil ex qa a chib'j, a n-okx oyit twutzjo twutzb'iyil, nimxixtl toklin tze'nku txqantl chib'j. ²⁰Qala', a weji'y nxi nq'ma'n, qa aye' nya nimil, tze'n nxi kyq'o'n tchib'jil alu'mj te oyaj kywutzjo kywutzb'iyil, te taq'n'il tajaw il nxi kyq'o'ne, ex nya te qMan Dios.^a ²¹Ex nti' qmujb'il qib' tuk'a qAjaw, qa axsa nqo k'wane tojxjo Xjan Wab'lj, ex axsa tu'n qk'wan toj kyk'wab'l taq'n'il tajaw il. Ex nti' qmujb'il qib' kyuk'a tkyaqil nimil, a junx nchi wa'n wab'lj toj Xjan Wab'lj, ex axsa tu'n qmujb'in te qib' kyuk'a xjal nchi wa'n kywutzjo kywutzb'iyil taq'n'il tajaw il. Nlay qo ok te kab'e tumil. ²²Qa nqo lab'te tu'n qxi' tojjo kab'e tumil ikyjo, n-okx qyekin Dios tu'n ttzaj tq'oj q'ij.^b Ex nlay miyet tq'oj, qa ma tzaj. ¿Ma attzin qe pipin tze'nku te Dios?

^p 10:1-2 Ex. 14:21-29. ^q 10:3-4 Ex. 16:35. ^r 10:3-4 Ex. 17:6; Num. 20:11. ^s 10:5 Num. 14:29-30.

^t 10:6 Num. 11:4. ^u 10:7 Ex. 32:6. ^v 10:8 Num. 25:1-18. ^w 10:9 Num. 21:5-6. ^x 10:10 Num. 16:41-49.

^y 10:16 Mt. 26:26-28; Mr. 14:22-24; Lc. 22:19-20. ^z 10:18 Lv. 7:6. ^a 10:20 Deu. 32:17. ^b 10:22 Ex. 20:5; Deu. 32:21.

**Nimxixtl tajb'in tu'n tok qk'u'jlin qib'
tze'nku tu'n tkub' qb'inchin a qaj**

²³ Twutzxix tze'nku nq'umj, qa:

Tzaqpi'nqo tu'n tkub' qb'inchin noq alkyex qaj.^c Me te we'y, nya tkyaqil at tajb'in. Twutzxix tetz tze'nku nkyq'ma'n, qa: Tzaqpi'nqo tu'n qb'inchin noq alkyex qaj. Me nya tkyaqil n-onin qil'j tu'n qch'i'y toj qnimb'il. ²⁴Qu'n mix a'lx jun nimil njyo'n tu'n tel wen tu'nx tib'x, qala' noq tu'n tel wenjo txqantl.

²⁵B'a'n txi kychyo'nji'y tkyaqil chib'j nk'ayajtz toj k'ayb'il chib'j, ex mi kub' kyb'isi'n, mo tu'n t-xi kyqani'n, qa nej xkub' b'yet kywutzjo twutzb'iyil. ²⁶Qu'n ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: Te qMan Dios tkyaqil tx'otx' ex jni' at twutz.^d

²⁷Atzin ja'llin, qa at jun nya nimil, nxi txkon kye'y wa'l tja; ex qa kyajtaqkuy tu'n kyxi'y, b'a'n tu'n kyxi'y, ex b'a'n tu'n kyniky'b'i'n ti'chaqx kub' q'o'ntz kywutza, ex nya wen tu'n tkub' kyb'isi'n, mo tu'n t-xi kyqani'n, qa nej xkub' b'yet twutz jun twutzb'iyil. ²⁸Me qa ma tzaj q'ma'ntz kye'y, qa nej xkub' b'yet twutzjo twutzb'iyil, nyapen wentz tu'n t-xi kychyo'n,^e ²⁹tu'ntzintla mi kub' kyb'inchin a nya wen tu'n tb'inchinte jun nimil toj twutzjo nya nimil, i'chaqxla nti' tky'i twutz Dios.

Me qa ikyjo, aku b'ant tu'n ttzaj tqanin we'y kyjalu'n: ¿Me tiqu'n nyolb'in wi'ja ti'j jun ti', a nti' tky'i twutz Dios, exla qa at tky'i twutz jun a'la? ³⁰Qu'n qa ma xi nq'o'n chjonte te Dios ti'jjo a nxi nchyo'n, ¿Tiqu'ntzin nyolb'in wi'ja tu'n xi nchyo'n?

³¹O'kxsin kxel nq'ma'nji'y kye'y, qa ma chi wa'n, qa ma chi k'wa'n, mo qa ti' jun ti' xkub' kyb'inchin, kyb'inchinkuy te nimsbil' tb'i qMan Dios. ³²Exla qa nti' tky'i jun ti' twutz Dios, me mi kub' kyb'inchin, tu'n mi yaje kyyek'b'il kyib'a ti'j kynimb'ila kywutz Judiy ex nya Judiy ex kywutzjo txqantl nimil.

³³Qu'n te we'y, n-ok tilil wu'n tu'n

tb'antjo a wen kywutz tkyaqilxjal. Ex nya tok ipb'il wu'n tu'n tb'antjo tze'n waja te we'y, qala' kye txqantl, tu'ntzin kyklet.

11 ¹Tu'npetzi'n, chi lipeka ti'jjo nkub' nyek'i'n, tze'nku we' lipcheq'in ti'jjo tyek'b'il Crist.^f

**Jun xnaq'tzb'il ti'jjo kyoklin
ichin kyuk'a qya**

²Kxel nq'o'n chjonte kye'y, tu'n kukx nchi tzaj kynanji'y, ex tu'n nkub' kyb'inchin tze'nku xkyij nq'ma'n. ³Me waja tu'n tel kyniky'a te, qa ate Crist nejinel te ichin, ex atzin te ichin nejinel te kya, ikytzin tze'nku te Dios nejinel te Crist. Tu'npetzi'n at jun tx'ixpib'l kyxol kyoklin ichin tuk'a Crist, ex kyxol qya tuk'a ichin, ex kyxol Crist tuk'a qMan Dios. ⁴Qu'n qa ma jax tktxu'n ichin twi' tze'nku qya toj tja Dios, aj taq'e na'l Dios, mo qa aj tyolin Tyol Dios, n-el tiky'i'n tmujb'il tib' tuk'a Crist. ⁵Ex ikyxjo kyeqya; qa noq tu'n kyokku tze'nku jun ichin, mi jax kyktxu'n kywi' toj tja Dios, aj kyaq'e na'l Dios, mo qa aj kyyolin Tyol Dios, n-el kyiky'i'n kymujb'il kyib' kyuk'a ichin, qu'n n-ok kyq'o'n kyib' te ichin nyakuj mitzo'n kywi' te jun majx. ⁶Tu'npetzi'n, qa at jun qya, tky'e' jax tktxu'n twi' toj tja Dios, b'a'ntla tu'n tel tmitzo'n twi', tu'n tok tze'nku jun ichin te jun majx. Me jun tij ttx'ixewjo qya aku tz'el ikyjo tu'n tkyij twi' tze'n twi' jun ichin. Tu'npetzi'n, ilx ti'j tu'n tjax tktxu'n twi' toj tja Dios. ⁷Qu'n tze'nku te ichin, nya wen tu'n tjax tktxu'n twi' toj tja Dios tze'nku jun qya, qu'n twutzb'iyil Dios te', ex jun yek'b'il ti'jjo tqoptz'ajiyil t-xilin Dios. Ex ikyxjo teqya, jun yek'b'il ti'jjo tqoptz'ajiyil t-xilin ichin.^g ⁸Qu'n te tnejil, nya te s-el anq'in ti'jja, qala' a teqya ti'j ichin. ⁹Ex nya tu'n tpaj teqya xb'ante ichin, qala' tu'n tpaj te ichin xb'ante qya.^h ¹⁰Tu'npetzi'n, b'a'n tu'n tjax tktxu'n qya twi', te jun yek'b'il kywutz angel, qa tjaq' tkawb'il ichin ta'ye.

^c 10:23 1Co. 6:12. ^d 10:26 Sal. 24:1; 50:12; 89:11. ^e 10:28 Ro. 14:13-18; 1Co. 8:7-13. ^f 11:1 1Co. 4:16; Fil. 3:17. ^g 11:7 Gen. 1:26-27. ^h 11:9 Gen. 2:18-23.

¹¹ Me toj Ttanim Dios il ti'lj kykab'il, qu'n nti' ichin qa nti' qya, ex ikyxjo qya nti', qa nti' ichin. ¹² Qu'n te tnejil, ate qya tzajnin ti'lj ichin. Me ex ikyxjo, qa tkyaqil ichin n-anq'in ti'ljqya. Ex tkyaqiljo lu'n tzajnin ti'lj Dios. ¹³ Qu'n ayex kye' aku chi q'mante, qa nya wen tu'n tna'n jun qya Dios toj tja Dios tze'nku jun ichin, a mi njax kutxb'il twi', qu'n il ti'lj jun tx'ixpib'l kyxol ichin ex qya. ¹⁴ Qu'n ¿Ma nyatub twutzx, qa ttx'ixew te ichi'n tu'n tkub' tch'iysin twi' tze'nku twi' jun qya? ¹⁵ Qala' ma tzaj tq'o'nx te Dios tsmal twi'qya nmaq, tu'n tok te jun yek'b'il qa at tx'ixpib'l kyxol tqoptz'ajiyil qya tuk'a tqoptz'ajiyil ichin. Qu'n ma tzaj tq'o'n twi'qya, tu'n tch'iy nmaq wen, tu'n tok te kutxb'il twi'. ¹⁶ Me ex ti'lj tkyaqiljo lu'n, qa at jun kxola taj tu'n tjaw yolb'in wi'ja tu'n tpajjo lo, kxel nq'ma'n, qa nti' juntl tumil ojtzqi'n qu'n, ex toj tkyaqil Ttanim Dios.

Junjun nuk'b'il ti'lj Xjan Wab'j

¹⁷ Atzin ja'lin, kxel nq'ma'n kye'y ti'ljjo aj tiky'sit Xjan Wab'j kyu'n, nya wen kyb'inchb'i'n toj nwutza, ex nya toj tumil ikyjo. ¹⁸ Toj tnejil, nq'umle we'y qa, aj tok kychmo'n kyib'a tu'n tiky'sit Xjan Wab'j kyu'n, noqx nimku pa'b'l kxola. Me toj jun tnej, b'alaqa twutzx. ¹⁹ Qu'n b'alaqa toj kywutza, il ti'lj tu'n kypa'n kyib'a kyuk'a txqantl, tu'ntzintla kynimsin kyib'a, ex tu'n tyek'inte nyakuj wenq'iy twutz Dios kywutz txqantl. ²⁰ Me kxel nq'ma'n qa ajo pa'b'l lo nti' tajb'in, ex ajo Xjan Wab'j, a nchi wa'n ti'lj, nyaxla xjan twutz qAjaw. ²¹ Qu'n ajtzin kywa'n junx, a na'mtaq tpon or te Xjan Wab'j, aye junjun kxola, a at ch'in kyq'inimil, nejxix nchi ok ten lo'lte jotx, tu'n kynojxix wen, ex majxpe nchi b'aj ja tx'ujte. Me ayetzin junjun erman, a yajqe, ch'ixtaq kyel kyim tu'n wa'yaj. ²² Me ayetzin kye' q'linin, ¿Ma nti'tzin kye kyja tu'n kywa'n ex tu'n kyk'wan wen antza? ¿Tiqu'n il n-el kyiky'inji'y Ttanim Dios, a ja' junx kyoklin tkyaqil

nimil? ¿Ex tiqu'n n-el kyi'n kytx'ixewjo a nti' at kye? ¿Ti'tzila kxel nq'ma'n ti'ljjo lo? ¿Okpela kchin tzalajila? Mina. iMixla jtojx!

²³ Atzi'n xnaq'tzb'il ma txi nq'o'n kye'y, ax qAjaw saj q'onte we'y: Qu'n toj qniky'in, tej t-xi k'ayin qAjaw Jesús, jaw ttzyu'n jun wab'j, ⁱ ²⁴ ex xi tq'o'n chjonte te qMan Dios. Tb'ajlinxi' ikyjo, kub' tpi'xin, ex tq'ma': Atzi'n wab'j lo atzin weji'y nxmilil kxel q'o'yit te kyimin noq tu'n kyel wena. Kyb'inchinkuji'y lu'n te na'b'l we'y.

²⁵ Ex ikyxjo, tb'ajlinxi' wa'n, jaw ttzyu'n jun tk'wel k'wab'j, ex tq'ma': Atzi'n k'wab'j, a tku'x tojjo tk'wel k'wab'j lo, atzin nchky'elji'y k-okil te kujsil te ak'aj tumil b'antnin ti'lj, tu'n kykyixjal toj wen tuk'a Dios. ^j Junjun maj, aj t-xi kyk'wanji'y lo, kyk'wanxa te na'b'l we'y. ²⁶ Tkyaqil maj, aj t-xi kyk'wanji'y k'wab'j, ex aj t-xi kywa'nji'y wab'j, kukxitla xkub' kyna'nji'y tkyimlin qAjaw, ajxi tul juntl majl. ²⁷ Tu'npetzi'n, alkye jun kxel wa'n te' wab'j ex kxel k'wan te' k'wab'j lu'n, ex nya toj tumil, at til ti'lj, qu'n n-el tiky'in t-xmilil ex tchky'el qAjaw, a xi tq'o'n te chojb'il il. ²⁸ Tu'npetzi'n, teyle junjun tu'n t-xpich'in ti'lj tchwinqil, qa at jun tky'i twutz Dios, a na'mxtaq twa'n ex tk'wan ti'ljjo Xjan Wab'j. ²⁹ Qu'n alkye nwa'n ex nk'wan, qa mi s-aj q'aq'in tk'u'j ti'lj Ttanim Dios, a t-xmilil qAjaw, ax nqaninte jun tkawb'il Dios tib'ajx kujxix wen. ³⁰ Tu'n tpajjo ikyjo, nimku kxola nti' kyipin, ex yab'qe, ex ila' o kyim. ³¹ Qu'n noqit nqo xpich'in wen ti'ljjo qchwinqil, ex noqit nkub' qb'inchin tze'nkux taj Dios, nlaytla tzaj tq'o'n tkawb'il qib'aj. ³² Exitla qa ma tzaj tkawb'il qAjaw qib'aj tzalu'n twutz tx'otx', noqitla tu'n tjikysit qchwinqil, tu'ntzintla mi qo naje te jun majx kyuk'a nya nimilqe. ^k

³³ Tu'npetzi'n werman, ajtzin tok kychmo'n kyib'a wa'l te' Xjan Wab'j, kyyo'nu kyib'a kykyaqilxa, qu'n junx kyokli'n kykyaqila. ³⁴ Ex qa at jun kxola,

ⁱ 11:23 Mt. 26:26; Mr. 14:22; Lc. 22:19; 24:30. ^j 11:25 Ex. 24:6-8; Jer. 31:31-34; Mt. 26:27-29; Mr. 14:23-25; Lc. 22:20. ^k 11:32 Deu. 8:5; Eb. 12:5-11.

a at ch'in tq'inimil, b'a'n tu'n ttzaj wa'n tja, qa at wa'yaj ti'j, tu'ntzin mi chi tzaj kawin tu'n Dios tu'n tpajjo chmob'l ikyjo.

Ex atzin txqantl ti', k'wel nnik'u'n, aj npo'n kyuk'iy.

Toklin junjun nimil tu'n Xewb'aj Xjan

12 ¹Atzin ja'llin, waja tu'n kyb'inte ch'in ti'j Xewb'aj Xjan: ²B'i'n kyu'n, te' na'mtaq kynimi'n Tyol Dios, nxi kyq'o'ntaq kyib'a tu'n kykub' sb'u'n, ex nchex q'i'ntaq k'ulil kywutzjo twutzb'iyil, a mib'in chi yolin. ³Qala' te Jesús aku tAjaw Tkyaqil. Tu'npetzi'n, waja tu'n kyb'inti'y qa mix a'l jun aku q'mante aj k'a te Jesús, a qa at Xewb'aj Xjan tuk'a. Ex ikyxjo, mix a'l juntl aku q'mante tuk'a tkyaqil tanmin qa ate Jesús tAjaw Tkyaqil, a qa mina nyolin tu'n Xewb'aj Xjan.

⁴Atzin ja'llin, at nimku qoklin, me ate Xewb'aj Xjan junch'in, ex ttxuyil tkyaqiljo qoklin.⁵ Ex at nimku tumil tu'n qajb'in te Dios, me junxch'in qAjaw, a ja' nqo ajb'ine. ⁶Ex at nimku tumil tu'n qb'inchin tajb'il Dios, me junxch'in qMan Dios, a nkub' b'inchinte tkyaqiljo lo.

⁷Me tkyaqiljo qoklin, ex jni' tumil tu'n qajb'in te Dios, ex tkyaqil qb'inchb'in tzajninqe ti'j Xewb'aj Xjan, tu'n tajb'in kye txqantl. ⁸Qu'n ate Xewb'aj Xjan ntzaj q'o'nte nim nab'l te junjun, ex te juntl axjo Xewb'aj Xjan ntzaj tq'o'n, tu'n tyolin tuk'a nim tumil ex ojtzqib'l. ⁹Ex te juntl ax Xewb'aj Xjan ntzaj q'o'nte qu'ub'il tk'u'j ti'jjo k'wel tb'inchin Dios. Ex te juntl ntzaj tq'o'n toklin tu'n kyq'anit yab' tu'n. ¹⁰Ex te juntl ntzaj tq'o'n toklin tu'n tyek'itjo tipin Dios, ex te juntl tu'n tyolin Tyol Dios tuk'a tkyaqil tanmin; ex te juntl tu'n tel tniky' te qa nyolin jun xjal tu'n Xewb'aj Xjan, mo te taq'nil tajaw il; ex te juntl ntzaj tq'o'n toklin tu'n tyolin toj junxil yol; ex te juntl ntzaj tq'o'n tu'n tel pjetjo yol anetzi'n. ¹¹Me tkyaqiljo qoklin lo, ax

Xewb'aj Xjan ntzaj q'o'nte teyile junjun, noq alkyex wen toj twutz.

Qkyaqilx ma qo ok te t-xmilil Crist

¹²Qka'yinktzin ti'jjo qxmilil. Junxch'in, me ila' elnin. Me exla qa ila' elnin, me junxch'in xmilil at. Exsin ikyxjo tuk'a Ttanim Crist.^m ¹³Qu'n tu'n Xewb'aj Xjan, qkyaqilx nqo ku'x toj a' te jawsb'il a', tu'n qok te junch'in Ttanim, a t-xmilil Crist. Exla qa Judiy mo minaj, exla qa aq'nil te jun majx, mo tzaqpi'nj, ma qo ok te junch'in Ttanim noq tu'n Xewb'aj Xjan, a ma tzaj qk'mo'n.

¹⁴Atzin ja'llin, jun xmilil, nya noq junch'in elnin, qala' nimku. ¹⁵Ikytzingtla' chit qanb'ajjo kyjalu'n: Tu'n nya q'ob'ajqi'n, nti' wokli'n ti'jjo xmilil, chitjo. Me nya tu'n ikyjo, nti't toklin ti'j qxmilil. ¹⁶Exitla tq'ma xkyinb'aj kyjalu'n: Tu'n nya wutzb'ajqin we', nti' we' woklin ti'jjo xmilil, chitjo. Me nya tu'njo lu'n, nti't toklin ti'j qxmilil. ¹⁷Qu'n noqit tkyaqil qxmilil wutzb'aj, mitla nqb'i'n. Ex noqit tkyaqil qxmilil xkyinb'aj, mitla nqsqo'n. ¹⁸Me axte Dios, ma tz'ok q'onte junjun tnej qxmilil ja'xjo at tajb'in toj twutz. ¹⁹Qu'n noqit junx tnej tkyaqil, nti'tla te' qxmilil. ²⁰Me chjonte Dios, a qxmilil junch'in, me nimku elnin.

²¹Tu'npetzi'n, a wutzb'aj, nlay txi tq'ma'n te q'ob'aj: Nti' te tajb'in we'y. Ex a wi'b'aj, nlay txi tq'ma'n te qanb'aj: Nti' te tajb'in we'y, chitjo. ²²Qala', ayetzi'n tnej qxmilil, a nyakuj nti'xix kyipin toj qwutz, ayexixpe kye nim kyajb'in. ²³Ex ayetzi'n tnej qxmilil nyakuj noq ch'in kyoklin, ayexix nchi ok qktxu'n wen. Ex ikyxqexjo aye' nya q'ancha'lqexix toj qwutz, ayexix nchi ok qk'u'jli'n. ²⁴A lo nya ilxix ti'j kyuk'a tnej qxmilil, a nti' tx'ixwejl ti'j. Me ate Dios xkub' b'inchinte qxmilil, tze'nkux tten tu'ntzin il ti'j tu'n kyok k'u'jlit kye' aye nyakuj nti'xix kyoklin toj qwutz, ²⁵tu'ntzin nti' pa'b'l toj qxmilil; qala' teyilex te junjun tnej at tajb'in kye txqantl. ²⁶Qu'n qa ma

^l12:4 Ro. 12:6. ^m12:12 Ro. 12:4-5; Ef. 4:4-16.

ky'ixb'e jun tnej qxmilil, kykyaqilxjo txqantl ktña'b'il kyixk'oj. Ex qa ma txi kyq'o'nxjal jun nimsb'il ti'l jun tnej qxmilil, kykyaqilxjo txqantl nchi tzalaj junx.

²⁷⁻²⁸Tze'nku kye, ma chi oka te junch'in Ttanim Dios, a T-xmilil Crist, ex teyile junjun kye' at toklin ti'l. Qu'n axte Dios xi q'o'nte toklin junjun kye' toj Ttanim: "Tnejil kye tsanjil; tkab' kye yolil Tyol Dios; toxin kye xnaq'tzil; ex ikyxjo kye aye nchi b'inchin yek'b'il te tipin Dios, ex aye nchi q'anin kye yab', ex aye nchi onin kyil'j txqantl, ex aye nchi nik'unte taq'in Dios, ex aye nchi yolin toj tze'nchaqkul yol. ²⁹¿Ma tkyaqilxpela at kyoklin te tsanjil Jesús? Mo ¿Ma tkyaqilxpela at kyoklin te yolil Tyol Dios mo tu'n kyb'inchin yek'b'il te tipin Dios, ³⁰mo tu'n kyq'anin yab', mo tu'n kyyolin toj tze'nchaqkul yol, mo tu'n tpjet yol kyu'n? iMina! ³¹Me kyq'onktzintza tilil ex kyjyomji'y tb'anil kyokli'n.

Ex atzin ja'lin kxel nq'ma'n jun tumil tb'anilxix wen tze'nqeku lu'n:

A tq'aq'b'il qk'u'j

13 ¹Qa ma qo yolin yol tb'anilx tze'nku kye xjal, mo qa toj noq tze'nchaqkul yol tze'nku kye angel, ex qa nti' tq'aq'b'il qk'u'j kyil'j quk'a, nti'xla qajb'in; ikyqoxjo tze'nku tq'ajq'ojil jun ti' ntin in wen, mo tze'nku jun kxb'il, a noq o'kx ntzlinin. ²Ex qa ma tzaj tq'o'n Dios tu'n qyolin Tyol, ex tu'n tel qniky' te tkyaqil t-xilin t-xim Dios, a ewintaq, ex jni' tñab'l, exla qa at nim qnimb'il, tu'n tiky' jun wutz qu'n, ex tu'n tpon toj juntl tq'uqb'il,^o exsin qa nti' qk'u'j kyil'j quk'a, nti'x qajb'in ikyjo. ³Ex qa ma txi qsipin tkyaqiljo at qe kye tal yaj, ex qa ma t-xi qq'o'n qib' tu'n qkyim tu'n tpaj qnimb'il, me qa nti' qk'u'j kyil'j quk'a, nti'x k-ajb'ile qe, aj qok toj pa'b'in twutz qMan Dios.

⁴Qa at qk'u'j kyil'j quk'a, il ti'l tu'n tiky'x qu'n, ex so'ljo, mi nlo'chj qanmin

kyil'j, nya nimsil qib'qo, nya yek'b'il qib'qo, ⁵mi kub' qb'inchin a nya wen kywutz quk'a, mi qo jyon ti'l noqx te qeku, nti' tyab' qwi', ex mib'in qo k'u'n q'oj. ⁶Mi qo tzalaj ti'ljo nya wen, qala' qo tzalaj ti'ljo a twutzxix. ⁷Tkyaqilx kky'elix qu'n, kukx qkeb'il qk'u'jjo ti'l qMan Dios toj tkyaqil, ex qo ayo'n ti'l tajb'il qMan tuk'a quk'a. Tu'npetzi'n, kukx pa'n qu'n.

⁸Atzin qk'u'jb'il mixla jtoqx tu'n tb'aj. Me nya kukx k-yolile Diosjo kyu'n yolil Tyol; ex aye tze'nchaqku yol; exsin jni' nab'l kchi b'ajil te jun majx. ⁹Ex noq kyinchaqjo Tyol Dios n-el qniky' te ja'lin. ¹⁰Me ajtzin tul te' a tza'qlexix, tkyaqiljo tnejin kb'ajil. ¹¹Qu'n ikytzin tze'nku we', tej k'walqinxtaqa, nchin yolintaqa, nchin ximintaqa, ex ikytaq nnab'la tze'nku jun k'wal. Me atzin te x'in tiji'n, o kyij nq'o'nji'y tkyaqiljo tze'nku nb'anttaq wu'n, tej k'walqintaqa.

¹²Qu'n ikytzi'n qnimb'il ti'l qAjaw tze'nku qwutz nkux qka'yin toj jun ka'yb'il wutzb'aj. Q'anča'l, me nyakuj najchaq ta'ye, qu'n nlay tzyet qu'n. Me aj tul qAjaw, k-okil qka'yin qwutz tuk'a. Qu'n atzin ja'lin, noq kyinchaqjo n-el qniky' te. Me toj tq'ijil qAjaw, okpin k-elil qniky'tz te tkyaqil, ikytzi'n tze'nku te qAjaw ojtzqi'nqo tu'n qkyaqilx.^p

¹³Atzin ja'lin kyxol nimil tzalun twutz tx'otx' atjo qnimb'il, ex atjo q'uqb'il qk'u'j, ex atjo qk'u'j kyil'j quk'a. Me kyxoljo oxo lu'n, axix te nim tokli'n: Qk'u'jb'il qib' qxolx.

Ajo toklin tu'n qyolin toj junxilchaq yol

14 ¹Chi lipektzintza ti'l kyk'u'jb'il kyib'a, ex kyq'onktzin tililjo a kyokli'n, a tzajnin tu'n Xewb'aj Xjan.^q Me tib'aj tkyaqiljo kyokli'n, tu'n kyyoli'n Tyol Dios kyxolxa. ²Qu'n ayetzi'n nchi yolin toj noq tze'nchaqku yol, nya kyuk'a xjal nchi yoline, qala' tuk'a Dios, qu'n a yol tzajnin te Xewb'aj Xjan, ex mix a'l n-el tniky' te. ³Me metzin

^a 12:27-28 Ef. 4:11. ^o 13:2 Mt. 17:20; 21:21; Mr. 11:23. ^p 13:12 1Jn. 3:2. ^q 14:1 1Co. 12:4.

kye nchi yolin Tyol Dios, nchi mojin tu'n kych'iyoj txqantl toj kynimb'il, ex tu'n tnimsit kyk'u'j, ex tu'n tqe kyk'u'j ti'j. ⁴Qala', ayetzi'n nchi yolin toj noq tze'nchaqku yol, noqx tu'n kych'iy kyil kyib'x. Me ayetzin kye' nchi yolin Tyol Dios, nch'iyoj Ttanim Dios kyu'n. ⁵Wajatla'y tu'n kykyaqilxa tu'n kyyoli'n toj noq tze'nchaqku yol. Me tu'n tch'iy Ttanim Dios wen, nimxix toklin Tyol Dios tu'n kyyoli'n ti'j, tze'nku tu'n kyyoli'n toj noq tze'nchaqku yol, a nti' pujb'ilte.

⁶Atzi'n ja'lin werman, qa ma chin kani'n yolil kyxola toj noq tze'nchaqku yol, ¿Ti'n k-ajb'ile kye'y, qa mi ñin yoli'n jun xim, jun nab'l, jun yol, mo jun xnaq'tzb'il, a ti'j Tyol Dios? ⁷Ikytzi'n tze'nqeku chnab', tze'nku jun xux mo juntl ti': Qa mix tx'ixpit tq'ajq'o'jil kywi', ¿Tze'ntzin tten tu'n tel tniky'tzajil alkye b'itz n-ok tu'n? ⁸Ex ikyxjo tze'nku tq'ajq'o'jil jun chun kyxol xo'l q'aq'; me qa noqx ntutin, ex nti' tq'ajq'o'jil twi' te txokb'il, ¿Tze'ntzin tten tu'n tel kyniky' te, qa il ti'j tu'n kyxi' toj jyoj q'oj? ⁹Exsin ikyxjo kyetzta: Qa ma chi yoli'n toj junxil yol, a nti' ttxolil kywutz txqantl, ¿Tze'ntzin tten tu'n tel tniky'tzajiljo a nxi kyq'ma'n? Qu'n mix a'l k-elil tniky' te, nyakuj noq toj kyq'iq' nxi kyq'mani'y. ¹⁰Qu'n ila'ku yol nyolajtz tzalu'n twutz tx'otx', me nti' jun ntit ttxolil kye nchi yolin. ¹¹Tu'npetzi'n, qa mi n-el nniky'a te tyol jun xjal, ma chin oka tze'nku jun amaq' xjal toj twutzjo xjal, ex ikyxjo texjal toj nwutzta. ¹²Me ayetzin kye' ma chi oka te junch'in Ttanim Dios, ex kyaja tu'n tyek'it Xewb'aj Xjan kyxola tu'n kyokli'n, tze'nku tu'n kyyoli'n toj junxilchaq yol. Me kxel nq'ma'n kye'y, kyq'onktzintza tilil kyijjo kyoklin tu'n tb'ant kyyoli'n tze'nkuxjo chi yolinxjal tu'n tch'iyoj Ttanim Dios.

¹³Tu'npetzi'n, aye nchi yolin toj noq tze'nchaqku yol, b'a'n tu'n t-xi kyqanin toj kyna'l Dios, tu'n tpjetjo yol anetzi'n. ¹⁴Qu'n qa ma chin na'n Dios toj junxil

yol, ex qa mi n-el nniky'a te, okla chin na'la Dios toj wanmi'n, me tuk'a nnab'la, mina. ¹⁵¿Tze'ntzin k-okiltz wu'n? Nyala tze'ntz; qa ma chin na'n Dios toj wanmi'n, me il ti'j tu'n tel nniky'a te titzi'n nxi nqani'n; ex qa ma chin b'itzi'n tuk'a wanmi'n, ex il ti'j tu'n tel nniky'a te titzi'n nxi nb'itzi'n.

¹⁶Qa at jun nb'i'n kyij'ja toj k'ulb'il, ex qa ma txi kyq'o'n chjonte te Dios toj junxil yol, ¿Tze'ntzin tten tu'n tel niky'b'aj te, qa toj tumil kyyola? ¹⁷B'alaqa toj tumil nchi q'oni'y chjonte te Dios, me ante, a mi n-el tniky' te, nlay ch'iy toj tnimb'il.

¹⁸Nxi nq'o'n chjonte te qMan Dios, tu'n tb'ant-xix ch'intl nyoli'n toj noq tze'nchaqku yol tze'nku kye'. ¹⁹Me qa waja tu'n tel kyniky'jo Ttanim Dios te nyola, il ti'j tu'n t-xi nq'ma'n jun jwe' nyola, me tu'n tel kyniky' te, tze'nkul te' tu'n wok ten q'mal txqan nyola, exsin mi tz'el kyniky' te.

²⁰Ayi'y werman, mi chi oka tze'nku jun k'wal, a noq ti'jx nb'isine; qala' ku kyoka tze'nku jun tij xjal at tnab'l. Noq o'kx ti'jjo tumil il, b'a'n tu'n kyoka te k'wal, a na'm tu'n tel tniky' te b'inchj il.

²¹Qu'n ikytzin ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

Kchin yolila kyuk'a nmaq tnam lo toj junxil yol;
junxilqel kchi okil nq'o'n te yolil wi'ja.

Me mixla tu'nxxj nlayxla chin kub' kynimi'n,^r chi tAjaw Tkyaqil.

²²Ikytzi'n, b'i'n qu'n qa nqo yolin toj tze'nchaqku yol toj k'ulb'il, nya jun yek'b'il qa at Xewb'aj Xjan quk'a, tze'nku nkyq'ma'n, qala' noq tu'n mi tz'eleku kyniky'xjal ti'j Tb'anil Tqanil, ex tu'n kyklet. Me atzin te' tu'n qyolin Tyol Dios nyek'in te', qa te Diosqo. ²³Qu'n ajtzin tok kychmo'n kyib'a toj k'ulb'il, ayi'y Ttanim Dios, ex qa kykyaqilxa nchi yoli'n toj tze'nchaqku yol, exsin qa aku s-okpin jun nya nimil b'il kyij'ja, ¿Nyapela aku kub' tb'isin qa tx'u'jqi'y?

^r 14:21 Is. 28:11-12.

²⁴Me metzi'n qa kykyaqilxa nchi yoli'n Tyol Dios, exsin qa aku s-okpin jun nya nimil, ax k'wel b'isinte qa aj il, ex ax k'wel nab'linte toj tanmin qa nya b'a'n tten, qu'n tu'n k-elil tniky' te kyvola.

²⁵Qu'n ikytzi'n a ewintaq toj tanmin k-elitz toj q'anacha'l, ex k'wel meje tu'n tnimsin tb'i Dios, ex ktq'ma', qa twutzxix at Dios kyxola.

Qo k'ulin te qMan Dios toj ttxolilxix

²⁶Tu'npetzi'n werman, aj qa ma tz'ok kychmo'n kyib'a, i tb'itzin junjun jun b'itz, mo i tq'o'n junjun jun xnaq'tzb'il, mo jun tumil tzajnin te Dios, mo juntl tumil toj noq tze'nchaqku yol, mo jun pujb'il kye yol aye'. B'a'n te' ikyjo, me noqit tkyaqil tz'ajb'in te ch'iysb'ilte Ttanim Dios toj kynimb'il. ²⁷Aj kyyoli'n toj noq tze'nchaqku yol, b'a'n tu'n kyyolin o'kx kab'e mo oxe, me junjunku. Ex il ti'l' tu'n tpejto yol nkyq'ma'n.

²⁸Me qa mix a'l jun xjal aku pjunte yol anetzi'n, b'a'ntla tu'n mi chi yolini'y tojjo noq tze'nchaqku yol tojjo k'ulb'il te Ttanim Dios. Qala', qa kyaja tu'n kyyoli'n toj noq tze'nchaqku yol, teyilex te junjun tu'n tyolin til'jx tuk'a Dios.

²⁹Atzin ja'lin kyi'l'jjo aye nchi yol in Tyol Dios, b'a'n tu'n kyyolin kab'e mo oxe, ex ayetzin txqantl toj k'ulb'il b'a'n tu'n kyximinix ti'l'jjo a nq'umle. ³⁰Me qa aku s-ok tyek'in Dios jun tumil toj ttab'l jun xjal q'uqle b'il toj k'ulb'il, atzi'n nyolintaq b'a'n tu'n t-xi tq'o'n amb'il te tkab' tu'n tyolin. ³¹Ikytzi'n, tkyaqil a ma tzaj tyek'in Dios jun tumil, b'a'n tu'n kyyolin toj k'ulb'il, me junjun maj te junjun, tu'ntzin tkyaqilx tu'n t-xnaq'tzajtz, ex tu'n tnimsit kyk'u'l' toj kynimb'il. ³²Tu'npetzi'n, il ti'l' tu'n kytzyu'n kyib'a tu'n kyq'o'n amb'il kye txqantl tu'n kyyolin. ³³Qu'n ate qMan Dios, jun Dios te nuk'b'il, nya noq te tze'nchaqku, ikytzi'n tze'nku nb'ant toj tkyaqil Ttanim Dios toj tkyaqil tnam.

³⁴Ex at juntl tu'n t-xi nq'ma'n kye'y kyi'l'jjo qya, a mi n-el kyniky' te yol toj

k'ulb'il, qu'n noq ti'chaqku ti' nchi ok ten qanilte te kychmil, ex noq nb'ajel kyyuch'i'n chmob'l. Nya wen ikyjo. Tu'npetzi'n, b'a'ntla noq tu'n tkub' kyb'i'n, ex tu'n tkub' kynimin tze'nku ntq'ma'n toj Tu'l'jil Tyol Dios. ³⁵Qatla qa kyaj tu'n kyqanin jun ti', b'a'ntla tu'n t-xi kyqaninte kychmil tzma kyja, qu'n nya wen tu'n tyuch'itjo k'ulb'il tu'n ikyjo.

³⁶Toj tkyaqiljo tumil wu'ja lo, il ti'l' tu'n tel kyniky'a te, qa nya kyuk'iy saj xkye Tyol Dios, ex nya noq o'kqexa ma chi k'mo'nte. Qu'n toj tkyaqil twutz tx'otx' nch'iy Ttanim Dios wen tu'n xnaq'tzb'il lo, ¿Yajtzin kye'?

³⁷Qa at jun njaw tnimin tib' yolil Tyol Dios, ex qa at Xewb'aj Xjan toj tanmin, b'a'n tu'n tel tniky' te, qa ajo nkub' ntz'ib'i'n axjo tnuk'b'il qMan Dios. ³⁸Qu'n alkye mi nkub' tb'in nyola lo, ex nlayxla kub' nb'i'n tyol.

³⁹Tu'npetzi'n werman, kyq'onka tilil tu'n kyyoli'n Tyol Dios, ex mi tz'ok kymiyo'n tu'n tyolatzjo noq tze'nchaqku yol. ⁴⁰Me kyb'inchinkuy tkyaqil toj tumilxix ex tuk'a nuk'b'il.

Twutzxix jaw anq'in Crist kyxol kyimnin

15 ¹Atzin ja'lin werman, waja tu'n tkub' kyna'nji'y Tb'anil Tqanil kolb'il, a xi nq'ma'n kye'y. Axsin yoljo lo a o kub' kynimi'n, ex ja' wa'lqexixa toj kynimb'ila; ²ex tu'n yol lo ma chi kleta, qa ma kub' kyk'u'nji'y, a xi nq'ma'n. Qatzin mina, nti'xla tajb'in kynimb'ila ikyjo.

³Kxel nq'ma'n qa a Tb'anil Tqanil kolb'il, a tzaj nk'mo'n, a xi nq'ma'nji'y kye'y: Ajo t-xilin yol lo: B'e'x kyim Crist te chojb'ilte qil, tze'nku ntq'ma'n toj Tyol Dios; ⁴ex kux muqet, ex toj toxin q'ij, b'e'x jaw anq'intl juntl majl, tze'nku ntq'ma'n toj Tyol Dios. ⁵Tb'ajlinsi' ikyjo, ok tyek'in tib' te Pegr, ⁶ex kywutzjo kab'lajaj, aye sk'o'n tu'n Jesús te t-xnaq'tzb'in. ⁷Atximaytaq ch'intl, ok tyek'in tib' kye jwe' syent nimil junx, a

^s 15:3 Is. 53:5-12. ^t 15:4 Sal. 16:8-10. ^u 15:5 Lc. 24:34. ^v 15:5 Mt. 28:16-17; Mr. 16:14; Lc. 24:36; Jn. 20:19.

nimku itz'x, ex ite' junjun o chi kyim.
⁷Tb'ajlinxi' ikyjo, ok tyek'in tib' te Santyaw, ex atximaytaq ch'intl kye kykyaqil tsanjil. ⁸Tb'ajlinxi jni' ikyjo, ok tyek'in tib' we'y, a otaqxi tz'aj toj kya'j.^w ⁹Qu'n ayin we' nti'taq wajb'i'n kywutzjo txqantl tsanjil Jesús, ex nti'taq ch'in wokli'n tu'n woka te tsanjil, qu'n ma chin jyo'n q'oj ti'lj Ttanim Dios.^x
¹⁰Me noq tu'n t-xtalb'il, ma chin oka te tsanjil Jesús. Ex nya noq kukxjo txokb'il lo, qu'n ma chin aq'ni'n kujxixtl tze'nku txqantl; me ex nya ayi'n, qala' noq tu'n t-xtalb'il q'Man Dios wuk'iy. ¹¹Qu'n nya tu'n te, aj qa we'y s-ela kyb'i'n, moj qa kye txqantl tsanjil Jesús, qu'n junxch'in te Tb'anil Tqanil, a xi qq'ma'n, ex o chi nimi'n ti'lj.

A tu'n qjaw anq'in kyxol kyimnin

¹²Atzin ja'lin, qa jun elnin qyola ti'ljo tanq'b'il Crist juntl majl kyxol kyimnin, ¿Tiqu'ntzin at junjun kxola nq'ma'n te qa nlay chi jatz anq'intl juntl majl kyimnin? ¹³A noqit ikytzjo, mitla xjatz anq'intl juntl majl te Cristtz. ¹⁴Ex noqit mi xjatz anq'in te Crist, nti'xitla tajb'i'n qyola, ex nti'xitla tajb'in kynimb'ila. ¹⁵Ex awotzin qe', matla qo oka niky'il yol ti'lj Dios, qu'n ma qq'ma'y, qa ma jaw anq'in juntl majl Crist tu'n. Qu'n noqit nti' a tu'n tjatz anq'in kyimnin, ex mitla xjatz anq'in te Crist. ¹⁶Qu'n noqit twutzxtz qa mi nchi jaw anq'in kyimnin, exitla ikyxjo te Crist, b'e'xitla kyim te' te jun majx. ¹⁷Qu'n noqit mi xjatz anq'in Crist, nti'xitla tajb'in kynimb'ila; kukxitla kytenji'y tjaq' tkawb'il il, ex nti'xitla kolb'il kye'y. ¹⁸A noqpetzin iky tetzjo, ayetzintla' nimil o chi kyim, najnintla ite' kyetzjo te jun majx. ¹⁹Ay werman, a noqpetzin o'kx tajb'in qnimb'il ti'lj Crist tzalu'n twutz tx'otx', noqxitla ma kub' qsb'u'n te qib'tz tze'nku kye txqantl xjal.

²⁰Me twutzxix tetz, qa ate Crist xjatz anq'in kyxol kyimnin, tze'nku tnejil twutz awal, te jun yek'b'il te qe,

qa il ti'lj tu'n qjatz anq'inqe. ²¹Qu'n ikyxjo tze'nku s-ul kanin kyimin kye jni' xjal noq tu'n jun ichin,^y ex ikyxjo noq tu'n jun ichin, kchi jawitz anq'in kyimnin, aye kchi nimil ti'lj, tu'n tten kychwinqil te jun majx. ²²Qu'n noq tu'n tb'inchb'in Adán, ja' saje kyimin kyib'aj kykyaqilxjal. Exsin ikyxjo, noq tu'n Crist kykyaqiljo kchi nimil ti'lj kchi jawil anq'intl juntl majl. ²³Me teyilex te junjun toj ttxolil. Qu'n ate Crist xjatz anq'in tnejil. Atzin qetz, awo o qo nimin ti'lj, tzmaxi aj tul Crist juntl majl toj tq'ijil, ²⁴aj tjapin b'aj tkyaqil. Tojjo q'ij anetzi'n, kykyaqilx otaq kub' ti'lj, tu'n Crist: Jni' nmaq kyoklin, junx tuk'a tkyaqil kawb'il, ex jni' atnaj tipin qib'aj. Ex k-okil tchmo'n Crist twutz Dios tkyaqiljo jni' tch'iysb'in, tu'n tkawin q'Man tib'aj te jun majx. ²⁵Qu'n ate Crist il ti'lj tu'n tkawin, me tzmaxi' aj tzaj tq'o'n q'Man tu'n tkanb'in Crist kyib'aj jni' tajq'oj.^z ²⁶Ex atzi'n tch'ib'il tajq'oj, a k'wel yuch'it te jun majx, atzi'n kyimin. ²⁷Qu'n ikytzi'n ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: Qu'n ate Dios xi q'o'nte tu'n tkanb'in kyib'aj tkyaqil.^a

Me a yol, tkyaqil, mi ntq'ma'n qa ajin q'Man Dios, qu'n apente Dios xi q'onte tu'n tkanb'in Crist tib'aj tkyaqil. ²⁸Me ajtzin tjapin b'ajjo lu'n, k-okil tq'o'n Crist tkyaqiljo otaq b'ant tu'n, tjaq' tkawb'il q'Man Dios te jun majx, tu'ntzin tyek'in qa a Dios twutzxix, qa a tAjaw Tkyaqil ex Tib'aj Tkyaqil.

²⁹Tu'npetzi'n, il ti'lj tu'n kyjaw anq'in kye nimil, aye' otaq chi kyim. Ex qa mina, ¿Tiqu'ntzin nchi ku'xa toj a', te jawsb'il a' te jun na'b'il kyi'ljo nimil, aye' o chi kyim? Qu'n qa mi xi jaw anq'in qtzan nimil, b'e'x i kyimtz te jun majx. Ex qa ikyjo, ¿Tiqu'ntz nchi tzaj kyna'n, aj kyku'xa toj a'? ³⁰Qu'n noqpetzin mi chi jaw anq'in kye kyimnin, ¿Tiqu'n n-elje qi'lja junjun q'ijtz tu'n tpajjo Tb'anil Tqanil kolb'il? ³¹Twutzxix nyola qa tkyaqil q'ij n-elje wi'ja tu'n nkub' b'yo'n noq tu'n tpaj nnimb'ila

^w 15:8 Kyb'i. 9:3-6. ^x 15:9 Kyb'i. 8:3. ^y 15:21 Gen. 3:1-24; Ro. 5:12-18. ^z 15:25 Sal. 110:1. ^a 15:27 Sal. 8:6; Ef. 1:22; Eb. 2:8.

ti'lj qAjaw Jesucrist, ex twutzxix aye kye' ma chi ok te twutz waq'nb'i'n.
³²Qa ma tz'ok tilil wu'n tu'n nyoli'n Tb'anil Tqanil kyuk'axjal toj Éfeso, aye' mi n-okx toj kywi', tze'nqeku toj k'ul txuk, mix a'l n-oksin kyilj, me z'Ti'tzin nkaneb'a ti'lj, qa o'kx nchin b'isinji'y ti'lj jun chojb'il tzalu'n twutz tx'otx', ex noqit mi nchi jaw anq'in kyimnin? Noqit ikytzjo, b'a'ntla tu'n tkub' qq'ma'n tze'nku ntq'ma'n jun yol kyxolxjal: Qo wa'n ex qo tx'ujte, qu'n yajtzala' qa xqo kyimku nchi'lj.^b ³³Mi chi txalpaja toj kynimb'ila, ikyjo tze'nku ntq'ma'n juntl yol kyxolxjal: Mi chex kyb'inji'y yol nya tumilqe, tu'n mi che'xa q'i'n kyu'n.
³⁴B'a'nqexa kyka'yink kyib'a noq chi b'inchin il. Nxi nq'manjil'y lu'n kye'y, noq tu'n kytzaj tx'ixwekuy, qu'n at junjun kyxola, a na'mx tel tniky' te Dios.

**Tze'ntzila qxmilit, aj qjaw
 anq'intl juntl majl**

³⁵Nlayla txi kynimi'n ti'ljjo anq'b'il kye kyimnin, qu'n at junjun kyxola aku txi tq'ma'n: z'Tze'ntzila' qxmilit aj qjatz anq'in kyxol kyimnin? ³⁶Qa ikyjo, me nti' tumiljo nab'l ikyjo. Qu'n z'Ma mitzin ojtzqi'n kyu'n, tze'n aj tku'x awet jun twutz ijaj, il ti'lj tu'n tjatz twi', exsin tu'n tq'ayjtz? ³⁷Qu'n ajtzin tkux awet jun wiq ijaj, qa triy mo qa alkye jun ijaj, nya otaq tz'el twi' aj tkux awet; qala' a tejo tal twutz k'welix awet. ³⁸Me ate Dios ntzaj q'onte tqan awal, tze'nkuxjo taj, ex teyile junjun wiq ijaj noqx alkye ka'yin.
³⁹Ex nya jun elnin tkyaqil wiq xmilil. Qu'n awo xjalqo at jun wiq qxmilit, ex aye txuk juntl wiq; exqetzi'n pich' junxitl, exqetzi'n kyix toj a', ex junxitl.
⁴⁰Qu'n atzi'n qxmilit, tb'anilx tu'n qtzalaj tzalu'n twutz tx'otx'. Ex ikyxjo, aj qjapin toj kya'lj, ex ktzajil q'o'n juntl wiq qxmilit tb'anilx, tu'n qtzalaj toj kya'lj.
⁴¹Qu'n ikytzi'n tze'nku te q'ij, mikyxi tqoptz'ajiyiljo tze'nku te xjaw mo tze'nku' kye che'w. Me ex ikyqex kye che'wjo nya junx kyqoptz'ajiyil kykyaqilx.

⁴²Tu'npetzi'n, b'in qu'n qa tkyaqiljo tb'anil tzalu'n twutz tx'otx' ex tkyaqiljo nqoptz'aje toj kya'lj nchi ajb'in te jun yek'b'il ti'ljjo kyjawlitz anq'in kyimnin. Ikytzi'n qxmilit k'welix muqet tze'nku jun ijaj, tu'n tq'ayj. Me ex kjawitz anq'in, tu'n mi kyime te jun majx. ⁴³K'welix muqetjo jun qxmilit, a nti' tipin, tu'n tel q'ayj, me kjawitz anq'in juntl qxmilit tb'anilx wen, ex nimxix tipin.
⁴⁴Ajo qxmilit te twutz tx'otx' k'welix muqet, me a qxmilit te Xewb'aj Xjan, at tchwinqil te jun majx. Qu'n ikytzi'n qa at qxmilit te twutz tx'otx', ex ikyxjo, il ti'lj jun qxmilit te Xewb'aj Xjan.

⁴⁵Qu'n ikytzi'n ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios: Atzin tnejil ichin Adán, ma tzaj tq'o'n qchwinqil tzalu'n twutz tx'otx'.^c

Ex ikyxjo tkab' Adán, a Jesús, ex ma tzul te q'ol chwinqil te qe te jun majx.^d

⁴⁶Qu'n ikytzin n-el qniky' te, qa a qxmilit tzalu'n twutz tx'otx', nej xten; ex atzi'n tzul yajxi atzi'n te qxmilitjo te Xewb'aj Xjan. ⁴⁷Qu'n atzin tnejil ichin xkub' b'inchin tuk'a tx'otx', ex te twutz tx'otx' te'. Me ante' tkab' te toj kya'lj te'.
⁴⁸Ma qo ok tze'nku te Adán, a te twutz tx'otx', ex qo okil tze'nku te Crist, a te toj kya'lj. ⁴⁹Qu'n teyile junjun qe at jun t-xmilil tze'nku te Adán, a te twutz tx'otx'. Ex qq'onktzin tilil, tu'n qok tze'nku te Crist, a te toj kya'lj.

⁵⁰Waja tu'n t-xi nq'ma'n kye'y werman; qa a qxmilit te twutz tx'otx' nti' toklin tu'n tten toj Tkawb'il Dios te jun majx toj kya'lj; qu'n a nlay tpa, nti' toklin ti'ljjo a nlay b'aj. ⁵¹Waja tu'n t-xi nq'ma'nji'y a ewintaq: Qu'n nya qkyaqilx qo kyimil. Me qkyaqilx qo tx'ixpilit ⁵²te jun paqx, tze'nku jun qmutz'b'in qwutz, aj t-xi qb'i'n tq'ajq'ojil chun, te yek'b'il, aj tjapin b'aj tkyaqil twutz tx'otx'. Ex ayetzin kyimnin kchi jawitz anq'in, tu'ntzin mi chi kyime juntl majl, ex awotzin qe, awo itz'qo, qo tx'ixpilit.^e
⁵³⁻⁵⁴Qu'n a qxmilit, a nlay tpa, il ti'lj tu'n ttx'ixpilit, tu'n tten te jun majx. Ex atzi'n tu'n tb'aj, il ti'lj tu'n ttx'ixpilit, tu'ntzin

^b 15:32 Is. 22:13. ^c 15:45 Gen. 2:7. ^d 15:45 Jn. 3:16. ^e 15:52 1Tes. 4:15-17.

mi b'aje. Aj tjapin b'ajjo lo, ok japin b'ajiljo yol lo: Ma kub' ti'jjo kyimin tu'n chwinqil te jun majx.^f ⁵⁵Tu'npetzi'n, qo xmayiltz ti'jjo kyimin, tze'nku kyij tz'ib'it toj Tu'jil Tyol Dios:

Ay kyimin, ¿Ja'n ta' tipi'n ja'lin, ex jtojtzin b'a'n qkub' tb'yo'n?^g

⁵⁶A b'iyb'il tu'n kyimin, atzi'n a b'inchj il. ¿Ex ja'n ntzaje tipin b'inchj il? Noq tu'n qb'inchb'in ti'jb'inxi' tkawb'il Dios. ⁵⁷Me chjontexla Dios. Ma tzaj tq'o'n tumil tu'n tkub' ti'j' il qu'n, noq tu'n qAjaw Jesucrist.

⁵⁸Tu'npetzi'n werman, nimx tq'aq'b'il nk'u'ja ky'i'ja, chi we'kuxixa wen, ex mi chi yekjxa toj kynimb'ila. Kyb'inchinkuy taq'in qMan Dios tuk'a tkyaqil kyanmi'n, qu'n ojtzqi'n kyu'n, qa a kyaq'i'n anetzi'n, nya noqx kukxjo, qala' at chojb'il te.

A oyaj tu'n tjaw chmet kye nimil

16 ¹Atzin ja'lin, kxel nq'ma'n ti'jjo oyaj, tu'n t-xi' kye nimil:^h Kyb'inchinkuy tze'nkuxjo xi nq'ma'n kye Ttanim Dios toj tx'otx' te Galacia. ²Toj tnejil q'ij te junjun seman, teyile junjun kye', b'a'n tu'n tel tpa'n ch'in ti'jjo ntkanb'in, ex tu'n t-xi tk'u'n, tu'ntzintla aj nkani'n, mina jaw chmet oyaj. ³Qu'n tu'ntzin aj nkani'n kyxola, kxel nq'o'n jun ul'j kye erman te oxqenb'ilkye, aye' kchi jawil kysk'o'n, tu'n t-xi ky'i'n oyaj, tu'n tpon kye erman toj Jerusalén. ⁴Ex qa wentaq toj kywutza tu'n nxi'y, okla kqo xela kyuk'a.

Tej tkub' t-ximin Pabl
tu'n t-xi' toj jun tb'e

⁵Chin po'n kyuk'iy, aj nxi'y toj tx'otx' te Macedonia, qu'n il ti'j' tu'n nxi' neja antza. ⁶Me b'alaqa chin tenb'ila kyuk'iy ila' q'ij, ex b'alaqa axsi kky'ela jb'alil wu'n, tu'ntzintla kyoni'n wi'ja toj nb'ey, a ja' kchin xeli'y. ⁷Qu'n nky'e' we' noq tu'n wiky' aja kyuk'iy, qala' wajatla'y tu'n nte'n ila' q'ij kyxola, qa icy taj qAjaw. ⁸Me axsa chin kyjela teni'y

tzalu'n toj Éfeso, tzmaxi' aj tpon tq'ijil nintz q'ij te Pentecostés,^j ⁹qu'n ma tzaj q'o'n amb'il we'y, tu'n waq'ni'n toj taq'in qAjaw, tu'n ma nintzxjal tu'n tnimin, ex nimku ajq'oj wi'ja.^k

¹⁰Ex qa ma pon Timotey, kyka'yinka tu'n tten kyuk'iy tuk'a tzaljb'il, qu'n n-aq'nin toj taq'in qAjaw tze'nkuxjo we'.^l ¹¹Tu'npetzi'n, mix a'l jun kye tu'n tel icy'inte. Qala' b'a'n tu'n kyoni'n ti'j' toj tb'e tuk'a tnuk'b'il qMan Dios tib'aj, tu'n ttzaj wuk'iy. Qu'n loqin nchin yo'n ti'j' ex kyil'jjo erman, aye nchi b'et tuk'a.

¹²Atzin ja'lin, kxel nq'ma'n ti'jjo qerman Apolos. Wajxixtaqa tu'n t-xi' kyuk'a erman lol kye'y. Me mi xttziye tu'n t-xi' ja'lin, me okla kxe'l, aj tten amb'il ti'j'.

¹³Kyka'yinktzin kyib'a, ex chi we'kuxixa toj kynimb'ila; chi okxa jun xjal kujxix wen, at kyipin toj kynimb'il. ¹⁴Tkyaqiljo nb'ant kyu'n, kyb'inchinkuy tuk'a kyk'ul'jb'il kyib'a kyxola.

¹⁵Ojtzqi'n kyu'n aye tb'aj Estéfanos, a tnejil nimil toj tkyaqil tx'otx' te Acay. Ex ma txi kyq'o'n kyib' tu'n kyajb'in kyxol txqantl nimil. ¹⁶Tu'npetzi'n, nchin kub'sin nwutza kye'y, tu'n tkub' kyniminji'y xjal tze'nku kye Estéfanos, exqetzi'n txqantl nchi mojin toj taq'in qMan Dios. ¹⁷Me nim ma chin tzalaja, tu'n ma chi ul Estéfanos,^m Fortunato ex Acaico, qu'n ma kub' kyb'inchin'a na'mxtaq tb'ant kyu'n, qu'n nti'qetaqa. ¹⁸Qu'n ma tzaj kyq'o'n jun chews'b'il wanmi'n, ikyxjo tze'nku kub' kyb'inchin kyuk'iy. B'a'nla tu'n t-xi kyq'o'n chjonte kye' xjal icyjo.

Junjun q'olb'il tu'n Pabl

¹⁹Tkyaqil Ttanim Dios toj tx'otx' Asia nxi tasma'n jun q'olb'il kye'y. Ex icyxjo te Aquila ex Priscila, nxi kysma'n jun q'olb'il toj tb'i qAjaw, junx kyuk'a tkyaqil Ttanim Dios, a n-ok kychmo'n kyib' toj kyja.ⁿ ²⁰Ex tkyaqil erman tzalu'n wuk'iy nxi q'sma'n q'olb'il kye'y.^o

^f 15:53-54 Is. 25:8. ^g 15:55 Os. 13:14. ^h 16:1 Ro. 15:25-26; 2Co. 8:1-15; 9:1-15. ⁱ 16:5 Kyb'i. 19:21.

^j 16:8 Lv. 23:15-21; Deu. 16:9-11. ^k 16:9 Kyb'i. 19:9-10. ^l 16:10 1Co. 4:17. ^m 16:17 1Co. 1:16.

ⁿ 16:19 Kyb'i. 18:1-2; 2Tim. 4:19. ^o 16:20 2Co. 13:13; Fil. 4:22.

Ex kyq'olb'ink kyib'a kyxolxa tuk'a
tkyaqil kyk'u'ja.

²¹Ayinkuy Pabl, nkub' ntz'ib'inji'y
q'olb'il lu'n tu'n nq'ob'kuy. ²²Qa at jun,
a mi s-ok k'u'jlin te qAjaw, kyjel tjaq'

tqanb'il qMan Dios. Ay qAjaw, txok
txontxxa.

²³Noqit tten t-xtalb'il qAjaw Jesús
kyuk'iy. ²⁴Nimxix nq'aq'in nk'u'ja kyilja,
noq tu'n Crist, a Jesús.

Tkab' Tu'j Pabl kye Nimil aj Corint

Tb'ajlinxi' ttz'ib'i'n Pabljo tnejil u'j kye aj Corint, atxtaq nimkul ti', a nya wen kyxol nimil antza. Tu'npetzi'n, kub' t-ximin Pabl tu'n t-xi ttz'ib'i'n tkab' tu'j tzalun.

Tojjo u'j lu'n, at oxe tnej nimxix kyoklin. Tojjo tnejil tnej (1:12–7:16), xi tq'ma'n Pabl jun tkolb'il tib' kywutz tkyaqil ti'jjo b'ant tu'n, te' tja ttx'ixpin tb'e tu'nraq txi' lolkye, qu'n at junjun q'mante qa sb'ul te Pabl, ex mi njapin b'aj tyol. Tu'n t-xi laq'e, nxi tchiky'b'in tze'n t-xilin toklin te tsanjil Jesús, ex xi tq'o'n junjun xnaq'tzb'il ti'jjo ak'aj chwinqil.

Atzin tkab' tnej (8:1–9:15), atzin t-xilin ti'j jun oyaj tu'n tjaw chmet, tu'n t-xi' kye nimil toj Jerusalén, a manyor yajqex. Xi tq'o'n Pabl kynab'l tu'n kyok so'j, ex nyolin kyi'jjo nimil, a tu'n kymojin, tu'n t-xi nik'etjo oyaj lu'n.

Tojjo toxin tnej (10:1–13:10), ate Pabl nklon tib' juntl majl ti'jjo taq'in ex toklin tu'n Dios. Tej tjapin b'aj tu'j, nyolin Pabl b'unin wen ex tuk'a nim tk'u'j kyi'j nimil.

Tq'olb'il Pabl kye nimil aj Corint

1 ¹Ayi'n Pabl jun tsanjil qAjaw Jesucrist tu'n tajb'il qMan Dios. Junx tuk'a erman Timotey, nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n kye erman, aye' Ttanim Dios toj tnam Corint ex toj tkyaqil tx'otx' te Acay.^a ²Noqit ax qMan Dios ex Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil, tzaj q'onte t-xtalb'il ex jun tnuk'b'il toj tkyaqil.

Chewsb'il qanmin tu'n Dios

³Qo nimsin tb'i qMan Dios, a Manb'aj te qAjaw Jesucrist, qu'n atzi'n Manb'ajjo at tq'aq'b'il tk'u'j qi'j, ex kukx ntchewsin qanmin. ⁴Ex ax ntzaj q'onte chewsb'il qanmin toj tkyaqiljo a n-iky'x qu'n, tu'ntzintla tb'antqe qchewsinte kyanmi'njo noq ti'chaqu n-iky'x kyu'n, tu'nxjo chewsb'il anmin, a ma tzaj q'on qe tu'n Dios. ⁵Qu'n ikytzi'n tze'nku' qe' nim yajb'il n-iky'x qu'n, noq tu'n tpaj taq'in Crist, ex ikyxjo nimxix chewsb'il qanmi'n ktzajil q'o'n tu'n. ⁶Exla qa ma tz'ikyx qu'n tu'n tpaj tb'i Crist, mo qa nqo tzalaja tu'n chewsb'il qanmi'n tu'n, tkyaqiljo lo n-ajb'in te chewsb'il

kyanmi'n, ex te kolb'il kye'y, tu'ntzintla kywe'xixa toj kynimb'ila toj tkyaqiljo yajb'il n-iky'x kyu'n, tze'nkuxjo qe' n-iky'x qu'n. ⁷Tu'npetzi'n, q'uqlexix qk'u'ja kyi'ja, qu'n b'i'n qu'n qa ikyx n-iky'xjo kyu'n tze'nku qe', exsin ikyxjo tojjo chewsb'il qanmin.

⁸Werman, waja tu'n kyb'inti'y tkyaqiljo yajb'il s-iky'x qi'ja toj tx'otx' te Asia. Qu'n nyakuj tjaq' jun iqtz o niky'b'ajtzi'y, exsin nti'x qipi'n tu'n tky'isje qu'n. Ex otaq kub' qximi'n qa nyataq tu'n qetza antza tuk'a qchwinqila.^b ⁹Qu'n otaq qna'y tu'n qkyij kyima antza. Me ma tz'okin lu'n, tu'n mi qeye qk'u'ja qi'lja, qala' tu'n tqe qk'u'ja ti'j qMan Dios, a at tipin tu'n tjatz anq'in kyimnin tu'n. ¹⁰Me ax te Dios ma klon qey te kyimin toj Asia, ex nqo tklo'n ja'lin, ex ma qe qk'u'ja ti'j, qa kukx qo kletilji'y tu'n, ¹¹noq tu'n kynaj Diosa, aye' nchi mojin qi'ja toj taq'in qMan. Qu'n qa ma chi na'n Diosa qi'ja, ex qa ma tzaj ttzaq'win Diosjo kykub'sb'il kywutza, ax Dios kk'molte nim aq'b'il chjonte.

Tiqu'n yaj xi' Pabl toj Corint

¹²Atzin ja'lin nqo tzalaja ti'jjo lo: Qu'n a qanmi'n q'mante qa b'a'n ma

^a1:1 Kyb'i. 18:1. ^b1:8 1Co. 15:32.

qo b'eti'y kyxolxjal, aye' nya nimilqe, ex ikyxjo kyxola tuk'a jun qchwinqila saqxix ex junch'in tumil. Atzi'n lo tzajnin tu'n t-xtalb'il qMan Dios, ex nya te jun kynab'l'xjal te twutz tx'otx'.¹³ Tu'npetzi'n, mi xi qtz'ib'i'n junjun nmaq tumil, a nlay tz'el kyniky'a te, noq te qnimsb'il qib'a. Qala', kukx nqo tz'ib'inji'y kyojjo qu'ja tuk'a jun yol, a nya kuj tu'n tja kyu'ji'n, ex tu'n tel pjet toj kynab'la. Ex qkeb'il qk'u'ja ti'lj, ¹⁴qu'n ikytzi'n tze'nku ma tz'el kyniky'a te toj junjun tnej, me nchin kub'sin nwutza kye'y, tu'n kytzalaja qi'ja toj tkyaqil, tze'nku qe qo tzalajila kyi'ja, aj tul tq'ijil tu'n tul qAjaw Jesús.

¹⁵Qu'n q'uqleta q nk'u'ja ti'l'jo lo, kub' nb'isi'n tu'n wiky'a lol kye'y kab'e maj, tu'ntzintla nmoji'n kyi'ja. ¹⁶Qu'n kub' nximi'n tu'n wiky'a kyuk'iy, aj nxi'y toj nb'e'y tzmaj toj tx'otx' te Macedonia. Ex aj nmeltz'aja, tu'n wiky'taq juntl majla lol kye'y, ex tu'n kymojintaqa wi'ja toj nb'e'y, aj nxi'y toj Judey.^c ¹⁷Tej tkub' nb'isi'n ikyjo, ¿Ma tuk'apela kab'e nk'u'ja tze'nku jun sb'ulxjal te twutz tx'otx', a nxi tq'ma'n qa b'a'n tu'n tb'inchin jun ti' ex te jun paqx qa mina? ¹⁸Me mina, erman. Qu'n ikyxjo tze'nku te Dios kukx njapin b'aj Tyol, ex ikyxjo qe'. Mina nqo yoli'n tuk'a kab'e qyola. ¹⁹Qu'n ikytzi'n te qAjaw Jesús, a Tk'wal qMan Dios, a nqo yoli'n ti'lj kyxola, junx tuk'a Silvano ex Timotey.^d Ex mina nyolinta q Jesús tuk'a kab'e tyol, qala' a Jesús kukx nyolin twutzxix tuk'a junch'in tumil, ex ikyxjo qe'. ²⁰Qu'n tkyaqiljo ntq'ma'n Dios, o japin b'aj tuk'a Crist. Tu'npetzi'n, at tq'uqb'il qk'u'j ti'l'jo Tyol, a twutzxix, ex nqo nimsin tb'i, ex nxi qq'ma'n qa ikyxjo.

²¹Qu'n axte Dios ma q'onte qe, tu'n qwe' wen toj qnimb'il ti'lj Crist, ex o qo jaw tsk'o'n, tu'n qb'inchin taq'in tzalu'n twutz tx'otx'. ²²Ex o tz'ok tq'o'n jun qechil toj qanmin, a Xewb'aj Xjan, tu'n tyek'in qa o qo ok te te. Qu'n atzi'n Xewb'aj Xjan jun kujsb'il Tyol ti'l'jo ktzajil tq'o'n qe toj kya'lj.

²³Kub' nximi'n nej, tu'n nxi'y kyuk'iy, me b'a'ntla qa ma chex nkawi'n kujxix, tu'n kyb'inchb'i'n nya b'a'n. Me ojtzqi'nqinx tu'n Dios, qa nky'e'lytaqa ikyjo. Tu'npetzi'n, mix in iky'i'y kyuk'iy liwey toj Corint. ²⁴Qa ma chex nkawi'n, nya noq tu'n qnimsin qib'a kywutza, qala' tu'n qmoji'n kyi'ja tu'n kytzalaja toj kynimb'ila. Qu'n noq tu'njo lo, kchi elile wena toj tkyaqil.

2 ¹Tu'npetzi'n, xkub' nb'isi'n ikyjo, tu'n mi chinka juntl majla kyuk'iy ja'lin, tu'ntzintla mi chi jaw b'isini'y, noq tu'n nkawb'ila kujxix kyib'aja. ²Qu'n qa ma chi jaw b'isi'n tu'n npaja, ¿Tze'ntzin ttentz tu'n ntzalaja kyuk'iy? ¿Ma akutzin chi tzalaja wuk'iy, qa otaq chi b'isi'n wu'n? ³Qu'uleta q nk'u'ja kyi'ja, tu'n qtzalaj junx qkyaqilx. Me tej tok nb'i'n qa attaq nya b'a'n kyxola, b'e'x xi ntz'ib'i'n wu'ja kye'y kuj ch'in, me ¿Nyapela tu'n tkub' kyb'inchin kyib'a, tu'ntzintla mi chin jaw b'isini'y, aj nte'n kyxola? Qu'n ayepen kye' tu'n kyq'onte tzaljb'il we'y. ⁴Xi ntz'ib'inji'y wu'ja kye'y tuk'a txqan b'is, ex lab'il toj wanmi'n, ex in jaw oq'a tu'n ikyjo. Me nya tu'n kyjaw b'isi'n, qala' tu'ntzintla tel kyniky'a te qa nimxix nk'u'ja kyi'ja.

Kub' najsit il te jun b'inchil il

⁵Atzin ja'lin, a xjal, aj xb'inchin il, s-ok q'o'nte jun b'is wi'ja tu'n tb'inchb'in nya b'a'n. Me nya noq o'kqinx, qala' toj juntl tumil, majqexa. ⁶Qu'n atzin kawb'il kuj kub' kyq'o'n tib'ajjo xjal lo, iTuk'axjo ja'lin! ⁷Qala' b'antla tu'n tkub' kynajsi'n til, ex tu'n kynimsi'n tk'u'j, tu'ntzintla mi kub' numje tu'n txqan b'is. ⁸Tu'npetzi'n, nchin kub'sin nwutza kye'y, tu'n tkub' kyxmoxin kyib'a tuk'a. ⁹Atzin t-xilin tumiljo tnejil wu'ja kye'y, noq tu'n tkub' kyek'iy'n kyxola qa nchi kub' kynimi'n nyola ti'lj b'inchil il, a xi nq'ma'n toj wu'ja, ex ikyxjo ti'lj tkyaqil nnuk'b'ila. ¹⁰Tu'npetzi'n, qa ma kub' kynajsi'n til, ex ikyxjo we' k'wel nnajsi'n tkyaqiljo nya b'a'n, a xb'ant tu'n. Me tze'nku qa nya wi'ja xkub' tb'inchine'

^c 1:16 Kyb'i. 19:21. ^d 1:19 Kyb'i. 18:5.

il, b'alaqa nyaqi'n kchin najsilte. Me k'wel nb'inchin'n, noq te jun yek'b'il kywutza qa at jun najsb'il qil te jun majx tu'n Crist. ¹¹Qu'n qa ma kub' qnajsin til juntl, mi qo kub' tu'n tajaw il, qu'n b'i'n qu'n, qa ila' tumil tze'n tten tu'n qkub' tsb'u'n.

**Tej tayo'n Pabl kyqanil aj
Corint toj tnam Troas**

¹²Tej nkani'n toj tnam Troas q'mal Tb'anil Tqanil ti'l Crist, attaq amb'il tu'n waq'ni'n wen toj taq'in qAjaw.

¹³Me attaq jun b'is toj wanmi'n ti'l Tito, qu'n na'ntaq tul tuk'a tqanil kyi'ja. Tu'npetzi'n, b'e'x i kyij ntzaqpi'n erman antza toj Troas, tu'ntzi'n b'e'x in xi'y jyolte toj tx'otx' te Macedonia.^e

Ma kub' ti'j il qu'n, noq tu'n Crist

¹⁴Me chjonte qMan Dios, tu'n txolin qten te ik'y'sb'il te' tzaljb'il, junx kyuk'a ma kub' ti'j il ky'u'n, ikyxjo tze'nqeku xo'l q'aq' nchex txolin kyten te ik'y'silte tzaljb'il, aj kykanb'in toj jyoj q'oj. Ma qo kanb'in tu'n qAjaw Crist, a Jesús, qu'n ma tzaj tq'o'n Tb'anil Tqanil qe. Ma kanin Tb'anil Tqanil kyxol tkyaqil xjal qu'n, ikyxjo tze'nku tk'ok'jil storak nja jupin toj kyq'iq' toj nintz q'ij te xo'l q'aq'. ¹⁵Qu'n ikyx tze'nku te Crist, xi' yolil Tb'anil Tqanil kyxol tkyaqil xjal, tze'nku jun tk'ok'jil b'a'n twutz Dios; exsin ikyxjo qe, nqo yolin Tyol kyxoljo aye' kchi kletil ex aye kchi najil. ¹⁶Qu'n atzin t-xilin Tb'anil Tqanil lo kyxol nya nimil, te kyimin te'. Me kyxoljo aye' kchi kletil, te chwinqil te' te jun majx. ¿Me ankye' at toklin tu'n t-xi q'mal te' Tb'anil Tqanil lo, a nimxix t-xilin? ¹⁷INya noq a'lchaqu! Qala' o'kqexjo aye' junxch'in tumil q'i'n ky'u'n twutz Dios, ex nchi yolin tu'n, ti'l Crist. Ex nya ikyxjo tze'nqeku txqantl, aye nchi suqin Tyol Dios noq tu'n kykanb'in pwaq ti'lj.

**Jun tqanil ti'j jun ak'aj tumil
tu'n qkyij toj wen tuk'a qMan**

3 ¹¿Ma tzunpela nja qnimsin qib'a tuk'a yol lo? ¿Mo ilpela ti'j tu'n

t-xi qq'o'n jun u'j kye'y te oqxenb'il qe'y, noq tu'n qkub' kyxk'ami'n; mo tu'n tzaj kyq'o'n jun u'j qe'y te oqxenb'il qe'y, ja' tu'n qponi'y? Qu'n ikytzin tumiljo kyunxjal, a nya wen, aye' nchi b'et suqil Tyol qMan. ²⁻³iMina! Qu'n ayeku kye' ma chi ok tze'n jun u'j te oqxenb'il qey. Qu'n tz'ib'inqe kye' tu'n Crist toj qanmi'n, nya tuk'a jun tz'ib'b'il, a aku naj, qala' tuk'a Xewb'aj Xjan, a T-xew Dios, itz' te jun majx. A u'j lo, ayeku kye'; mikyxi tze'nku ojtxe kawb'il noq tz'ib'in twutz ab'j, a nlay b'ant tb'inchinte jun ti';⁸ qala' tz'ib'in toj kyanmi'n, a itz', ex aku tz'el tniky'tzajil kywutzxjal noq ti'ljo kyb'inchb'i'n b'a'n, ex aku b'ant tul'jit qaq'i'n kyunxjal noq kyi'ja. ⁴Atzin kynimb'ila ikyjo ntzaj tq'o'n tq'uqb'il qk'u'ja twutz qMan Dios, noq tu'n Crist. ⁵Qu'n nya tu'n qb'inchb'i'n kyxola, kjawil qnimsin qib'a, qu'n tkyaqiljo lo tzajnin te Dios, ⁶qu'n axte Dios ma tzaj q'onte qokli'n tu'n qoka te taq'nil ti'l jun ak'aj tumil b'antlin ti'l tu'n, tu'n kykyijxjal toj wen tuk'a. Qu'n atzin ojtxe tumil nqanin qi'lj tu'n qkyim tu'n, tu'n mi njapin b'aj tkyaqil qu'n. Atzin kolb'il ja'lin nya te ojtxe tumil, a tz'ib'ink twutz ab'j, qala' tu'n Xewb'aj Xjan, a ntzaj tq'o'n qchwinqil te jun majx.^h

⁷Atzin ja'lin, qo ximin ch'in ti'ljo ojtxe kawb'il, a te kyimin, a ok tz'ib'in twutz ab'j. Atzinjo lo ul kyxol aj Israel tuk'a txqan tqoptz'ajiyil Dios. Me ayetzin aj Israel mix kypa'ye tu'n kyka'yin twutz Moisés, noq tu'n tpajjo tqoptz'ajiyil Dios pon kanin ti'lj, a cheb'e kub' b'aj tqan.ⁱ ⁸Ex qa tuk'a nim tqoptz'ajiyil Dios s-ule lo, ¿Yajtzila te' te ak'aj tumil, a tzajnin tu'n Xewb'aj Xjan? ⁹Qa a ojtxe kawb'il ma tzul tuk'a tqoptz'ajiyil Dios, exsin nqanintz kyi'jxjal tu'n kykyim tu'n, ¿Yajtzila te' ak'aj tumil, a ma chi okxjal tz'aqle tu'n? ¹⁰⁻¹¹Qu'n ante ojtxe kawb'il nyala te' toklin twutzjo ak'aj. Qu'n ante ojtxe kawb'il il ti'lj tu'n tb'aj, me ante ak'aj, ok kyjel te' te jun majx.

^e 2:13 Kyb'i. 20:1. ^f 2:14 Ayejo yol: tu'n txolin qten te ik'y'sb'il te' tzaljb'il, *desfile* n-ele toj kastiy. ^g 3:2-3 Ex. 24:12. ^h 3:6 Jer. 31:31-34. ⁱ 3:7 Ex. 34:29.

¹²Me tze'nku qa ma qe qk'u'j ti'jjo ak'aj tumil, a mi b'aj, nqo yolin ti'j tuk'a tkyaqil qanmin; ¹³mikyxi tze'n te Moisés, n-ok tktxu'ntaq twutz, tu'n mi tz'iwle tqoptz'ajiyil Dios ti'j, kyu'n aj Israel, tzmaksi k-elil tjqo'n twutzjo, axi tkub' yupjjo tqoptz'ajiyil.¹ ¹⁴Ex ikyxjo tze'nku ja'lin, atzin kynab'lxjal ma tz'ok juple nyakuj tu'n jun kutxb'il. Qu'n ajtzin tja kyu'jin xjaljo Tu'jil Tyol Dios, mi n-el kyniky' te t-xilin tumil, qu'n o'kxjo tu'n kynimb'il ti'j Crist, aku tz'el q'inte kutxb'il kywutz tok, tu'n tel kyniky' te. ¹⁵Kyojjo tq'ijil ja'lin, aj tjaw kyu'jin tkawb'il Moisés, jpu'nkjo kynab'l nyakuj tu'n jun kutxb'il, tu'n nya tzaqpi'nqe tu'n tel kyniky' te kolb'il. ¹⁶Me qatzin qa ma nimin jun xjal ti'j qAjaw, atzin kutxb'il b'e'x k-elil. ¹⁷Qu'n axte qAjawjo, a Xewb'aj Xjan, ex ja' ta'ye T-xew qAjaw, antza ta'ye tzaqpib'l tu'n tel qniky' te. ¹⁸Tu'npetzi'n, qkyaqilx nya ktxun qwutz tuk'a jun kutxb'ilte tze'nku te Moisés; qala' ma qo ok tze'nku jun ka'yb'il wutzb'aj, tu'n kyka'yinxjal tqoptz'ajiyil qAjaw toj qchwinqil. Qu'n axte T-xew qAjaw ntx'ixpinte qchwinqil, tu'ntzintla cheb'e tu'n qxi laq'e, tu'n qok tze'nku te Crist.

4 ¹Tu'npetzi'n, mi qo kub' numj, qu'n axte Dios tuk'a tkyaqil tq'aq'b'il tk'u'j, ma tzaj toqxenin taq'in qe toj ak'aj tumil, tu'n kykyijxjal toj wen tuk'a. ²Tu'ntzi'n ikyxjo, ma tz'el qi'jlin tkyaqil qb'inchb'in, a nb'ant toj ewajil, a te elsb'il qtx'ixew, me nya tu'n qsb'u'n mo tu'n tja qtx'ixpin Tyol Dios. Qala', nqo yolin Tyol jikyin wen, tu'n qel wen kywutzxjal, ex tu'n tel pjet Tyol Dios toj kyanmin junjun, tze'nku taj Dios. ³Exla qa at junjun mi n-el kyniky' te! Tb'anil Tqanil kolb'il, qu'n ayela' kyja' kyxi' toj najin. ⁴Qu'n a tajaw il, a nkawin te twutz tx'otx', ma tz'ok jpunte kynab'l tu'n kyok tze'n jun mox toj kyanmin, ex tu'n mi tz'ele kyniky' ti'jjo tspiky'imil Tb'anil Tqanil ti'j tqoptz'ajiyil Crist, a q'anacha'l ti'lxjo Dios, a nya q'anacha'l.

⁵Tu'npetzi'n, mi nqo yoli'n toj aq'untl qil qib'xa; qala' nxi qq'ma'n qa a Jesucrist tAjaw Tkyaqil, ex awotzin qe', ma tz'ok qq'on qib'a tu'n qajb'in kye'y toj tumil tb'i. ⁶⁻⁷Qu'n axte Diosjo, a q'ma'ntexix te tnejil, tu'n tjaw tqoptz'aj spiky'in toj qxopin,^k ex ikyxjo ja'lin, ma tzaj tq'o'n spiky'in te jun q'inimil toj qanmin, a ojtqib'l ti'jjo t-xilin tqoptz'ajiyil Dios, noq tu'n Jesucrist. Me ante q'inimil lo tojxi qxmilil ta'ye te jun majx, ex atzi'n qxmililjo nyakuj ikyxjo tze'nku jun tz'aqb'aj k'wil, jun paqx nb'aj. Ex atzi'n q'inimil nimxix qipin tu'n toj qanmin, tu'ntzin tyek'in qa te te Dios ex nyaqeku.

Mi qo kub' numj toj qnimb'il

⁸Exla qa nim yajb'il n-iky'x qu'n, me nyat nti' qelix; exla qa ma tzaj b'is qi'j, me nya tu'n qo k'wel numje; ⁹exla qa ma qo el kyiky'inxjal, me me te Dios, nlay qo kyij tkolin; exla qa ti' xb'ant kyu'nxjal qi'j, nlay qo kub' tu'n. ¹⁰Ikyxjo tze'nku b'aj ti'j Crist, a qxmilil te twutz tx'otx' il ti'j tu'n tkyim. Me ma jatz anq'in Jesús juntl majl tuk'a nimxix tipin. Ex nqo b'et ja'lin kywutzxjal tuk'a tipin Jesús toj qchwinqil. ¹¹Tze'nku qe, awo nimilqo ti'j Jesús, noqx n-elje qi'j tu'n qkyim, noq tu'n tpaj, tu'n tyek'it kyexjal, a ak'aj chwinqil te jun majx toj qanmin, a tzajnin tu'n Jesús. ¹²Ikytzi'n tze'nku nqo anq'i'n tjaq' xob'ajil te kyimin kyu'nxjal, tu'ntzintla t-xi qq'ma'n kye'y Tb'anil Tqanil kolb'il, ex tu'n tten kychwinqila tu'n te jun majx. ¹³Qu'n q'uqlek qk'u'ja ti'j Dios, ikyx tze'nkuxjo tq'ma jun xjal toj Tu'jil Tyol Dios: Ma txi nnimi'n. Tu'npetzi'n nchin yoli'n ti'jjo t-xilin nnimb'ila.^l

Ex ikyxjo qe ja'lin. Ma txi qnimin. Tu'npetzi'n, nqo yolin ti'jjo lo: ¹⁴Qu'n b'i'n qu'n, qa ax Diosjo, a jatz anq'in qAjaw Jesús tu'n, kyxol kyimnin; ex ikyxjo qe ok qo jawil anq'in tu'n, tu'n qja ti'n junx kyuk'iy toj kya'j, ja' ta'ye qAjaw. ¹⁵Qu'n tkyaqilxjo n-iky'x qu'n,

¹3:13 Ex. 34:33. ^k4:6-7 Gen. 1:3. ^l4:13 Sal. 116:10.

noq tu'n kyel wena twutz Dios, ex tu'ntzintla ttch'i'yxjo aq'b'il chjonte te Dios te nimsb'il tb'i, tu'n jni' t-xtalb'il, a nch'i'y toj tkyaqil twutz tx'otx'.

¹⁶Tu'npetzi'n, mi qo tzaj numj. Exla qa a qxmilit lajo'n tu'n tb'aj, me mete qanmin noq kyja tu'n t-xi ku'xinix te' junjun q'ij. ¹⁷Qu'n tkyaqilxjo nya b'a'n n-iky'x qu'n ja'lin, nya nimxix, ex liwey kb'ajil te'. Me te t-xeljo ikyjo, ktzajil q'o'n jun chojb'il qe nimxix wen, a nlayx b'aj toj kya'j. ¹⁸Tu'npetzi'n, mi tz'ok qq'o'n qwutz ti'jjo at twutz tx'otx', a q'anacha'l. Qala' qq'onk qwutz ti'jjo a nya q'anacha'l. Qu'n tkyaqiljo q'anacha'l, te twutz tx'otx', ex kb'ajil te'. Me ante', a nya q'anacha'l, mi b'ajx te' te jun majx.

Ajo qxmilit te jun majx

5 ¹Atzin ja'lin, b'i'n qu'n qa kb'ajiljo qxmilit tze'nku jun tal pach, a jun paqx kb'ajil. Me qa ma b'ajjo qxmilit lu'n, at juntl b'inchin tu'n Dios toj kya'j, a mixla kb'ajilx, qu'n nya tq'ob' ichin b'inchilte. ²Twutzxix te', qa tzunx nqo xji'pi'nx wen tzalu'n twutz tx'otx', tu'n jni' n-iky'x qu'n, ex qajatla tu'n ttx'ixpitjo qxmilit ja'linxix, tu'n qpon toj jun ja te jun majx toj kya'j, ³tu'ntzintla at jun kutxb'il te' qanmin. ⁴B'a'nxe tzalu'n twutz tx'otx', tzunx nqxjipinxjo qib' wen, ex nqo b'isin, qu'n qky'e'tla tu'n tkyimjo qxmilit. Qala' atla qajjo tu'n tul Crist ja'linxix, tu'n qk'mo'nte ak'aj qxmilit te jun majx, tu'n ttx'ixpitjo qxmilit lo, ex nya tu'n tkyim, exsintla tu'n qxi'tz toj kya'j te jun majx. ⁵Qu'n axte Dios xq'mante tu'n tokjo qxmilit ikyjo. Ex a saj q'onte Xewb'aj Xjan toj qanmin te jun techiljo Tyol, qa yajxi, il ti'j tu'n ttzaj tq'o'n qxmilit anetzi'n.

⁶Tu'npetzi'n, at tq'uib'il qk'u'j ti'j. Atzi'n ja'lin, b'i'n qu'n, qa oto'x tojjo qxmilit tzalu'n twutz tx'otx', ex najchaqx oto' ti'jjo kya'j, ja' ta' qAjaw. ⁷Na'm qlonte lu'n, me ojtzi'n qu'n, ex loqo nqo b'et tojjo qchwinqil tuk'a qnimb'il. ⁸Ex q'uqle qk'u'j ti'j, ex tu'ntzi'n ikyjo,

qajatla tu'n tkyij tzaqpetjo qxmilit te twutz tx'otx', ex tu'n qaj najal tuk'a qAjaw te jun majx. ⁹Tu'npetzi'n, qq'onktzin tilil tu'n qel wen twutz qMan Dios, exla qa oto' tojjo qxmilit tzalu'n, mo qa ma qo aj tuk'a. ¹⁰Me il ti'j tu'n qok twutz Tkawb'il Crist, tu'n qok toj pa'b'in ti'jjo qb'inchb'in tuk'a qxmilit tzalu'n twutz tx'otx'; qa b'a'n, mo minaj.^m

A tqanil nuk'b'il tzajin te Dios

¹¹B'i'n qu'n qa at tchewil Dios; tu'npetzi'n, i tok qq'o'n tilil, tu'n tkub' kyk'u'jxjal qu'n, tu'n kynimin. Ojtzi'n te Dios tu'n, qa tuk'a junch'in qanmi'n nqo aq'ni'n, ex q'uqle qk'u'ja kyil'ja noqit aku tz'el kyniky'a te. ¹²Me nya tu'n lu'n, nqo jyon tumil tze'n tten tu'n qnimsin qib'a kywutza; qala' nqo q'o'n tumil kye'y, tu'n kykoli'n qi'ja, kye noq nchi nimsin kyib' kywutzxjal; ex tuk'a kab'e kyk'u'j nchi b'inchin tkyaqil. ¹³Qa ma qo iky'a tib'ajjo tumil toj twutz junjun kye' ti'j taq'in Dios, ala Dios ojtzi'lte. Me nya ikyjo; qala' nchin yoli'n tojix tumil tu'ntzin kyel wena.

¹⁴Axjo tq'aq'b'il tk'u'j Crist chq'ol qey tu'n qyoli'n ti'j Tb'anil Tqanil kyuk'a txqantl, qu'n twutzx te' qa ma kyim Crist te qxel, awo o qo nimin ti'j, tu'ntzintla qkyim qkyaqilx ti'jjo tb'inchb'in ojtze qten. ¹⁵Qu'n ate Crist o kyim tu'n qpaj qkyaqilx, tu'ntzin mi qo ajb'ine qex, qala' tu'n qajb'in te', a xkyim te qxel, ex ma jatz anq'in te jun majx, tu'n qel wen twutz.

¹⁶Tu'npetzi'n, nti' tu'n qkawin ti'j juntl tze'nku tumil te twutz tx'otx', a noq pal' yol nb'aj; exla qa ikyxjo ojtze nqo kawintaqa ti'j Crist, a noq tze'nku jun a'la. Me atzi'n ja'lin, mikyxi qximjo. ¹⁷Qu'n tkyaqiljo at mujb'il tib' tuk'a Crist, ma tz'ok te jun ak'aj tchi'ysb'in. Ex mi xi lipe ti'jjo ojtze tumil, qu'n tkyaqil ja'lin, ma tz'ok te ak'aj toj tchwinqil. ¹⁸Tkyaqiljo lu'n ma b'ant tu'n Dios, noq tu'n qmujb'in te qib' tuk'a, noq tu'n

^m 5:10 Ro. 14:10.

Crist. Ex ma tzaj toqxenin qoklin tu'n t-xi qq'ma'n kyexjal, tu'n tok kymujb'in kyib' tuk'a. ¹⁹Qu'n a t-xim Diosjo, tu'n kymujb'in te kyib' tkyaqilxjal twutz tx'otx' tuk'a, noq tu'n Crist, a kyim te chojb'il kyil, tu'ntzintla kyel wen twutz. Ex atzin ja'lin, ma tzaj tq'o'n qoklin tu'n t-xi qq'ma'n kye kykyaqil, tu'n kymujb'in te kyib' tuk'a. ²⁰Ma qo ok nyakuj t-xel Crist tzalu'n twutz tx'otx'. Ex nqo yolín kyuk'axjal nya nimil, nyakuj aku Dios nkub'sin twutz kye. Tu'npetzi'n, nxi qq'ma'n kye tu'n kymujb'in te kyib' tuk'a Dios. ²¹Qu'n te Crist, nti' te' il b'ant tu'n. Me a Dios xi q'onte tkyaqil qil tib'aj twutz cruz, te jun kawb'il kujxix, noq tu'n tok te qxel, tu'ntzintla qok te tz'aqle twutz.

6 ¹Qu'n tu'n nqo aq'ni'n junx tuk'a Dios toj taq'in, nqo kub'sin qwutza kye'y, tu'n mi tz'ele kyiky'inji'y t-xtalb'il, a ma tzaj tq'o'n kye'y. ²Qu'n ikyx ntq'ma'n Dios toj Tu'jil Tyol kyjalu'n: Tojjo tq'ijil kynimb'ila, ma nb'i'y kyyola, ex tojjo tq'ijil kolb'il, ma chin oni'n kyil'ja, chi'." Me kxel nq'ma'n kye'y, atzin tq'ijiljo ja'lin tu'n kynimi'n; ex atzin q'ijjo ja'lin te kolb'il.

**Ajo ikyx tu'n Pabl tu'n
tpajjo Tb'anil Tqanil**

³Mi nkub' qb'inchin jun ti' toj qchwinqila tu'n mi jaw tolpoj jun a'la toj tnimb'il, tu'ntzin mi chi yolb'inxjal ti'j qaq'nb'i'n. ⁴Qala', qaja tu'n tkub' qyek'i'n toj tkyaqil, qa jun b'a'n aq'nilqo'y te Dios, qu'n noqx pa'n tkyaqil wiq yajb'il qu'n; ex atku maj nti'x ch'in at qey, ex atku maj nim b'is ntzaj toj qchwinqila; ⁵atku maj nqo b'aj laqtzi'n, ex o qo kux jpu'n toj tze,^o ex ikyx qu'n, tej tjaw tilxjal qi'ja. Ex atku maj nqo aq'ni'n kujxix wen, ex mixpe o ktani'y, ex o tziky'x wa'yaj qu'n. ⁶Me tojjo lo, nkub' qb'inchin tkyaqil tuk'a jun qanmi'n saqxix, ex

tuk'a nim qnab'la ti'jjo twutzxix, ex ikyxjo tuk'a jun qanmi'n tu'n qxi laq'e'y toj qnimb'ila, ex tu'n qb'inchin b'a'n kywutz kykyaqil, tu'n Xewb'aj Xjan toj qanmi'n, ex tu'n tq'aq'b'il qk'u'ja twutzxix. ⁷Ex nkub' qyek'i'n qa jun b'a'n aq'nilqo'y ti'jjo Tb'anil Tqanil, a twutzxix, a xi qq'ma'n, ex tu'n tipin Dios quk'i'y, ex tu'n qoka tze'nku jun xo'l q'aq' tuk'a taq'wil qq'ob'a, tu'n qb'inchin te qib'a twutz il, ja'chaqx tzajitz. ⁸Atku maj nqo kub' nimi'n, ex atku maj mina. Atku maj nyolajtz b'a'n qi'ja, ex atku mina. Exla qa nqo yoli'n Tyol Dios jikyin wen, me atku maj n-ok q'ma'n qa sb'ulqo'y. ⁹Exla qa nya ojtzqi'nqo'y kyu'nxjal, me mete Dios, ojtzqi'nqoxixa tu'n; ex atku maj n-elje qi'ja tu'n qkyima, me loqo'y itz'qo tzmax tzalu'n. Ex nqo b'iyajtz, me nya ma qo kub' b'yo'n. ¹⁰Nyakuj tzunx nqo b'isi'n, me mina; qala' tzunx nqo tzalaja. Nyakuj nti'x ch'in at qe'y, me ma chi q'inimixxjal qu'n tuk'a Tyol Dios. Nyakuj manyor tal yajqoxa wen, me mina, qu'n tkyaqil at qe'y tu'n Crist, a tAjaw Tkyaqil.

¹¹Ayi'y werman aj Corint, ma qo yoli'n kyuk'iy tuk'a tkyaqil qanmi'n, qu'n nimixix tq'aq'b'il qk'u'ja kyil'ja. ¹²Twutzxix te' qa at nim qk'u'ja kyil'ja, me ayetzin kye', nti' kyk'u'ja qi'ja. ¹³Nimixix tq'aq'b'il nk'u'ja kyil'ja tze'nku jun manb'aj kyil'j tk'wal. Tu'npetzi'n, nchin kub'sin nwutza kye'y, tu'ntzintla kyk'u'jli'n wi'ja, tze'nku we' at nk'u'ja kyil'ja.

Ma qo ok te tja Dios itz'

¹⁴Mi tz'ok kymujb'in kyib'a junx kyuk'a xjal nya nimil. Qu'n ¿Tze'ntzin tten tu'n tmujb'inte tib'jo b'a'n tuk'a nya b'a'n? Ex a spiky'in, ¿Ma akutzin b'ant tmujb'it tuk'a qxopin? ¹⁵¿Ma akutzin tz'el wen Crist tuk'a tajaw il? ¿Ex tze'ntzin tten tu'n tel wen jun nimil tuk'a jun nya nimil? ¹⁶¿Ma junxsin tten tja Dios tuk'a jun twutzb'iyil? Qu'n

^a6:2 Is. 49:8. ^o6:5 Kyb'i. 16:23.

ayetzin kye' ma chi oka te tja Dios
itz'xix,^p tze'nkuxjo tq'ma Dios toj Tyol:

Kchin tenb'ila kyuk'i'y, ex kchin
b'etila kyxola.

Ex ayi'n kchin okil te kyDiosa,
ex ayetzin kye', kchi okil te
Ntanima, chi'.^q

¹⁷ Tu'npetzi'n, ku kyetza kyxol nya
nimil,

ex kypa'mil kyib'a kyil', chi
qAjaw.

Mi chi b'inchin il, ex ok kchi
k'metila wu'n.^r

¹⁸ Ex ayi'n kchin okil te kyTati'y,
ex ayetzin kye' kchi okil te nk'wala,
chitzi'n tAjaw Tkyaqil.^s

7 ¹ Iktyzi'n werman, ayi'y at-xix
nk'u'ja kyil'ja; ayetzin yoljo o
chi tzaj tq'ma'n Dios qe. Tu'npetzi'n,
qq'onktzin tilil, tu'n qsaqix te tkyaqiljo
nya b'a'n toj qxmilil ex toj qanmin, tu'n
qok tz'aqle, noq tu'n tchewil Dios.

Ntzalaj Pabl kyil' aj Corint

² Kyb'inkuy qyola. Mix a'l jun kye'
ntzaj q'onte amb'il te qe'y toj kyanmi'n.
Mi o kub' qb'inchin jun nya b'a'n ti'lj
jun kye'; ex mix a'l jun o kub' tz'aq toj
tnimb'il tu'n qpaja; ex nya noq nqo
sb'u'n kyil'ja tuk'a jun ti'. ³ Nya noq tu'n
nxo'n yol kyil'ja ma txi nq'manjil'y lu'n,
qu'n o txi nq'ma'n kye'y, qa at-xix nk'u'ja
kyil'ja. Nqo anq'in ex kqo kyimila tuk'a
qk'u'ja kyil'ja toj qanmin. ⁴ Nimxix q'uqle
nk'u'ja kyil'ja, expe nchin yoli'n kyil'ja
kywutz txqantl; ma chewx wanmi'n
kyu'n. Noq toj tkyaqiljo n-iky'x wu'n, me
nchin tzalaja kyil'ja toj tkyaqil.

⁵ Atxixjo tej qkani'n toj tx'otx' te
Macedonia, tu'n qb'inti'y kyqanila,
nti' ch'in twenil o qna'y, qala' noqx
ti'chaqku yajb'il o tzaj qi'ja; nchi jaw xjal
tu'n kyq'oj, ex nimxix b'is toj qanmi'n.^t

⁶ Me ate Dios kchewsil kyanminjo aye'
nchi b'isin, ex ma qo onite tu'n tponlin
Tito quk'i'y. ⁷ Ex nya noq tu'n tponlin
Tito, qala' noq tu'n otaq chewx tanmin
Tito kyu'n. Qu'n ma tq'ma Tito qe'y, qa

nimxix kyk'u'ja wi'ja, qa ma chi lab'i'n,
ex qa ma chi b'isi'n wi'ja. Me tu'njo lo,
nimxix nchin tzalaja.

⁸ B'a'nxe atzi'n u'lj xi ntz'ib'i'n kye'y
b'e'x i jaw b'isi'n ch'in tu'n, me mi nja
ka'min wanmi'n tu'n ja'lin. B'a'nxe
tzaj ch'in nb'isa te tnejil, qu'n b'e'x i
jaw b'isi'n tu'n, me noq te ch'in tqan.

⁹ Tu'npetzi'n, nchin tzalaja, nya tu'n
b'is tzaj toj kyanmi'n; qu'n atzi'n b'is
ma tz'ajb'in tu'n tajtz tilj kyanmi'n, ex
tu'n kyb'inchinte kyte'n twutz Dios. Ma
tziky'x ch'in b'is kyu'n, me nya noq
kukxjo, qu'n ma tziky'x kyu'n tze'nku taj
qMan Dios; ex nya noq taj k'a'nil qk'u'ja
kyil'ja. ¹⁰ Atzi'n b'is ntzaj tze'nkuxjo
taj Dios; n-ajtz tilj kyanmi'n tu'n, tu'n
kykleta. Tu'npetzi'n, mi chin lab'ti'y
ja'lin qa otaq txi nsma'n u'lj kye'y, qu'n
atzi'n qu'ja xi qma'n nya noq kukxjo.

Me te kyexjal nya nimilqe, atzi'n b'is nya
te kolb'il, qala' te najin, qu'n mi n-ajtz
tilj kyanmin tu'n. ¹¹ Kyka'yinktzi'nji'y a
wen ma b'ant tu'n b'is tzaj kyil'ja, qu'n
a tze'nkuxjo taj Dios: Qu'n ma kub'
kyximi'n tu'n tok tilil kyu'n, tu'n tyupjjo
q'oj qxol; ex ma tzaj tyab' kywi'y tu'n
otaq kub' kywutzlinji'y ajo il kyxola;
ex nchi xob'taq we'y, tu'n npo'n ilil
kye'y. Atzin ja'lin kyajxixa tu'n kylonti'y
nwutza, ex nchi koli'n wi'ja kywutz
txqantl, qa nchin yoli'n twutzxix. Ex
ma kub' kyximi'n liwey tu'n kykawi'n
tib'ajjo b'inchil il. Tu'n tkyaqiljo lu'n, ma
kub' kyyek'i'n, qa ma kub' kypa'n kyib'a
ti'ljjo il b'ant kyxola, ex nti' kypaja ja'lin.

¹² Tej tkub' ntz'ib'inji'y u'lj, nya noq tu'n
kyximintaqa ti'ljjo xjal, a xb'inchin il,
mo ti'ljjo xjal a n-iky'x tu'n, tu'n tpaj
il, qala' noq tu'n tel kyniky'a te twutz
qMan Dios, qa nimxix tok tilil kyu'n
tu'n kyb'inchin tze'nku otaq txi nq'ma'n.

¹³ Tu'npetzi'n, ma chewx qanmi'n
kyu'n. Me nya o'kxjo lo, qala' nimx noq
tzalaja tu'n ma kanin Tito quk'i'y tuk'a
tqanil, qa ma nimsit tk'ulj kyu'n tuk'a
nim tzaljb'il, tej xten kyxola. ¹⁴ Qu'n
otaq nq'may te Tito, tej na'mxtaq txi'

^p 6:16 1Co. 3:16; 6:19. ^q 6:16 Lv. 26:12; Ez. 37:27. ^r 6:17 Is. 52:11. ^s 6:18 2Sa. 7:14; 1Cr. 17:13. ^t 7:5 2Co. 2:13.

kyuk'iy, qa tb'anil xjalqetaqa. Ex twutzx nya noq x'in ela toj ntx'ixewa ti'ljjo nq'may kyi'ja. Qala', tze'nkuxjo nq'ma'y kye'y, twutzxix s-ele te', ex tkyaqiljo xi nq'ma'n kyi'ja te Tito, ex twutzxix s-ele. ¹⁵Ex nimxix tk'u'j Tito kyi'ja, aj ttzaj tna'n tze'n xi kyniminji'y tyol, ex tze'n xk'mete kyu'n tuk'a jun kymutxb'il kyib'a, ex tuk'a nim tchewil qMan Dios kyuk'iy. ¹⁶Tu'npetzi'n, nchin tzalaja, qu'n ma qe nk'u'ja kyi'ja toj tkyaqil.

Qo q'on oyaj tuk'a tkyaqil qanmin

8 ¹Atzin ja'lin, werman, qaja tu'n kyb'inti'y tze'n ma yek'ine t-xtalb'il Dios tojjo Ttanim toj ttx'otx' Macedonia. ²Exla qa nimx siky'x kyu'n wen toj kynimb'il, exla qa manyor yajqe erman anetzi'n, me tzunx nchi tzalajx, ex tb'a'nix chi oyin tuk'a tkyaqil kyanmin, nyakuj manyor q'ininqexnaj wen, tu'n kymojojn kyuk'a nimil toj Jerusalén. ³Twutzxix nyola, qu'n ma nli'y, qa xi kyq'o'n tuk'a tkyaqil kyanmin ti'ljjo ch'in at kye, ex mape txi kyq'o'n ch'intl tib'aj. ⁴Ox chi kub'sinx kywutz qe'y, tu'n t-xi qtzziy'i'n tu'n kyok mojl quk'i'y ti'ljjo onb'il kye erman toj Jerusalén. ⁵Qu'n nimxixtl b'ant kyu'n, tze'nkuljo qe' kub' qb'isin nej; xi kyq'o'n kyib' tu'n kyajb'in te Dios, ex kyaq' kyib' tu'n kyajb'in qe'y, tze'nku taj qMan. ⁶Tu'npetzi'n, ma qo kub'sin qwutza te Tito, tu'n t-xi' juntl majl kyuk'iy, tu'ntzintla tjapin kyu'n tu'n kywenila, tu'n tja chmetjo oyaj, a otaq txi xkye tu'n. ⁷Qu'n ikytzi'n tze'nkuxjo nchi ch'iya wen toj tkyaqil: Tze'nku toj kynimb'ila, ex jni' kyxnaq'tzb'ila, ex at-xix kynab'la, ex o tz'ok tilil kyu'n tu'n kyela wen toj nwutza, ex nim kyk'u'ja qil'ja; ikyxsintzjo tojjo tb'anil onb'il lo, ok kchi elila twutz.

⁸Mi xi nq'manji'y lu'n kye'y tze'nku jun kawb'il, qala' noq waja tu'n tel nniky'a te, qa tuk'a tkyaqil kyanmi'n kxel kyq'onjij onb'il lo, ikyxjo tze'nku kye erman toj Macedonia. ⁹Qu'n b'i'n kyua'n a t-xtalb'il qAjaw Jesucrist: Attaq

tkyaqil q'inimil tuk'a toj kya'j, me noq tu'n kypaja, b'e'x kyij ttzaqpi'n tkyaqil, exsin kub' tq'o'n tib'tz tzalu'n twutz tx'otx' tze'nku jun xjal yaj, tu'ntzintla kyoka te q'inin tojjo kynimb'ila ti'lj, noq tu'n yajb'il n-iky'xtaq tu'n.

¹⁰Ti'lj tkyaqiljo lu'n kxel nq'o'n jun tumil: Tojjo ab'q'e xb'aj, nya noq kub' kyb'isi'n tu'n t-xi kyq'o'n jun oyaj, qala' b'e'x tzyetku tchimle kyu'n. ¹¹Atzin ja'lin, kyq'onka tilil, tu'n tjapin b'aj kyu'n, tze'nkuxjo at kye'y, ex tze'nkuxjo kyb'isa, tej t-xi xkyeku kyu'n te tnejil. ¹²Qu'n qa ma txi kyq'o'n jun oyaj tze'nkux at kye'y tuk'a tkyaqil kyanmi'n, ntzalaj te Dios ti'lj, a xi kyq'o'n tze'nkuxjo at kye'y, qu'n mi nqaninte Dios ti'ljjo a nti' at kye'y.

¹³Mi nxi nq'manji'y lu'n, tu'n t-xi kyq'o'n tkyaqiljo at kye'y, ex tu'n tok yajil kyi'ja, noq tu'n kypajjo txqantl; qala' tu'ntzin junx tu'n kyeli'y. ¹⁴Qu'n qa at ch'in kye'y ja'lin, tu'n kymojojn kyi'ljo txqantl; ex b'alaqa toj juntl majl ayetl kchi mojl kyi'ja, aj tel b'ajjo kye. Ikytzin tumiljo, tu'n qel junx, ¹⁵ikyxjo tze'nku ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios ti'ljjo maná, a xi tq'o'n Dios kye aj Israel:

Aye' ila' kyb'aj ex nim o chmet kyu'n,

b'a'n tu'n tkub' kypa'n kyxolx,
ex jun elnin tu'n tele.

Ex aye' nya ila' kyb'aj, ex nya nim o chmet kyu'n,

exla qa noq kyinchajjo teyile
junjunch. ^v

Tej t-xi tsuma'n Pabl Tito toj Corint

¹⁶Chjonte qMan Dios, tu'n xkux tq'o'n toj tanmin Tito nim tk'u'j kyi'ja tze'nkuxjo we'. ¹⁷Qu'n tej qkub'sin qwutza te, tu'n t-xi' juntl majl kyuk'iy, ox tzalajx wen, qu'n tu'n otaqx kub' tb'isin tu'n t-xi' lol kye'y. ¹⁸Ex at juntl erman, ma txi qsma'n tuk'a Tito, b'a'nix tyolajtz kyu'n tkyaqil Ttanim Dios, tu'n taq'nb'in ti'lj Tb'anil Tqanil. ¹⁹Ex nya o'kxjo, qala' aye Ttanim Dios

^v8:4 Ro. 15:26. ^v8:15 Ex. 16:18.

ma chi jaw sk'onte erman lu'n, tu'n t-xi' quk'l'i'y tojjo qb'e'y, ex tu'n tonin ti'l'jjo onb'il, a kxel qi'n te nimsb'il tb'i qAjaw, ex te jun yek'b'il ti'l'jjo qwenil. ²⁰Nkub' qb'inchinji'y lo, qu'n qky'e'y tu'n kyyolb'inxjal qi'ja, qa ma kub' qyupin ch'in ti'l'jjo oyaj ktzajil kyq'o'n qe'y. ²¹Qu'n tok tilil qu'n, tu'n qb'inchin' tkyaqil tojxix tumil twutz Dios ex kywutzxjal. ²²Ex junx kyuk'a Tito, ma txi qsm'a'n juntl qerman, ex o tz'ok qka'yi'n qa saqixx toj tkyaqil taq'in Dios. Ex tajxix tu'n tmojin tojjo lo, majxpe a ja'lin qu'ulekxix tk'u'l'j kyij'a. ²³Atzin kyil'jjo erman aye', nti' jun ch'otjb'il kyil'j. Qu'n te Tito jun wuk'a weji'y toj aq'untl kyxola, ex ayetzin txqantl, aye Ttanim Dios i xi sma'nte kyxola te kyxel, ex ntzalaj Crist kyil'j. ²⁴Tu'nnpetzi'n, kyyek'inxqa qa at-xix kyk'u'ja kyil'j, ex japinxitjo qyola ma txi qq'ma'n kye, qa wenqexixa, tu'n kyoka te jun yek'b'il kywutzjo tkyaqil Ttanim Dios.

**Ajo oyaj tu'n t-xi' kye
nimil toj Jerusalén**

9 ¹Atzin ti'l'jjo oyaj tu'n t-xi' kye erman nimil toj Jerusalén, nyatla il ti'l'j tu'n t-xi ntz'ib'i'n kye'y, ²qu'n ojtzqi'n wu'n, qa kyajxixa tu'n kyoni'n kyil'j, ex nimx nchin yolín kyil'ja kyxol nimil aj Macedonia, qa ayi'y toj tx'otx' te Acay kub' kyb'isi'n tu'n kyoni'n atxix tojjo ab'q'e' xb'aj. Ex atzin yek'b'il lo ma qe kyk'u'l'j nim aj Macedonia ti'l'j, ex tok tilil kyu'n, tu'n kymojin ti'l'jjo onb'il anetzi'n. ³Me ma chex nchq'onji'y erman lo, qu'n nya noq kukxjo nchin yolín kyil'ja kywutzjo txqantl ti'l'jjo lo. Qala' tu'ntzintla noqx ite'kula tze'nkuxjo o txi nq'ma'n kye'y. ⁴Yajtzila' qa x'e'x junjun aj Macedonia wuk'l'i'y, exsin qa mikyxikutaq kytenji'y, ¿Nyapela kqo tx'ixwela? ¿Yajxsila kye'? ⁵Tu'nnpetzi'n, kub' nb'isi'n tu'n kyxi nchq'onji'y erman lo, tu'n kyxi nej kyuk'iy, tu'ntzintla kymojin tu'n ttzqetjo oyaj, a xi kytziyi'n, ex noqitla tkub' te jun yek'b'il ti'l'jjo kys'o'jila, ex nya ti'l'jjo tkujil kyanmi'n.

⁶Me kyna'nkutzinji'y jun yol lo: Ankye te' nya nim k'welix tawa'n, ex nya nim kjawil tchmo'n. Ex ankye te' ma nintz k'welix tawa'n, ex ma nintz te' kjawil tchmo'n. ⁷Tu'nnpetzi'n, ax junjun b'a'n tu'n t-xi tq'o'n tze'nkuxjo ma kub' tb'isin toj tanmin; nya tuk'a kab'e tk'u'l'j, ex nya noq jun a'la aku lab'te kyil'ja, qu'n ate Dios nk'u'jlin te', a nxi tq'o'n tuk'a tzaljb'il. ⁸Qu'n axte Dios nim tipin, tu'n ttzaj q'o'nte nimxix kye'y tu'n t-xtalb'il, tu'ntzintla ttzqetjo tkyaqil atx taj kye'y, ex tu'ntzintla kukx tu'n kyoni'n kyil'jjo txqantl, ⁹tze'nku ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

Ankye' k'wel tsipi'n a at te kye yaj tuk'a tkyaqil tanmin, a twenil lo kyjel te jun majx. ^x

¹⁰Qu'n axte Dios kukx ntzaj q'o'nte ijjaj kye awal, tu'ntzin tchmet kywa. Ex qa ma txi kyq'o'n tuk'a tkyaqil kyanmi'n kye yaj, ktzajil tq'o'n Dios t-xel toj awal, tu'n tch'iy wen, tu'ntzin kukx tu'n kyoyinji'y kye txqantl. ¹¹Ikytzi'n, kchi q'inimilxji'y toj tkyaqil, tu'ntzintla kukx t-xi kysipinji'y kye txqantl, aye', a nti' at kye, ex ajtzin t-xi qinj'i'y kyoyaja kye erman toj Jerusalén, ktzajil anq'in aq'b'il chjonte te qMan Dios toj kyanmin, noq tu'n kywenila.

¹²⁻¹³Qu'n atzi'n kyoyaja kxel kysma'n at kab'e tumil: Tnejil, ti'l'jjo onb'il a kxel kysma'n, ex tkab', te aq'b'il chjonte te qMan Dios. Qu'n atzi'n kyoyaja k-okil te jun yek'b'il kywutz txqantl, qa ma kub' kynimi'n Tb'anil Tqanil ti'l'j Crist tuk'a tkyaqil kyanmi'n, ex kjawil kynimsin tb'i qMan Dios tu'n kyoyaja, a kxel kyq'o'n kye, ex kye txqantl. ¹⁴Ex chi na'l Dios kyil'ja, qu'n at-xix kyk'u'l'j kyil'ja, tu'n t-xtalb'il Dios, a ma tzaj tq'o'n kye'y. ¹⁵Chjonte qMan Dios tu'n toyaj nimxix ma tzaj tq'o'n qe, a kolb'il te jun majx.

Kolb'il tib' Pabl ti'l'j toklin

10 ¹Ayi'n Pabl, nchin kub'sin nwutza kye'y, toj tb'i Crist, a b'uninxix ex tb'anilix, tu'n tel kyniky'a ti'l'j. Qu'n kab'etzila nk'u'ja, ex nchin

^w8:21 Pr. 3:4. ^x9:9 Sal. 112:9. ^y9:10 Is. 55:10.

xob'a tze'nku inti'n kyuk'iy. Me ajtzin qa najchaq intini'y, kujxix chin yoli'nch. ²Me atzin ja'lin, chin kub'sil nwutza kye'y, tu'n tkub' kyb'inchin kyte'n, tu'ntzintla aj nxi'y lol kye'y, nyatla ilxix ti'j tu'n tjaw nnimsin wib'a, ex tu'n nyoli'n ti'j junjun kye', a nkyq'ma'n, qa nqo aq'ni'n tze'nku tachb'il qxmilila, a tze'nku jun a'la te twutz tx'otx'. Qu'n qa mi xkub' kyb'inchin kyib'a, ok kchin yolila kuj kyija. ³Twutzxix qa nqo b'eta tuk'a jun qxmilila te twutz tx'otx' tze'nku kye txqantl, me mi nqo aq'ni'n tze'nkuxjo nya b'a'n ntqanin qxmilila, qu'n ma qo oka tze'nku xol q'aq' toj qnimb'ila. ⁴Qu'n atzin qipi'n, nya ikyjo tze'nku kyexjal nya nimil te twutz tx'otx'. Qu'n a qipi'n tzajnin te Dios, tu'n tkub' ti'jjo jni' tipin tajaw il, ⁵ex tu'n tyupitjo jni' kyximxjal, a nti' tajb'in, ex tkyaqil ti', a nq'ojle ti'j Dios, a nmiyon kyexjal tu'n tel kyniky' te. Ex tok tilil qu'n, tu'n tkub' ti'jjo tkyaqil kyximxjal, a nya wen ti'j Dios, tu'ntzintla kyniminxjal tuk'a tkyaqil kyanmin ti'j Crist. ⁶Nchin kub'sin nwutza kye'y, tu'n kynimi'n nyola toj tkyaqil, qu'n qa mina, kchi xel nkawi'n kujxix wen.

⁷At kab'e kyk'u'ja wi'ja, qu'n noqx nchi yob'i'n wi'ja tze'nqeku xjal te twutz tx'otx'. Me qa nkyna'n qa te Cristqi'y, exsin ikyx qeji'y, te Cristqo'y. ⁸Exla qa ma jaw nnimin wib'a tib'ajxi wokli'n, nlay chin tzaj tx'ixwi'y tu'n, qu'n ax qAjaw ma tzaj q'o'nte wokli'n tu'n kych'iya wu'n toj kynimb'ila, ex nya noq tu'n kykub' numja. ⁹Tu'n ikyjo, nya waja noq tu'n tokku kyxob'ila kye wu'ja. ¹⁰Qu'n at junjun nq'mante qa aye' wu'ja nim kyxilin ex kujxix wen, me metzila' aj nte'n kyxola, nti'xsila wipi'n, ex ayetzin nyola nti'xsila kyajb'in, chi chi'. ¹¹Me ankye te' nq'ma'nte ikyjo, il ti'j tu'n tel tniky' te, qa nya noq toj qu'jkuy, aj oto'y najchaq kyk'atza, qala' ikyxsin qtenji'y tuk'a qb'inchb'i'n, aj qte'n kyxola. ¹²Qu'n nlay qo ela jun elnin junx kyuk'a junjun, a nchi nimsin kyib' kyil

kyib'x, aye' nchi yolin qa wenqe, ex qa at tumil kyuk'a; qatzila qa attz, me noq te jun nuk'b'il kyib' kyxolx. Nti'xla tumil ikyjo. ¹³Me me qe', mi nqo nimin qib'a ti'jjo qb'inchb'i'n; qala' ate Dios ntzaj yek'inte ja' pon b'aje qaq'nb'i'n, ex b'i'n kyu'n qa a qaq'nb'i'n ma kanin tzman kyuk'iy toj Corint. ¹⁴Aj qa nqo yoli'n kyija kywutz txqantl, mi nqo yoli'n ti'jjo taq'nb'in juntl, nyakutlaj ti'j juntl tzajnin kynimb'ila. Qu'n awo'y xqo pon nej kyxola yoli' Tb'anil Tqanil Crist. ¹⁵Ex mi nja qnimin qib'a tuk'a taq'nb'in juntl, tu'n tok qq'o'n te qe'y; qala' noqx q'uqle qk'u'ja ti'j, tu'n tch'iy kynimb'ila, ex tu'n tch'iyjo qaq'i'n kyxola, ¹⁶tu'ntzintla qyoli'n Tb'anil Tqanil kyojjo tnam najchaq ite' kyk'atza, ja' na'mx tkanin Tyol Dios, me nya tu'n tjaw qnimin qib'a ti'j taq'nb'in juntl. ¹⁷Ikytzi'n tze'nku ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios: Qa at jun taj tu'n tja tnimsin jun ti', b'a'n tu'n tjaw tnimsin tb'i qAjawch.^z

¹⁸Qu'n nya te nim tokli'n a kjawil tnimsin tib' til tib'x, qala' a te' a kjawil tnimsin Dios tb'i.

Nyolin Pabl kyijjo nya tsanjil Jesús

11 ¹Noqit aku tziky'x ch'in nyola kyu'n, nyakutlaj toj nwi'y tokx, me o tziky'x ch'in kyu'n tzman tzalu'n, ²qa cheb'e tok nwutza kyija tze'nku jun xky'aqil, mo tze'nku jun manb'aj ti'j tk'wal. Me a xky'aqlin lu'n nya we'y; qala' te Dios, qu'n ma txi ntziyi'n, tu'n kyoka te Crist, ikyxjo tze'nku jun txin, tu'n tjaw meje tuk'a tchmil. ³Me atzin ja'lin, at nxob'ila kyija, qu'n tze'nku te Eva, tej tkub' sb'u'n tu'n t'xtijil tajaw il, tu'n tel ti'jlin Tyol Dios, ⁴ya'j qa iky xb'aj kyeji'y, qa cheb'e xtzyet kyxmoxajtza tu'n, toj jun tumil ala kyela, tu'n tel txalpaj kynab'la, ex qa xkyij kytzaqpi'n tu'n kyxi lipey ti'j Crist tuk'a tkyaqil kyanmi'n. ⁴Akula b'ajjo ikyjo kyxola, qu'n ti'j'kutzi'n jun paqx nxi kyb'inji'y nchi yolin ti'j Jesús, exsin nya toj tumiltz, mikyxi' tze'nku nxi qq'ma'n

^z10:17 Jer. 9:24. ^a11:3 Gen. 3:1-5, 13.

kye'y; ex jun paqx nxi kyk'mo'n noq jun xewb'ajxi, ex nya Xewb'aj Xjan, a xi kyk'mo'n te tnejil; ex jun paqx nxi kyb'i'n juntl tqanil nyakuj te kolb'il, me mikyxi' tze'nku Tb'anil Tqanilxix Kolb'il o kyb'i'y. ⁵Kyb'inkutzinji'y nyola, qu'n tzuntzin nchi kub' kyb'inji'y aye tb'anilxix tsanjil Jesús toj kywutza. Me mikyxi kyokli'n tze'nku we' woklin; me kukx nxi kyb'inji'y kyyol; ¿Yajtzila wetza? ⁶B'alaqa a chin yoli'n nyaxix tb'anil toj kywutza; me metzin nnab'la, ojtzq'i'nl kyu'n, ex o b'aj nyek'i'n ila' maj toj tkyaqil nb'inchb'i'n.

⁷¿Ma nyapela b'a'n xb'ant wu'n kyil'ja, tu'n xin yoli'n Tb'anil Tqanil kolb'il kukxjo, ex mi s-el nqani'n twi' nk'u'ja? Noqpe kyja xkub' nmutxsin wib'a, noq tu'n kyjawku nnimsin' toj kynimb'ila tu'n nyola. ⁸Noq ma tzaj sma'n twi' nk'u'ja kyu'n junjuntl Ttanim Dios toj junxil tnam, noq tu'n wajb'inkuy kye'y. ⁹Ex tej intintaqa kyxola, ex nti'taq at we'y, mi xkub' nb'isini'y tu'n ttzaj kyq'o'n ch'in ti' we'y; qala' tej kyul erman aj Macedonia, tzaj kyil'n tkyaqiljo lo.^b Qu'n nya wajtaqa tu'n tok nq'o'n jun iqtz kyib'aja, ex kukx ktenb'ile' wu'n. ¹⁰Twutzxix nyola erman, ex ojtzq'i'n wu'n qa lu Crist nb'in wi'ja: Nti' jun xjal toj tkyaqil tx'otx' te Acay aku q'mante qa ma tz'onin wi'ja, ex qa nya twutzx nyola. ¹¹¿Tiqu'n nchin yoli'n ikyjo? ¿Ma nyapela waja kyil'ja? Qu'n ate Dios ojtzqilte, qa at-xix nk'u'ja kyil'ja. ¹²Me kukx k'wel nb'inchinji'y lu'n, tu'ntzin mi txi q'oyite amb'il kye nchi jyon tumil kyoklin tze'nku' qe', ex njaw kynimsin kyib' nyakuj jun twutzxix tsanjil Jesúsqe. ¹³Qu'n ayetzi'n ichin lo noqx ttenku kyu'n, ex sb'ulqe; n-ok kyq'on kyib' tze'nku tsanjil Crist. ¹⁴Me mi chi jaw ka'yajaja tu'n ikyjo. Qu'n aku te tajaw il ok tq'o'n tib' te jun t-angel Dios nqoptz'aj wen, me noq tu'n kykub'ku tsb'u'n xjal. ¹⁵Tu'npetzi'n, mi qo jaw ka'yajaj kyu'n nchi ajb'in te tajaw il, qa ma tz'ok kyq'o'n kyib' nyakuj

tb'anilx nb'ant kyu'n. Me pon jun q'lj, ja' ktzajile tkawb'il Dios kyib'aj kujxix wen, tze'nkuxjo ntqanin kyb'inchb'in.

**Nyolin Pabl ti'jjo a iky'x tu'n,
tu'n tpaj Tb'anil Tqanil**

¹⁶Kxel nq'ma'n juntl majl kye'y: Mi kub' kyb'isi'n qa tokx toj nwi'y. Exsin qa ikytzjo toj kywutza, kyq'ontza amb'il wey tu'n nyoli'n, tze'nku ma txi kyq'o'n amb'il kye' xnaq'tzil kyxola, a nti' kynab'l, tu'ntzintla tjaw nnimin ch'in we' wib', tze'ngeku txqantl. ¹⁷Nya q'ajaw q'malte we'y tu'n tjaw nnimin wib'a, qala' ayinx nchin q'mante tze'nku jun xjal nyakuj tokx toj twi', me noq tu'n nklonte wib'a kywutza. ¹⁸Ila'ku kyxola njaw tnimsin tib', tze'nkuxnaj jun a'la nimxix toklin te twutz tx'otx'. Ex ikyx weji'y, kjawil nnimsin ch'in we' wib'. ¹⁹Qu'n tze'nku kye', at kynab'la; me qa ikyjo, ¿Tze'ntzin tten n-iky'x kyu'n kyuk'a a nti' kynab'l? ²⁰Qu'n n-iky'x kyu'n kye' nchi ok jk'un kye'y, tu'n kyajb'i'n kye; ex tu'n kyb'aj sjilin kyu'n; ex tu'n kykub' sb'u'n kyu'n; ex tu'n kyel i'jlin kyu'n; expe tu'n tb'aj tz'ajchin toj kywutza kyu'n. ²¹iMe manyor x'tijqexa tu'n n-iky'x kyu'n ikyjo! Me qe', nlayxla tziky'x qe qu'n ikyjo. Qalatzin kye' n-iky'x kye kyu'n a nya wen tu'n tiky'x kyu'n.

Me qa ma jaw kynimsin kye' txqantl kyib', exsin ikyx weji'y, ex kjawil nnimsin ch'in we' wib', i'chaqxsin ikytzjo tze'nku jun xjal o tz'okx toj twi'. ²²¿Ma nyatzin aj Ebreyqe xjal lo? Ex ikyqinx weji'y. ¿Ma nyatzin aj Israelqe, a sk'o'nix tu'n Dios? Ex aj Israelqin we. ¿Ma nyatzin tyajil Abrahamqe? Ex ikyx weji'y. ²³Qa taq'n'il Cristqe, me ayinxipe we' nimxix woklin tze'nku kye', exla aj tkub' nq'manji'y lo, ikyqinji'y tze'nku jun tx'u'j. Nimxix o chin aq'nin we' tze'nku kye. Ila' maj, o chin b'aj b'yo'n, ex o chin kux jpu'n toj tze; ila' maj o tz'elje wi'ja tu'n nkyima.^c ²⁴Jwe' maj, o chin b'aj poq'chi'n tu'n

^b 11:9 Fil. 4:15-18. ^c 11:23 Kyb'i. 16:23.

kykawil aj Judiy, a b'eljalajaj toj ka'wnaq laqtz'bil.^d ²⁵Oxe maj in b'aj jemi'n tu'n tze;^e jun maj ch'ime in kyimi'y, te' wok xo'n tuk'a ablj;^f oxe maj xi mulq'aj bark toj a', a ja' intinkxetaqa. Antza ik'y' jun qniky'in ex jun q'ij wu'n toj ttxuyil a'. ²⁶Ila'ku maj in b'eta najchaq, ex n-elje wi'ja tu'n nxi'y tu'n a', ex n-elje wi'ja kyu'n ileq', kyu'n nxjalila aj Judiy,^g ex kyu'n nya Judiyqe.^h N-elje wi'ja kyoj tnam ex toj k'ul, ex toj ttxuyil a', ex kyxoljo nimil xmiletz'qe. ²⁷Ex nimxix ma chin aq'ni'n tuk'a sikytlin toj taq'in qMan. Ex nimku maj, mi nchin kta'n, ex ma tziky'x wa'yaj ex k'waj wu'n. Ex nimku maj o kub' npa'n wa'yaj tu'n woka toj na'j Dios, ex o tziky'x che'w wu'n, ex nti'taq nxb'ali'n. ²⁸Toj tkyaqiljo lo, tkyaqil q'ij, nchin b'isi'n kyil'jjo Ttanim Dios toj junjunl tnam. ²⁹Qa at jun nimil xkub' numj, tzunx nchin b'isi'n ti'j; ex qa at jun xjal nkub' tz'laq toj tnimb'il noq tu'n tpaj juntl, b'e'x ntzaj nq'oja ti'j.

³⁰Ikytzi'n erman, qa iltaq ti'j tu'n nnimin ch'in wib'a kywutza, me noq tu'n tkub' nyek'inkuy, qa nti' wipi'n wilx wib'xa. ³¹Twutzxix we'y, qu'n lu' Dios, a Manb'aj te qAjaw Jesucrist, a at toklin tu'n tnimsit tb'i te jun majx, nb'i'n wi'ja, qa ik'yoj. ³²Tej nte'n toj tnam Damasco, a kawil n-ajb'intaq te nmaq kawil Aretas, xi tq'ma'n tu'n t-xq'uit tkyaqil ttzija te tnam, tu'n wok kytzyu'n. ³³Me in kux q'o'n kyu'n wuk'i'y toj jun ma tij chi'l, tu'n nkutz q'o'n toj jun t'xutil tape ti'jile tnam. Ikytzi'n, in tzaqpaji'y toj kyq'ob'.ⁱ

Ajo kyixk'oj ok ti'j Pabl

12 ¹Exla qa nya wen tu'n nnimsin wib'a kywutza, me il ti'j tu'n nb'inch'i'n, tu'ntzin tel kyniky'a we'y, qa jun taq'n'il qMan Diosqinxixa wen. Ex tu'ntzin ik'yoj, k'wel nq'ma'n ch'in kye'y ti'jjo a tzaj tyek'in qAjaw we'y, nyakuj noq toj wutziky'. ²Ojtzi'q'in jun ichin wu'n, nimilix ti'j Crist. Ma b'ant kyajlajaj ab'q'e, t-xilin q'i'n toj toxin

kya'j, ja' ta'ye Dios. Nti' b'i'n wu'n qa tuk'ax t-xmilil xi q'i'n mo minaj, o'kx Dios ojtzqilte. ³Me atzi'n b'i'n wu'n ajo ichin, qa tuk'a t-xmilil mo minaj; o'kx Dios ojtzqilte, ⁴me b'e'x xi q'i'n toj kya'j, ja' oke tb'i'ne nmaq yol, a mix a'l qe tu'n tkub'e yolite. ⁵B'a'ntla tu'n tjaw nnimsin wib'a ti'jjo ichin ik'yoj, me nya tu'nx wib'xa, qatzila qa ma'y, me noq tu'n tyek'itku qa nti'x wipi'n. ⁶Aku txi nq'ma'n kye'y, qa ayinjil'y ichin xtal'j toj kya'j, noq tu'n nnimsinku wib'a kywutza. Exla qa ma txi nq'ma'n, ex nya noq nchin la'ji'n, qu'n twutzxix. Me ex nya nxi nq'manji'y lu'n noq tu'n tkub' kyb'isi'n qa nimxix wokli'n tib'ajjo n-ok kyka'yi'n ti'jjo nb'inchb'i'n mo tu'n nyola.

⁷Te we'y, tb'anilxitle tu'n tjaw nnimin wib'a toj tkyaqiljo tzaj tyek'in Dios we'y, me mina, qu'n ex b'e'x tzaj q'o'n jun kyixk'oj toj nxmilila te aq'b'il nnab'la, tu'n mina jaw nnimsin wib'a. Atzi'n kyixk'oj ma tzaj sma'n tze'nku jun taq'n'il tajaw il, tu'n nky'ixb'ajtza tu'n, tu'n mi jawe nnimin wib'a. ⁸Oxe maj o txi nqani'n te qAjaw tu'n tel ti'n kyixk'oj wi'ja, ⁹me tzaj tq'ma'n qAjaw kyjalu'n: Matxitz nxtalb'ilji'y te'y ja'llin, qu'n nyek'itjo wipi'n, tu'n nti' tipi'n kywutzxjal.

Tu'npetzi'n nchin tzalaja tu'n nti' wipi'n, qu'n ikytzin nyek'ine' tipin Crist toj nchwinqila. ¹⁰Ex nchin tzalaja tze'n nti'l wipi'n tu'n waq'ni'n toj tb'i' Crist. Ex nchin tzalaja aj wok yiso'n, ex qa nti'l at we'y, ex qa ma chi ok tenxjal lajol we'y, ex qa ma tzaj b'is toj wanmi'n. Nchin tzalaja toj tkyaqiljo lo, qu'n tze'nku nti' wipi'n tu'nx wib'xa, atzintza ja' nyek'ine jni' tipin Dios toj nchwinqila.

¹¹Ma chin oka tze'nku jun at toj twi' o tz'okx tu'n ma b'aj nnimsin wib'a kywutza, me ayexa at kypaja ti'j. Qu'n noqit ma chi koli'n wi'ja kywutzjo ma tz'ok kylimo'n kyib' nyakuj tb'anilix tsanjil Jesús. ¿Ma nyapetzila nim ch'intl we' woklin, tze'nqeku xjal anetzi'n,

^d 11:24 B'eljalajaj toj ka'wnaq, 39 n-ele; Deu. 25:3. ^e 11:25 Kyb'i. 16:22. ^f 11:25 Kyb'i. 14:19.
^g 11:26 Kyb'i. 9:23. ^h 11:26 Kyb'i. 14:5. ⁱ 11:33 Kyb'i. 9:23-25.

exla qa nti' wajb'i'n toj kywutz junjun kyxola? ¹²Tuk'a tkyaqiljo techil, ex yek'b'il te tipin Dios ex jni'xjo ma b'ant tu'n, a ma kub' nb'inchin' kyxola, antza ma tz'ele tniky'tzajil qa ayinxix we' tsanjil Jesús. ¹³Qu'n ikyx nkub' nb'inchinji'y kyxol tkyaqil Ttanim Dios. Ex mi xi ok nq'o'n noq ch'in kyokli'n, a tu'n mi xi nqani'n twi' nk'u'ja kye'y. Qa nyaxix wen toj kywutza ikyjo, kynajsinkuy wila.

¹⁴Atzin ja'llin, ma b'ant ti'j tu'n nxi'y lol kye'y toj tox majin, ex mi chin qani'n twi' nk'u'ja kye'y, qu'n nya weji'y njo'o'n a kypwaaq; qala' waja tu'n kyel wena twutz qMan Dios, qu'n ma chin oka te kytati'y toj kynimb'ila. Ikytzi'n tze'nku jun manb'aj ipb'ilxix toke, tu'n tknet pwaq kye tk'wal, ex nyaqe k'walb'aj nchi lipin tu'n tjet pwaq te kytata.

¹⁵Tu'npetzi'n, tuk'a tkyaqil wanmi'n k'wel yupinji'y jni' at we'y, majxpe nchwinqila kxel nq'o'n, noq tu'n kyel wenkuy toj kynimb'ila. ¿Nyatzaj o'kqinx we' nb'yo'n wib'a kyij'a, ex ayetzin kye' nti'x npon kyk'u'ja wi'ja?

¹⁶Exla qa mi xkub' nq'o'n we' jun iqtz kyib'aja, me at junjun nq'mante kyxola qa x'tijqi'n tu'n nsb'u'n kyij'a, noq tu'n ttzaj ntzyu'nkuy kypwaaq. ¹⁷¿Me tze'ntzi'n ikyjo? ¿Ma ma'tzin chi kub' nsb'u'n tuk'a jun ichin, a xi nsma'n kyuk'iy? ¹⁸In kub'sin nwutza te Tito tu'n t-xi' lol kye'y, ex xi nchq'o'n juntl erman tuk'a, tu'n kyqanin jun mojb'il kye erman toj Jerusalén. ¿Ma ma'tzin chi kub' sb'u'n tu'n Tito, noq tu'n ttzaj ti'n kypwaaq we'y? ¡Mina! ¿Ma nyapela junx qten tuk'a Tito, ex jun qb'isa, ex tz'aqle qanmi'n toj tkyaqil?

¹⁹Akula tz'el toj kywutza qa noq nqo kub'sin qwutza kye'y, tu'n tkub' kyewinkuy qila. Me mikyxi, qala' ayi'y erman, noqpe kyja' nqo b'isini'y tze'n tten tu'n kych'iya toj kynimb'ila. Noq o yoli'n twutz Dios ti'j tb'i Crist, ex tkyaqiljo lu'n, noq tu'n kych'iya toj kynimb'ila. ²⁰Nchin xob'a tu'n nxi'y lol

kye'y; ya'j qa na'mtaqx tjaw kytx'ixpin kyte'n tze'nkuxjo waja. Ikytzi'n, b'alaqa il ti'j tu'n kyok wili'n, ex nya tu'n nyoli'n tuk'a jun yol b'unin tze'nku kyaja. Ya'j qa atku q'oj kyxola, qa atku iky'b'il tu'n tyab' kywi'y, qa nchi b'aj pa'n kyib'a, qa nchi b'aj xo'n yol kyxola, qa atku iqj yol kyxola, qa nchi b'aj nimsin kyib'a, qa nti'x nuk'b'il kyxola. ²¹Ex nchin xob'a ya'j qa, aj npo'n jun majla kyxola, qa xin elkuy toj ntx'ixewa twutz nDiosa tu'n kypaja, ex qa xin oq'a kyil'jo, aye' nchi b'inchintaq il ojtze, ex qa na'm tkyij kytzaqpi'n nya b'a'n tze'nku ky'a'jin, ex tkyaqil achb'il nb'anttaq kyu'n.

Jun yol te xob'tzb'il tu'n Pabl

13 ¹Atzi'n tox majin lu'n tu'n nxi'y lol kye'y. Ex chin ponb'ila tuk'a kawb'il tze'nku ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios: Aj tkub' kawit jun il, il ti'j kab'e mo oxe tstiyil, a otaq kyli il anetzi'nch.¹

²Tej ntenkuxixa kyuk'iy te tkab' majin, xi nq'ma'n kye nchi b'aj b'inchintaq il ex kye kykyaqilx; me qu'n tu'n najchaq intini'y ja'llin, noq kxel nna'n kye'y, qa aj nkani'n jun majla kyuk'iy, ma chinka tu'n nkawi'n kujxix wen, ex nti' tumil tu'n kytzaqpaja. ³Qu'n ayexa nchi qaninte jun yek'b'il we'y, qa twutzxix jun yolil Tyol Cristqi'n, qu'n nyapen noq alkyeku te Crist aj tkawin kyij'a; qala' okpin k'wel tyek'in tipintz kyxola. ⁴Twutzx te', tej tjaw q'o'n Crist twutz cruz tu'n tkyim, nyakuj nti'taq tipin. Me atzin ja'llin, itz' te jun majx, tu'n tipin qMan Dios. Ex ikyxjo qe' ja'llin; exla qa nti' qipi'n tu'nqx qib'xa, me noq tu'n qmujb'il qib'a tuk'a Dios, loqo'y itz'qo tu'n tipin, tu'n qajb'i'n kyxola tuk'a jun kawb'il kujxix.

⁵⁻⁶Chi b'isi'n kyij'xa qa twutzx qa nimilqexixa. Tu'n ikyjo, k-elil nniky'tzajila qa jun twutzxix tsanjil Jesúsqi'n, qu'n xi kynimi'n tu'n nyola. ¿Ma nyapela ojtzqi'n kyu'n qa itz' Crist toj kyanmi'n? Qu'n qa nti' Crist toj kyanmi'n, nya twutzxix nimilqiy.

¹ 13:1 Deu. 17:6; 19:15.

Ikytzi'n, q'uqle nk'u'ja tu'n tel kyniky'a te, qa twutzxix tsanjil Jesúsqo'y.

⁷Nqo na'n Dios, tu'ntzin mi kub' kyb'inchinji'y nya wen, nya noq tu'n tyek'in qa wenqo'y kywutza; qala' tu'n kyel wena twutz Dios, exla qa nyakuj nya wenqo'y. ⁸Qu'n qa ma kub' kyb'inchinji'y wen, nyale qo kawilji'y kyij'a, qu'n nti' jun ti' aku kub' b'inchit ti'jjo a wen. ⁹Nqo tzalaja tu'n at kyipi'n tu'n kyb'inchi'n tze'nku taj Dios. Ex nyatla il ti'j tu'n tyek'in Dios tipin tuk'a tkawb'il kyij'a kujxix wen, qu'n qa otaq kub' kyb'inchin kyib'a, aj npo'n, noq tuk'a jun yol b'unin kchin yolili'y kyuk'iy, nyakutlaj nti' qipi'n. Tu'npetzi'n, kukx nqo kub'sin qwutzji'y te Dios, tu'n kyoka tz'aqle toj kynimb'ila. ¹⁰Ex tu'npetzi'n, nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n na'mxtaq nxi'y lol kye'y, qu'n tu'ntzintla

aj nkani'n, nyatla il ti'j tu'n nkawi'n kujxix kyij'a. Qu'n a nkawb'ila tzaj tq'o'n Dios tu'n kych'iya toj kynimb'ila, ex nya tu'n kykub' numje.

**Jun q'olb'il tu'n Pabl
tu'n tjapin b'aj tyol**

¹¹Atzin ja'lin erman, o'kx nyolji'y. Noqit chi tzalajxa. Tz'okx tilil kyu'n, tu'n kyoka tz'aqle toj kynimb'ila. Kyq'uib'ink kyk'u'ja kyxola, ex junxit kynab'la tuk'a nuk'b'il. Ex Dios, a Tajaw tkyaqil k'u'jb'il ex nuk'b'il ktenb'il kyuk'iy. ¹²Kyq'uib'ink kyib'a kyxolxa tuk'a tkyaqil kyk'u'ja. ¹³Ex tkyaqil erman tzalu'n junx wuk'iy nxi kysma'n q'olb'il kye'y. ¹⁴Noqit a t-xtalb'il qAjaw Jesucrist ten kyuk'iy, junx tuk'a tq'aq'b'il tk'u'j qMan Dios, ex tuk'a kymujb'il kyib'a tu'n Xewb'aj Xjan. Ikxyitjo.

Tu'j Pabl kye Nimil aj Galacia

Atzin t-xilin u'j lu'n ch'ime ikyxjo tze'nku u'j xi ttz'ib'in Pabl kye aj Rom, qu'n nxi tkujsin Pabl qa ajo tumil tu'n kymeltz'ajxjal tuk'a Dios o'kxjo kynimb'il ti'j Jesucrist, ex nya tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il kyu'n. Te tnejil, ayetzin nimil toj Galacia o k'metjo Tb'anil Tqanil kyu'n tuk'a tzaljb'il, me atzin ja'lin attaq junjun xjal nchi xnaq'tzin, qa iltaq ti'j tu'n tjapin tkawb'il Moisés kyu'n, ex tu'n tok qitit kyechil ti'j kyxmilil tu'n kyklet, qu'n toj kywutz, b'a'n tu'n tklet jun xjal tu'nx tib'x, noq tu'n tjapin b'ajjo yol anetzi'n. Tu'npetzi'n, nimx yolin Pabl ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il nya tu'n kyb'inchb'inxjal, qala' noq tu'n t-xtalb'il qMan, ex tu'njo kynimb'il ti'j Crist.

Tojjo u'j, nxi tchiky'b'in Pabl tojxix tumil ti'jjo xnaq'tzb'il, a tzaqpib'l kye nimil twutzjo ojtxe kawb'il, exla qa nti' tajb'in ojtxe kawb'il tu'n kyklet-xjal, me ntzaj tyek'in qa aj ilqe. Tu'npetzi'n, tzaj tchiky'b'in Pabl ti' t-xili'n tzaqpib'l toj kychwinqil nimil, a nya tu'n kyb'inchin tze'nku kyaj, qala' tu'n kyyek'inte tuk'a kyb'inchb'in ajo kynimb'il ti'j qAjaw.

Tu'npetzi'n, tzaj tq'o'n Pabl jun txokb'il te kye aj Galacia, tu'ntzintla kyanq'in tojjo tzaqpib'l tuk'a tumil, ex mi tu'n t-xi kyq'o'n kyib' tjaq' ojtxe kawb'il, noq tu'n tqe kyk'u'j ti'j tu'n kyklet tu'n, qu'n tojjo u'j lo ntyek'in Pabl qa nti' jun kolb'il, a nya tu'n Tb'anil Tqanil ti'j Crist.

Jun q'olb'il

1 ¹ Ayi'n Pabl jun tsanjil Jesús, ex nya qexjal ma chi jaw sk'o'n we'y, ex ma tz'ok q'o'n te wokli'n, qala' a qAjaw Jesucrist, junx tuk'a qMan Dios, axjo jaw anq'sinte Jesús kyxol kyimnin. ² Nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n junx kyuk'a txqantl nimil ite' wuk'iy tzalu'n, kye kykyaqil Ttanim Dios ite' toj tkyaqil tx'otx' Galacia.

³ Axit qMan Dios junx tuk'a qAjaw Jesús, tzaj q'o'nte t-xtalb'il kyib'aja, tu'n kymujb'in te kyib'a kyxolxa. ⁴ Qu'n o'kx te qAjaw Jesús xi tq'o'n tib' tu'n qpaj, tu'n qklet te tkyaqil il tzalu'n twutz tx'otx', tze'nkux taj qMan Dios. ⁵ Tu'npetzi'n, nimxit tb'i qMan ja'lin ex te jun majx.

Junch'in Tb'anil Tqanil kolb'il

⁶ Werman, nim ma chin jaw ka'ylaja kyu'n, tu'n jun paqx ma kyij kytzaqpinji'y Dios, a txkon kye'y tu'n t-xtalb'il Crist. Ex ma txi kynimi'n juntl

tqanil nyakuj tb'anil kolb'il. ⁷ Twutzxix nya atx juntl tqanil kolb'il; qala' ikyztzin at junjun ma jaw najsinte kynab'la, qu'n kyaj tu'n kytx'ixpin te' Tb'anil Tqanil kolb'il, a aku Crist.

⁸ Me kyka'yinktzi'n, qa at juntl s-ul q'mal juntl tqanil kolb'il, a mikyxi tze'nku o b'aj qq'ma'n, k'wel tz'aq tjaq' tqanb'il Dios te jun majx, expe qa ayinku we', mo qa jun angelj nyakuj tzaj toj kya'j. ⁹ O txi nq'ma'nji'y lu'n, me kxel nq'ma'n juntl majla: Qa at juntl s-ul q'mal juntl tqanil kolb'il, a mikyxi tze'nku ma txi kyk'mo'n, k'wel tz'aq tjaq' tqanb'il Dios, a kujxix wen, te jun majx. ¹⁰ ¿Me tin qu'n waja tu'n tkub' ntz'ib'inji'y lu'n? ¿Ma tu'npela kyyolin xjal b'a'n wi'ja? ¡Mina! Qala' a waji'y tu'n ttzalaj Dios wi'ja. Qu'n noqit noq tu'n nnimsin wib'a kywutzxjal, mitla xi ntziyi'n tu'n woka te taq'nil Crist.

Tej tyolin Pabl te kolb'il tib'

¹¹ Eрман, waja tu'n kyb'inti'y ja' ntzaje Tb'anil Tqanil kolb'il, a nyoli'n: Nya noq

toj kynab'lxjal, ¹²qu'n nya noq jun tyol xjal, ex nya noq el nxnaq'tzi'n kyi'lxjal, qala' aku Jesucrist tzaj q'onte we'y.

¹³Me ola chin ok kyb'i'n ch'in, tej intintaqa kyxol aj Judiy ojtxe. Nim in q'ojli'y ti'j tkyaqil Ttanim Dios, ex nim ok tilil wu'n tu'n tkub' yuch'j. ^a ¹⁴Ex b'i'n kyu'n, qa toj kynimb'il aj Judiy, nimxtaq otaq tz'el nniky'a te, kywutzjo txqantl nxjalila, aye' junxtaq qab'q'i'y kyuk'a. Qu'n ayi'n nimxtaq ipb'il intinki'y tu'n tjanan b'ajjo jni' tumil kyij q'o'n kyu'n tzapan nxjalila ojtxe. ^b

¹⁵Me ax te Dios xjaw sk'o'n we'y; te' na'mxtaq witz'ji'y, ex noq tu'n t-xtalb'il wi'ja, ma chin tzaj ttxko'n, a tze'nkuxjo taj. ¹⁶Ex ma taq', tu'n tel nniky'a te Tk'wal, ex tu'n t-xi nq'ma'n Tb'anil Tqanil kolb'il kye tkyaqil xjal. ^c Tej ttzaj tq'o'n wokli'n anetzi'n, mix ja in xta'ji'y qanil jun tumil kyexjal. ¹⁷Ex mix in xta'ji'y Jerusalén qanil jun tumil kye' txqantl, aye' otaq chi ok te tsanjil Jesús. Qala' liweyx in xi'y toj tx'otx' te Arabia, ex tb'ajlinxi' ikyjo, in xi'y toj tnam Damasco. ¹⁸Tb'ajlinxi' oxe ab'q'e, in xi'y Jerusalén tu'n tok wojtzqinti'y Pegr; ^d in te'n jwe'lajaj q'ij tuk'a. ¹⁹Ex mix a'l juntl tsanjil Jesús nli'y, o'kx Santyaw, a titz'in qAjaw.

²⁰Kxel nq'ma'nji'y lu'n twutz qMan Dios: Tkyaqiljo ma txi ntl'ib'i'n kye'y, twutzxix. ²¹Tb'ajlinxi' ikyjo, in xi'y tojjo tx'otx' te Siria ex Cilicia. ²²Ex tkyaqil nimil kyojjo Ttanim Crist, a ite' toj tx'otx' Judey, na'mtaq wok kyojtzq'i'n. ²³Noq tqaniltaq at wi'ja kyxol nimil antza: Atzaj Pabl nq'ojletaq q'ij, ex nimtaq taj tu'n qel xitj; me atzin ja'lin, lu nyolin ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il, chi chi'. ²⁴Ex noq tu'n ikyjo, nimx jaw kynimsin tb'i qMan Dios.

Tej t-xi' Pabl yolil kyuk'a nejinel toj Ttanim Dios toj Jerusalén

2 ¹Tb'ajlinxi' kyajlajaj ab'q'e, in xi'y juntl majla Jerusalén, junx tuk'a Bernabé, ^e ex xi nk'le'n Tito wuk'iy. ²In

xi'y antza, qu'n otaq tq'ma Dios we'y, qa iltaq ti'j tu'n nxi'y. Tej nkani'n Jerusalén, ok qchmo'n qib'a noq kyuk'a nejinel, aye' a nimxix kyoklin kywutz nimil, exsin xi nq'ma'n kye ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il, a nkub' nyolintaqa kyxoljo aye' nya Judiyqe. Kub' nb'inchinji'y ikyjo, qu'n wajtaqa tu'n nb'inti'y qa wentaqjo nb'ant wu'n toj kywutz nejinel, mo qa minaj. Qu'n nyataq waja noq tu'n tkub' naj waq'i'n. ³Me b'a'n ele nyola toj kywutz ti'j t-xtalb'il qMan Dios. Tu'ntzi'n ikyjo, mixpe a te Tito mix oke il ti'j tu'n tok qitit techil ti'j ttz'umil, tze'nku tz'ib'in toj ojtxe qkawb'ila, awo'y aj Judiy. Mix kub'e nimitjo lo, qu'n a te Tito nya Judiy, qala' aj griego. ⁴Qu'n junjun nyakuj nimil okx qxola toj ewajil, ex otaq tz'ok kyka'yin qa nti'taq techil Tito tok. Ex noq tu'n ikyjo, ox chi lab'tex, tu'n tkub' qnininji'y ojtxe kawb'il, a tu'n tel qitit ttz'umil Tito, tu'n tkyij toj wen twutz Dios. Me qu'n at jun qtzaqib'l tjaq' ojtxe kawb'il ja'lin, tu'n qel wen twutz Dios noq tu'n qmujb'il qib' tuk'a Crist, a Jesús, ⁵mix kub'e qnininji'y kyyol, qu'n qajtaqa tu'n kukx tten Tb'anil Tqanil kyuk'iy tz'aqlexix, ex nti' ch'intl tu'n tok tz'aqsit.

⁶Me ayetzi'n nejinel toj Ttanim Dios Jerusalén, aye' a nimxix kyoklin kywutz nimil, nti' juntl tumil tzaj kyq'o'n we'y, tu'n tkusit nyola. Tze'nku we' nti' waja ti'j alkyetaq kyoklinxjal, qu'n nti' te Dios nqanin ti'j. ^f ⁷Qala', ayex kyexjal el kyniky' te, qa a Dios tzaj oqxenin te' aq'untl we'y, tu'n t-xi wi'n Tb'anil Tqanil kolb'il kye xjal nya Judiy, ikyxjo tze'nku xi toqxenin te Pegr kye aj Judiy. ⁸Qu'n ax te Dios tzaj sma'n qey qkab'ila tu'n qoka te tsanjil: Ante Pegr kyuk'a aj Judiy; ayintzin we' kyuk'a nya aj Judiyqe.

⁹Tu'npetzi'n, ate Santyaw, Pegr ex Juan, aye nejinelqe te Ttanim Dios toj Jerusalén, el kyniky' te, qa a Dios tzaj q'o'nte wokli'n tu'n nyoli'n Tyol kyxol nya aj Judiy. Ex noq tu'n tok te jun

^a 1:13 Kyb'i. 8:3; 22:4-5; 26:9-11. ^b 1:14 Kyb'i. 22:3. 9:26-30. ^c 2:1 Kyb'i. 11:30; 15:2. ^f 2:6 Deu. 10:17.

^c 1:16 Kyb'i. 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18. ^d 1:18 Kyb'i.

yek'b'il qa otaq qo oka te kyuk'a, tzaj kyq'o'n kyq'ob' we'y ex te Bernabé. Ex kub' kyk'u'j, tu'n qaq'ni'n kyxoljo nya aj Judiyqe, ex ayetzin kyetz, kyxol qxjalila, aye Judiy. ¹⁰O'kx tzaj kyq'ma'n qe'y tu'n qoni'n kyi'l'j xjal, aye' yajqe. Me ataqpen weji'y n-ok tilil wu'n tu'n tb'ant.

**Ok i'lin Pegr tu'n Pabl
toj tnam Antyokiya**

¹¹Jun maj, te' tkanin Pegr toj tnam Antyokiya ja' intini'y, xi nq'ma'n toj twutz, qa nyataq b'a'n nb'ant tu'n. ¹²Qu'n tnejil, nwa'ntaq Pegr junx kyuk'a xjal nya Judiyqe. Me atzaj te' kyul kanin junjun xjal, a tzajninqe kyxol junjun tuk'a Santyaw, tuk'a jun kyximxjal, qa nyaxix toj tumiltaq a nb'anttaq tu'n Pegr. Tu'n ikyjo, b'e'x el tpa'n Pegr tib' kyi'l'j nimil, a nya Judiyqe, tu'n twa'ntaq kyuk'a. Qu'n b'e'x tzaj t-xob'il kye xjal Judiyqe, a kyajxix tu'n tjapin b'ajjo tkyaqil tkawb'il Moisés. ¹³Ex majqex kye' txqantl nimil toj Antyokiya, a Judiyqe, ok lipe ti'l'jjo t-xmiletz'il anetzi'n tu'n tka'min kyk'u'j. Ex majxl te Bernabé ok lipe kyi'l'j.

¹⁴Atzaj te' kyok nka'y'i'n mitaq nchi b'et toj tumil, a tze'nxtaqjo a ntyek'in Tb'anil Tqanil, b'e'x xi nq'ma'n te Pegr kywutz tkyaqil nimil. Nchiji'y kyjalu'n: Noq sami'y Pegr, me mi nb'eta toj tumil tu'n t-xima tojjo lo. Qu'n tnejil, nb'eta ikyx tze'nku jun nimil, a nya Judiy, exsin nya ikyjo tze'nku jun Judiy, a nb'ettaq tze'nku ojtxe qkawb'il. Ex wentaqjo ntb'inch'i'n ikyjo, qu'n junch'in kyoklin tkyaqil nimil twutz Dios, exla qa Judiy mo nya Judiy. Me qa ikyjo, étiquniltz n-ok tq'o'n il kyi'l'jjo aye' nya Judiyqe, tu'n t-xi kyi'n tze'nqe aj Judiy? Nti' tumila tojjo lo. ¹⁵Qu'n awotzinqe Judiyqo toj qitz'jlintz, ex nya tzajninqo kyxol xjal, aye mi ojtziq'i'n Dios kyu'n. ¹⁶Me b'i'nqe qu'n, qa mix a'l'x junqe kkletil noq tu'n Judiyqe, ex tu'n tjapin b'aj ojtxe tkawb'il Moisés qu'n, qala' noq tu'n qnimb'il ti'l'j Klolqe Jesucrist. ⁸Tu'npetzi'n, o kub' qnimi'nqe

Jesucrist. Ex noq tu'n ikyjo, qo kletil toj najin, ex nya tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il qu'n. ^hQu'n mix a'l'x junqe kkletil tu'n ikyjo. ¹⁷Qu'n ma qo klet noq tu'n ma tz'ok qe qk'u'j ti'l'j Crist, ex nya tu'n tjapin ojtxe kawb'il qu'n. Exla qa ma qo klet, éMa nyatzin aj il qotz? éMa apela Cristtz at tpaj ti'l'jjo qil? iMina! ¹⁸Me qa ma kyij ti'l'ji'n tnimb'ila noq tu'n t-xi'y juntl majl b'inchil te' a ntq'ma'n ojtxe kawb'il, tu'n tnimsin tib'a, axa at tpaj ti'l'jxa. Atzi'n lu'n ikytzin tze'nku jun xjal nkub' tyuch'in jun ti', ex njaw tb'inchin juntl majl. Nti' t'nab'l'jo ikyjo. Ikytzi'n xi nq'manji'y te Pegr.

¹⁹Qu'n a te' ojtxe kawb'il nqanin qi'l'j, tu'n qkyim te chojb'il qil, tu'n mi njapin qu'n. Me b'e'x kyim Jesús te chojb'il qil, ex nya il ti'l'j tu'n t-xi qchjo'n qil ja'lin, qala' noq tu'n qb'et tuk'a qMan Dios toj qchwinqil, ex tu'n qajb'in te; o qo ok tq'o'n Dios nyakuj o qo kyim twutz cruz junx tuk'a Kolil Jesús. ²⁰Ex atzi'n ja'lin, nya wunx wib'a itz'qi'n, qala' noq tu'n Crist, a najle toj wanmi'n. Ex nchin b'eta toj nchwinqila tzalu'n twutz tx'otx', noq tu'n tipin Tk'wal qMan Dios, a q'aq'in tk'u'l'j wi'ja, ex xi tq'o'n tib' tu'n tkyim noq tu'n npaja. ²¹Tu'ntzi'n ikyjo, nlay tz'el wiky'i'n t-xtalb'il qMan Dios. Qu'n noqit aku chin kleta noq tu'n tjapin b'ajjo ojtxe kawb'il wu'n, nti'xitla tajb'i'n tkyimlin Crist.

**Ma qo klet tu'n qnimb'il, ex nya
tu'n tjapin ojtxe kawb'il qu'n**

3 ¹iAy, aj Galacia! Najninx kye kynab'l. éAltzila kye xk'alín kyi'l'ja tu'n tel kyi'l'jinji'y t-xtalb'il qMan Dios, a awokuy o qo kub' chiky'b'in te' wen kywutza: Qa a Kolil Jesucrist kyim twutz cruz te najsb'il kyila? ²Tu'n ikyjo, waja tu'n ttzaj kytzaq'winji'y a nxjela kye'y: éMa man tzaj kyk'monji'y Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n noq tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il kyu'n, mo qa tu'n ma qe kyk'u'ja ti'l'j Tb'anil Tqanil, a o kyb'i'y? ³Ma nti'xsin kynab'la, a otaq txi xkye

⁸2:16 Ro. 3:22. ^h2:16 Ro. 3:20.

tkab' chwinqil kyu'n tu'n Xewb'aj Xjan te tnejil; me atzin ja'lin, ¿Ma kyajtzin tu'n tjapin b'ajjo kynimb'ila kyu'nx kyib'xa? ⁴ ¿Jni'xsi'n siky'x kyu'n tu'n tpajjo kynimb'ila, a twutzzix? ¿Exsin k'wel najtz kyu'n? iNya tumiljo ikyjo! ⁵ Qala' noqit aku tz'okin te kye'y, tu'n tel kyniky'a ti'j. Qu'n axte Dios o tzaj q'o'nte Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n, ex nimku techil tipin kub' tb'inchin kyxola. Me nya tu'n tjapin b'ajjo ojtxe kawb'il kyu'n, qala' noq tu'n t-xi kyniminij'ly a Tb'anil Tqanil, a o kyb'i'y. ⁶ Ikyxjo tze'nku te Abraham, a ojtxe qxe'chil. Xi tnimin a tzaj tq'ma'n Dios te. Ex tu'n ikyjo, ok tq'o'n Dios te jun xjal tz'aqle twutz. ⁷ Tu'npetzintzjo, tz'elku kyniky'a te alkyeqexixjo tyajil Abraham; me nya qe' xjal aye' tzajninqe ti'j tyajil Abraham, qala' aye, a ikyx kynimb'iljo tze'nku te Abraham. ⁸ Qu'n ojtzqi'ntaq tu'n Dios, qa iltaq ti'j tu'n kykletjo nya Judiyqe noq tu'n kynimb'il ti'j Tb'anil Tqanil kolb'il. Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n te Abraham kyjalu'n: Noq tu'n tpaja, k'wel nky'iwlil'n tkyaqil xjal twutz tx'otx'.^k

⁹ Tu'npetzi'n, tkyaqil xjal qa ma txi tnimin tze'nku te Abraham, at tky'iwb'il Dios kyib'aj, tze'nku te Abraham, tu'n tnimb'il. ¹⁰ ¿Me ankyex te', k-okil qe tk'u'j tu'n tklet, noq tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il tu'n? Nti'x te' tumil, ex ok kyjel ten tjaq' tqanb'il qMan Dios, qu'n ikytzi'n tq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

At jun qanb'il kyib'aj tkyaqil xjal, aye mi njapin b'aj kyu'n tkyaqilxjo, a kyij tz'ib'in tojjo u'j lo.^l

¹¹ Tu'npetzi'n, b'i'nixix qa'n, qa mix a'lx jun kkletil noq tu'n qa ma japin b'aj ojtxe kawb'il tu'n. Qu'n ikytzin ntq'ma'n Dios toj Tu'jil Tyol:

Aye xjal tz'aqleqe nwutza, noq tu'n kynimb'il wi'ja,

ktenb'il kye' kychwinqil te jun majx.^m

¹² Me metzin te ojtxe kawb'il nya tu'n qnimb'il te', qala' ntq'ma'n kyjalu'n:

Aye xjal, a kyaj tu'n tjapin b'aj kawb'il kyu'n, tu'n kykanb'in tkab' chwinqil,

il ti'j tu'n kyb'et tjaq' kawb'il, ex tu'n tjapin b'aj kyu'n jotx tkyaqilx.ⁿ

¹³ Tu'n ojtxe kawb'il, at jun qanb'il qib'aj nqanin qil'j tu'n qkyim, tu'n mi njapin b'aj qu'n. Me atzi'n qanb'il, ate Crist s-el q'inte, tej tkyim twutz cruz te qxel. Qu'n kyij tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n: At jun qanb'il tib'ajjo xjal, a kjawil yol'b'it twutz jun tze.^o

¹⁴ B'ajjo ikyjo, noq tu'n qk'mo'nte ky'iwb'il, a tzaj tq'o'n qMan Dios te Abraham ojtxe, ex tu'n qok te jun xjal tz'aqle twutz qMan, exla qa Judiyqo, ex qa mina. Ex noq tu'n qnimb'il ti'j Crist, a Jesús, at Xewb'aj Xjan toj qanmin, a o tzaj tq'o'n Dios, tze'nku tq'ma.

Nya junx kyokli'n ojtxe kawb'il tuk'a tzaj ttziyin Dios

¹⁵ Ayi'y werman, noq tu'n tel kyniky'a ti'jjo lo, k'wel nq'o'n jun techil. Qa at jun xjal nb'ant jun tyol tuk'a juntl, il ti'j tu'n tkub' tq'o'n tb'i toj u'j, ex tu'n tkub' tsqitinte tb'i tib'aj, noq tu'n tkujisit, tu'ntzin mix a'l juntl tz'ok q'onte ch'intl ti' ti'j, mo tu'n tq'mante qa nya twutzx. ¹⁶ Me atzin ja'lin, a Dios tzaj tq'o'n tky'iwb'il te Abraham ex te tyajil.^p Me mi ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios qa kyij'ila' tyajil, qala' ti'j junch'in tyajil, ax Crist.

¹⁷ Atzin t-xilin yol lo: Ma b'ant ti'j tu'n Dios tuk'a Abraham, ex ma kub' tkujisin Dios tyol te jun majx. Tb'ajlinxi' 430 ab'q'e, ul tkawb'il Moisés.^q Me nlay b'ant tyupitjo tnejil yol, a b'ant ti'j tu'n Dios tuk'a Abraham, qu'n tu'n ma tkujse Dios tnejil tyol te jun majx.

¹⁸ Qu'n noqit ma qo klet a tu'n tjapin tkawb'il Moisés qu'n, nti'tla tajb'intzjo tnejil yol, a b'ant ti'j tu'n Dios tuk'a Abraham.^r ¿Ma ma nqo klettz tu'n tjapin b'aj tkawb'il Moisés qu'n? iMina! Qala' noq tu'n Tyol qMan Dios, a b'ant ti'j tu'n tuk'ax Abraham.

¹⁹ Me qa ikytzjo, ¿Ti'tzin tajb'intzjo tkawb'il Moisés? Tzaj q'o'n tkawb'il Moisés noq tu'n tyek'inku' kyilxjal, a

^l 3:6 Gen. 15:6; Ro. 4:3. ^j 3:7 Ro. 4:16-17. ^k 3:8 Gen. 12:3. ^l 3:10 Deu. 27:26. ^m 3:11 Hab. 2:4. ⁿ 3:12 Lv. 18:5. ^o 3:13 Deu. 21:22-23. ^p 3:16 Gen. 12:7. ^q 3:17 Ex. 12:40. ^r 3:18 Ro. 4:14.

na'mxtaq tul kanin Kolil Jesús tnejil maj tzalu'n twutz tx'otx', a tyajil Abraham, axjo tzaj tq'ma'n Dios te. Atzin tkawb'il Moisés q'umj noq kyu'n t-angel Dios, ex atzin Moisés ajb'in te jun yolil Tyol Dios kyxol xjal. ²⁰Me tej tyolin Dios tuk'a Abraham, nti'taq tajb'in juntl xjal te yolil kyxol, qu'n aku Dios nyoilntaq.

¿Ti'tzin tajb'in tkawb'il Moisés?

²¹¿Ma attzin tky'itjzo tkawb'il Moisés tuk'a tnejil yol, a b'ant ti'lj tu'n Dios tuk'a Abraham? ¡Nti'! Qu'n noqit at kolb'il tu'n tjapin b'aj tkawb'il Moisés qu'n, matla qo ok tz'aqle tu'n toj qchwinqil. ²²Qu'n qkyaqilx awo xjalqo twutz tx'otx' o qo b'inchin il, ikytzi'n tze'n ntq'ma'n Tyol Dios. Tu'n ikyjo, tkyaqilx xjal tokx tjaq' tkawb'il il. Me noq tu'n qnimb'il ti'lj Jesucrist, at qoklin ti'ljjo aj b'antnin ti'lj atxix ojtxe tuk'a Abraham, a chwinqil te jun majx.

²³Ojtxe, tej na'mtaq tuljo nimb'il ti'lj Kolil Jesús, jpu'nqokxtaq tjaq' tqanb'il ojtxe kawb'il, ex nqo ayo'ntaq tu'n qtzaqpa. Me atzin ja'llin, ma qo tzaqpa noq tu'n qnimb'il ti'lj Jesús.

²⁴Ikytzi'n, a tkawb'il Moisés tze'nku jun ojtxe aq'nil nchex ti'ntaq tal k'wal tojjo ja te xnaq'tzb'il. Ex ikyxsin tkawb'il Moisés, nqox ti'n tojjo qnimb'il ti'lj Crist, tu'ntzin qok tz'aqle twutz qMan Dios.

²⁵Me atzi'n ja'llin, tej xqo nimin, nya il ti'lj tu'n qxi q'i'n tu'n ojtxe kawb'il, qu'n o japin b'aj t-xilin tajb'il kawb'il, a tu'n qok tz'aqle tu'n qnimb'il.

²⁶Atzin ja'llin, noq tu'n kynimb'ila ti'lj Crist, a Jesús, ma tzaj tq'o'n Dios kyokli'n te tk'wal. ²⁷Ex noq tu'n jawsb'il a', at kymujb'il kyib'a tuk'a Crist, ex ma tzaj tq'o'n jun ak'aj kychwinqila, ikytzi'n tze'n nb'aj tx'ixpit kyil'ja tuk'a kyxb'ali'n txjo'n wen. ²⁸Qu'n tu'n kynimb'ila ti'lj Crist, at kyokli'n ja'llin, i'chaqx Judiytz mo qa minaj, ex qa aq'nil mo qa tajaw aq'untlj, ex qa ichin mo qa qya. Noq qa at kymujb'il kyib'a tuk'a Crist, a Jesús, ma chi oka te junxch'in Ttanim qMan

Dios. ²⁹Qu'n qa ma chi oktza te te Crist, ma chi oktza te twutzxix tyajil Abraham, ex at kyokli'n ti'ljjo jni' b'aj tyolin Dios te.^s

4 ¹Nyatzin ti' we' waj tu'n t-xi nq'ma'nji'y lu'n: Qa at jun tk'wal q'inin, at toklin ti'ljjo tkyaqil at te ttata tu'n tetzinte. Me qa na'mtaq tpon kanin q'ij, ja' tu'n tetzinte, ikyx toke tze'nku jun aq'nil te jun majx. ²Ex ite' junjuntl aq'nil ite'k tu'n manb'aj, noq te xnaq'tzil kye' tk'wal toj tkyaqil, ex tu'n kyka'yin ti'lj tkyaqil at te. Ex atzin te k'wal il ti'lj tu'n kykub' t'nimin, tzmaksi ajxi tpon tq'ijil, a q'o'nkj tu'n ttata, tu'n tetzin te etzb'il.

³Ikyxsin xb'ajtzjo qil'j tze'nku k'wal lo, tej na'mtaq qnimin Tb'anil Tqanil kolb'il, ex kub' qniminl jni' nimb'il te twutz tx'otx'. ⁴Me atzaj te' tkanin tq'ijil, a q'o'nkjtaq tu'n qMan Dios, tzaj tasma'n Tk'wal twutz tx'otx', tu'n titzlje ti'lj jun qya tze'nku tkyaqil xjal aj Judiy. Ex tu'n ikyjo, nb'ettaq toj tchwinqil tze'nku ntq'ma'n toj tkawb'il Moisés, ⁵noq tu'n qklet tjaq'ljo ojtxe kawb'il, ex tu'n qok te k'walb'aj te qMan Dios te jun majx. ⁶Ex noq tu'njo lo, tzaj tyek'in qa ma qo ok te tk'wal: Tzaj tq'o'n Xewb'aj Xjan, a T-xew Tk'wal, toj qanmin, ex tu'n Xewb'aj Xjan nxi qq'ma'n te qMan Dios kyjalu'n: Ay Ntati'y.^t

⁷Tu'npetzi'n ja'llin, nya noq jun aq'nilqo, qala' k'walb'ajqo te qMan Dios. Ex tu'ntzin k'walb'ajqo, at qoklin ti'lj tkyaqiljo at te, noq tu'n Crist.^u

Jun yol tu'n Pabl te kujsb'il kye nimil

⁸Me atzin kye ojtxe, tu'n na'mtaq tel kyniky'a te Dios, ma chi ajb'in kye dios, aye nya Diosqe. ⁹Me atzin ja'llin, ma tz'el kyniky'a te Dios, ex ojtzi'nqiy' tu'n. ¿Tiqu'ntz s-okx kyq'o'n kyib'a tjaq' kyxim xjal, a nti' kynab'l, ex nti' kyajb'in, noq tu'n kyoka juntl majla tze'nku jun aq'nil te jun majx? ¹⁰Qu'n nkub' kyb'inchin tze'nku ojtxe: Nkub' kyxjansi'n junjun nintz q'ij, xjaw, tq'ijil

^s 3:29 Gen. 17:4-6; 22:17-18; Ro. 4:13. ^t 4:6 Ro. 8:15. ^u 4:7 Ro. 8:15-17.

jb'alil exsin junjun ab'q'e, nim kyoklin toj kywutza. ¹¹ Erman, nim nchin b'isi'n kyij'a, tu'n ma kyij kytzaqpi'n kynimb'ila, ex atzi'n waq'i'n kyxola b'alaqa noqx ma kyij najx. ¹² Ayi'y werman, tej t-xi nnimi'n Tb'anil Tqanil kolb'il, mix oke qeye nk'u'ja ti'j Tkawb'il Moisés te Klol wey. Tu'n ikyjo, ma tz'ok nq'o'n wib'a tze'nku kye', ayi'y nya Judiyqe, qu'n atzin kolb'il kye'y nya tzajnin tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il kyu'n, qala' noq tu'n tqe kyk'u'ja ti'j Crist. Me atzin ja'lin, nchin kub'sin nwutza kye'y, tu'n kymeltz'aja, ex tu'n kyoka tze'nku we' toj kynimb'ila. Qu'n tej intintaqa kyuk'iy, nti'x ch'in nya b'a'a s-ok kyb'inchin wi'ja. Me atzin ja'lin, ma kyij kytzaqpinji'y nxnaq'tzb'ila. ¹³ Ikytzin tze'nku b'i'n kyu'n, te tnejil, in kyija kyuk'iy noq tu'n tpaj jun yab'il tzaj wi'ja, ex in yoli'n Tb'anil Tqanil kye'y. ¹⁴ Ex atzin yab'il tzaj wi'ja kujxtaq te kye'y, me ajb'in te jun niky'b'il kyij'a, qu'n mix in ele kyiky'ini'y, noq tu'n tpajjo yab'il lo. Qala' in k'meta kyu'n tze'nku jun t-angel Dios, mo nyakuj aku Crist, a Jesús. ¹⁵ Ex noq tu'n tq'aq'b'il kyk'u'ja wi'ja, i etztaqpe kyinji'y kywutza, noq tu'n tulku Dios we'y. Nimxtaq nchi tzalaja tu'n kynimb'ila. Me atzin ja'lin, ¿Nta'tzin tzaljb'il, a ataq te tnejil? ¹⁶ ¿Ma man chin oka te kyajq'oja noq tu'n t-xi nq'ma'nji'y a twutzix? ¹⁷ Aye xjal, a kyaj tu'n tjapin b'aj tkawb'il Moisés kyu'n, nimxix nchi jyon tumil tze'n tten tu'n tkub' kyk'u'ja kyu'n. Me atzin kyximjo nya wen, qu'n a kyajjo tu'n tel kypa'n kyib'a qi'ja, ex tu'n kyxi lipey kyij'. ¹⁸ Me nti'tla tetz tky'i, qa kyaj tu'n tkub' kyk'u'ja kyu'n ti'jjo jun ti', a twutzix; ex qa kukx nchi b'inchin ikyjo tuk'a tkyaqil kyanmi'n, ex nya noq o'kxjo tze'nku inti'n kyuk'iy. ¹⁹ Ayi'y wermana, nyakuj tal nk'walqi'y; juntl majl n-iky'x kyixk'oj wu'n, ikyxjo tze'nku n-iky'x tu'n jun qya, aj tjaw q'i'n tuk'a tal, noq tu'n kytijinkuy toj kynimb'ila, ex tu'n tok qe kyk'u'ja ti'j

Crist. ²⁰ Noqxit aku chin ten kyuk'iy, tu'n nyoli'n toj jun tumil nya ma kujxix wen, tze'nku' xi ntz'ib'i'n, qu'n nti' kytxolila te we'y.

Jun techil kyij kab'e qya: Agar ex Sara

²¹ Ayetzin kye, ayi'y kyaja tu'n kyokxa tjaq' ojtxe kawb'il tu'n kyel wena twutz Dios, noq tu'n tjapin b'aj kyu'n, ¿Ma nyatzin b'i'n kyu'n titzi'n ntq'ma'n ojtxe kawb'il? ²² Qu'n tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios, qa a Abraham, a ojtxe qxe'chil, ul kab'e tk'wal, jun ti'j Agar, a qya noq ok te jun taq'n'il te jun majx,' ex juntl ti'j Sara, a t-xu'jilkuxix.^w ²³ Me atzin tk'wal Abraham, a itz'je ti'jjo qya aq'n'il, noq itz'je tze'nqekuxjo txqantl k'wal. Me atzin tk'wal itz'je ti'j t-xu'jil, itz'je tu'n tjapin b'ajjo yol, a b'antninl ti'j tu'n Dios tuk'a Abraham.

²⁴⁻²⁵ Ayetzin kab'e qya lo nchi ajb'in te jun yek'b'il kyij'jo kab'e tumil b'antnin tu'n Dios, tze'n qten twutz. Tnejil, a Agar nyek'inte jun techil ti'j wutz Sinaí toj tx'otx' Arabia, a ja' tzaje tq'o'ne Dios ojtxe kawb'il te Moisés. Tu'npetzi'n, atzin Agar tok te techil wutz Sinaí ex techil tnam Jerusalén tzalu'n twutz tx'otx', qu'n atzi'n tnam Jerusalén tokx tjaq' ojtxe kawb'il tze'nku jun aq'n'il te jun majx, junx kyuk'a tkyaqil xjal aj Judiy. Tu'ntzin ikyjo, nti' tzaqpi'b' kye. ²⁶ Me atzin te Sara juntl techil Jerusalén, me toj kya'l, a tzaqpi'n tjaq' ojtxe kawb'il. Atzin tnam lu'n ok q'o'n nyakuj te qnana, awo nimilqo, qu'n tzaqpi'nqo ikyx tze'nku te Sara.

²⁷ Tu'npetzi'n, ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios ti'j Sara kyjalu'n:

Tzalajxa ay qya mina s-ali'n,
ex mix tli'y tchyo'n k'wal.

Qu'n atzi'n qya, a nti' tal,
me noq tu'n tq'aq'b'il tk'u'j qMan
Dios,

ila'xix te' tal tzul, tze'nkul te', a at
tchmil,
ex sul tal tze'nkux nchi itz'je
txqantl k'wal.

^w 4:22 Gen. 16:15.   ^w 4:22 Gen. 21:2.

²⁸ Ayi'y werman, ikyqotzi'n tze'nku Isaac, a tal Sara. Qu'n awotzin qe, ma qo ok te tk'wal Dios, ikyx tze'nku te Isaac, noq tu'n Tyol, a b'ant ti'j tu'n tuk'a Abraham. ²⁹ Ex ikytzi'n tze'n ojtxe, a k'wal itz'je ti'j Agar tze'nkux txqantl k'wal, el tiky'i'n k'wal, a itz'je ti'j Sara, a itz'je tze'nku tajtaq Xewb'aj Xjan.^x Ex ikyxsin ja'lin, aye xjal, a q'uqlek kyk'u'j ti'j ojtxe kawb'il tu'n kyklet, nchi el kyiky'in aye q'uqlek kyk'u'j ti'j Tyol Dios. ³⁰ Me b'i'n qu'n a ntq'ma'n Tu'jil Tyol Dios tu'n tex lajet Agar, a qya noq aq'n'il exsi'n tal, qu'n atzin tal Agar nti'taq toklin ti'j tkyaqiljo at te ttata, tze'nkul te' tal Sara, a qya xu'jilkuxix, ex at tzaqpib'l, qu'n nya noq aq'n'il.^y ³¹ Ikytzin qe ja'lin werman; nya alb'ajqo te' Agar, a noq aq'n'il te jun majx, qu'n mi nqe qk'u'j ti'j, tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il qu'n, tu'n qklet. Qala' at qchwinqil te jun majx noq tu'n Tyol Dios b'antnin ti'j tu'n. Tu'npetzi'n, ma qo ok alb'aj ja'lin te Sara, a qya, a at tzaqpib'l te'.

**Ajo tzaqpib'l, a tzajnin
tu'n Kolil Jesús**

5 ¹ Ja'lin, o qo tzaqpaj tjaq' tkawb'il ojtxe kawb'il tu'n Crist. Tu'ntzintzjo, qo we'xix wen toj qchwinqil ex toj tzaqpib'l o tzaj tq'o'n qe, ex nya tu'n tokx qq'o'n juntl majl qib' tjaq'jo ojtxe kawb'il, ja' nti'ye tzaqpib'l, ex nti' kolb'il qe.

² Kyb'i'ntzi'n a kxel nq'ma'n kye'y, a ayi'n Pabl: Qa ma txi kytziyi'n tu'n tok qitit jun kyechila ti'j kytz'umila, nyakuj tu'n kykyija toj wen tuk'a Dios, ikyxjo tze'nku ntq'ma'n ojtxe kawb'il, nti'xla tajb'in Crist kye'y tu'n kykleta, qu'n k-okil qe kyk'u'ja ti'j kyb'inchb'i'n tu'n kykleta. ³ Kxel nq'ma'n juntl majla: Ankye taj tu'n tkub' tnimin ojtxe kawb'il, noq tu'n tok techil ti'j ttz'umil, ilxix ti'jtz tu'n tjapin b'aj tu'n tkyaqiljo ntq'ma'n ojtxe kawb'il. ⁴ Ex ayi'y, a kyaja tu'n kykleta noq tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il kyua'n, ma tz'el kypa'n kyib'a ti'j

Crist ex ti'jjo t-xtalb'il qMan Dios. ⁵ Me metzin qe', noq tu'n qnimb'ila, a tzajnin ti'j Xewb'aj Xjan, q'uqle qk'u'ja tu'n qoka tz'aqle twutz Dios. ⁶ Ex awo, a o qo klet tu'n Crist, a Jesús, nti'xla tajb'in qa tok qechil ex qa mina. Qala' axix te at tajb'in, tu'n qnimin, ex atzin qnimb'il ok qo anq'il tu'n, tu'n qk'u'jlin te qib' qxolx.

⁷ Ayi'y werman, tnejil lajo'nxixtaq kyu'n wen toj kynimb'ila, tze'nqeku rinil, tu'n kykanb'inte jun chojb'il. ¿Me a'l'tzila xq'mante kye'y, tu'n tkykij kytzaqpinji'y Tb'anil Tqanil, a twutzxix? ⁸ Nya te qMan Dios at tpaj ti'jjo lu'n, qu'n apente Dios tzaj txkon kye'y, tu'n kyoka te Tk'wal noq tu'n kynimb'ila. ⁹ At jun yol nq'umle kyjalu'n: Tuk'axpe ch'in tx'am, qa ma txi' toj tq'otjil wab'j, cheb'e ktx'amixil tkyaqilx.^z ¹⁰ Ikytzin n-ele tumil lu'n ti'jjo jun, a nxnaq'tzin juntl xnaq'tzb'il kye'y, a nya twutzx, qu'n aku b'inchin mib'in ti'j Ttanim Dios tkyaqil. Me q'uqle we' nk'u'j ti'j qMan Dios, qa nlay chex lipey ti'jjo t-xnaq'tzb'il. Ex tzul te Dios tq'oj ti'jjo xnaq'tzil ikyjo, ex a'lchaqx kyetz. ¹¹ Atpe junjun n-el kyyolin, qa nchin xnaq'tzi'n qa ilxix ti'j tu'n tel qitit ch'in qtz'umil te qechil tu'n qklet, ex tu'n tkub' qnimin tkyaqil ojtxe kawb'il. Ayi'y werman, me noqpetzin iky te', ¿Ti'tzintla nchi xo'nitz yol wi'ja? Qu'n ikypetzin kyxnaq'tzb'iltzjo. Noqit iky chin xnaq'tzini'y tze'nku kyaj, wenpetzintlatz te kye ikyjo. Qu'n noqpetzi'n iky tetzjo, aku qo klet tu'n qb'inchb'in, a tze'nku kyxnaq'tzin xjal lo, ex nti'xitla tajb'intz jni' siky'x tu'n Kolil Jesús, tej tkyim twutz cruz. ¹² Me ayetzi'n xjal nchi q'mante, qa ilxix ti'j tu'n tel qitit ch'in kytz'umil te kyechil, b'antla kye tu'n tel kyqitin kychib'jil te jun majx. Tu'npetzi'n, ojtzi'q'i'n kyu'n, tu'n mi che'x lipey kyil'j.

¹³ Ayi'y werman, ma chi txoklajtza tu'n qMan Dios, tu'n kytzaqpaja tjaq' tkyaqiljo lo. Me nya tu'n ma chi tzaqpeta, k'wel kyb'inchinji'y tkyaqiljo ntqanin ojtxe kyte'n, a tkyaqil achb'il.

^x 4:29 Gen. 21:9. ^y 4:30 Gen. 21:10. ^z 5:9 1Co. 5:6.

Qala' il ti'lj tu'n kyajb'i'n kyxolilixa, ex tu'n tok kyk'u'ljin kyib'a. ¹⁴Qu'n atzin ntq'ma'n Tu'ljl Tyol Dios kyjalu'n: K'u'ljinkek tuk'i'y tze'nkux ntk'u'ljin tib'a til tib'xa.^a

¹⁵Tu'npetzi'n, kyka'yinktzin kyib'a, tu'n mi b'aj kytx'a'n kyib'a kyxolxa tu'n yasb'il, ex tu'n mi b'aj kyb'inchin' tze'nqeku txuk toj k'ul noq nkyxb'ayin kyib'. Qu'n qa ikyjo, aku chi el xitja kyxolxa te jun majx.

Kab'e wiq qchwinqil

¹⁶Tu'npetzi'n, nq'ma'n tu'n kyb'eta tze'nkuxjo taj Xewb'aj Xjan; tu'n mi txi kyq'o'n amb'il te' jni' ntqani'n ojtxe kyte'n, ex mi ja kynimsin kyib'a. ¹⁷Qu'n jni' ntqanin ojtxe kyte'n, a nya b'a'n, tky'e' Xewb'aj Xjan ti'lj; ex a taj Xewb'aj Xjan, tky'e' ojtxe kyte'n ti'lj. Tky'e' te' jun ti'ljjo tajjo juntl, ikyx te' juntl.^b Me axte Xewb'aj Xjan n-onin kye'y tu'n tb'antjo a taj. ¹⁸Qu'n qa ma chi b'eta tze'nku taj Xewb'aj Xjan, nya il ti'lj tu'n tjapin b'aj ojtxe kawb'il kyu'n, tu'n kykyija toj wen tuk'a qMan Dios.

¹⁹Qu'n q'ancha'lqex kye' xjal nya b'a'n ntqanin ojtxe kyten tze'nku: Tu'n kyjyon juntl kyxu'ljl ti'ljb'inxi kyxu'ljilku mo ti'ljb'inxi kychmilku; ex jni'qe ky'a'ljl; ex aye nchi b'inchin tkyaqil tzeqb'ajil, a nya b'a'n. ²⁰Nchi k'ulin twutzjo twutzb'iyil jun ti'; nchi tyuxin; nchi yasin kyxolx; nchi iky'in; nchi kxy'aqlin kyil'j kyuk'a; jun paqx ntzaj kyq'oj kyil'j kyuk'a, noqx nchi ximin kyil'jx, expe n-el kypa'n kyib'; ex jun paqx nchex lipe ti'lj jun xnaq'tzb'il nya b'a'n. ²¹Ex noq nlo'chj kyk'u'lj; b'yol xjalqe; twi' tx'ujtilqe; ma txi kytolinx kyib' toj tkyaqil achb'il; ex nchi b'inchin tkyaqil wiq il. Kxel nq'ma'n kye'y tze'nkuxjo xi nq'ma'n kye'y ojtxe: Kykyaqiljo iky nb'antjo kyu'n, nti'x kyoklin ti'lj Tb'anil Tkawb'il qMan Dios.

²²Me atzin te' ntq'o'n Xewb'aj Xjan kyjalu'n: A qk'u'ljb'il qib' qxolx, tzaljb'il, qmujb'il qib', tq'uqb'il qk'u'lj ti'lj Dios, ex

qwenil, tkyaqil b'a'n, tza'leqoxix tu'n tjapin b'aj qyol, ²³ex tu'n qmutxsin qib', exsin tu'n tb'ant qtzunte qib'. Mixla a'l aku tzaj kawinqe ti'ljjo ikyjo, qu'n nti' jun kawb'il ti'ljxi lo.

²⁴Ayetzin o chi nimin ti'lj Crist o jaw kyq'o'n twutz cruz a nb'anttaq kyu'n ojtxe, tze'nku tkyaqil achb'il ex jni' tzeqb'ajil nya b'a'n.^c ²⁵Qu'n qa o tzaj tq'o'n ak'aj qchwinqil tu'n Xewb'aj Xjan, il ti'lj tu'n qb'et toj tkyaqil, tze'nkuxjo taj Xewb'aj Xjan.

²⁶Tu'n ikyjo, mi jaw qnimsin qib', tu'n mi tzaje nya b'a'n qxol, ex mi lo'chj qk'u'lj ti'lj juntl.

Qmojim qib' qxolx

6 ¹Ayi'y werman, qa at jun kxola ma kub' tzaq toj il, me ayetzin kye', ayi'y wa'lqi'y toj kynimb'ila, kyxkonksa, ex kywa'b'inkuy juntl majl toj tnimb'il. Me cheb'eku kyb'inchinkuy, qu'n yajtzila qa ayekul kye' xi kub' tzaq toj il. ²B'a'nqexa; kyonim kyib'a tu'n tiky'x yajb'il kyu'n, qu'n atzin tumiljo tu'n tjapin b'ajjo Tkawb'il Crist kyu'n. ³Me qa at jun kye' tky'e' tu'n tkub' tb'inchin' lo, noq tu'n tnimsin tib', nti' tajb'in ikyjo, ex ax nkub' sb'unte tib'. ⁴Qala', ax te junjun k-okil tka'yin tib': Qa wen n-ele toj twutz tze'nku ta'ye, b'a'n ttzaj, me nya tu'n tok tq'o'n twutz ti'lj juntl. ⁵Qu'n teyilex te junjun k-okil toj pa'b'in twutz Dios, ex nlay tz'ok tq'o'n til te tpaj juntl. ⁶Ikytzin kye' werman, alkya ntzaj k'monte Tyol Dios te jun xnaq'tzil, il ti'lj tu'n tkub' tpa'n a at te tuk'a xnaq'tzilte.

⁷Mi kub' kysb'u'n kyib'a ayexa. Qu'n mix a'l'x te Dios aku kub' sb'unte, qu'n tze'nxjo kb'antil tu'nxjal, ikyx t-xeljo ktla'b'il.^d ⁸Altzin kye' k'wel b'inchinte jun ti' nya b'a'n, a tze'nku ntqanin ojtxe tten, ikytzin t-xeljo ktla'b'il, ex kkyimil te' te jun majx. Me atzin te' a k'wel tb'inchin b'a'n, a tze'nku taj Xewb'aj Xjan, ktla'b'il tu'n Xewb'aj Xjan jun tchwinqil te jun majx.

^a 5:14 Lv. 19:18. ^b 5:17 Ro. 7:15-23. ^c 5:24 Ro. 6:3-14; Gal. 2:20; Col. 2:14. ^d 6:7 Pr. 22:8; Os. 8:7.

⁹Tu'npetzi'n, mi txi qtzaqi'n tu'n qb'inchin te' wen,^e tu'ntzin aj tkanin tq'ijil chojb'il, kqla'b'il jun chwinqil te jun majx. ¹⁰Tu'npetzi'n, kukx qo b'inchin b'a'n qkyaqil kyil'j tkyaqil xjal, me nejxix kyil'j nimil.

**At kolb'il qe, nya tu'n tok qechil,
qala' noq tu'n qitz'jlin tkab' majin**

¹¹Kyka'yinkutzi'n; ayinkuy ma chin kub' tz'ib'i'nte lu'n tuk'a ma nmaq ntz'ib'i'n. ¹²Ayetzin xnaq'tzil nchi q'ma'nte, qa ilxix ti'j tu'n tel qitit ch'in kytz'umila te kyechila. Nkyq'ma'n ikyjo, noq tu'n kyel wen kywutzxjal, ex noq tu'n mi chi el iky'ine, tu'n tpajjo xnaq'tzb'il lo: Qa nya tu'n qb'inchb'in at kolb'il qe te jun majx, qala' noq ti'j Crist, a kyim twutz cruz te qxel. ¹³Me ayetzin xjal lu'n, a kyaj tu'n tok kyechila ti'j kychib'jila, me mi njapin tkyaqil ojtxe kawb'il kyu'n. O'kxnaj kyajjo tu'n tok kye' kyechil, noq tu'n tjaw

kynimsin kyib', qa noq tu'n kytzi nkub' kyb'inchinji'y a nkyq'ma'n. ¹⁴Me metzin we', nky'e'y tu'n tjaw nnimsin wib'a. Qala', noq tu'n nnimsi'n tkyimlin qAjaw Jesucrist twutz cruz. Qu'n tkyaqiljo at twutz tx'otx', a kyaj txqantl xjal, nti'l waja ti'j, qu'n nyakuj kyimnin ta'ye toj nwutza, ex nyakuj kyimninqi'n toj twutz. ¹⁵Ikytzi'n lu'n: Ex qa at qechil tok, ex qa mina,^f me qa at qnimb'il ti'j Crist, a Jesús, o qo itz'je tkab' majin tu'n qnimb'il ti'j.^g ¹⁶Tu'npetzi'n, tkyaqiljo nb'et tze'nku xnaq'tzb'il lo, a twutzxix Ttanim qMan Dios. Axit Dios kub' ky'iwlin kye'y tuk'a jun nuk'b'il ex tuk'a tq'aq'b'il tk'u'j.

¹⁷Atzin ja'lin, mix a'l jun tu'n tjaw yolb'in wi'ja, qu'n nimx we' wechil ma tz'ok tu'n x'in b'aj kyjub'chi'n xjal, noq tu'n x'inx lipe'y ti'j Jesús.

¹⁸Ayi'y werman, axit qAjaw Jesucrist q'onte t-xtalb'il tojile kyanmi'n kykyaqilxa. Ikyxitjo.

^e 6:9 2Tes. 3:13. ^f 6:15 Jer. 4:4; Ro. 2:28-29; Fil. 3:3; Col. 2:11-13. ^g 6:15 Jn. 3:3-8; 2Co. 5:17.

Tu'j Pabl kye Nimil aj Éfeso

Éfeso tb'i jun ojtxe tnam antza ta'ye toj mlaj ex toj oknix te tx'otx' Asia Menor, ex atzin jun tnamjo lu'n nim toklin toj tkyaqil tx'otx' ex tjaq' tkyaqil tkawb'il aj Rom. Exsin o kanin Pabl q'olb'il antza, ex o kyij ten toj Éfeso ila' q'ij, aj tpon toj junjun tb'e te q'mal Tyol Dios (Kyb'i. 18:19-21; 19:1-20:1).

A tumil ttab'ljo xnaq'tzb'il nimx t-xilin tojjo ul' lu'n, atzin ti'j t-ximb'itz ex tajb'il Dios te jun majx, tu'n tok tmujb'in tkyaqiljo tch'iysb'in tjaq' tkawb'il Crist, aj tpon tq'ijil a b'antnin ti'j. Atzin t-xim Dios lu'n, ewintaq ojtxe, me atzin ja'lin ma tzaj tyek'in noq tu'n Tyol.

Tojtzin tumil xnaq'tzb'il lu'n, ajo ul' nkub' te kab'e tnej. Atzin tnejil (1:3-3:21), ntzaj tq'o'n jun chiky'b'il ti'jjo t-ximb'itz Dios lu'n: Nyolin ti'j tze'n iky xjaw tsk'o'n Dios Ttanim atxix ojtxe, ex tze'n iky xkub'e tnajsin til, ex tze'n xklete tu'n, noq tu'n Jesucrist, a Tk'wal. Exsin nyolin Pabl tzalu'n ti'j nimxix tk'u'j Crist kyijxjal, ex qa at jun etzb'il tu'n kye te jun majx.

Tojtzin tkab' tnej (4:1-6:20), at jun yol te kujsb'ilte kyexjal, tu'ntzin kyanq'in tze'nkuxjo txokb'il, a saj tq'o'n Dios kye. Ex ti'jtzin t-ximb'itz Dios lu'n, ajo Ttanim b'a'nxix tu'n tten tmujb'il tib' tuk'a Crist, qu'n atzin t-xim Diosjo lo ti'j junjun ch'uq xjal, tu'n tok ja'lin te jun ak'aj Ttanim, a ja' nyek'ine tipin Dios, tu'n kyxi lipexjal ti'j tuk'a tkyaqil kyanmin.

Jun tq'olb'in Pabl kye nimil toj Éfeso

1 ¹ Ayi'n Pabl jun tsanjil Jesucrist, noq tu'n tajb'il qMan Dios. Kxel nntz'ib'inji'y u'j lo te kye'y, ayi'y nimil ite' toj tnam Éfeso,^a a ayi'y wa'lqexix toj kynimb'ila ti'j Crist, a Jesús.

² Axit qMan Dios junx tuk'a qAjaw Jesucrist ktzajil q'o'nte t-xalab'il ex jun kymujb'il kyib'a kyxola.

O qo kub' tky'iwlin Dios nimxix

³ Qnimsinks tb'i Dios, a tDios ex tMan qAjaw Jesucrist. Noq tu'n Crist, tzaj tq'o'n Dios toj qanmin jni' tky'iw'b'il te toj kya'j, a at tajb'in qe tzalu'n twutz tx'otx'. ⁴ Qu'n o qo jaw tsk'o'n Dios, a na'mtaq tu'n tkub' tch'i'ysin twutz tx'otx', tu'n qok xjanxix, ex nti' qky'i twutz. Ex noq tu'n tq'aq'b'il tk'u'j qij, ⁵ ma qo el tpa'n, tu'n qok tq'o'n te tk'wal, noq tu'n Jesucrist, a tze'nkuxtaqjo taj, a otaq b'ant ti'j tu'n. ⁶ Tu'npetzi'n, kukx qo nimsin tb'i qMan Dios tu'n tb'anilxix

t-xalab'il, a ma tzaj toyin qe, noq tu'n Tk'wal, a k'u'jlinxix tu'n. ⁷ Tu'njo tchky'el Tk'wal ma qo kotpaj toj tkyaqil nya wen, ex ma kub' tnajsin qil, noq tu'n nimku t-xalab'il,^b ⁸ a noqx ma tzaj tchitin qib'aj, tu'n ttzqet-xix qnab'l ex qojtzqib'l. ⁹ Ex ma tzaj tchiky'b'i'n qe a t-xilin t-xim, a ewintaq ojtxe, a otaq kub' t-ximin Dios tu'n tjapin b'aj noq tu'n Crist. ¹⁰ Atzin t-ximjo lo: Kchi okil tq'o'n Dios tkyaqil tjaq' junch'in tnu'k'b'il Crist: Jni' at toj kya'j exsin twutz tx'otx', a il ti'j tu'n tjapin tojjo tq'ijil.

¹¹ Qu'n noq tu'n Crist, o qo jaw tsk'o'n Dios, tze'nkuxjo kub' t-ximin t-xe tnejil, tu'ntzintla qk'monte qetz'b'il. Qu'n nkub' tb'inchin Dios tu'n tjapin b'aj tkyaqil t-xim ikyx tze'nkuxjo taj. ¹² Kub' tb'inchin tkyaqiljo lo tu'ntzintla awo qe', a Judiyqo'y, a tnejil tu'n tqe qk'u'ja ti'j Crist, tu'n qoka te Ttanim te jun nimsb'il tb'i Dios, a nimxix t-xilin. ¹³ Ex ikyqex kyeji'y ja'lin, ma chi ok kye' te Ttanim junx quk'iy, noq tu'n Crist, tej

^a 1:1 Kyb'i. 18:19-21; 19:1. ^b 1:7 Col. 1:13-14.

t-xi kynimi'n Tb'anil Tqanil kolb'il. Ex tej t-xi kynimi'n, ma tz'ok kyechila toj kyanmi'n, a Xewb'aj Xjan, ¹⁴a ma tz'ok te jun kujsb'il Tyol qMan ti'ljo qetzbi'l, a ktzajil tq'o'n, ^cajxi kykotpajjo tkyaqilx, a at toklin ti'lj, tu'ntzintla tjaw nimsitjo tb'i, a nimxix t-xilin.

Jun tna'j Dios Pabl kyi'lj nimil

¹⁵Tu'npetzi'n, atxix te' nb'inti'y qa at kynimb'ila ti'ljo qAjaw Jesús, ex qa at tq'aq'b'il kyk'u'ja kyi'lj tkyaqil nimil, ¹⁶kukx nchin q'onji'y chjonte te Dios kyi'lja, ex kukx nchi tzaj nna'nji'y toj nna'lj Dios. ¹⁷Kukx nxi nqaninji'y te qMan, a tDios qAjaw Jesucrist, a nimxix tb'i, tu'n ttzaj tq'o'n kynab'la toj kyanmi'n, tu'n tel kyniky'a ti'ljo jni' t-xilin. ¹⁸Ex kukx nxi nqaninji'y te Dios, tu'n t-xi tq'o'n tumil toj kyanmi'n, tu'ntzin tel kyniky'a ti'lj alkye t-xilin tkyaqil, a nchi ayo'n ti'lj toj kya'l, a ma chi txokli'y ti'lj tu'n Dios; ex tu'n tel kyniky'a ti'lj alkye t-xilin tkyaqil at toklin Dios ti'lj, a awo Ttanimqo, a fb'anilixix wen twutz; ¹⁹ex tu'n tel kyniky'a ti'ljo nimxix tipin Dios, a nb'ant tu'n quk'a, awo nimilqo. Atzin tipin lo ikyxjo tze'nkuxjo xkub' tyek'in, ²⁰tej tjaw anq'in Crist tu'n kyxol kyimnin, ex ma kub' tq'ubq'in toj tman q'ob' toj kya'l kawil tuk'a. ^d²¹Xi tq'o'n Dios toklin kyib'ajjo tkyaqil nuk'b'il, ex tkyaqil kawb'il, ex jni' at tipin, ex kykyaqiljo nejinelqe, ex tib'aj tkyaqiljo a n-ok q'o'n kyoklin tojjo tq'ijil ja'lin, ex tojjo tzul kanin. ²²Ex kub' tq'o'n Dios tkyaqil tjaq' tkawb'il Crist, qu'n xi tq'o'n toklin tib'aj tkyaqil. ^eEx ikyxjo, xi tq'o'n toklin tu'n tok te wi'b'aj, a nejinel, tib'aj Ttanim. ^f²³Atzi'n Ttanim, atzin t-xmilil Cristjo. Ex ntzqet-xixjo Ttanim tu'n, qu'n ante Crist ntzqet-xix tu'n tkyaqil.

At kolb'ilqe tu'n t-xtalb'il qMan Dios

2 ¹Qu'n ojtxe kyimnintaq oto'ye twutz Dios, noq tu'n tpajjo tkyaqil qil ex jni' qachb'il, ²a lipcheqoxtaq

ti'lj tze'nkuxjo kyexjal tzalu'n twutz tx'otx', a nkub' kyb'inchin tze'nku tajb'il tajaw il, a kawil tib'aj tkyaqil taq'nil tzalu'n twutz tx'otx'. Ex ayetzi'n taq'nil lo nchi aq'nin toj kyanminxjal, a mi nkub' kyb'inchin tajb'il qMan Dios. ³Ikytaqtzin tumiljo nqo b'ettaq qkyaqilx ojtxe, lipcheqoxtaq tze'nkuxtaq tajjo qtzeq, ex njapintaqjo qxim, a nya wen, a tze'nkuxjo ntqanintaq tachb'il qxmilil. Tu'ntzin tpajjo jni' lu'n, toj qilxtaqpe, tu'n qkyij tjaq' kujxix tkawb'il Dios te jun majx, tze'nqeku txqantl.

⁴Me ante Dios, noq tu'n nimxix tq'aq'b'il tk'u'lj qi'lj, ma qo tk'u'jle nimxix, ⁵ex ma tzaj tq'o'n qchwinqil junx tuk'a Crist, exla qa kyimninqotaq twutz Dios tu'n tpaj qil. Me noq tu'n t-xtalb'il Dios, ma qo klete. ⁶Ex ma qo jaw anq'in tu'n, junx tuk'a Crist, a Jesús, ex ma qo kub' tq'ubq'in junx tuk'a toj tanmin kya'l. ⁷Kub' tb'inchin ikyjo, noq tu'n ttzaj tyek'in kyexjal kyojjo tq'ijil tzul, at nimxix t-xtalb'il qi'lj, a nyek'in tu'n twenil quk'a, noq tu'n Crist, a Jesús. ⁸Qu'n noq tu'n t-xtalb'il Dios, ma qo klete, tu'n qnimb'il ti'lj, ex nya tu'n qb'inchb'in. Qu'n nya awox xqo jyonte, qala' a Dios saj q'onte qe. ⁹Nti' tumil tu'n tjaw qnimsin qib', qu'n nya kyu'njo qb'inchb'in xknete kolb'ilqe. ¹⁰Qala' ate Dios saj q'onte ak'aj qchwinqil. Ex ma qo anq'in tu'n Crist, a Jesús, tu'n tkub' qb'inchin b'a'n, a tze'nkuxjo xkub' t-ximin Dios te tnejil.

At qmujb'il qib' noq tu'n Crist

¹¹Ex mi tz'el naj toj kyk'u'ja, a ojtxe, toj kywutz aj Judiy, nti'taq kyajb'il'n, qu'n nyataq tok kyechila tze'nku kye. Me te we'y, ajo kyechil noq jun ti' ti'lj tchib'jil kyxmilil, b'inchin kyu'nxjal, ex nti' tajb'in twutz qMan. ¹²Qu'n kyojjo q'ij ojtxe, nti'taq Crist b'i'n kyu'n, ex nimxitaq nchi q'oji'n kyuk'a aj Judiy, a sk'o'nqe tu'n Dios, ex nti'taq tumil tu'n kykyija toj wen tuk'a Dios. Nti'taq Dios toj kyanmi'n tu'n nya nimilqetaqa,

^c 1:14 2Co. 1:22. ^d 1:20 Sal. 110:1. ^e 1:22 Sal. 8:6. ^f 1:22 Col. 1:18. ^g 2:5 Col. 2:13.

ex nti'taq jun q'uib'il kyk'u'ja ti'j jun ak'aj kychwinqila, aj kykyima. ¹³Me atzin ja'lin, noq tu'n kymujb'il kyib'a tuk'a Crist, a Jesús, a ayi'y, a najchaq ite'taqa tuk'a Dios ojtxe, ma chi oka ja'lin te Ttanim, noq tu'n tchky'el Crist.

¹⁴Qu'n ate Crist ma tz'ok te qmujb'il qib',^h qu'n ma qo ok tmujb'in te junch'in Ttanim, exla qa Judiy, tze'nku we', exla qa nya Judiy, tze'nku kye'. Qu'n ma kub' tyuch'in q'oj, a attaq tze'nku jun nim maqb'il xqol. ¹⁵Ex noq tu'njo tkyimlin Crist, ma tz'el tipin kawb'il tuk'a tkyaqil nuk'b'il ex jni' jikysb'il qchwinqil, a noq tu'n kykyijxjal toj wen tuk'a Dios. Ex atzin ja'lin, ma chi ok tmujb'in kab'e tnam, aye' aj Judiy junx kyuk'a nya Judiy, tu'n kyok ak'aj junx tuk'a, tu'ntzin at qmujb'il qib' qkyaqilx.ⁱ ¹⁶Ikytzin tumiljo, noq tu'n tkyimlin Crist twutz cruz, ma kub'e ti'jjo q'oj, a attaq kyxoljo kab'e tnam, ex ma chi kyij toj wen tuk'a Dios, ex ma chi ok q'o'n te junch'in Ttanim.^j ¹⁷Qu'n ma tzul Crist q'malte tqaniljo Tb'anil Tqanil kolb'il te kykyaqilxjal, exla qa ayi'y, a najchaqtaq ite'y tk'atz Dios, exla qa aye Judiy, aye nqayintaq ite'.^k ¹⁸Ex noq tu'n Crist, ma jqet jun ak'aj tumil, tu'n qkyij qkyaqilx toj wen tuk'a Manb'aj, noq tu'n Xewb'aj Xjan.

¹⁹Tu'npetzi'n, ma chi oka te Ttanim Dios, ex nya b'etin xjalq'i'y ja'lin, toj jun tnam, a nya kye'y. Qala' at kyokli'n tze'nqeku txqantl, a aye etzinqe tu'n Dios, ex ma chi oka tajlal Ttanim.

²⁰Qu'n ma qo ok qkyaqilx nimil te jun ma tij ja, ex ma qo kub' q'uib'in tib'ajjo tq'uqil, a kyxnaq'tzb'il tsanjil Jesús, exqetzi'n jni' yolil Tyol Dios, aye i k'monte Tyol ojtxe. Ex aku Jesucristjo, tnejil ab'j te tq'uqil, a nimxix toklin.^l

²¹Noq tu'n Crist, ajo ma tij ja kyja tjaw ch'i'y toj ttxolil, tu'n tok te jun ja te na'b'l Dios, a xjanxix ti'j qAjaw. ²²Ex ikyqex kyeji'y, ayi'y nimil toj tnam Éfeso, junx ma chi jawe ch'iya, tu'n kyoka te jun ja, ja' najle Dios tu'n Xewb'aj Xjan.^m

Atzin taq'in Pabl kyxol nya Judiy

3 ¹Tu'npetzi'n, ayi'n Pabl intinkuxa toj tze, noq tu'n tpajjo nchin yoli'n Tyol Crist, a Jesús, noq tu'n kyel wena ayi'y, a nya Judiy.

²⁻³Ma na'mxsin kyb'inti'y, qa a Dios tuk'a tkyaqil tq'aq'b'il tk'u'j saj yek'in te we'y, ex ma tzaj toqxenin, tu'n t-xi nq'ma'n Tb'anil Tqanil t-xtalb'il kye'y, a ayi'y nya Judiy. Ajo Tb'anil Tqanil lo, a t-xim Dios ewintaq ojtxe, a tze'nkuxjo ma txi ntz'ib'i'n. ⁴Aj tjaw kye'uj'i'n, antza k-elile kyniky'a ti'j, qa wojtzq'i'nji'y, a t-xim Crist lo, ⁵a mix xaye tchiky'b'in kywutzxjal ojtxe. Me atzin ja'lin, ma tzaj tyek'in Dios, tu'n Xewb'aj Xjan, kyejo xjan tsanjil Jesús, exqetzi'n xjan yolil Tyol Dios, aye i k'monte Tyol. ⁶Atzin t-ximjo, a ewintaq lo: Qa noq tu'n Tb'anil Tqanil kolb'il, aye nimil nya Judiy at kyoklin ti'jjo etzb'il, a tzajnin te Dios, junx kyuk'a nimil Judiy. Atzin ja'lin ma chi oka te junch'in Ttanim, ex at kyokli'n junx ti'jjo tkyaqil, a ma tzaj ttziyin Dios, noq tu'n Crist, a Jesús.ⁿ

⁷Ex noq tu'n nimxix tipin t-xtalb'il qMan, ma chin ok tq'o'n te taq'nil ti'jjo Tb'anil Tqanil lo. ⁸Toj nwutza, nti' wokli'n kywutzjo tkyaqil txqantl toj Ttanim Dios.^o Me noq tu'n t-xtalb'il qMan, ma tzaj tq'o'n wokli'n, tu'n t-xi nq'manji'y Tb'anil Tqanil jni' t-xilin tq'inimil Crist, a nti' tb'ajil, kye nya Judiyqe. ⁹Ex ma tzaj toqxenin we'y, tu'n t-xi nchiky'b'i'n kywutz tkyaqilxjal, a t-xilin t-xim Dios, a ewintaq atxix te tnejil, qu'n iky tajb'il Diosjo, a kub' b'inchinte tkyaqil. ¹⁰Qu'n ajo tajb'il Dios, qa noq tu'n Ttanim k-elile kyniky' tkyaqil angel ex jni' at tipin toj kyal'j ex twutz tx'otx', ti'jjo jni' t-xilin t'nab'l Dios. ¹¹Qu'n ikyx t-xim Diosjo atxix te tnejil, a na'mtaq tkub' tb'inchin tkyaqil. Ajo xim lo ma japin tu'n qAjaw Jesucrist. ¹²Atzin ja'lin, at jun ak'aj tumil ma jqet, tu'n qkyij qkyaqilx toj wen tuk'a Dios, noq tu'n qnimb'il ti'j Crist, ex tu'njo q'uib'il qk'u'j ti'j.

^h 2:14 Jn. 14:27. ⁱ 2:15 Col. 2:14. ^j 2:16 Col. 1:20. ^k 2:17 Is. 57:19. ^l 2:20 Is. 28:16; Mt. 21:42. ^m 2:22 1Co. 3:16-17. ⁿ 3:6 Col. 1:26-27. ^o 3:8 1Co. 15:9.

¹³Tu'npetzi'n, chin kub'sin nwutza kye'y, tu'n mi chi numji'y tu'n tpaj tkyaqiljo n-iky'x wu'n, noq tu'n tel kyniky'a til'j Tb'anil Tqanil, qu'n atzin yol lo, atzin kytzajlb'ilji'y.

**Ajo t-xilin tq'aq'b'il tk'u'j
Crist qi'j qkyaqil**

¹⁴Tu'npetzi'n, nchin kub' meje'y na'l Dios twutz qMan Dios kyi'ja. ¹⁵Qu'n antza tzajnin qb'i awo k'walb'ajqo te Dios, awo nimil ti'j, exla qa toj kya'j, mo qa twutz tx'otx'. ¹⁶Ex nxi nqani'n te Manb'aj, a at nimix tq'inimil toj tqoptz'ajiyil kya'j, tu'n ttzaj tq'o'n kyipi'n, noq tu'n Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n, ¹⁷tu'ntzintla tnajan Crist tuk'a tkyaqil tipin toj kyanmi'n noq tu'njo kynimb'ila. Ex nchin na'n Dios kyi'ja, tu'ntzintla kyte'n jikyinxix toj kynimb'ila, ex atitla nimix tq'aq'b'il kyk'u'ja kyxolxa, tze'nku jun tlok' tze, a nimx ma txa'ye; ¹⁸ex tu'ntzintla telix kyniky'a ti'j, kyuk'a tkyaqil nimil, jni' t-xilin twutz, ex jni' tqine, ex jni' t-xe, ex jni' tokxe' tq'aq'b'il tk'u'j Crist. ¹⁹Ex nxi nqani'n, tu'ntzintla tel kyniky'a ti'jjo tq'aq'b'il tk'u'j lo, exla qa mi tz'elpin b'ajx tu'n tel kyniky'a ti'j tkyaqilx; ex tu'ntzintla tnoj kyanmi'n te jun majx tuk'a tkyaqil t-xilin Dios.

²⁰Atzin ja'lin, qo q'o'n chjonte te qMan Dios, a at tipin tu'n tb'ant nimixitl tu'n, tib'aj tkyaqiljo nxi qqanin te, ex nqo ximin til'j, noq tu'njo tipin, a n-aq'nin toj qanmin. ²¹Nimxit tb'i kyxoljo Ttanim, noq tu'n Crist, a Jesús, ja'lin ex te jun majx.

Jun qmujb'il qib' tu'n Xewb'aj Xjan

4 ¹Tu'npetzi'n, exla qa intinkuxa toj tze tu'n tpaj qAjaw, nchin kub'sin nwutza kye'y tu'n kyanq'i'n, tze'nkuxjo tu'n tb'ant, a ayi'y o chi txokli'y tu'n Dios tu'n kyoka te te. ²Kymutxsinku kyib'a, ex b'unin chi yoli'n. Kyyonkuy tajb'il qMan kyuk'a txqantl nimil, ex kukx tziky'xi kyua'n jun tuk'a juntl, tu'n

tq'aq'b'il kyk'u'ja kyxolxa.^p ³Kyq'onka tilil, tu'n kukx tu'n kymujb'in te kyib'ji'y, a tze'nkuxjo ma tzaj tq'o'n Xewb'aj Xjan tnuk'b'il te qmujb'il qib'. ⁴Qu'n junch'in Ttanim Dios, a t-xmilil Crist, ex junch'in Xewb'aj Xjan, ex junch'in q'uqb'il qk'u'j ti'j tkyaqil nqo ayo'n toj kya'j, a tze'nkuxjo xqo txokle. ⁵Ex noq junch'in qAjaw at, ex junch'in qnimb'il, ex junch'in jawsb'il a', a noq mujb'inqe. ⁶Ex junch'in Dios, a kyMan tkyaqil nimil, ex tib'aj qkyaqil, ex n-aq'nin tu'n qel wen, ex at qoj qkyaqil.

⁷Me teyile junjunqe, exla qa junch'in t-xtalb'il Crist, ma tzaj q'o'n junxilchaq qoklin, a tze'nkuxjo taj. ⁸Tu'npetzi'n, ikytzin ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

Tej tmeltz'aj toj kya'j, xi ti'n tuk'a aye i kub' ti'j tu'n,
tu'n kyxi tyek'in kywutz tkyaqil toj nintz q'ij te tzaqipb'il.

Ex xi tq'o'n junxilchaq kyoklinxjal.^q

⁹Atzin ja'lin, ¿Ti'tzin ele yol lo, qa ma meltz'aj toj kya'j? Atzin ntq'ma'n qa nej xkutz toj kya'j, tu'n tk'u'l tzalu'n twutz tx'otx'. ¹⁰Ex atzin xkutx, axsin xjaxjo najchaq kyib'ajxi kya'j, tu'ntzin tnoj tkyaqil tu'n tuk'a tkyaqil tqoptz'ajiyil.

¹¹Ex ax xi q'onte toklin junjun tu'n kyok te tsanjil, ex junjun te yolil Tyol Dios, a nk'mo'nte Tyol, ex junjun te q'mal te Tb'anil Tqanil kolb'il, ex junjun te kyik'lel ex xnaq'tzil, ¹²tu'ntzintla kyok te taq'nil, tu'n kyajb'in kye txqantl, tu'n tch'iyyo Ttanim Dios, a t-xmilil Crist, ¹³tzmaxi aj qpon qkyaqilx toj jun twutzix qmujb'il qib' toj qnimb'il, ex tu'n tel qniky' ti'j jni' t-xilin Tk'wal Dios. Ikytzi'n, qo okil te xjal tz'aqle, tze'nkuxjo jni' t-xilin Crist, ¹⁴tu'ntzintla mi qo okil tze'nku kyek'wal, a jun paqx ntx'ixpit kynab'l, ex jun paqx nchex lipe ti'j alkyechaqku xnaq'tzb'il, a nya toj tumil; ex nxi kyq'o'n kyib' tu'n kykub' sb'u'n kyu'nxjal, a xti'jqe, a nchi chu'chin kyi'j, tu'n kyxi' toj jun b'e te najin. ¹⁵Atzin qe, qo yolil ti'jjo twutzix tuk'a jun yol te tq'aq'b'il k'u'jb'aj, tu'ntzin

^p 4:2 Col. 3:12-13. ^q 4:8 Sal. 68:18.

qch'iy toj tkyaqil tumil, mujleqo tuk'a Crist, ajo nejinel tib'aj Ttanim, a t-xmilil.
¹⁶Ex noq tu'n Crist, tkyaqiljo t-xmilil tmujb'in tib' ti'lj, tu'n taq'in teyile tnej, tu'ntzintla tch'iy, ex tu'n kyonin te kyib' toj kyq'aq'b'il kyk'u'j, tze'nku taj.^r

**Jun ak'aj qchwinqil tu'n
Kolil Jesucrist**

¹⁷Atzin kxel nq'manjil'y, ex kxel woqxeni'n toj tb'i qAjaw, tu'n mi chi anq'ini'y tze'nqeku xjal, a nya nimil ti'lj Dios, a nchi anq'in tze'nku ntqanin kynab'l, a nti' tumil.¹⁸Toj qxopin ta' kynab'l, ex najchaq ite' ti'lj ak'aj chwinqil tu'n Dios, qu'n nti' tumil toj kywutz, tu'n tpajjo tch'u'xil kyanmin.
¹⁹Ma tz'el naj kynab'l te tx'ixwejl, ex ma txi kyq'o'n kyib' toj kyachb'il, tu'n tkub' kyb'inchin tkyaqil wiq tzeqb'il, a nya wen.^s

²⁰Me atzin kye', mi s-el kyxnaq'tzin ikyjo ti'lj Crist.²¹Qala' ma tz'ok kyb'i'n te, ex ma chi xnaq'tzajtza, a tze'nkuxjo twutzxix, a at ti'lj Crist.
²²Tu'npetzi'n, tze'nku nchi anq'intaqa ojtxe, kytzaqpinkji'y ojtxe kyte'n, a nti' tajb'in, a ma kub' sb'u'n tu'n kyajb'ila nya wen.^t ²³Ex kytx'ixpinksi'y kyanmi'n ex kynab'la, tu'n kyoka ak'aj toj tkyaqil.
²⁴Ex kyq'o'nksinjil'y kyte'n, a saqxix,^u a b'antnin tze'nkuxjo taj Dios,^v tu'ntzintla tyek'in jun kychwinqila twutzxix, a tz'aqle, ex xjanxix kywutz kykyaqil.

²⁵Tu'npetzi'n, mi chi niky'in yola, qala' teyile junjun tu'n tyolin twutzxix kyuk'a tuk'a,^w qu'n qkyaqilx ma qo ok te junxch'in Ttanim Dios, a t-xmilil Crist.^x
²⁶Ex qa ma tzaj kyq'o'ja, mi chi b'inchin ila; ex atzin q'oj mi txi kyk'u'n ajxi tex q'ij.^y ²⁷Ikytzi'n, mi txi kyq'o'n amb'il te tajaw il.^z ²⁸Ex aye ileq', noqit mi chi elq'in, qala' tu'n kyaq'nin, ex tu'n tb'ant jun tb'anil aq'untl kyu'n, tu'ntzintla tknet ch'in kyu'n, tu'n kysipin kyuk'a yaj.

²⁹Mi txi kyq'ma'n jun yol, a nya wen. Qala' i tokin jun yol kyu'n, a wen, a at tajb'in tu'n kych'iyjo txqantl, tu'ntzintla

at tky'iwb'il Dios kyib'ajjo aye nchi b'i'n ti'lj.³⁰Mi txi kyq'o'n amb'il, tu'n tb'isin Xewb'aj Xjan, qu'n noq tu'n Xewb'aj Xjan, ma txi tq'o'n Dios kyechila toj kyanmi'n, tu'n tel kyniky'tzajila qa te Diosq'iy, ex tu'n kykotpaja tojjo tq'ljil tzul te pa'b'in.³¹Mi chi yoli'n kujxix kyuk'a kyuk'iy; ex mi txi kyq'o'n kyib'a toj kyachb'ila; ex mi chi q'ojl'n; ex mi chi xch'i'n tu'n kyq'o'ja; ex mi chi yasi'n, ex mi kub' kyb'inchin tkyaqil wiq il.
³²Qala', chi okxa wen, b'unin kyanmi'n jun tuk'a juntl. Kynajsinkuy kyila kyxola, tze'nku te Dios ma kub' tnajsin kyila tu'n Crist.^z

Tze'n tu'n qnajane, awo tk'wal Dios

5 ¹Atzin ja'lin, tz'ok tilil kyu'n, tu'n kyoka tze'nku te Dios, qu'n ayi'y jun tk'wal, a k'u'jlinxix tu'n.²Kukx chi b'etji'y toj tq'aq'b'il kyk'u'ja kyuk'a kykyaqil, tze'nku te Crist, nqo ok tk'u'jlin, ex xi tq'o'n tib' te jun chojb'il qil, ex te jun oyaj tb'anilx ele twutz qMan Dios.^a

³Ayetzin kye, a te Diosq'iy. Tu'ntzi'n, mi chi yoli'n kukxjo ti'ljjo ky'aljin, ex jni' nya wen, ex tkyaqilxjo npon kyk'u'jxjal ti'lj. Qu'n nya wen tu'n qyolin ti'lj qxolx.⁴Ex mi chi yoli'n ti'ljjo yol te tx'ixwejl, exqetzi'n yol, a nti' kyajb'in, ex jni' yaq. Qu'n tkyaqiljo lo nya wen te qe, qala' qo yolin ti'lj aq'b'il chjonte te Dios.⁵Qu'n b'i'n kyu'n ankye k'wel b'inchin te ky'aljin, mo qa a jni' nya wen, nti' toklin ti'lj Tkawb'il Crist ex ti'ljjo te Dios. Ex ikyxexjo aye, a npon kyk'u'j ti'lj jun ti', qu'n ikyx tz'elpine' tze'nku tu'n kyk'ulin twutz junxil kydios.⁶Mi txi kyq'o'n kyib'a tu'n kykub' sb'u'n tu'n kyyolxjal, a nkyxnaq'tzin qa wen tu'n tkub' qb'inchin jni' tzeqb'il. Me tu'npetzin tpajjo jni' lo, tzuljo kujxix tkawb'il Dios kyib'ajjo a mib'in chi nimin.⁷Tu'npetzi'n, mi tz'ok kymujb'in kyib'a kyuk'a.

⁸Qu'n atzin ojtxe, nchi b'ettaqa toj qxopin; me atzin ja'lin, noq tu'n

^r 4:16 Col. 2:19. ^s 4:19 Ro. 1:21-25. ^t 4:22 Col. 3:9. ^u 4:24 Col. 3:10. ^v 4:24 Gen. 1:26. ^w 4:25 Zac. 8:16. ^x 4:25 Ro. 12:5. ^y 4:26 Sal. 4:4; Sant. 1:19-20. ^z 4:32 Col. 3:13. ^a 5:2 Ex. 29:18.

kymujb'il kyib'a tuk'a qAjaw, nchi b'eta tqan q'ijil. Chi b'et-xsintza toj kychwinqila, tze'nqeku nchi b'et tqan q'ijil. ⁹Qu'n ikytzin k-yek'ila kychwinqilji'y tb'anilx, ex tz'aqle, ex twutzxix. ¹⁰Ex tz'ok tilil kyu'n, tu'n ttzalaj qMan Dios kyil'ja. ¹¹Mi kub' kyb'inchinji'y jni' nya wen, a nkub' kyb'inchin aye ite' toj qxopin, qala' kyingemetza tqan q'ijil, ¹²qu'n manyor tx'ixwejlilx tu'n qyolin til'j a nkub' kyb'inchin toj ewajil. ¹³Me qa ma kub' qchiky'b'in tqan q'ijil, kyjel q'ancha'lix ja' ntzaje. ¹⁴Qu'n toj tspiky'emil tqan q'ij, n-ele tniky'tzajil tkyaqil. Tu'nnpetzi'n, ntq'ma'n kyjalu'n:

Q'imiltzin twatla, a ay nktan. Ex we'ksa kyxol kyimnin.

Ex ktzajil tq'o'n Crist spiky'in toj tanmi'n.

¹⁵Tu'nnpetzi'n, kyka'yinktzin kyib'a tze'n tu'n kyb'eti'y, nya tze'nku jun nti' t'nab'l, qala' tuk'a tkyaqil tumil. ¹⁶Kyq'onka tilil, a atxku amb'il, tu'n kyb'inchi'n wen,^b qu'n aye tq'ijil ja'llin, nya wenqe. ¹⁷Tu'nnpetzi'n, mi kub' kyb'inchinji'y a nti' tajb'in. Tz'elxit kyniky'a til'j alkye tajb'il qAjaw. ¹⁸Ex mi txi kyq'o'n kyib'a noqx tu'n tnoj kyk'u'ja tu'n q'e'n, qu'n nqox ti'n te toj jun qchwinqil, a nlay tzyet. Qala' kyq'o'nx kyib'a tu'n tnoj kyanmi'n tu'n Xewb'aj Xjan. ¹⁹Ex chi yoli'n kyxoliliy tuk'a Tyol Dios, ex ila' b'itz te qnimb'il. Ex chi b'itzi'n, ex chi nimsi'n tb'i qAjaw tuk'a tkyaqil kyanmi'n. ²⁰Ex kukx, kyq'onxji'y chjonte te Dios, a Manb'aj, ti'j tkyaqil, noq toj tb'i qAjaw Jesucrist.^c

A qchwinqil, awo nimil

²¹Atzin ja'llin, kyniminku kyib'a kyxolxa, noq te nimsb'il tb'i Crist.

²²Ayetzin xu'jlb'aj, kyniminqekutzinji'y kychmila, tze'nku te qAjaw.^d ²³Qu'n ate chmilb'aj nejinel te t-xu'jil, ikyx tze'nku te Crist, a nejinel te Ttanim, a t-xmilil, ex xi tq'o'n tib' te klolte. ²⁴Qu'n ikytzi'n tze'nku te Ttanim Dios nkub' tnimin

Crist, ex ikyqetzin kye xu'jlb'ajjo, tu'n tkub' kynimin kychmil toj tkyaqil.

²⁵Exsin ikyx kyeji'y chmilb'aj, kyk'u'jlimqektzinji'y kyxu'jila, tze'nku te Crist s-ok tk'u'jlin Ttanim, ex xi tq'o'n tchwinqil tu'n tpaj.^e ²⁶Ma b'antjo ikyo, tu'ntzintla kyok xjan, ex tu'n kytxjet kyanmin tu'n Tyol Dios, ex tu'njo a' te jawsb'il a', ²⁷tu'ntzintla tk'mo'nte Ttanim, tze'nku jun t-xu'jil tb'anilix wen, a nti' ch'in tky'i, ex nti' ch'in tz'il til'j, qala' manyor xjanxix ex tz'aqlenix.^f ²⁸Ikytzin tze'n te chmilb'aj ntk'u'jlin t-xmilil, ex ikytzin tu'n tok tk'u'jlin t-xu'jil. Qu'n alkye ma tz'ok tk'u'jlin t-xu'jil, ax n-ok tk'u'jlin te tib'. ²⁹Qu'n mix a'l jun, aku tz'el iky'in te t-xmilil, qala' n-ok tk'a'ch'in, ex n-ok tka'yin, tze'nku te Crist til'j Ttanim, qu'n atzin t-xmililjo. ³⁰Ex ikyxjo qe, at qoklin ti'jjo Ttanim, a t-xmilil, a junch'in. ³¹Qu'n ikytzin ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios:

Tu'ntzin tpajjo, kyjel ttzaqpi'n ichin ttata ex tnana, tu'n tok meje tuk'a t-xu'jil, ex kab'e kchi okil te junch'in xmilil.^g

³²Ojtzqi'n wu'n, qa nim t-xilinjo lo, ex nlay tz'el qniky' til'j, me mi nchin yoli'n noqx ti'jjo mejeb'lin, qala' ti'jjo Crist tuk'a Ttanim, a t-xmilil. ³³Tu'nnpetzi'n, kxel nq'ma'n juntl majl kye'y, ayi'y chmilb'aj, qa teyile junjun kye tu'n tok kyk'u'jli'n kyxu'jila tze'nkuxjo ayi'y, ex ikyx te qya, tu'n tkub' kynimin kychmil.

6 ¹Ayi'y k'walb'aj, kyniminqekutzinji'y kytatiy, tze'nku taj qAjaw,^h qu'n ante wenjo, ²ex ante tnejil nuk'b'iljo, a at t-xel tu'n Dios, qu'n ikyx ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios: Kyniminqekujiy kytatiy ex kynaniy, ³tu'ntzintla kytzalaja, ex tu'n kyte'n ila' q'ij twutz tx'otx'.ⁱ

⁴Ex ikyx qe kyeji'y manb'aj, mi ka'min kyk'u'ja kyuk'a kyk'wala, tu'n tb'aj kyk'u'j. Qala' kych'iysinqeksa tuk'a tumil, ex kyxnaq'tzinqexa tu'n kynimin ti'j qAjaw.^j

^b 5:16 Col. 4:5. ^c 5:20 Col. 3:16-17. ^d 5:22 Col. 3:18; 1Pe. 3:1. ^e 5:25 Col. 3:19; 1Pe. 3:7. ^f 5:27 2Co. 11:2; Tchi. 21:2, 9. ^g 5:31 Gen. 2:24. ^h 6:1 Col. 3:20. ⁱ 6:3 Ex. 20:12; Deu. 5:16. ^j 6:4 Col. 3:21.

⁵Ex ayi'y aq'níl, kyniminqekují'y tajaw aq'untl tzalu'n twutz tx'otx' tuk'a kymutxb'il kyib'a, ex tu'n kykub' kynimin toj tumil, ex tuk'a tkyaqil kyanmi'n, nyakuxtlaj te Crist nchi ajb'ini'y.^k ⁶Chi ajb'inxita, nya noq o'kx tze'nku nchi ka'yin kyi'ja, noq tu'n kyel wena kywutz, qala' kyb'inchinkují'y lo tuk'a tkyaqil kyanmi'n, a tze'nku taj qMan Dios. ⁷Kyb'inchinkují'y tkyaqil kyaq'i'n tuk'a tkyaqil kyk'u'ja, nyakuxtlaj taq'in Crist nkub' kyb'inchí'n, ex nya kyexjal. ⁸Qu'n b'i'n kyu'n, qa teyile junjun, exla qa aq'níl mo tajaw aq'untl, ktzajil tk'mo'n jun chojb'il te te tu'n qAjaw tze'nkuxjo wen, a otaq b'ant tu'n.

⁹Ex ikyx kyejil'y tajaw aq'untl, kyb'inchinkuy wen kyi'l'y kyaq'níla.^l Mí chi xob'tzin kyi'l'y, qala' kyna'ntza qa ikyqex kyejil'y tze'nqeku kyaq'níla, ite'kxa tjaq' tkawb'il qAjaw at toj kya'l'y, a nti' n-ok tka'yin tze'n kytexjal.^m

Qo we'kuxix twutz tajaw il

¹⁰Atzin ja'lin, kykujsim kyib'a tu'njo kymujb'il kyib'a tuk'a qAjaw, ex tu'n nimix tipin. ¹¹Kyq'o'nktzin kyi'ja tkyaqiljo a n-ajb'in te jun xo'l q'aq' toj jyoj q'oj, tu'n kykleta, a tze'nkuxjo ma tzaj tq'o'n Dios kye'y, tu'ntzintla kywe'xixa wen toj kynimb'ila twutzjo tsb'ub'l tajaw il, qu'n ma chi oka tze'nku jun xo'l q'aq' toj q'oj tuk'a. ¹²Qu'n mina nqo jyon q'oj kyuk'axjal te twutz tx'otx', a at kychib'jil ex kyb'aqil, qala' kyuk'a nejinelqe, a mi q'ancha'l, ex kyuk'a jni' kawil, exsin tkyaqil nya wen, a at tipin toj qxopin, ex kyi'jjo tkyaqil taq'níl tajaw il, a nya te twutz tx'otx'qe.

¹³Tu'npetzi'n, kytzyu'nksinjil'y a jni' n-ajb'in toj joyb'il q'oj, a ma tzaj tq'o'n Dios kye'y, tu'ntzin tiky'x kyu'n tojjo tq'ijil nya wen.ⁿ Ajtzin tb'ajjo ikyjo, kukx kchi kyjel wejil'y kujxix toj kynimb'ila. ¹⁴Kukx chi we'kuji'y kujxix. Kypasim kyk'u'ja tuk'a twutzxix, nyakuj jun k'alb'il kyk'u'ja.^o Ex kyk'lonkxixa wen

tuk'a jun chwinqil tz'aqle, tze'nku jun kxb'il tok ti'l'y kyk'u'j xo'l q'aq' te kolb'ilkye.^p ¹⁵Kyb'inchimtzin kyib'a, tu'n kyxi'y q'mal Tb'anil Tqanil kolb'il, tze'nku jun xo'l q'aq' ntb'inchin tib' tu'n tok t-xjab' te joyb'il q'oj.^q ¹⁶Ex tib'aj tkyaqiljo lo, tenxit kynimb'ila tze'nku jun maqb'il te yupb'iltejo jni' tb'aq' sma'l nk'ant tu'n tajaw il. ¹⁷Kyq'o'nkxsinjil'y kolb'il tze'nku jun toj kywi'y tu'n tklet kywi'y tu'n.^r Ex kytzyu'nktzinjil'y Tyol Dios tze'nku jun machet te b'ujb'il tu'n tipin Xewb'aj Xjan.^s ¹⁸Kyb'inchinkují'y tkyaqiljo lu'n tuk'a na'l'y Dios. Kukx chi kub'sin kywutza, ex chi qanin te Dios noq tu'n Xewb'aj Xjan. Tu'n tb'antjo lu'n kyu'n, chi we'kuxixa twutz tkyaqiljo nya wen, ex mi chi numja; qala' kukx chi na'n Diosjil'y kyi'l'y tkyaqil Ttanim Dios.^t

¹⁹Ex ikyxjo, chi na'n Diosa wi'ja, tu'ntzintla ttzaj tq'o'n Dios jun nyola, aj nyoli'n, ex tu'ntzintla at wipi'n tu'n t-xi nyek'injil'y jni' t-xilin Tb'anil Tqanil kolb'il, a ewintaq ojtxe. ²⁰Ma chin tzaj tchq'o'n Diosa, te jun yolil te' Tb'anil Tqanil lo, ex noq tu'n tpajjo lu'n, intinkuxa toj tze. Tu'npetzi'n, chi na'n Diosa, tu'n t-xi nyolinjil'y Tb'anil Tqanil tuk'a tkyaqil wanmi'n, tze'nkuxjo tu'n tb'ant wu'n.

Jun tq'olb'il Pabl tu'n tjapin b'ajjo u'j lo

²¹⁻²²Kxel nsma'n te Tíquico, a qerman, k'u'jlinxix wen, ex njapinxix tu'n toj tkyaqil taq'in qMan.^u Kxel tq'o'n tqanil wi'ja, tze'n intini'y, ex ti' nb'ant wu'n, tu'ntzintla b'i'n kyu'n tze'n ototy'ly tzalu'n, ex tu'n toksin kyk'u'ja.^v

²³Noqit ax qMan Dios ex qAjaw Jesucrist, txi q'onte kymujb'il kyib'a kyxolxa, ex kyxol tkyaqil nimil, ex tq'aq'b'il kyk'u'ja, junx tuk'a kynimb'ila. ²⁴Ex atjo t-xtalb'il Dios at kyuk'iy ex kyuk'a kykyaqiljo, a nkyk'u'jlin qAjaw Jesucrist tuk'a jun kyk'u'jb'il, a nlay b'aj. Ikyxitjo.

^k6:5 Col. 3:22-25. ^l6:9 Col. 4:1. ^m6:9 Deu. 10:17; Col. 3:25. ⁿ6:13 Ro. 13:12. ^o6:14 Is. 11:5.

^p6:14 Is. 59:17. ^q6:15 Is. 52:7. ^r6:17 Is. 59:17; 1Tes. 5:8. ^s6:17 Eb. 4:12. ^t6:18 Col. 4:2-4.

^u6:21-22 Kyb'i. 20:4; 2Tim. 4:12. ^v6:21-22 Col. 4:7-8.

Tu'j Pabl kye Nimil aj Filipos

At jun ch'uaq nimil kub' xkye tu'n Pabl toj tnam Filipos tojjo tkab' tb'e te q'mal Tyol Dios (Kyb'i. 16:12-40). Te tzu'yb'il te' u'j lu'n, o yolin Pabl ti'j ttzaljb'il ex tk'u'jb'il ex jun chjonte te Dios kyi'l'jjo nimil toj Filipos. Ex ikyxjo, juntl tumil ti'jjo u'j lu'n nxi tq'o'n chjonte kye nimil ti'jjo jun onb'il tzaj kysma'n te, te' tkuxtaq toj tze (4:18). Tzmataq ntz'ib'in Pabl, kub' t-ximin tu'n t-xi tq'o'n junjun xnaq'tzb'il kye nimil, a k'u'jlinqetaq tu'n antza.

Tojjo tu'j, nyolin Pabl ti'j jun tzaljb'il exla qa toj yajb'il, qu'n exla qa tku'xtaq toj tze, me nyolin Pabl toj u'j lu'n tuk'a nim yol te tzaljb'il, a tzajnin ti'jjo tnuk'b'il qMan Dios toj tanmin. Ex nyoli'n u'j lo ti'j qa il ti'j tu'n qmutxsin qib' tze'nku te Crist (2:6-11). Ikyxjo, nyolin ti'j oxet tten Dios. Ntzaj tkujsin Pabl tojjo tu'j, qa ate Manb'aj tuk'ax K'walb'aj noq junx Dios, ex atzin k'ulb'il noq okx te kyeku tu'n t-xi'ye. Ex tze'nku tu'n t-xi tq'ma'n ti'j Crist, a qAjaw, nkub' tyek'in Pabl ti'j Jesucrist qa ax Diosjo kye aj Israel. Ex ikyxjo, nkub' tyek'in qa ikyx te Xewb'aj Xjan mujle tten tuk'a Manb'aj (3:3) ex tuk'a Jesucrist (1:19).

Ex nyolin ti'jjo t-xtalb'il qMan Dios tu'n qklet. Atzin ja'lin, ajo kychwinqil nimil, noq tu'n kyanq'in tze'nku ntq'ma'n Tb'anil Tqanil. Ex atzi'n qmujb'il qib' tuk'a Crist atzin ttxuyil qk'u'jb'il qib'jo tu'n qajb'in kye txqantl.

Jun q'olb'il kye nimil toj tnam Filipos

1 ¹Ayi'n Pabl, nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n junx tuk'a wuk'i'y, Timotey. Awo'y taq'n'il Crist, a Jesús, ex nxi qtz'ib'il'n te kye'y, kykyaqila nimilq'i'y, junx kyuk'a aye nejinel ex aye mojlil kyxola, ayi'y Ttanim qMan Diosqi'y toj tnam te Filipos,^a ex at kmujb'il kyib'a tuk'a Jesús, a sk'o'nixix tu'n qMan Dios te Klolqe. ²Axit qMan Dios ex qAjaw Jesucrist ky'iwlil kye'y tuk'a tkyaqil tnuk'b'il ex t-xtalb'il kyib'aja.

Nna'n Pabl Dios kyi'l'j nimil

³Tkyaqil maj tze'nku nchi ul julk'aja toj nk'u'ja, b'e'x nxi nq'o'n chjonte te qMan Dios kyi'l'ja. ⁴Ex ikyxjo a tze'nku nchin aq'i'y na'l Dios, majx nxi nqani'n tuk'a tzaljb'il jun ky'iwb'il kyib'aja. ⁵Ikytzi'n, ma tziky'x qu'n junx kyuk'i'y, noq tu'n tq'met Tb'anil Tqanil kolb'il, toj tnejil q'ij tej kynimi'n, ex tzmaz tzal'u'n. ⁶Q'uqle nk'u'ja ti'j qMan

Dios, a kub' xiky'b'inte aq'untl lo toj kyanmi'n; ex ax nb'inchin te' nimixil aq'untl te tz'aqztb'ilte kye'y,^b tzmaz ajxi tul Jesucrist juntl majl. ⁷Tojxix tumil jun nxima ikyo kyi'l'ja kykyaqila, qu'n tzunxix nq'aq'in nk'u'ja kyi'l'ja wen, qu'n ikyx kyeji'y tky'iwb'il Dios kyuk'a tze'nku wuk'i'y, i'chaqtzin intinkutz wetza toj tze, mope qa ma chin pon kani'n kywutz kawil, noq o'kx tu'n nkoli'n wen ti'j Tyol Dios, ex tu'n nq'manti'y qa twutzxixjo anetzi'n. ⁸Qu'n ate Dios ojtzqil we'y, qa nimixix tq'aq'b'il nk'u'ja kyi'l'ja kykyaqila, noq tu'n tq'aq'b'il tk'u'j Jesucrist toj wanmi'n. ⁹Ex nchin qani'n toj nna'l Diosa kyi'l'ja, tu'n tten nimixil tq'aq'b'il kyk'u'ja kyxolxa, ex tu'n tten kynab'la, ex tu'n tel kyniky'a te tkyaqil, ¹⁰tu'ntzin tb'antjo a tb'anilx wen. Ikytzin kb'antile tsaqix kychwinqilji'y wen, tu'ntzin aj tul Crist, nti'tla jun kyila kknitel. ¹¹Ikytzin kchi okileji'y tze'nku twutz qawal tb'anilx tu'n tonb'il Jesucrist, tu'njo

^a 1:1 Kyb'i. 16:12. ^b 1:6 Sal. 138:8.

kyb'inchb'i'n tb'anilx toj tkyaqil. Ayetzin kyb'inchb'i'n, nchi ajb'in te aq'b'il chjonte, ex te nimsb'il tb'i qMan Dios kyu'n txqantl.

Nimxixtl toklin Jesucrist tib'aj tkyaqil toj tchwinqil Pabl

¹²Werman, waja tu'n kyb'inti'y qa tkyaqiljo ma tziky'x wi'ja, ma tz'ajb'in tu'n t-xi laq'e Tb'anil Tqanil kolb'il, ¹³ex tu'n kyb'inte jni' aj kawil kyuk'a' kyaq'nil toj ja te kawb'il, ikyqexjo xjal tojile tnam. Kykyaqilxjo lu'n, ma kyb'i, ex ma tz'el kyniky', qa noq tu'njo nchin ajb'in te q'mal te Tb'anil Tqanil ti'j Crist, ma chin kutz kyq'o'n toj tze. ^c ¹⁴Ex noq tej kylonte jun ch'uq erman, te' nkux q'o'n toj tze tu'n tpaj nchin yolintaqa ti'j tb'i Jesús, b'e'x jaw ky'i'n kyib', ex el kyxob'il ky'i'j tu'n tq'metjo Tb'anil Tqanil, noq tu'njo q'uqlexix kyk'u'j ti'j Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil.

¹⁵Nya ikyjo tze'nqeku' tojjo juntl ch'uq, a nchi q'man tqanil Crist, me tuk'a iky'b'il wi'ja, ex nlo'chj kyanmin tu'n q'oj. Me metzin kye' a tnejil ch'uq nchi q'umlaj kye' toj tumil tuk'a tkyaqil kyanmin. ¹⁶⁻¹⁷Ayetzin kye' tkab' ch'uq, a nchi q'man tqanil Jesús tuk'a q'oj, nya jiky'in ite' toj kynimb'il, ex nkub' kyb'is'in tu'n tok nimxixl b'is wi'ja, tu'n intinkutza toj tze. Me atzin tnejil ch'uq, nchi yolin kye' tqanil Crist toj tumil, ex tuk'a tq'aq'b'il kyk'u'j ti'j qMan Dios; ikytzin b'in kyu'n, qa noq tu'n nchin kolintaqa ti'j Tb'anil Tqanil Jesucrist, intinkutza tzalu'n toj tze.

¹⁸Nya we' te, qu'n exla qa jikyinque wen toj kynimb'il mo ex qa minaj, noqtzin tu'n a weji'y nchin tzalaj ti'j, tu'n loqe nchi yolin ti'j Tb'anil Tqanil ti'j Crist.

¹⁹Ikytzi'n, q'uqle nk'u'ja ti'j kyna'j Diosa wi'ja, ex ikyxjo ti'j Xewb'aj Xjan, ax T-xew Jesús, lu nmojin wi'ja tu'n njaxa tzalu'n toj tze. ²⁰Ex te Dios nxi nqani'n, tu'n nti'tla jun nky'i'y toj nchwinqila, tu'n njaw tz'aja toj

nnimb'ila, ex tu'n njaw tx'ixwi'y tu'n; qala' tuk'a nimxixl wipi'n, tu'n nyoli'n ti'j kolb'il tuk'a q'uqb'il nk'u'ja. A ja'lin ex kukxitla', chin yolinji'y ti'j, tu'ntzin tq'ancha'lix nimsb'il tb'i Crist toj nchwinqila tzalu'n twutz tx'otx', ex ajxi nkyima. ²¹Qu'n toj nchwinqila tzalu'n, nti' juntl tb'anilx tze'n Crist; ^d ex aj nkyima, nimxla tzaljb'il, qu'n kchin tenb'ila tuk'a te jun majx.

²²Qa atx toj nq'ija tzalu'n twutz tx'otx', ok chin ajb'ilx we' toj taq'in qAjaw. ¿Me tze'ntzila k-okile aq'uniltz qa ma chin kyima? Nti' n-el nniky'a tu'n ikyjo. ²³At kab'e tumil: Tnejil, qa wexixtla te we'y tu'n nkyima, tu'ntzin nte'n tuk'a Crist, qu'n axixtla waji'y. ²⁴⁻²⁵Me atzin tkab' tumil: Noq tu'n kypaja, wexixtla te we'y tu'n nte'n ch'intla twutz tx'otx', tu'n nmoji'n te q'ol tumil kye'y, ex tu'n tten nimx tzaljb'il toj kynimb'ila. Me ikytzin q'uqle nk'u'ja ti'jjo lu'n, tu'n ttzaj tq'o'n ch'intl toj nq'ija, tu'ntzintla nte'n ch'intla kyxola. ²⁶Tu'ntzin ikyjo, chin ajb'ila juntl majla kyxola te q'uqb'il kyk'u'ja, noq tu'n tb'i Crist, a Jesús.

²⁷O'kx jun tumiljo nxi nq'o'n kye'y: Kyq'o'nka tilil, tu'n tten kychwinqila, ikyxixjo tze'nku ntzaj tyek'in Tb'anil Tqanil Crist. Exla qa inti'n kyuk'iy exla qa mina, qu'n tu'n najchaq intini'y kyk'atza; me atla waji'y, noq tu'n tul jun kyqanila, qa tb'anilx ite'yi'y, ex qa jiky'in ite'yi'y toj kychwinqila, ex qa at kymujb'il kyib'a kyxolilixa kykyaqila, ex qa nchi aq'ni'n wen toj kynimb'ila, a tzaj q'o'n kye'y, tej kynimi'n Tb'anil Tqanil kolb'il, ²⁸tu'ntzintla mi tzaje kyxob'ila kye kyajq'oja, ex tu'ntzintla' kyte'n ikyjo, k-elile kyniky' ky'i'ja, qa kyja' kyxi' toj najin, ex ikyx n-ajb'ine' te yek'b'il, qa ma chi klet kye' tu'n Dios. ²⁹Ikytzi'n, noq tu'n ma chi kleta tu'n Crist, at kyokli'n ja'lin, nya noq o'kxjo tu'n kynimi'n ti'j, qala' ikyxjo, tu'n tiky'x kyu'n noq tu'n tpaj tb'i. ³⁰Ikytzi'n, ayi'y ex ayi'n junx n-iky'x qu'n, ex tok tilil taq'in qMan Dios qu'n. ^e Ma tz'ok

^c 1:13 Kyb'i. 28:30. ^d 1:21 Gal. 2:20; Col. 3:4. ^e 1:30 Kyb'i. 16:19-40.

kyka'yi'n ojtxe qa ma tziky'x wu'n, te' s-ok tilil aq'untl wu'n. Ex n-ok kyb'i'n ja'llin, qa tzunx n-iky'x wu'n, tu'n tzunx nchin aq'ninxa toj taq'in qMan, ex lu'n tok tilil wu'n.

Qo ok tze'nku te Jesucrist

2 ¹Atzin ja'llin, qatzin qa twutzxix qa a Crist nq'onte amb'il kye'y, tu'n tjaw kyin kyib'a; ex qa at-xix q'uqb'il k'u'jb'aj kyuk'iy; ex qa at Xewb'aj Xjan kyxola; ex qa kyojtzqi'nxixa tso'jb'ajil Jesús, ex qa at tq'aq'b'il tk'u'j kyuk'iy; qa twutzxix kykyaqiljo lu'n, ²kyq'onktzintza jun kytzaljb'ila we'y, tu'n kyyek'in kyib'a, tu'ntla junx tu'n tb'ete kynab'la, ex junx tq'aq'b'il kyk'u'ja, ex tuk'a junxch'in kyumila ex junxch'in kyajb'ila. ³Mit kub' kyb'inchin jun ti' noq tu'njo at tajb'in kye'y, ex nya tuk'a kynimsb'il kyib'a, qala' tuk'a kymutxb'il kyib'a teyile junjun, ex tu'n kyximi'n kyi'jjo txqantl, qa nimxixtl kyoklin toj taq'in qMan Dios. ⁴Mix a'l jun kye', tu'n tkub' tb'inchin jun ti', noq tu'n tknetjo a te teku, qala' noq tu'n tel wenku te tkyaqilx.

⁵Junxit tel kyximb'itza kykyaqila, ikyxjo tze'nku te Crist, a Jesús; ⁶qu'n ikyx t-xilin lu'n:

Me exla qa ax Diosjo,^f
me mix jaw ti'ne tib', tu'n tok
toklin tze'n te Dios,

⁷qalatzi'n, b'e'x xkyij ttzaqpi'n toklin
toj kya'j,
exsin s-ok tq'o'n tib'tz tze'nkuj
jun kyaq'nixjal.^g

⁸Atzaj te' s-ok te xjal,
xkub'tzin tyek'in tmutxb'il tib',^h
ex kub' tnimin tMan,
ex xi tq'o'n tib' tu'n tkyim
twutzjo cruz;ⁱ
ikytzin s-ele kyi'n xjaljo ttx'ixew,
nyakuj tze'n jun aj il.

⁹Tu'n xkub' tnimintz ikyxjo, ma tzaj
tq'o'n Dios nimxix toklin,
ex ma tz'ok q'o'n te tAjaw Tkyaqil,
tuk'a nimxixtl toklin tib'aj
tkyaqilx.^j

¹⁰Tunpetzi'n, b'in qu'n, qa nimxix
toklin tb'i Jesús.

Ex tu'n ikyxjo, noq twutz, kchi
k'wele mejeye k'ulil, a ite' toj
kya'j, ikyxexjo a ite' twutz tx'otx',
ex ikyxexjo tkyaqil kyimnin.

¹¹Tu'npetzi'n, tkyaqilx tu'n tkub'
nab'linte, ex tu'n tkub' q'mante,
qa o'kx Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil,
ok te nimsb'ilte tb'i qMan Dios.^k

**Awotzinqe a nimilqo, tu'n qok te
jun yek'b'il kywutz nya nimil**

¹²Atzin ja'llin, werman, ex nimx
nq'aq'in nk'u'ja kyi'ja; ikytzi'n tze'nkuj
in kub' kynimi'n, tej nte'n kyuk'iy,
exsintla nimxixtl tu'n nkub' kynimi'n
ja'llin, a najchaq intini'y kyk'atza. Qu'n
tu'njo ma chi kleta, kyq'onktzin tilil,
tu'n tkub' kyniminji'y kolb'il kye'y, me
tuk'a kymutxb'il kyib'a, ex tu'n tten
tchewil qMan Dios kyi'ja. ¹³Ikytzi'n, ate
Dios ktzajil q'onte tumil ti'jjo wen, a
kyaja, ex ktzajil q'onte mojb'il kye'y, tu'n
tjapin b'ajjo lo kyu'n, tze'nku taj qMan
Dios.

¹⁴Kyb'inchinkutzi'n tkyaqilx tuk'a
tkyaqil kyk'u'ja, ex nya tu'n kyjaw
ch'otje, ex nya tu'n kyjaw yolb'in,
¹⁵tu'ntzin nti' kyila kywutzxjal, a nya
nimilqe ex b'inchil ilqe. Qala' chi okxita
tk'wal qMan Dios, ex nti'tla kytz'ilila
toj kychwinqila. Qala' chi okxa tz'aqle
wen, tze'nqe che'w nchi qoptz'aje toj
qniky'in; ex ikyxqetzintla kyeji'y tuk'a'
kyb'inchb'in toj kynimb'ila kyxoljo nya
nimil, a toj qxopin ite'ye,^l ¹⁶tu'ntzin tjaw
kynimsi'n toklin Tb'anil Tqanil ti'jjo
saq chwinqil. Ikytzi'n, aj tul Crist, ok
kna'b'ilx weji'y tzaljb'il wen kyi'ja, aj tok
nka'yi'n qa nya noqx kukxjo in aq'ni'n
kyxola, ex nya noqx kukxjo ma tziky'x
wu'n tu'n tpajjo in yoli'n tqanil kolb'il
kye'y. ¹⁷Exla qa ma chin kyima tzalu'n
toj tze noq tu'n kypaja, a noq tu'n tjapin
b'ajjo kynimb'ila, a jun oyaj xi kyq'o'n
twutz qMan Dios; ex ok kchin tzalajila
ikyxjo, tu'ntzintla qtzalaj junx kyuk'iy

^f2:6 Jn. 1:1-3; Col. 1:15, 19; 2:9. ^g2:7 Jn. 1:14. ^h2:8 2Co. 8:9. ⁱ2:8 Mt. 26:39; Jn. 10:18; Eb. 5:8.
^j2:9 Eb. 2:9; 12:2. ^k2:11 Is. 45:23. ^l2:15 Deu. 32:5.

toj qnimb'il. ¹⁸Nya tu'n ikyjo, qa ma chin kyima, chi k'wela numji'y, qala' chi tze'jexixa tze'nku we'.

**Kab'e tb'anil nimil: Timotey
ex Epafrodito**

¹⁹Atzin ja'lin, qa iky tajb'il qAjaw Jesús, nchin ximin tu'n t-xi smet Timotey liweyku te lol kye'y. Ex qa b'a'n ite'lyi'y, ikytzin k-ajb'ile kyqanilji'y te jun tzaljb'il te we'y. ²⁰Ikytzin mix a'l juntl nximin kyij'a tze'n te Timotey. Ikyx t-ximjo kyil'ja tze'nku we' nxim, qu'n tok tilil tu'n, tu'n tonin kyuk'iy. ²¹Qalatzin kye' txqantl, noq te kyex kye' nchi ximin, ex nchi aq'nin; me atzin ti'l'jo te Crist, a Jesús, mina nkub' kyximin taq'in. ²²Me ikytzin b'in kye' kyu'n, ex ojtziq'in kye' kyu'n, qa tzun n-aq'nin Timotey; ex tuk'a tkyaqil tajb'il n-aq'nin wuk'iy, tu'n tq'met Tb'anil Tqanil kolb'il, iky tze'nku jun k'wal n-ajb'in te ttata. ²³Tunpetzi'n, ax kxel nchq'o'n te lol kye'y, ex k-okil kyb'i'n te, tze'n intini'y toj nchwinqila ex toj taq'in qAjaw Jesús. ²⁴Me qu'uple we' nk'u'j ti'l' qAjaw, tu'n njatza tzalu'n toj tze, ex loqinl we', liweyku chin po'n lol kye'y.

²⁵Ex il ti'l' tu'n taj nchq'o'n a erman Epafrodito, axj ten te mojl wuk'iy toj aq'untl, ex n-iky'x yajb'il tu'n junx wuk'iy, tu'n tq'metjo Tyol Dios. Ex axjo erman, tzaj kychq'o'n te lolte we'y, tu'n tok b'inchit jun ti' we'y. ²⁶Nkub' t-ximin tu'n t-xi' lol kye'y kykyaqila, ex tu'n tpon tqanil kye'y, tu'njo ch'ime xkyime, te' xyab'te, qu'n ma kyb'i'y qa ma yab'te. ²⁷Twutzx te', ma kub' yab'te tetz, ex ch'intlx mi xkyime. B'a'npetzin ma q'aq'in tk'u'j qMan Dios ti'l', ex nya noq o'kx ti'l'jku' erman, ex ikyxjo we', tu'n mi tzaje juntl b'is wi'ja tib'ajxiljo b'is tok wi'ja tzalu'n toj tze. ²⁸Tu'ntzintzjo, il ti'l' tu'n t-xi nchq'o'n kyk'atza tu'ntzin tok kyka'lyin twutz, ex tu'n kyjaw tzalaja, aj kylonti'y. Ex ikyx weji'y, tu'n mi chin b'isintla ti'l' kyqanila. ²⁹Kyk'monxa tuk'a tkyaqil kytzaljb'ila, tze'nkux jun

erman, a wensex ti'l' qAjaw Jesús, ex kynimsinqeksji'y kykyaqil nimil, a ikyx tumiljo kyu'n tze'nku erman lo. ³⁰Qu'n, chjonte Dios, mi xkyim te erman tzalu'n, te' attaq nk'atza, noq tu'n tpajjo n-ajb'in te Crist. Ch'ime xkyije tchwinqil noq tu'n tpajjo n-ajb'in we'y te kyxeljo, tu'ntaq kymojojn wuk'iy.

Nya tu'n qb'inchb'in aku qo klete

3 ¹Atzin ja'lin, werman, chi tzalajxa tu'n kymujb'il kyib'a tuk'a Jesús, a tAjaw Tkyaqil. Te we'y, nti' tky'i tu'n t-xi nna'nji'y a o kyij ntz'ib'i'n; ikytzin nim tajb'in te kye'y: ²Kyka'yink kyib'a kye xjal, a nya b'a'n nb'ant kyu'n, a nya toj ttxolil nxa'ye kynab'l. Noq kyaj tu'n tok kyqitin jun techil ti'l' ttz'umil kychib'jila, tu'n kyoka te kye, ex tu'n kyb'inch'i'n jun ti' tib'aj kynimb'ila ti'l' qAjaw Jesús. ³Qalatzin qe, awoxixqe at qechil tu'n Xewb'aj Xjan, a awo nqo k'ulin twutz qMan Dios. Ex tu'n ikyjo, nqo tzalaj tu'n ma qo ok te Crist, a Jesús, ja'lin, ex nya tu'n jun techil ti'l' ttz'umil qchib'jil, ^m qu'n nya tu'n qb'inchb'in kqeb'ile qk'u'j te kolb'ilqe. ⁴Noqpetzin iky tetz, ayintla we' tnejil tu'n tok qe nk'u'ja ti'l' nb'inchb'i'n. ⁵Qu'n wajaq q'ijtaq witz'jli'n, tej tok qitit wechila ti'l' nchib'jila, tu'n tyajil Israelqi'n; tzajninqi'n tojjo jun ch'uq xjal, a tyajil Benjamín. ⁿ Judiyqi'n, ex Judiy ntati'y. Ex qa ti'l'jo tumil kykawb'il Judiy, ojtziq'injo lo wu'n, qu'n jun Pariseyqintaqa. ^o ⁶Ex q'i'nxixtaq wib'a tu'n kykub'jo nimil wu'n. ^p Ex tu'n tkub' b'inchitjo tkawb'il Moisés, mixtaq a'l juntl aku tzaj q'ma'nte jun tyol wi'ja ex we'y.

⁷Tkyaqilxjo a anetzi'n, tb'anilxtaq te we'y. Me atzin ja'lin, nti'l' tajb'in te we'y, qu'n tu'n o chin nimin ti'l' Crist. ⁸Qu'n, qa ma tz'ok nmujb'in nchwinqila ja'lin tuk'a ojtze, nti'x tajb'in nchwinqila ojtze tze'nku ja'lin, a ma tzaj tq'o'n Crist, a Jesús. Tu'ntzintzjo, tkyaqiljo a ojtze, ma kyij nnajsin ja'lin, ex ma kyij nq'o'n tze'nku tz'is, qu'n tu'n tb'anilix juntl

^m 3:3 Jer. 4:4; Ro. 2:28-29; Gal. 6:14-15; Col. 2:11-13. 8:3; 22:4; 26:9-11.

ⁿ 3:5 Ro. 11:1. ^o 3:5 Kyb'i. 23:6; 26:5. ^p 3:6 Kyb'i.

nchwinqila o tzaj tq'o'n wAjawi'y, a Jesucrist. ⁹Ex tzunx nchin tzalajxa, qu'n tu'n junx nmujb'il wib'a, ex nchin b'eta junx tuk'a. Nya waja txi nq'ma'n, qa tu'n nnimb'ila ti'l tkawb'il Moisés, najsite wila; qala' ikytzi'n, noq tu'n nnimb'ila ti'l Crist. Ex tu'nxjo nnimb'ila ti'l Crist, in kleti'y tu'n. ¹⁰Ex tu'ntzintzjo, waja tu'n wojtzqi'nteji'y tajb'il qAjaw, ex tu'ntzintla nna'nteji'y tipin Jesús toj nchwinqila, a tipin ikyx tze'nku te' tjatz itz'je juntl majl kyxol kyimnin. Ex ikyxjo, waja tu'n tiky'x wu'n, tze'nku ma tziky'x tu'n, ex tzmaxi aj nkyima.⁹ Ikytzi'n, waja tu'n tjapin b'aj nnimb'ila tze'n tjapin b'aj tu'n qAjaw, tej tkyim. ¹¹Ex atzin ja'llin, at jun q'uib'il nk'u'ja ti'l jun tkab' chwinqil, a tb'anilx wen, aj kyjatz anq'in kyimnin.

Tok tilil qu'n tu'n qkanb'in te' a o tzaj tziyin qMan Dios

¹²Me ikytzi'n, nya tu'njo ma txi nq'ma'n kye'y, matzintla japin b'aj tkyaqil wu'n, ex matzintla chin oktza tz'aqle. Qala' ikytzin atzin lajo'nxjo wu'n, ex q'uqlek nk'u'ja ti'l, tu'ntzin tjapin b'antjo lu'ntz. Qu'n tu'npen tpaj te', x'in tzaje ttxko'ne we' Crist, a Jesús, tej nkleta tu'n. ¹³Werman, ayinxi nchinx q'mante kye'y, nya mat japin tzqetjo lu'n wu'n, a tu'njo nxi nq'ma'n kye'y. Qalatzin we' tu'n tkub' nb'inchin ikyo kyjalu'n: Tu'n tkyij nnajsinji'y a tkyaqiljo ma kyij wi'lxi'y, ex tu'n t-xi wi'n wib'a kujxix wen, tu'ntzin tjapin b'aj wu'n a na'mx kyul kanin, ¹⁴ex tu'ntzin nkani'n tojjo a lajo'nx wu'n, ex tu'n tkab'itjo a oyaj toj kya'j, q'o'ntz tu'n qMan Dios, atxix tej xqo ttxok, tu'n qmujb'in te qib' tuk'a Crist, a Jesús.

¹⁵Qkyaqilx a ma qo kujix toj qnimb'il, atzin qe' tu'n tkub' qb'ise. Me meqa mikyxil kye' kyxim, ax Dios kq'olte tumil kye'y, ¹⁶qu'n il te' lu'n ti'l, tu'n tkub' qximin, a ma tz'el qniky' te, ex tu'n tkub' b'inchit.

¹⁷Ayi'y werman, chi lipektzi'n wi'ja, ex ti'ljo a nxi nq'ma'n,^r ex kyka'yinktzi'n

kyi'ljo aye iky nchi b'ete tze'nku a o txi qxnaq'tzi'n kye'y. ¹⁸Tu'ntzi'n ikyo, ila'x maj, o txi nq'ma'n kye'y, ex ja'llin nxi nq'ma'n juntl majla tuk'a ta'l nwutza, qu'n tu'n at ila' nchi b'et nyakuj ajq'ojqe ti'lj tcruz Crist, qu'n nkyq'ma'n qa nya noq o'kx tu'n tkyimlin Jesús at kolb'il, qala' il ti'l tu'n qqitin qechil ti'lj ttz'umil qchib'jil tu'n qklet, chi chi'. ¹⁹Toj najin chi xe'le kye xjal anetzi'n, qu'n atzin kyachb'il nya wen ma tz'ok te kydios, ex atzi'n kytzalb'il ikyo, b'a'n tu'n kytzaj tx'ixwe tu'n. Ex o'kx nchi ximin kyi'ljo kykyaqil nya b'a'n te twutz tx'otx'.

²⁰Me metzinqe qtanim, a ja' qo tenb'ile, antza ta'ya te' toj kya'j, a ja' ktzajila juntl majl Jesús, a Crist ex tAjaw Tkyaqil, a nqo ayo'n ti'lj. ²¹Atzin kjawil tx'ixpinte qxmili'ljo, a q'i'ntaq qu'n twutz tx'otx' tzalu'n, tu'n tok tze'nku t-xmilil Jesús toj kya'j, a tb'anilx wen. Ex nya o'kx kb'antiljo tu'n Jesús, qala' okpe kb'antil tetz tu'n, tu'n tokx tkyaqil tjaq' tkawb'il, tu'nxjo tipin.

Kukx qo tzalaj toj tkyaqil noq ti'lj tb'i qAjaw

4 ¹Tu'ntzintzjo, ayeqil'y werman, a nimxix nq'aq'in nk'u'ja kyi'ja, nim waja tu'n nlon kye'y. Ikytzi'n ayeqil'y ntzalb'ila ex yek'b'il te' twutz waq'nb'i'n. Mitzin tz'el kytzaxalpin kyib'a toj kynimb'ila ti'l tAjaw Tkyaqil, qala' kyinxsinji'y kyte'n ikyo a jikyin wen.

²Atzin ja'llin, chin kub'sil nwutza kye' erman qya, a Evodia tuk'a Síntique, noq tu'n tkub' kyxmoxin kyib' wen kyxolx, ex tu'n tok kymujb'in kyib' toj kynimb'il ex toj taq'in qAjaw, a Klolqe te jun majx.

³Ex ikyx te tey, chin kub'sil nwutza, a ay wuk'axixa toj aq'untl, tu'n tmojin kyuk'axjo qya lu'n; ikytzi'n, ma chi aq'nin kye' qya lo kuj wen junx wuk'iy, tu'n tq'met Tb'anil Tqanil kolb'il, junx tuk'a erman Clement, ex kyuk'a txqantl erman. Qu'n ikytzin o kyij tz'ib'in kyb'i teyile junjun toj tu'ljl chwinqil te jun majx.

⁹3:10 Gal. 4:19. ^r3:17 1Co. 4:16; 11:1.

⁴Tu'ntzintzjo, chi tzalajxa wen ti'j tb'i qAjaw toj tkyaqil. Kxel nq'ma'n juntl majla kye'y. Kukx chi tzalajxa wen toj tkyaqilx,⁵ tu'ntzin kylonte kykyaqilxjal, qa nimilqi'y, noq tu'n kychwinqila tb'anilx wen. Qu'n ikytzin nqatzx tu'n tul qAjaw Jesús.

⁶Ex mina chi ja lab'ti'y ti'j jun ti', qala' kyq'ma'nxa nej twutz qMan Dios toj kyna'l Diosa. Ex kyq'o'ma chjonte, ex kyqaninxa tuk'a kynimb'ila.⁷ Tu'n ikyjo, tzul jun tnuak'b'il Dios kye'y, a nimxixtl tze'nku n-el kyniky'xjal te. Ex atzin nuk'b'il k'u'lte kyanmi'n ex kynab'la te nya wen, qu'n mujleqi'y tuk'a Crist, a Jesús.

Qo ximin ti'j tkyaqil wen

⁸Tu'npetzi'n werman, chi ximinqi'y ti'j tkyaqiljo a twutzx, ex ti'j tkyaqiljo a at tajb'in, ex ti'j tkyaqiljo jikyin ta'ye, ex ti'j tkyaqiljo a tz'aqlexix, ex ti'j tkyaqiljo wen, ex ti'j tkyaqiljo at tokin twutz qMan Dios. Atzin kyeji'y kyximb'itz, qu'n tu'ntzin wen kyyol xjaltz kyil'ja, ex okpela k'wel kynimsin tb'i Dios tu'n ikyjo.

⁹Kyb'inchinkutzinji'y a o b'aj nyek'i'n, ex o txi nxnaq'tzi'n kye'y, ex n-ok kyb'i'n, tze'n nxi nq'ma'n, ex o tz'ok kyka'yi'n toj nb'inchb'i'n. Atzin kyb'inchinkuji'y, ex atzin qMan Diosjo, a tAjaw tkyaqil nuk'b'il, ktenb'il kyuk'iy toj tkyaqil.

Jun oyaj te Pabl kyu'n aj Filipos

¹⁰Nim nchin tzalaja wen, noq ti'j tb'i qAjaw, tu'njo ma chin tzaj kyna'n juntl majla, tu'n ttzaj kysma'n jun onb'il ja'lin. Ex nya noq otaq chin el naje toj kyk'u'lja, qala' na'mtaq tb'anttaq tu'n kyyek'inteji'y kyxima lu'n. ¹¹Ex nya tu'njo atit ma tz'el b'aj we'y, qala' naq'leqin we', aj qa at, ex tze'nku nti'. Ikyx nchin tzalaj weji'y, qa at ex tze'nku nti'. ¹²Naq'leqin we', tu'n wanq'in toj

yajil ex qa toj q'inimil. O chin naq'et we' toj tkyaqiljo ntzaj wi'ja: Qa nojninqi'n, mo qa at wa'yaj wi'ja; ex qa at maj mina nb'aj wu'n, ex atku maj qa nti'peltz.

¹³Tkyaqilx we' aku tziky'x wu'n, qu'n ate Crist nmojin we'y. ¹⁴Me ikytzi'n, ex wen te' xb'ant kyu'n, tej xin tzaj kyoni'n toj tkyaqiljo n-iky'x wu'n.

¹⁵Ex ojtzqi'n kyu'n ayeqi'y aj Filipos, te' tzaj xkye nq'manti'y Tb'anil Tqanil kolb'il toj Macedonia, ex tzmax tzalu'n, ex o'kqex kye' ma chi onin we'y. Me mix a'l juntl Ttanim Dios ma tz'onin wi'ja ti'jjo onb'il, a xi nq'o'n kye'y, a Tb'anil Tqanil kolb'il. ¹⁶Ex ikyxjo, tej nte'n toj tnam Tesalónica,^u ma tzaj kysma'n ila' maj kyonb'ila, tze'nku atxtaq taj wey.^v ¹⁷Ex ja'lin, nya noq tu'n njo'o'n ti'j jni' onb'il te we'y, qala' wajatla'y tu'n kyel wena twutz qMan Dios toj q'ij te pa'b'in. ¹⁸Ex ma tzul toj nq'ob'a tkyaqil onb'il kyu'n. Ex ma nintz we' at we ja'lin, tu'njo sul kaninjio kyonb'ila tzaj kysma'n ti'j Epafrodito. Atzi'n onb'il, a saj kysma'n, ma tz'ok tze'nku jun oyaj twutz qMan Dios, a manyor tb'anilx, tze'nku tk'ok'jil storak, aj tkub' patit.^w ¹⁹Tu'npetzi'n, ate qMan Dios, a ja' nchin ajb'ini'y, ktzajil q'o'nte tkyaqiljo atx taj kye'y, a tze'nkuxjo tb'anilxix tq'inimil toj kya'l, noq tu'n Crist, a Jesús. ²⁰Tu'n tkyaqiljo lu'n, njaw nimsit tb'i qMan Dios te jun majx. Ikyxit b'antjo.

Jun q'olb'il kye nimil tu'n Pabl, noq tu'n tjapin b'ajjo tu'l jo

²¹⁻²²Kyq'olb'inqexa toj nb'i'y kykyaqil nimil ti'j Crist, a Jesús. Ex ikyqex ermanjo, a ite' wuk'iy tzalu'n toj Rom, junx kyuk'a tkyaqil erman nchi aq'nin toj ja te tkawb'il César, a nmaq kawil, nxi kyq'o'n jun q'olb'il kye'y.

²³Noqit ax qAjaw Jesucrist tzaj q'o'nte t-xtalb'il kyib'aja kykyaqila.

⁴4:4 Neh. 8:10; 1Tes. 5:16. ⁵4:6 Col. 4:2-4; 1Tes. 5:17-18. ^u4:16 Kyb'i. 17:1. ^v4:16 2Co. 11:9. ^w4:18 Ex. 29:18; 30:36-37.

Tu'j Pabl kye Nimil aj Colosa

Atzin u'j lu'n kub' ttz'ib'in Pabl, tej tku'xtaq toj tze tzman toj tnam Rom. Atzin t-xilin tojjo u'j lo, qa o'kx te Jesucrist at toklin tib'aj tkyaqil. Noq tu'n Jesús at kolb'il kye xjal, ex nlay chi klet tu'n junxil tumil mo tu'n ojtxe kawb'il, mo tu'n jun t-ximxjal, a ewintaq kywutz txqantl; qala' noq tu'n tkyimlin Jesús twutz cruz te kysel, ex tu'n kynimb'il ti'j.

Nyolin Pabl tojjo u'j lo qa o'kx Jesús tu'n tok tu'n qMan Dios tu'n kymujb'in kykyaqil xjal kyib' tjaq' junch'in Nmaq Kawil, ax Jesucrist.

Nxnaq'tzin Pabl tojjo u'j lo qa:

1. Ax Diosjo Jesús (1:15, 19; 2:9).
2. Kub' tb'inchin Jesucrist tkyaqil twutz kya'j ex twutz tx'otx' (1:16).
3. Noq tu'n Crist, tzyumile tib'jo tkyaqil tch'iysb'in Dios (1:17).
4. Wib'aj toke Crist tib'aj tkyaqil Ttanim Dios (1:18).
5. Nej Jesús tu'n tjaw anq'in juntl majl kyxol kyimnin tuk'a tchwinqil te jun majx (1:19).
6. O'kx tu'n Jesucrist, aku b'ante' tu'n qkyij toj wen tuk'a qMan Dios (1:20-22).

Tu'npetzi'n tkyaqiljo lo, a u'j kye aj Colosa nimxix toklin, qu'n tu'n ntzaj tyek'in jni' t-xilin Jesucrist.

Jun q'olb'il kye nimil toj tnam Colosa

1 ¹Ayi'n Pabl, jun tsanjil Jesucristqi'n, noq tu'n tajb'il qMan Dios. Nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n junx tuk'a qerman Timotey. ²Nxi ntz'ib'i'n kye'y, ayi'y werman te aj Colosa, a wa'lqi'y toj kynimb'ila ti'j Crist, a sk'o'nix tu'n Dios. Axte qMan Dios ktzajil q'onte jun t-xtalb'il kyib'aja, ex jun kymujb'il kyib'a toj tkyaqil.

Tna'j Dios Pabl kyi'j nimil toj Colosa

³Kukx nqo na'n Diosji'y, ex nxi qq'o'n chjonte kyij'a te Dios, a Manb'aj te qAjaw Jesucrist, ⁴qu'n ma qb'i'y jun tqanil ti'j kynimb'ila ti'j Crist, a Jesús, ex ti'j tq'aq'b'il kyk'u'ja kyxolili'y ti'j tkyaqil txqantl nimil. ⁵Ex ja'n ntzaje kynimb'ila ex tq'aq'b'il kyk'u'ja? Antza ntzaje ti'jjo a nchi ayo'n ti'j; aj tkyaqiljo a o tzaj ttziyin Dios, ex k'u'n tu'n te kye'y toj kya'j. O tzaj kyk'mo'nji'y q'uqb'il kyk'u'ja, atxixj tej tkub' kyb'i'n,

ex tkub' kyniminji'y Tb'anil Tqanil kolb'il, a Tyol Dios twutzxix wen.

⁶Ex toj tkyaqil twutz tx'otx', lu' Tyol Dios nch'i'y wen, nyakuj jun wi' awal, nimxix twutz ma tz'el; ikyxjo tze'nku ma b'aj kyxola, ex toj kychwinqila, tej tok kyb'i'n tqanil t-xtalb'il qMan Dios, ex el kyniky'a ti'j qa twutzxix.

⁷Tkyaqiljo lo, o b'aj t-xnaq'tzin Epafras,^a a o tz'aq'nin junx quk'i'y, ex nimxix tq'aq'b'il qk'u'ja ti'j. Waja tu'n t-xi nq'ma'n kye'y qa ajo Epafras jun tb'anil taq'nil Crist at kyxola. ⁸Ex tej tul tzalu'n, a ul q'inte tqanil kyi'ja, qa nimxix tq'aq'b'il kyk'u'ja qi'ja, a tzajnin ti'j Xewb'aj Xjan.

⁹Tu'npetzi'n, atxix tej qb'inti'y, kukx nqo na'n Diosa kyi'ja, ex nqo qani'n te, tu'n tq'o'nte tumil kye'y, tu'n tel kyniky'a ti'j tajb'il, ex tu'n ttzaj tq'o'n nim kynab'la, ex tu'n tel kyniky'a toj kyanmin ti'jjo a taj Dios kyuk'i'y. ¹⁰Ex ikyxjo, nqo kub'sin qwutza te Dios, tu'ntzintla kyb'eta toj tumilxix

^a 1:7 Col. 4:12; Flm. 23.

tze'nkuxjo tajb'il qAjaw, ex tu'ntzintla ttzalaj Dios kyi'lja toj tkyaqil, tu'n kyb'inchinteji'y wen, ex tu'n kyel wena toj kychwinqila tze'nku jun tb'anil awal, nimxix twutz n-el. Ikytzi'n, k-elilexix kyniky'ji'y te Dios. ¹¹ Ex nqo qani'n te Dios, tu'n ttzaj tq'o'n jun kujsb'il kye'y, noq tu'n tkyaqil tipin, tu'n kywe'xixa tuk'a jni' kyipi'n, ex tu'n tiky'x kyu'n, exla qa nim nya b'a'ntz tzul kanin kyi'lja. ¹² Ex nqo qani'n te qMan, tu'n t-xi kyq'o'n chjonte te Dios tuk'a nim tzaljb'il. Qu'n tu'n ma qo tx'ixpit tu'n, tu'n tb'ant qnajan toj kya'j, a nqoptz'aj wen, ex tu'n ttzaj qk'mo'n tkyaqiljo qetz'b'il at qoklin ti'j, a ktzajil tq'o'n Dios te tkyaqiljo nimil. ¹³ Qu'n ma qo klet tu'n Dios tjaq' tipin tkawb'il il, a qxopin toj qanmin, ex ma qo tzaqpet te tipin tkyaqil nya b'a'n, tu'n qpon ti'n toj Tkawb'il Tk'wal, a k'u'jlin tu'n. ¹⁴ Noq tu'n tkyimlin Jesús te qxel, ma qo klet, ex ma kub' najsit tkyaqil qil.^b

**Ma qmujb'e qib' tuk'a qMan
Dios, noq tu'n tkyimlin Tk'wal**

¹⁵ Nya q'anacha'l te Dios, me atzi'n ja'lin, ma qli noq tu'n Tk'wal, a nimxix toklin, atxixj tej na'mxtaq tkub' tch'iyisin Dios tkyaqil. ¹⁶ Ex aku te' Tk'wal tAjaw Tkyaqil, ex noq tu'n, o b'ante tu'n Dios tkyaqiljo a at toj kya'j ex jni' at twutz tx'otx': Tkyaqiljo q'anacha'l ex tkyaqiljo nya q'anacha'l, junx kyuk'a jni' nmaq kawil ex kykyaqil nmaq kyoklin, ex kykyaqiljo nejinelqe junx kyuk'a jni' kawb'il. Kykyaqilxjo lo o chi b'ant tu'n Tk'wal qMan Dios, tu'n kyajb'in te. ¹⁷ Ex kukx o te'n Tk'wal te tnejil, atxixj tej na'mtaq tb'ant tkyaqil, ex toj ttxolilxix tzyu'mila tib'jo tkyaqil tu'n. ¹⁸ Ex ikyxjo, a te Tk'wal Dios wi'b'aj, qu'n nejinel te Ttanim qMan, a axjo t-xmilil. Ex ate nej jatz anq'in kyxol kyimnin, tu'n tok toklin te tnejilxix kywutz kykyaqil.^c ¹⁹ Qu'n axte Dios tajtaq tu'n tyek'linte Tk'wal ikyxixjo tze'nkuxjo a toj tkyaqil. ²⁰ Ex noq tu'njo Tk'wal, tajtaq Dios

tu'n tmujb'inte tib' tuk'a tkyaqil twutz tx'otx', ex tuk'a jni' at toj kya'j. Ex noq tu'n tchky'el Jesús, a Tk'wal, el chitj, tej tkyim twutz cruz, o tajb'e Dios tu'n tkub' tnik'u'n juntl majl tkyaqiljo b'inchin tu'n, a otaq naj tu'n il.^d

²¹ Najchaqtaq oto'ye ojtxe tk'atz Dios, ex ajq'ojqotaq ti'j toj qanmin, noq tu'n tpaj qb'inchb'in nya b'a'n. ²² Me atzi'n ja'lin, axte Dios o tz'ok mujb'inqe junx tuk'a, noq tu'n nimx iky'x tu'n Jesús, tej tkyimjo t-xmilil, tej tten tzalu'n twutz tx'otx'. A Jesús sk'o'nix tu'n qMan Dios tu'n tok te Crist te jun majx. O b'antjo lu'n tu'n, noq tu'n qpon q'i'n twutz, saqxix toj qanmin, ex nti' ch'in tz'il qil', ex nti' ch'in qky'i.

²³ Tu'npetzi'n, qa qaj tu'n qok ikyjo, il ti'j tu'n qwe'xix wen toj qnimb'il, tu'n mina jaw ka'min qk'u'j ti'jjo a nqo ayo'n ti'j. Ikytzi'n, mina qo txal paj ti'jjo lu'n, a ma qb'i, ex tzajnin ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il. Atzi'n Tb'anil Tqanil, atzin nq'ma'nte kyexjal toj tkyaqil twutz tx'otx'; ex ayi'n Pabl, loqi'n nchin mojin tu'n tyolit.

**A taq'in Pabl kyxol
tkyaqil Ttanim Dios**

²⁴ Atzi'n ja'lin, tzun nchin tzalaja ti'jjo n-iky'x wu'n, qu'n b'i'n wu'n, qa n-ajb'in lu'n tu'n kych'iya, ikyx tze'nku a ma tziky'x tu'n Jesús n-ajb'in te kolb'ilqe. Ayintzin we' loqi'n nchin iky'sin ti'jjo a atx taj noq tu'n tel wenjo Ttanim Dios, a t-xmilil Crist. ²⁵ Qu'n ma tzaj tq'o'n Dios wokli'n te jun aq'n'il txol Ttanim, qu'n atzin waqi'n, a o tzaj tq'o'n, a tu'n t-xi nq'o'n kye'y tkyaqiljo Tyol Dios,^e ²⁶ junx tuk'a t-xim, a ewintaq kywutzxjal atxix ojtxe. Ewintaq tu'n Dios nej, me atzi'n ja'lin, ma kub' tchiky'b'in Dios te Ttanim. ²⁷ Qu'n taj Dios tu'n tkub' yek'it twutz tkyaqil Ttanim, tu'n tel tniky' ti'jjo t-xim, a ewintaq. Iky t-xim Diosjo kyjalu'n: Qa tkyaqil xjal twutz tx'otx' at kyoklin junx, tu'n kyok te

^b 1:14 Ef. 1:7. ^c 1:18 Ef. 1:22-23. ^d 1:20 Lc. 19:10; Ef. 2:16. ^e 1:25 Ef. 3:2.

Ttanim Dios, ex tu'n tokx Jesucrist toj kyanmin. Ex noq tu'n at Crist toj qanmin, loqo nqo ayo'n tuk'a tq'uib'il qk'u'j, tu'n qpo'n junx tuk'a toj kya'j, ja' qo jawila nimsin tu'n.

²⁸Ex awo qe' nqo yoli'n ti'j Jesucrist, ex nqo q'o'n tumil kye kykyaqil xjal, ex nxi qxnaq'tzi'n te tkyaqil, tuk'a tkyaqil qnab'la, noq tu'n kynimin jni' xjal Tb'anil Tqanil, ex tu'n kytjinxjal toj kynimb'il, noq tu'n Crist, a Jesús. ²⁹Tu'npetzi'n, nchin aq'ni'n, ex n-ok tilil wu'n tuk'a tkyaqil tipin Crist, a at toj wanmi'n ex toj nchwinqila.

2 ¹Wajb'ila tu'n kyb'inti'y, qa tok tilil wu'n kujxix wen, tu'n kyel wena toj kynimb'ila, ex ikyxjo kye' aj tnam Laodicey,^f ex kykyaqilxjo a na'mx wiwli'y kyu'n. ²Nchin aq'ni'n tu'n tnimsit kyk'u'j toj kynimb'il, ex tu'n kymujb'inte kyib', noq tu'njo kyq'aq'b'il kyk'u'j kyxolx; ex noq tu'n tel kyniky'ixix wen ti'j tkyaqil t-xilin Tyol Dios, ex tu'n tqe kyk'u'j ti'jjo a ewintaq ojtxe tu'n Dios, a Crist ewintaq. ³Qu'n noq tu'n Jesús, o tz'ele pjet tkyaqiljo tq'inimil t-xilin nab'l ex jni' ojtqib'l.

⁴Tkyaqiljo lu'n nxi nq'ma'n kye'y, tu'n mina chi kub' sb'u'n tu'n juntl xnaq'tzb'il, a tb'anilxnaj tq'umle, me nya twutzx. ⁵Exla qa nti'qi'n kyxola, me nimxix nchin ximi'n kyil'ja, nyakuj tze'nku inti'n kyxola. Ex nchin tzalaja tu'n nxi nb'i'n qa at nuk'b'il kyxola, ex qa wa'lqexixa toj kynimb'ila ti'j Crist.

Jun ak'aj chwinqil tu'n Jesucrist

⁶Ikytzi'n tze'nku xi xkye ak'aj kychwinqila tuk'a qAjaw Jesucrist te tnejil noq tu'n kynimb'ila; ikytzin tu'n kyb'eteji'y ja'lin tuk'a, toj tkyaqil. ⁷Jun nimil ikyjo, ikyx tze'nku jun tze, a nimxix ma txa'ye tlok' toj tx'otx', tu'n tch'i'y wen, ex tu'ntzin mi yekje. Ex ikytzin jun nimiljo qa ma qexix tk'u'j ti'jjo nimb'il twutzxix, a tzaj xnaq'tzin te, nlay jaw ka'min tk'u'j tojjo tnimb'il, ex kukx nq'o'n chjonte te qMan Dios.

⁸Tu'npetzi'n, kyq'onktzi'n tilil tu'n mina chi kub' sb'u'ni'y kyu'nxjal, a nya twutzxix kyyol, ex nimxix t-xilin kynab'l tu'n kysb'un. Qu'n atzi'n kyxnaq'tzb'il, nti' tumil, qu'n nya tzajnin ti'j Crist; qala' ti'jjo kyxnaq'tzb'il ojtxe xjal, ex ti'jjo jun ojtxe kawb'il, a nti' tumil.^g

⁹Me ate Jesucrist, ax Diosjo, qu'n ti'jxjo Crist, a ichin sk'o'nix tu'n Dios, yek'ine' tkyaqiljo t-xilin qMan. ¹⁰Ex ayetzin kye' tz'aqleqexixa tu'n kymujb'il kyib'a tuk'a Jesucrist, ex tu'n najle Crist toj kyanmi'n. Ex ax Jesús at nimxixl toklin tib'aj tkyaqil nmaq nejinel ex jni' kawb'il. ¹¹Ex noq tu'n kymujb'il kyib'a tuk'a Crist, ma chi oka nyakuj at kyechila. Me nyateljo tze'nku kyij ttz'ib'in Moisés, tu'n tok qitittaq ti'j kytz'umil xjal ojtxe, ex tu'n tel pa'yit ch'in kytz'umil kyil', ex tu'n ikyjo, tu'n kykyijxjal toj wen tuk'a Dios; qu'n at juntl wiql pa'b'l te qe ja'lin: Noq tu'n ma tz'el qpa'n qib' ti'j ojtxe qten, ajo tkyaqil il, ex ti'jjo jni' nya wen tokxtaq toj qanmin, aku b'ant tu'n qkyij toj wen tuk'a Dios. Atzi'n tkab' pa'b'l lo, axixsinte ak'aj techiljo toj qanmin, a tzajnin ti'j Crist. ¹²Tu'npetzi'n, tej qku'x toj a' te jawsb'il a', nyakuj o qo kyim tojjo ojtxe qten, ex nyakuj o qo kux muqet junx tuk'a Crist, tej tku'x toj tx'otx'. Ex tej qjatz toj a', jun techil qa ma qo jaw itz'je tuk'a jun ak'aj qchwinqil, ikyxjo tze'nku jaw itz'je te Jesús juntl majl kyxol kyimmin. Ex a te' ak'aj qchwinqil ma tzaj qk'mo'n noq tu'n qnimb'il ti'j tipin Dios, a jatz anq'in Jesús tu'n.^h

¹³Tej na'mtaq tel kypa'n kyib'a ti'jjo ojtxe kyte'n, kyimninqetaqa twutz Dios, ex otaq chi naja toj kyila. Me atzi'n ja'lin, ma tzaj tq'o'n qMan Dios ak'aj kychwinqila junx tuk'a Jesucrist; ex noq tu'n Jesús, o najsit tkyaqil kyila.ⁱ ¹⁴Noq tu'n tpaj qil, at jun qk'as twutz Dios, a nqanintaq qil' tu'n qkyim, ikyxjo tze'nku ntq'ma'n ojtxe tkawb'il Dios. Ex ojtxe, iltaq ti'j tu'n tkyim jun aj il twutz cruz

^f2:1 Col. 4:15-16; Tchi. 3:14-22. ^g2:8 Gal. 4:3, 9. ^h2:12 Ro. 6:4. ⁱ2:13 Ef. 2:1-5.

tjaq' jun tu'jil til, a pej'k'inktaq tib'aj twi'.^j Me atzin te Jesús, nti' til, me xi tq'o'n tib' te qxel tu'n tchjet tkyaqil qil, nyakuj ma tz'ok pej'k'it tu'jil qil junx tuk'a, tej tkyim twutz cruz tu'n qpaj'.^k

¹⁵Tej tkyim Jesús twutz cruz, ex tej tjaw anq'in juntl majl kyxol kyimnin, kub' tyek'in kywutz kykyaqilxjal, qa at nimxixtl tipin tib'aj tkyaqil nmaq nejinel ex tib'aj tajaw kyimin, ex tib'aj tkyaqil kawb'il toj tch'iysb'in Dios, ex kub' tchiky'b'inixix wen qa o kanb'in tib'aj tkyaqiljo lu'n.

**Il ti'j tu'n tkub' qnimin
Tyol Dios, a twutzxix**

¹⁶Tu'npetzi'n, mi txi kyq'o'n amb'il kyexjal tu'n kyyolb'in kyi'ja noq tu'n tpaj ojtxe kawb'il, tze'nku ti' tu'n t-xi kywa'n, ex ti' tu'n kyxi kyk'wa'n; ex tu'n tpajjo nintz q'ij nchi iky'sit, mo kyi'l'jjo xim ti'j ne'x yaye, mo tu'n tpajjo tu'n tb'ant jun ti'la kyua'n toj q'ij te ajlab'l'.^l
¹⁷Qu'n kykyaqiljo lu'n n-ajb'intaq ojtxe noq te jun techil ti'l'jjo ak'aj tumil, a iltaq ti'j tu'n tul, tu'n kykyijxjal toj wen tuk'a Dios. Qu'n tkyaqiljo lu'n, a tazjnin toj ojtxe kawb'il, ikytzi'n tze'nku jun t-xlekemil, a jun paqx n-iky'. Me atzi'n ja'lin, ate Crist, a twutzxix, o tzul te jun majx, ex tkyaqiljo txqantl, nlay chi mojin kuk'a toj qnimb'il. ¹⁸Qu'n tkyaqiljo lu'n noqx jun kyximxjal, ex nti' tumil. Aye xjal lu'n noq n-ok kyq'o'n kyib' te wenxix, me o'kx nchi xnaq'tzin ti'l'jjo a kyaj, ex kyi'l'jjo kywutziky', ex qa il ti'j tu'n qk'ulin kywutz angel. Me aye' xjal lo, noq nkyimnsin kyib' kywutzxjal, me nti' tumil tu'n qxi lipe kyi'l'. Qu'n qa ma kyij qtzaqpi'nqe Tb'anil Tqanil ti'j Jesús, okla qo najil, ex nti'la jun oyaj te qe toj kya'j.

¹⁹Aye xnaq'tzil lo, nti' kymujb'il kyib' tuk'a Jesucrist, a wib'aj tib'aj tkyaqil Ttanim Dios, a axjo t-xmilil Crist.^m Atzi'n Crist tok te wi'b'aj, atzin nch'iysin te' t-xmilil, a Ttanim Dios: Nqo tzaj

tk'a'chin, ex nqo ok tmujb'in toj tumil tu'ntzin qch'i'y, tze'nkuxjo tajb'il qMan Dios.

²⁰Ayetzin kye', o chi kyim kye' tuk'a Crist, tej ttzaj tq'o'n ak'aj kychwinqila.ⁿ Tu'n ikyjo, o chi tzaqpaja tjaq' jni' nmaq kawb'il ex tkyaqil xnaq'tzb'il kyu'nxjal, a nya tz'aqleqe. Qatzin qa ikyjo, eTitzin qu'ntz tzunx nchi anq'i'n nyakuj jun nya nimil, ex nkub' kyniminji'y a kyxnaq'tzb'ilxjal, a nya toj tumil nq'umle, ²¹aj ttzaj kyq'ma'n kyjalu'n: Mi tzaj kytzyu'nji'y lu'n, ex mi txi kywa'nji'y lu'n, ex mi tz'ok kymeko'nji'y lu'n? chi chi'. ²²Qu'n tkyaqiljo xnaq'tzb'il lu'n, ok kb'ajil liwey, qu'n noq xnaq'tzb'ilku ex noq kyximxjal.

²³Tkyaqiljo xnaq'tzb'il lo nyakuj at tumil, qu'n tu'n nkub' kymutxsin kyib' tu'n, ex nkub' kyky'ixb'in kyxmilil tu'n, ex kujixjo lo tu'n tjapin. Me tkyaqiljo lu'n nti' tumil tu'n ttx'ixpit qanmin tu'n, ti'j tkyaqiljo nya wen, a ntqanin ojtxe qten.

3 ¹Me ayetzin kye' o chi kyima kyoj kykyaqiljo lo, ex o chi jaw anq'in junx tuk'a Crist.^o Tu'npetzi'n, kyjyomtzi'n tkyaqiljo twutzxix, a at toj kya'j, a ja' q'uqle Jesús toj tman q'ob' qMan Dios kawil junx tuk'a.^p ²Ex chi ximintzi'n ti'l'jjo a at toj kya'j, ex nya ti'l'jjo a nti' tumil tzalu'n twutz tx'otx'. ³Qu'n o chi kyima toj tkyaqiljo ojtxe kawb'il lo, a nti' tumil, ex atzi'n ja'lin, atzin kychwinqila ma kyij tk'u'n Crist toj kya'j junx tuk'a qMan Dios. ⁴Tu'npetzi'n, ajo tchwinqil Crist, axsin kychwinqilji'y.^q Ex aj tyek'inte Jesús tib', ex ikyx keyeji'y ok chi tenb'ila junx tuk'a toj tqoptz'ajiyil kya'j.

A ojtxe exsi'n ak'aj qten

⁵Tu'npetzi'n, kytzaqpinkji'y tkyaqiljo nya b'a'n tzalu'n twutz tx'otx': Ex mina chi ky'a'jji'n, ex mina chi kub' kyb'inchinji'y kykyaqiljo nya b'a'n ex jni' achb'il, a ikyxjo tze'nku ntqanin

^j2:14 Mt. 27:37; Lc. 23:38; Jn. 19:19-22. ^k2:14 Ef. 2:15. ^l2:16 Ro. 14:1-6. ^m2:19 Ef. 1:22; 4:15-16.

ⁿ2:20 Ro. 6:6-11; Gal. 2:19-20. ^o3:1 Ro. 6:4-11; Col. 2:12. ^p3:1 Sal. 110:1; Eb. 1:3. ^q3:4 Gal. 2:20; Fil. 1:21.

ojtxe kyte'n; ex mina pon kyk'u'ja ti'jjo nimku ti' at tzalun twutz tx'otx', qu'n qa ma txi kyq'o'n kyib'a tojjo lu'n, ok k-okil te kydiosa ikyx tze'nku tu'n kyk'ulin twutzjo twutzb'iyil. ⁶Tu'npetzi'n jni' lu'n, ktzajil tkawb'il Dios kujxix kyib'aj kykyaqiljo a nchi b'inchin ikyjo, ex mi nkub' kynimin Dios.⁷ ⁷Qu'n tkyaqiljo nya b'a'n lo, tzuntaq kub' kyb'inchin tojjo ojtxe kychwinqila, tej na'mtaq kynimi'n. ⁸Me atzi'n ja'lin, kytzaqpinkji'y kykyaqiljo lo: Jni' q'oj, ex tkyaqil achb'il ex jni' nya wen, junx tuk'a yash'b'il exqetzi'n kykyaqiljo yol nya b'a'n. ⁹Mina chi sb'u'n tuk'a juntl, qu'n o chi tzaqpaja toj ojtxe kyte'n ex tkyaqiljo nya b'a'n, a nkub' kyb'inchintaqa ojtxe.¹⁰ ¹⁰Ex ma chi ok ktxu'ntla tu'njo kychwinqila saqxix, nyakuj ikyxjo tze'nku jun kyxb'alin n-ok kyq'o'n saqxix wen,¹¹ qu'n axte qMan Dios ntx'ixpinte kychwinqila junjun q'ij, tu'n kyoka tza'qle ikyx tze'nku Dios, a ch'iyisil kye'y,¹² ex tu'n tel kyniky'a ti'j toj tumilix.

¹¹ Ex atzi'n ja'lin, i'chaqx aj Judiyqi'y mo ex qa mina; ex qa ma tz'ok kyechila, mo ex qa mina; ex qa b'etin xjalqi'y, mo ex qa mina; ex qa aj u'ljilqi'y, mo ex qa mina; ex qa ma chex k'ayin te aq'nil, mo ex qa mina; tkyaqiljo lu'n nti' tky'i twutz qMan Dios. Qala' noq tu'n kynimb'il jni' xjal lo ti'j Crist, at kyoklin junx kykyaqil twutz Dios, qu'n o'kx te Crist at toklin kyib'aj kykyaqiljo lo.

¹² Nimxix tq'aq'b'il tk'u'j Dios kyil'ja, ex ma chi jaw sk'o'n, tu'n kyoka te Ttanim. Tu'npetzi'ntzjo, chi b'et-xixtzintza tojjo ak'aj kychwinqila tuk'a tq'aq'b'il kyk'u'ja kyxolxa, ex tuk'a jun b'a'n, ex tuk'a kymutxb'il kyib'a, ex tuk'a kyyola b'unin wen, ex tu'n tqe kyk'u'ja ti'j tajb'il qMan Dios toj tkyaqil. ¹³Tziky'xku kyu'n kyxolxa, ex kynajsinkuy qa at jun kyq'o'ja kyxola.¹⁴ ¹⁴Ti'j tu'n kynajsi'n kyil txqantl, ikyx tze'nku kub' najsit kyila tu'n qAjaw.¹⁵ ¹⁵Kyb'inchinkuy tkyaqiljo

lo tuk'a tq'aq'b'il kyk'u'ja, qu'n nti' juntl ti' tz'aqlexixtl tu'n kymujb'inte kyib'a. ¹⁵Kyq'onxsin kyib'a tu'n tkawi'n tnuk'b'il Crist toj kyanmin, tu'n kyoka te junch'in Ttanim, ikyx tze'nku t-xim Dios, tej kyjaw sk'o'n tu'n. Tu'n ikyjo, kyq'onxa chjonte te. ¹⁶Ex kyq'onxsin kyib'a, tu'n tnoj kyanmi'n tuk'a Tyol Crist. Kyxnaq'tzimtzin kyib'a, ex chi oksin kyk'u'ja kyxolxa tuk'a tkyaqil nab'l, a axsa tzajnin ti'jjo Tyol. Ex kyb'itxinx Tyol Dios ex ila' b'itz te nimb'il tb'i tuk'a nimxix chjonte te qMan toj kyanmi'n.¹⁷ ¹⁷Ex kykyaqiljo a nchi kub' kyb'inchin ex nkyq'ma'n, kyb'inchinqekuy toj tb'i qAjaw Jesús, qu'n o chi oka te t-xel Jesús tzalun twutz tx'otx'. Ex kyq'onxa chjonte te qMan Dios, noq ti'j tb'i qAjaw Jesús.

T-xnaq'tzb'il Pabl tu'n qmujb'in te qib'

¹⁸ Atzin ja'lin, ayetzi'n xu'jlb'aj, kyniminqekutzinji'y kychmila, ikyx tze'nku taj Dios kyuk'iy.¹⁹ ¹⁹Ex ayetzi'n chmilb'aj, kyk'u'jlinqektzinji'y kyxu'jila, ex mina chi yolin kuj kye.²⁰ ²⁰Ex ayetzi'n k'walb'aj, kyniminqekutzinji'y tyol kytati'y toj tkyaqil, qu'n atzin ntz'alaj Diosjo ti'j.²¹ ²¹Ex ikyxey kyeji'y manb'aj, kyb'inchinkuji'y jikyin wen kyuk'a kyk'wala, ex nya tuk'a tyab' kywi'y, tu'n mina jaw b'aj kyk'u'j.²²

²²⁻²³ Ex ayetzi'n aq'nil, kyniminqekutzinji'y tajaw aq'untl toj tkyaqil, a at toklin kyib'aja tzalun twutz tx'otx', ex nya noq o'kx tu'n kykyija wen kyuk'a, tze'nku nchi ka'yin kyil'ja; qala' kyb'inchinkuy tuk'a tkyaqil kyanmi'n, ex tuk'a tkyaqil amb'il kyil'ja, nyakaxtlaj te qAjaw Jesús nchi aq'nini'y, ex nya noq o'kx texjal, qu'n b'i'n kyu'n a qAjaw nka'yin kyil'ja.²⁴ ²⁴Ex b'i'n kyu'n qa a qAjaw ktzajil q'onte jun oyaj toj kya'j kye'y, qa ma chi ajb'in te Crist, qu'n axixsin kyeji'y kyAjaw. ²⁵Me ayetzin kye', a nkub' kyb'inchin nya wen, ok ktzajil kytzyu'n jun chojb'il nya wen

⁷ 3:6 Ef. 2:3. ⁸ 3:9 Ef. 4:22. ⁹ 3:10 Ef. 4:24. ¹⁰ 3:10 Gen. 1:26. ¹¹ 3:13 Ef. 4:2. ¹² 3:13 Mt. 6:12; Mr. 11:25; Ef. 4:32. ¹³ 3:16 Ef. 5:19-20. ¹⁴ 3:18 Ef. 5:22; 1Pe. 3:1. ¹⁵ 3:19 Ef. 5:25; 1Pe. 3:7. ¹⁶ 3:20 Ef. 6:1-3.

¹⁷ 3:21 Ef. 6:4. ¹⁸⁻²³ 3:22-23 Ef. 6:5-8.

ti'jjo nya wen a k'wel kyb'inchin. Ktzajil tq'o'n Dios oyaj ex chojb'il il, tze'nxjo xb'ant qu'n toj qchwinqil tzalu'n twutz tx'otx', i'chaqx aq'niltz twutz tx'otx' mo qa nmaq xjal; qu'n junx kyoklin twutz Dios.^d

4 ¹Ex ikyx kyeji'y, ayi'y tajaw aq'untl; chi oka tz'aqle ex toj tumil kyuk'a kyaq'nila, qu'n b'i'n kyu'n qa ikyx kyeji'y at jun kye' kyAjaw toj kyal', a nka'yin kyi'ja.^e

²Ex ikyxjo, kukx chi na'nji'y Dios, ex kyq'onka tilil tuk'a tkyaqil kyanmi'n tu'n kyna'n Dios. Ex kyb'inchinkuy tuk'a aq'b'il chjonte te Dios. ³⁻⁴Ex ikyxjo chi na'n Dios qi'ja, tu'n ttzaj tq'o'n Dios amb'il te qe'y, tu'n qyoli'n Tb'anil Tqanil kolb'il, ex tu'n tpjetjo yol qu'n tuk'axix tumil, a ewintaq ti'lj Crist.^f Ex chi na'n Diosa wi'ja, tu'n tb'ant nyoli'n toj tumilxix, qu'n tu'ntzin tpajjo yol lu'n, intinkuxi'y toj tze.

⁵Ex ikyxjo tenxit kynab'la, ex chi b'et-xita tojxix tumil kywutzjo nya nimilqe.

Tz'ajb'inxit kyu'n tu'n kyyek'intejij'y kynimb'ila kywutzxjal kykyaqil q'ij.^g

⁶Ex kukx chi yoli'n toj tumil, me tuk'a jun yol b'a'n ex b'unin wen, tu'n kyb'inxjal kyi'ja. Tenxit kynab'la, tu'n kytzaq'winteji'y yol tojxix tumil teyile junjun.

Jun q'olb'il tu'n Pabl tu'n tjapin b'ajjo yol lo

⁷Ate qerman Tíquico, a k'u'jlinxix qu'n, at tzalu'n wuk'iy, ex nimxix nmojin wuk'iy toj taq'in qAjaw.^h Atzin kxel q'inte nqanilji'y, tze'n intini'y.

⁸Tu'npetzi'n, kxel nchq'o'n tu'n t-xi' kyuk'iy, tu'n t-xi ti'n qqanila, ex tu'n ikyjo, ok knimsitiljo kyk'u'ja toj kynimb'ila.ⁱ ⁹Ex ikyxjo ok kxe'l Onésimo tuk'a, a k'u'jlin qu'n, ex wa'lxi'x wen toj tnimb'il.^j Atzi'n erman lu'n jun kyxjalila;

ex ayetzi'n kchi xel q'inte tqaniljo ti'lj tkyaqiljo a nb'aj tzalu'n. ¹⁰Ex ikyxjo, nxi tq'o'n Aristarco jun q'olb'il kye'y, qu'n a ichin lo, lu' tku'x wuk'iy toj tze.^k Ex ikyxjo nche'x q'olb'i'n tu'n Marks, a tk'wal titz'in ttata Bernabé.^l Ex b'i'n jun tqanil kyu'n ti'lj Marks. Tu'npetzi'n, qa ma pon kanin kyuk'iy, kyk'moma tuk'a tkyaqil kyanmi'n. ¹¹Ex ikyxjo nche'x q'olb'i'n tu'n Jesús, a Justjo juntl tb'i. Kyxol kykyaqil nimil, a aj Judiyye, o'kqexjo ichin lu'n o chi aq'nin junx wuk'iy toj taq'in qMan, tu'n kyyolin ti'lj Tkawb'il Dios. Ex nimxix ma chi ajb'in te q'uib'il nk'u'ja.

¹²Ex ikyxjo, nxi tq'o'n Epafras q'olb'il kye'y. A ichin lu'n juntl kyxjalila, ex nimxix n-ajb'in toj taq'in Crist.^m

Kukx nna'nxi'x Diosjo kyi'ja, tu'ntzin kywe'xixa toj kynimb'ila, ex tu'n ttijinxjo kynab'la, ex tu'n tjapin b'aj tkyaqiljo tajb'il qMan Dios kyu'n. ¹³Ex o nli'y qa n-aq'nin Epafras kujxix wen te kyxela, ex te kyxeljo Ttanim Dios toj Laodicey ex Hierápolis.

¹⁴Ex ikyx te Lucas, a q'anil, ex k'u'jlin qu'n,ⁿ junx tuk'a Demas nche'x q'olb'i'n kyu'n.^o

¹⁵Atzi'n ja'lin, kyq'olb'inqexa Ttanim Dios toj tnam Laodicey, ex ikyx kyq'olb'inxji'y qya, Ninfa tb'i, junx kyuk'a kykyaqil nimil, a nchi chmet toj tja.

¹⁶Ajtzin tb'aj kyu'jinji'y u'lj lu'n, kysma'nxa toj Laodicey, tu'n tjaw u'jin kyxol Ttanim Dios antza. Ex ikyxjo, kyu'jinksji'y u'lj, a xi nsma'n antza.^p

¹⁷Kyq'manxa te Arquipo kyjalu'n: Q'onk tilila tu'n tjapin b'ajjo aq'untl tu'n, a o tzaj toqxenin tAjaw Tkyaqil tey.^q

¹⁸Ayin weji'y Pabl, ma kub' ntz'ib'inji'y q'olb'il kye'y lu'n. Chi na'n Diosa wi'ja, qu'n loqi'n intinkux toj tze. Noqit tzaj tq'o'n Dios t-xtalb'il kye'y. Ikyxitjo.

^d 3:25 Deu. 10:17; Ef. 6:9. ^e 4:1 Ef. 6:9. ^f 4:3-4 Ef. 6:18-20; Fil. 4:6. ^g 4:5 Ef. 5:16. ^h 4:7 Kyb'i. 20:4; 2Tim. 4:12. ⁱ 4:8 Ef. 6:21-22. ^j 4:9 Flm. 10-12. ^k 4:10 Kyb'i. 19:29; 27:2; Flm. 24. ^l 4:10 Kyb'i. 12:12; 25; 13:13; 15:37-39; 2Tim. 4:11. ^m 4:12 Col. 1:7; Flm. 23. ⁿ 4:14 2Tim. 4:11; Flm. 24. ^o 4:14 2Tim. 4:10; Flm. 24. ^p 4:16 Col. 2:1; Tchi. 3:14-22. ^q 4:17 Flm. 2.

Tnejil Tu'j Pabl kye Nimil aj Tesalónica

Toj tkab' tb'e Pabl, te' t-xi' q'mal Tb'anil Tqanil, kub' xkye Ttanim Dios toj Tesalónica, a tnejil tnam toj Macedonia, jun tx'otx' te Rom (Kyb'i. 17:1-8).

Attaq Timotey tuk'a Pabl toj Atenas, ex te' kyetz toj Atenas, b'e'x xi tsma'n Pabl Timotey tu'n t-xi' toj Tesalónica noq tu'n tq'uqb'it kyk'u'j nimil tu'n kywe'xix wen. Atzin te' tpon Pabl toj Corint, b'e'x ul meltz'aj Timotey tuk'a ex tuk'a tqanil tb'anilix kyi'j nimil toj Tesalónica.

Exla qa nim yajb'il icy'x kyu'n, ayetzin nimil antza i ok te jun tb'anil yek'b'il kywutz txqantl nimil toj tkyaqiljo tx'otx' anetzi'n. Nti' juntl tumil tu'n tb'ant tu'n Pabl, noq o'kx tu'n t-xi tz'ib'it jun u'j kye. Tuk'a nim tzaljb'il, ex aq'b'il chjonte te Dios, ntzaj tna'n a tq'ijil, tej tten junx kyuk'a nimil toj Tesalónica, aye' wa'lqexix toj kynimb'il. Nchex tkujsin tu'n kych'iy wen toj kynimb'il, tze'nkuxjo kub' kyyek'in te tnejil. Exsin nyolin ti'jjo xnaq'tzb'il te kyjawlin itz'lje kyimnin exsin tkab' tulil qAjaw. Aye kab'e xnaq'tzb'il lu'n nimxix i tzalaj nimil ti'j, te' tel kyniky' te, ex te' t-xi chiky'b'it kye. Nxi tkujsin Pabl a xnaq'tzb'il lu'n, noq tu'n kyayon tkyaqil tajb'il ex t-xim qMan tuk'a q'uqb'il kyk'u'j.

Juntl tumil xnaq'tzb'il kyojjo kab'e u'j kye nimil toj Tesalónica, ajo Crist ax Diosjo. Ila'ku maj nyolin qa junx ta' Crist tuk'a Manb'aj.

Jun q'olb'il

1 ¹Ayi'n Pabl nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n, junx tuk'a Silvano ex Timotey. Nxi ntz'ib'in kye'y, ayi'y Ttanim Dios toj tnam Tesalónica,^a a ayi'y ma tz'ok kymujb'in kyib'a tuk'a qMan Dios ex tuk'a qAjaw Jesucrist. Noqit aku ten t-xtalb'il ex tnuk'b'il qMan Dios kyib'aja.

Qo ok te jun yek'b'il kye txqantl

²Kukx nqo q'o'nji'y chjonte te qMan Dios kyi'ja, ³ex kukx nchi tzaj qna'nji'y toj qna'l Dios, tu'n nchi aq'ni'n tu'n kynimb'ila, ex tu'n nchi ajb'in tu'n tq'aq'b'il kyk'u'ja, ex tu'n wa'lqexixa toj kynimb'ila, noq tu'n q'uqlqexix kyk'u'ja ti'jjo a o tzaj tq'ma'n qAjaw Jesucrist, exla qa nim ma tziky'x kyu'n. ⁴Ayi'y erman, k'u'jlinq'iy tu'n qMan Dios; b'i'n qu'n qa ax o jaw sk'o'n kye'y, ⁵qu'n tej t-xi qq'ma'n tqanil kolb'il kye'y, nya

noq toj qnab'la qu'nx qib'xa, qala' tu'n tipin Xewb'aj Xjan. Q'uqlqexix qk'u'ja ti'j, qa twutzxixjo Tb'anil Tqanil kolb'il, ex b'i'n qchwinqila kyu'n, tze'n xqo b'eti'y kyxola, noq tu'n kyel wena twutz Dios. ⁶Tze'n kye' ma chi ok lipe'y ti'jjo yek'b'il qu'n, ex ti'jjo yek'b'il tu'n qAjaw Jesucrist. Ma txi kyniminji'y Tb'anil Tqanil kolb'il tuk'a tzaljb'il, a tzajnin tu'n Xewb'aj Xjan, i'chaqx nimx s-iky'x kyu'n. ⁷Me ikytzi'n, ma chi okaji'y te jun yek'b'il kye nimil tojjo tx'otx' te Macedonia ex te Acay. ⁸Ex kyu'n, ma txi laq'e Tb'anil Tqanil qAjaw ja'llin, nya noq toj Macedonia ex toj Acay, qala' toj tkyaqil twutz tx'otx', ja' ma chi b'eti'y. Ma tz'el kyniky'xjal ti'jjo kynimb'ila ti'j qMan Dios, ex tu'n icyjo, nya il ti'j tu'n qyoli'n kyi'ja kyuk'a, ⁹qu'n ayex kyexjal nchi tzaj q'ma'nte qe'y, tze'n xqo k'meti'y kyu'n, tej qpo'n kyxola. Ex nchi yolin ti'jjo tb'anil o qo kub'

^a 1:1 Kyb'i. 17:1. ^b 1:6 Kyb'i. 17:5-9.

kywutzli'n. Ex ntzaj kyq'ma'n qe'y tze'n kyij kytzaqpinji'y jni' kyilb'iyil kydiosa, ex tu'n kyxi lip'e'y ti'ljjo Dios itz'xix ex twutzxix, ex tu'n kyajb'i'n te. ¹⁰Ex nkyq'ma'n qa q'uqlik kyk'u'ja ti'ljjo tulil juntl majl Tk'wal Dios toj kya'l, a jatz anq'in juntl majl tu'n kyxol kyimnin, ex ax kklolqe tojjo kawb'il kujxix, a tzul kanin.

Taq'in Pabl toj Tesalónica

2 ¹Ojtzqi'n kyu'n, erman, tej qkani'n kyuk'iy, nya noqx kukx o kaninji'y. ²B'i'n kyu'n qa nimx ma tziky'x q'i'ja tojjo tnam Filipos, ^cikyxo tze'nku toj kytanima, a Tesalónica. ^dMe ax Dios saj q'onte qipi'n tu'n mi tzaj qxob'ila, qala' tu'n t-xi qq'ma'nji'y Tb'anil Tqanil kolb'il toj tkyaqiljo yasb'il qe'y. ³Tej t-xi qq'ma'n Tb'anil Tqanil kye'y, nya najninqotaqa ti'l, ex nya tu'n kab'e qk'u'ja, ex nti'taq jun qxima tu'n kykub' qsb'u'n. ⁴Qala' ax te qMan Dios saj q'onte qokli'n, ex o tzaj toqxeni'n Tb'anil Tqanil kolb'il qe'y. Tu'ntzin ikyjo, ikytzin nqo yolineji'y nya tu'n qel wena kywutzxjal, qala' twutz qMan Dios, a xpich'il toj qanmin. ^eIktytzin tze'nku b'i'n kyu'n, mix ja' xqo xmoxini'y kyil'ja tuk'a jun yol tb'anilxnaj wen, ex mi xqo jyo'n jun tumil tze'n tu'n qkanb'i'n pwaq kyil'ja. Qu'n ax te Dios ka'yil qey ti'ljjo lu'n. ⁶Ex nti' xqo qani'n, tu'n ttzaj kyq'o'n qokli'n kyxola, ex kyxol txqantl xjal. B'a'ntla qa ma b'ant qu'n ikyjo, qu'n tsanjil Cristq'o'y, me mix b'ant qu'n ikyjo, tu'n mi kub'e qq'o'n jun iqtz kyib'aja. ⁷Qala' ikyx b'antjo qu'n tze'nku jun txub'aj k'u'jlinqe tal tu'n. ⁸Ex ikyqexsinji'y, cheb'e k'u'jlinqi'y qu'n, exla qa nim ma tziky'x qu'n, noq tu'n t-xi qq'o'n Tb'anil Tqanil kolb'il kye'y. Ex nya noq o'kxjo, qala' tu'n t-xi qyek'i'n toj qchwinqila, tze'n tu'n kyb'eti'y toj kynimb'ila. ⁹Ex twutzxixjo lo werman, qu'n ojtzqi'n kyu'n, tze'n xqo aq'nini'y, tej xqo te'n kyxola. Nqo q'mantaqa Tb'anil Tqanil kolb'il kye'y,

ex nqo aq'nintaqa q'ijl ex qniky'in, tu'n tkant'itjo telix qq'i'ja, tu'ntzintla mi kub'e jun iqtz kyib'aja. ^f¹⁰Aye kye' ka'yilte, ex a Dios ojtzqilte, tze'n xqo b'eti'y kyxola. Ma qo b'eta tz'aqle ex jikyin toj qnimb'ila. ¹¹⁻¹²Ex ojtzqi'n kyu'n tze'n xqo nimsini'y kyk'u'ja teyile junjun, ex tze'n xqo yolini'y tu'n tajtz ti'l kyanmi'n, ikyxjo tze'nku jun manb'aj kyuk'a tk'wal. Ex ma txi qoqxeni'n kye'y, tu'n kyb'eta tze'nku taj Dios toj kychwinqila, a ma tzaj txkon kye'y tu'n kyokxa tojjo Tkawb'il Dios tzalu'n twutz tx'otx', ex tzman tojjo kya'l, a ja' nqoptz'aje tkyaqil tipin Dios.

¹³Tu'npetzi'n, kukx nqo q'o'n chjonte te qMan Dios, qu'n tej t-xi kyb'i'nji'y Tyol, a xi qq'ma'n kye'y, ma txi kynimi'n, nya tze'nku tyol jun xjal, qala' axix twutz Tyol Dios, a n-aq'nin toj kychwinqila ja'llin, a ayi'y x'e'x niminte. ¹⁴Qu'n ayi'y erman, ma chi ok lip'e'y ti'ljjo tyek'b'il Ttanim qMan Dios, a at toj tx'otx' Judey, aye' nchi nimin ti'l Crist, a Jesús: Mi xkub' kyewinji'y kynimb'ila, tej saj yajb'il kyil'ja kyu'n kyxjalila aj Tesalónica, a nya nimilqe, ikyxjo tze'nku kye nimil toj Judey mix kub'e kyewine kynimb'il, tej ttzaj yajb'il kyil'j kyu'n nya nimil, a nxjalila, a Judiyqe. ¹⁵Qu'n ayetzi'n nxjalila kub' kyb'yo'n qAjaw Jesús, tze'nku b'ant kyu'n ojtxe, tej tkub' kyb'yo'n tkyaqil yolil Tyol Dios. Ex tze'nku ja'llin, xqo etz lajo'n kyu'n. Ex kukx nchi b'inchin ti'ljjo a tky'e' Dios ti'l, ex nchi el kyiky'in kykyaqil xjal. ^h¹⁶Tze'n qa qaja tu'n t-xi qq'ma'n Tyol Dios kye xjal, a nya Judiyqe, tu'n kyklet, mi nkytziyin, ex ma chmet kyil. Tu'ntzin tpajtjo ikyjo, ktzajil tkawb'il Dios kyib'aj, a kujxix wen.

Taj Pabl tu'n t-xi' q'olb'il kye juntl majl nimil toj Tesalónica

¹⁷Me atzin ja'llin, erman, tuk'a telin qpa'n qib' kyuk'iy, mi nlo'ntl kywutza ja'llin, me kukx nchi kub' qna'nji'y toj qanmi'n. Ex tu'n ikyjo, nimxix qaja tu'n

^c 2:2 Kyb'i. 16:9-40. ^d 2:2 Kyb'i. 17:1-9. ^e 2:4 Gal. 1:10. ^f 2:9 Kyb'i. 18:3; 2Tes. 3:8. ^g 2:14 Kyb'i. 17:5. ^h 2:15 Kyb'i. 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; 18:12.

qxi'y lol kye'y. ¹⁸Ex tze'nku we', ila' maj kub' nb'isi'n tu'n nxi'y lol kye'y. Me a tajaw il miyon we'y tu'n nxi'y. ¹⁹¿Me tiqu'n qaja tu'n qxi'y lol kye'y? Qu'n tu'n ayi'y o chi oka te jun q'uqb'il qk'u'ja ti'ljjo a nqo ayo'n ti'j, aj tul Jesucrist, a qtzaljb'ila ex a q'uqb'il qk'u'ja toj kya'j. ²⁰Tu'nnpetzi'n, nqo tzajala kyi'ja, qu'n ayi'y ma chi oka te qtzaljb'ila tzalu'n twutz tx'otx', ex te jun nimsb'il qb'i'y twutz qMan Dios ti'ljjo qaq'i'n, aj tul juntl majtl.

3 ¹Tu'n mix tpa'yix wanmi'n tu'n nb'inti'y tze'n ite'y, b'e'x in kyija njunalxa tojjo tnam Atenas, ²exsin b'e'x xi nchq'o'ntza erman Timotey lol kye'y. Qu'n a erman anetzi'n jun taq'nail qMan Dios; nimxix o tzaq'nin junx wuk'i'y te yolil te' Tb'anil Tqanil ti'j Crist. Xi nchq'o'n tu'n tonin kyi'ja, ex tu'n tq'uqb'in kyk'u'ja toj kynimb'ila, ³qu'n tu'ntzin mix a'l jun kye' kub' numj tu'n tkyaqiljo n-iky'x kyi'ja. Qu'n b'in kyu'n qa il ti'j tu'n tiky'x tkyaqiljo lu'n qi'j. ⁴Qu'n te' oto'xtaqa kyuk'i'y, xi qq'ma'n qa iltaq ti'j tu'n tiky'x yajb'il qu'n, ex ikytzin ma b'ajjo, tze'nkuxjo ma tz'ok kyka'yi'n. ⁵Tu'nnpetzi'n, b'e'x xi nsma'n Timotey lol kye'y, tze'ntaq ite'y toj kynimb'ila, ex tu'n ttzaj ti'n tqanil we'y. Qu'n nchy'ntaq wanmi'n kyi'ja, qu'n ya'j qa otaq chi kub' tz'aqa tu'n tajaw il, ex noqit ikyjo noqxitla s-el najjo qaq'i'n.

⁶Me atzin ja'lin, tej tmeltz'aj Timotey kyxola, ex ma tzaj ti'n jun tb'anil tqanil ti'j kynimb'ila, exsin kyk'u'jb'ila kyxola. Ma tq'ma qa kukx nqo tzaj kyna'nji'y tuk'a kyk'u'jb'ila, ex qa kyajxixa tu'n qq'olb'in te qib', ikyxjo tze'nku qe' qaja tu'n qlonte qib'. ⁷Tu'nnpetzi'n, erman, ma tziky'x qu'n toj tkyaqiljo jni' yajb'il ex jni' b'is, me ma qe qk'u'ja kyi'ja tu'n kynimb'ila. ⁸Qu'n nim nqo tzalaja toj qchwinqila, tu'n ma qb'i'y qa wa'lqexixa toj kynimb'ila ti'j qAjaw. ⁹Nimxix nxi nq'o'n chjonte te Dios kyi'ja, tu'n nim tzaljb'il ma tzaj tq'o'n Dios we'y, noq tu'n kynimb'ila ti'j. ¹⁰Q'ijl ex qniky'in

nqo kub'sin qwutza te qMan Dios, tu'n ttzaj tq'o'n amb'il qe'y, tu'n qxi'y lol kye'y juntl majl. Qu'n tu'n b'a'n ite'y, ex qaja tu'n kyxi qxnaq'tzi'n ch'intla, qu'n tu'ntzin nti'x jun ti' naj toj kynimb'ila.

¹¹Qajatla'y noqit ax qMan Dios junx tuk'a qAjaw Jesucrist tz'onin qi'ja, tu'ntzintla qxi'y lol kye'y. ¹²Ex noqit ax qAjaw ch'iysintexixjo kyk'u'jb'ila kyxolilixa ex kyuk'a txqantl xjal, ikyxitla' tze'nku qe' kyi'ja, ¹³tu'ntzintla jikyinxixjo kyanmi'n ex tz'aqleqexix, twutz qMan Dios, aj tul qAjaw Jesucrist juntl majl, kyuk'a tkyaqil nimil.

A qchwinqil ntzalaj Dios ti'j

4 ¹Atzin ja'lin erman, o b'aj qnik'u'n kye'y tze'n tu'n kyb'eti'y toj tumil, ex tze'nku taj qMan Dios tze'nkuxjo nkub' kyb'inchin ja'lin. Me qo kub'sil qwutza kye'y toj tb'i qAjaw Jesús, tu'n kukx tkub' kyb'inchinji'y ikyjo. ²Qu'n ojtzqi'n kyu'n a xnaq'tzb'il xi qq'o'n, axjo tzaj tq'o'n qAjaw Jesús: ³A tajb'il qMan Diosjo, tu'n kyoka tza'agle toj kychwinqila, ex tu'n tel kypa'n kyib'a ti'ljjo ky'a'jin ti'jlb'inxi mejeb'lin. ⁴Qu'n teyilex te junjun tu'n tel tniky' te, tu'n tnajan xjan wen tuk'a t-xu'jil, ex atitla toklin t-xu'jil toj twutz; ⁵nya tu'n tnajan tuk'a achb'il ex tzeqb'il ti'j juntl ichin mo juntl qya, tze'nkuxjo nb'ant kyu'nxjal, a na'm tel kyniky' ti'j qMan Dios. ⁶Mix a'l jun kye' tu'n tkub' tb'inchin ikyjo, qu'n tu'n ikyjo nkub' tsb'u'n juntl. Qu'n axte qMan Dios ktzajil q'onte tkawb'il kujxix kyib'ajjo nchi b'inchin te' ikyjo, a tze'nkuxjo xi qq'ma'n kye'y. ⁷Qu'n aku te qMan Dios o txkonqe tu'n qanq'in saqxix toj tkyaqil, ex nya tuk'a jun nya b'a'n toj qchwinqil. ⁸Ikytzi'n, qa at jun n-el iky'in te' xnaq'tzb'il lo, nya noq jun ichin n-el tiky'in, qala' aku qMan Dios, a tzaj q'onte Xewb'aj Xjan toj qanmin.

⁹Atzin ja'lin, nya il ti'j tu'n qtz'ib'i'n ti'ljjo tq'aq'b'il kyk'u'ja kyxolxa, qu'n axte qMan Dios o tzaj yek'inte kye'y,

¹3:1 Kyb'i. 17:15. / ²3:6 Kyb'i. 18:5.

tze'n tu'n kyk'u'jlin te kyib'a kyxolili'y.
¹⁰Ex nkub' kyb'inchin'ni ikyjo kyuk'a jni'
 nimil toj tkyaqil tx'otx' te Macedonia.
 Me qo kub'sil qwutza kye'y, erman, tu'n
 tch'iyxixjo kyk'u'jb'il kyib'a. ¹¹Kyq'onka
 tilil, tu'n kyanq'i'n wen, ex tu'n mi
 tz'okx kylimo'n kyib'a tojjo a nya kye'y.
 Qala' kukx chi aq'ninji'y, tze'nkuxjo o
 txi qq'ma'n kye'y, ¹²tu'ntzintla kykub'
 nimi'n kyu'nxjal, a nya nimil, ex tu'ntzin
 nti' atx taj kye'y.

A tulil qAjaw

¹³Atzin ja'lin, erman, qaja tu'n tel
 kyniky'a kyijjo aye' nimil nchi kyim,
 tu'ntzin mi chi jaw lab'i'n, tze'nqeku
 txqantl xjal, aye nya nimilqe, aye nti'
 tq'uqb'il kyk'u'j, tu'n kylonte kywutz
 juntl majl. ¹⁴Qu'n b'i'n qu'n qa kyim
 Jesucrist, ex jatz anq'in juntl majl. Exsin
 ikyqexjo nimil, aye nchi kyim, kchi
 jawitz anq'in juntl majl tu'n Dios, ex
 kchi tzajil ti'n tuk'a Jesús, aj tul juntl
 majl. ¹⁵Tu'npetzi'n, nxi qq'ma'nji'y
 t-xnaq'tzb'il qAjaw: A awo itz'qox, axji
 tul kanin qAjaw, mi qo nej kywutzjo
 aye' o chi kyim. ¹⁶Qu'n ax te qAjaw
 k'welitz toj kya'j tuk'a jun tq'ajq'o'jil twi'
 kujxix wen, ex tuk'a tq'ajq'o'jil twi' tnejil
 angel, ex tuk'a tq'ajq'o'jil tsu qMan Dios.
 Ex ayetzin'ni nimil otaq chi kyim, kchi
 jawitz anq'in nejix. ¹⁷Tb'ajlinxi' ikyjo,
 awotzinqe, a itz'qoxtaq, qo xel ti'n junx
 kyuk'a toj muj, tu'ntzin qten tuk'a qAjaw
 te jun majx.^k ¹⁸Twutzxixjo xnaq'tzb'il
 lo. Tu'npetzi'n, kyq'uqb'imtzin kyk'u'ja,
 tu'njo yol lo.

5 ¹Atzin ja'lin erman, nya il ti'j tu'n
 t-xi nq'ma'n tijjo tq'ijil mo ti'jjo jtoj
 tu'n tul Jesús juntl majl tzalu'n twutz
 tx'otx', ²qu'n b'in kyu'n qa il ti'j tu'n tul
 qAjaw, me mix a'l b'ilte jtoj b'a'n tul, qala'
 ikytzi'n tze'nku jun ileq' n-ul qniky'in.^l
³Qu'n toj kywutzxjal tkyaqil b'a'n ta', ex
 nti' jun xob'ajil. Me nti'kux toj kynab'l,
 aj tuljo xitb'il kyib'aj tu'n qAjaw, qu'n
 ikyxjo tze'nku njaw q'i'n jun qya tu'n
 tcho'o'n tal, ex mix a'l jun ktz'aqajil.^m

⁴Me ayetzin kye', erman, nlay chi jaw
 ka'ylaja, aj tul qAjaw, qu'n mi nchi b'eta
 toj qxopin toj kyanmi'n, qu'n b'i'n kyu'n
 qa il ti'j tu'n tul, a nti'kux toj qnab'l,
 tze'nku tulil jun ileq'. ⁵Qu'n qkyaqil ma
 qo ok te spiky'in, ex te q'ijl toj qanmin,
 qu'n qojtzqi'n qMan Dios, ex nya te
 qniky'inqo, ex nti' nqo b'et toj qxopin.
⁶Tu'npetzi'n, mi qo ktan toj qnimb'il
 tze'nqeku' xjal nchi ktan, aj tul ileq'.
 Qala' qk'asim qib' toj qnimb'il, ex tenxit
 qnab'l, tu'ntzintla noq b'inchil qten, aj
 tul. ⁷Qu'n ayetzin kye', a nchi b'et toj
 qxopin, ex nya tok tilil kyu'n ti'j qMan
 Dios, ikyx tzele tze'nku jun xjal nktan
 qniky'in. Nti' b'in kyu'n ti' kb'ajil. Ex
 ikyx tze'nku aye nchi tx'ujte, toj qniky'in
 nchi tx'ujte. ⁸Me metzin qe', a awo
 nimil, te q'ijlqo. Tu'npetzi'n, qtzuyu'mtzin
 qib', ex qklomtzin qib' noq tu'n qnimb'il
 ti'j qMan Dios, ex tu'n qk'u'jb'il qib'
 qxol, ikyx tze'nku jun xo'l q'aa' ntklo'n
 tib' tuk'a jun kxb'il te kolb'il tk'u'j.ⁿ
 Ex q'uqlek qk'u'j ti'jjo kolb'ilqe, ikyxjo
 tze'nku kolb'il twi' jun xo'l q'aa'. ⁹Qu'n
 nya ma qo tzaj tq'o'n te Dios tu'n
 tiky'x jun kawb'il qu'n, kujxix te jun
 majx, qala' noq o'kx tu'n qklet tu'n
 qAjaw Jesucrist, ¹⁰a o kyim te qxel, tu'n
 qanq'in junx tuk'a, qa itz'qoxtaq, ex qa
 otaq qo kyim. ¹¹Tu'npetzi'n, kynimsinx
 kyk'u'ja kyxolilixa, ex kykujsinx kyib'a,
 tze'nkuxjo ntena kyu'n.

Tej t-xi tq'o'n Pabl kynab'l nimil

¹²Atzin ja'lin erman, nqo kub'sin
 qwutza kye'y, tu'n kykub' kyniminji'y
 aye' nchi aq'nin kuj kyxola, a aye'
 nejinel kyxola toj tb'i qAjaw, aye' nchi
 jikysin kye'y toj kynimb'ila. ¹³Cheb'e
 chi kyka'yinqeka, ex chi kyk'u'jlinqeka,
 qu'n tu'n aq'untl nb'ant kyu'n kyxola,
 ex tenxit kymujb'il kyib'a kyxolilixa,
 tu'ntzin kyte'n toj tb'anil. ¹⁴Ex ikyxjo
 erman, nqo kub'sin qwutza kye'y, tu'n
 kyxi kykawinji'y aye' kyky'e' tu'n
 kyaq'nin, ex tu'n kynimsin kyk'u'jjo
 aye' kyja' kykub' numj, ex tu'n kymo'ji'n

^k4:17 Mt. 24:30-31; Mr. 13:26-27; 1Co. 15:51-52. ^l5:2 Mt. 24:43; Lc. 12:39; 2Pe. 3:10. ^m5:3 Is. 13:8.
ⁿ5:8 Is. 59:17; Ro. 13:12; Ef. 6:13-17.

kyuk'a a nti'xixl kyipin. Cheb'e chi ayo'n tajb'il qMan Dios kyuk'a kykyaqil.

¹⁵Kyka'yink kyib'a, qu'n qa at jun xkub' b'inchinte jun nya b'a'n kyij'a, mi xelin kyu'n ikyxjo, noqpe kyja' kxela kychjo'n tuk'a jun b'a'n. Kyb'inchima ikyjo kyxola ex tuk'a kykyaqil xjal. ¹⁶Kukxit chi tzalajiy.^o

¹⁷Mi txi kytzaqpi'n tu'n kyna'n Dios.^p

¹⁸Kyq'onxa chjonte te qMan Dios tojjo b'a'n ex qa tojjo nya b'a'n, qu'n ikytzin taj Diosjo quk'a, awo nimilqo tij' tb'i Crist, a Jesús.

¹⁹Mi tz'ok kymiyonji'y a tajb'il Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n. ²⁰Mi tz'el kyij'linji'y Tyol Dios nyolajtz kyxola. ²¹Kyxpich'inkuji'y tkyaqil kyxnaq'tzb'ilxjal, ex kyniminkuji'y a wen. ²²Ex kypa'mil kyib'a tij' tkyaqiljo nya wen.

²³Axit Dios, a Tajaw tkyaqil nuk'b'il, kub' q'on kye'y saqxix, ex tz'ok ka'yin te' kyanmi'n, kynab'la, ex kyxmilila, tu'ntzintla nti'x jun ti' atx taj kye'y, aj tul qAjaw Jesucrist. ²⁴Qu'n tz'aqlexix te', a ma txkon kye'y, tu'n tjapin b'aj Tyol, tze'nkuxjo ma tzaj tq'ma'n kye'y.

**Jun q'olb'il tu'n Pabl, tu'n
tjapin b'ajjo u'j lu'n**

²⁵Atzin ja'lin erman, chi na'n Diosa qij'a.^q ²⁶Kyq'onxa jun q'olb'il twutzix kye kykyaqil erman. ²⁷Ex kxel woqxeni'n kye'y toj tb'i qAjaw, tu'n tkub' kyu'jinji'y u'j lo kxol kykyaqil erman.

²⁸Noqit kukx tten t-xtalb'il qAjaw Jesucrist kyuk'iy. Ikyxitjo.

---

^o 5:16 Fil. 4:4. ^p 5:17 Fil. 4:6; Col. 4:2. ^q 5:25 Col. 4:3-4.

Tkab' Tu'j Pabl kye Nimil aj Tesalónica

A tkab' u'j kye nimil toj tnam Tesalónica junx ta' t'nab'ljo xnaq'tzb'il tuk'a tnejil tu'j Pabl kye nimil antza. Me tojjo tkab' u'j, nimx nyolin ti'ljjo aj tul meltz'aj qAjaw. Tb'ajlinxi ttz'ib'in Pabljo tnejil u'j, b'e'x ul tqanil te, qa aye nimil antza nimx yajb'il otaq tzaj kyi'j, ex otaq chi b'isin, qu'n kub' kyximin qa a tkab' tulil qAjaw Jesucrist otaq b'aj toj kywutz. Tu'ntzi'n lu'n, xi ttz'ib'in Pabljo tkab' tu'j kye, tu'ntzin tqe kyk'u'j, ex tu'n tchewx kyanmin tojjo jni' yajb'il n-iky'xtaq kyu'n, ex tu'n tqe kyk'u'j qa na'mtaq tul Jesucrist tkab' majin.

Tu'n ttzyetjo u'j lo, xi tq'o'n Pabl chjonte te Dios, qu'n ajo kynimb'il ex kyk'u'jb'il nimil toj Tesalónica kyjataq tch'iy. Te tib'ajxi, xi tchiky'b'in kye qa ajo Tkawb'il Dios ilxixtaq ti'lj tu'n tjapin, ex ajo tkab' tulil qAjaw, twutzix, me na'mxtaq tkanin tq'ijil. Ex atzin il twutz tx'otx', a tze'nku n-iky'x kyu'n, ilxixtaq ti'lj tu'n tjapin. Me okxixpe kxe'l tetz toj il, ajxix tjapin tq'ijiljo ichin, a ntq'ma Pabl, a aj ilxixch (2:3).

Kyxoljo yol te q'ol nab'l ti'lj kychwinqil nimil, ajo ntzaj tq'o'n toj tb'ajsb'il tu'j, ntzaj tq'o'n juntl yol te nuk'b'il ti'ljjo tu'n kyaq'nin tu'n kykanb'inte kywa' toj tumilxix, a tze'nkuxjo yek'b'il kyij tq'o'n Pabl kye, te' tten kyuk'a.

Jun q'olb'il

1 ¹ Ayi'n Pabl nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n, junx tuk'a Silvano ex Timotey. Nxi ntz'ib'i'n kye'y, ayi'y Ttanim Dios toj tnam Tesalónica,² a ayi'y ma tz'ok kymujb'in kyib'a tuk'a qMan Dios ex tuk'a qAjaw Jesucrist. ² Chjonte qMan Dios tu'n t-xtalb'il ex tnuk'b'il kyib'aja, a qTata ex qAjaw Jesucrist.

A Dios kkawil kyib'aj aj il, aj tul qAjaw Jesús

³ Eрман, kukx nxi qq'onji'y chjonte te qMan Dios kyi'ja. Ex il ti'ljjo lo tu'n tkub' qb'inchi'n, qu'n a kynimb'ila nch'iyxix wen, junx tuk'a kyk'u'jb'ila teyile junjun. ⁴ Tu'npetzi'n, kukx nqo yoli'n kyi'ja kyxol kykyaqil Ttanim Dios, qu'n tu'n nimxix kynimb'ila ex tu'n wa'lqexixa toj tkyaqiljo nya b'a'n ntzaj kyu'nxjal, ex toj tkyaqiljo b'is n-iky'x kyu'n.

⁵ Ate lu'n nyek'inte qa tz'aqllex Dios tuk'a tkawb'il, qu'n toj tkyaqiljo jni' n-iky'x kyu'n, ma tzaj tq'o'n Dios kyokixa toj kya'j. ⁶ Qu'n tz'aqllex te Dios. Tu'npetzi'n, il ti'lj tu'n ttzaj tq'oj Dios kyi'ljjo aye' nchi yajin kyi'ja. ⁷ Ex ktzajil tq'o'n ajlab'l kye'y, ayi'y n-iky'x kyu'n; icyxjo tze'nku qe' ktzajil tq'o'n ajlab'l qe'y, toj tq'ijil, aj tul qAjaw Jesús toj kya'j tuk'a q'aq' njulin wen, ex kyuk'a jni' t-angel. ⁸ Ex tzul q'olte tkawb'il kujxix kyib'aj kykyaqiljo, a mi xi nimin ti'lj Dios, ex mi xkub' kynimin a Tb'anil Tqanil kolb'il te qAjaw Jesucrist. ⁹ Ex ktzajil q'o'n kawb'il kujxix te jun majx, ex kchi elix lajet najchaq tk'atz Dios toj kya'j, ja' nqoptz'aje qAjaw tuk'a tkyaqil tipin. ¹⁰ Tkyaqiljo lo kb'ajil, aj tul tq'ijil, tu'n tul qAjaw, tu'n tjaw nimsin tb'i, ex tu'n kyjaw ka'ylaj tkyaqil nimil, junx kyuk'iy, ayi'y ma txi kyniminji'y a yol xi qq'ma'n kye'y.

^a 1:1 Kyb'i. 17:1; 1Tes. 1:1.

¹¹ Tu'npetzi'n, kukx nqo na'nji'y Dios kyi'ja, tu'n kyb'eta toj tumilxix, a tze'nkuxjo kyokli'n, te' xi tzaj txko'n tu'n. Ex nqo kub'sin qwutza te Dios, tu'n kytzaj oni'n tu'n, tu'n tjapin b'ajjo jni' kyajb'ila b'a'n ex tkyaqil kyaq'i'n, a nkyb'inch'i'n tu'n kynimb'ila, noq tuk'a tkyaqil tipin qMan. ¹² Iktytzi'n, kjawil nimsit tb'i qAjaw Jesucrist toj kychwinqila, ex ikyxjo kye' ex kchi jawil nimsi'n kywutz tkyaqil xjal noq tu'n t-xtalb'il qMan Dios ex qAjaw Jesucrist.

Aj tyek'in te tib'jo ichin b'inchil ilxix

2 ¹ Atzi'n ti'jjo tulil qAjaw Jesucrist, ex ti'jjo aj qchmet junx tuk'a,^b qo kub'sil qwutza kye'y, erman, ² tu'n mi jaw kytix'ixpinji'y kynab'la, ex mi chi jaw xob'a, qa at juntl xnaq'tzb'il, nyakutlaj tu'n Xewb'aj Xjan, mo tu'n jun yol, aj tok kyb'i'n, mo tu'n jun u'j, nyakutlaj awo'y xqox sma'nte, ex qa ntq'ma'n qa lu tq'iljil qAjaw ma tzul, qa chi'. ³ Mi txi kyq'o'n kyib'a tu'n kykub' sb'u'n kyu'nxjal, qu'n aj na'mxtaq tpon tq'iljil tu'n tul qAjaw, ok chi q'ojlilxjal ti'j qMan Dios nej, ex antza k'wele tyek'in ichin tib', a ajq'ojxix ti'j Dios, a o tz'el q'o'n te najin te jun majx. ⁴ Qu'n atzin ichin lo kjawil tnimsin tib' twutz Dios,^c ex kq'ojlil ti'j tkyaqil kydiosxjal ex ti'j tkyaqil k'ulb'il. Ex okpe k'wel qe toj tnejil ja te kynab'l nxjalila Dios, aye' aj Judi. Ex k-okil tq'o'n tib' nyakuj Dios. Ex ok tq'ma'b'il: Ayi'n we' Dios, chila'.

⁵ ¿Mitzin na'n kyu'n, tej t-xi nq'ma'n kye'y ti'j tkyaqiljo lo, tej intinxtaqa kyuk'iy? ⁶ Ex atzin ja'lin, b'i'n kyu'n ti' ma tz'ok meqonte, tu'n mi tzule ichin lo. Na'mx tkanin tq'iljil. ⁷ Atzi'n tipin nya b'a'n, n-aq'nin ja'lin twutz tx'otx' toj ewajil, tzmaksi' aj teljo a meqolte. ⁸ B'e'xsin k'wel tyek'i'n ichin tib', a aj ilxix, me b'e'x k'wel b'yo'n tu'n qAjaw, noq tuk'a T-xew.^d Ex noq tu'n tqoptz'ajiyil tten, b'e'x k'wel yuch'j te jun majx. ⁹ Atzin ichin aj ilxix tzul noq tu'n tipin satanás, a tajaw il. Ex

k'wel tb'inchin nim techil tipin, a noq tu'n kyjaw ka'ylajkuxjal ti'j, me noq te sb'u'b'l.^e ¹⁰ Ex k'wel tb'inchin tkyaqil wiq il, noq tu'n kysb'etku xjal tu'n, aye kyja' kyxi' toj najin, qu'n kyky'e' tu'n kynimin ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il, a twutzxix, tu'n kyklet. ¹¹ Tu'npetzi'n, ax Dios kxel tzaqpinkye tu'n kykub' sb'u'n, ex tu'n t-xi kynimin a yol nya twutzx, ¹² tu'ntzin kynaj te jun majx, qu'n kyky'e' tu'n t-xi kynimin Tb'anil Tqanil, qu'n noq o'kx nchi tzalaj tu'n kyb'inchin il.

Ma qo jaw sk'o'n tu'n qMan Dios tu'n qklet

¹³ Me metzin kye', erman, ayi'y k'u'jlinq'i'y tu'n qAjaw, o chi jaw sk'o'n atxix ojtxe tu'n qMan Dios, tu'n kykleta, noq tu'n o saqix kyanmi'n tu'n Xewb'aj Xjan, ex tu'n o chi nimi'n ti'j Tb'anil Tqanil kolb'il, a twutzxix. Tu'npetzi'n, kukx kxel qq'o'nji'y chjonte te Dios kyi'ja. ¹⁴ Iktytzi'n, ma chi txokli'y tu'n qMan Dios tu'n kykleta, noq tu'n Tb'anil Tqanil kolb'il, a xi qq'ma'n kye'y, tu'ntzi'n ja'lin at kyokli'n ti'jjo a at toj kya'j, ja' nqoptz'aje qAjaw Jesucrist.

¹⁵ Tu'npetzi'n, ayi'y erman, chi we'xixa jikyin wen toj kynimb'ila, ex mi tz'el naj toj kyk'u'ja a xnaq'tzb'il xi qq'o'n kye'y, tej oto'xtaqa kyuk'iy, ex tojjo u'j xi qsma'n kye'y.^f ¹⁶⁻¹⁷ Aku qAjaw Jesucrist ex qMan Dios o tz'ok k'u'jlinqe, ex o tzaj tq'o'n jun q'uqb'il qk'u'j te jun majx. Ex tu'n ikyjo, tzaj tq'o'n jun tb'anil tumil tu'n kyayo'n ti'jjo a at toj kya'j, noq tu'n t-xtalb'il. Axit qAjaw ex qMan Dios nimsin te kyanmi'n ex tu'n kywe'xixa kujxix, tu'ntzin kyyoli'n ex tu'n kyb'inchinteji'y wenxix toj tkyaqil.

Qo na'n Dios, tu'n tkanin Tyol Dios toj tkyaqil twutz tx'otx'

3 ¹ Atzin ja'lin, erman, chi na'n Diosa qi'ja, tu'n tkanin Tb'anil Tqanil qAjaw liwey toj tkyaqil twutz tx'otx', ex tu'n tkub' nimin, tze'nkuxjo tej xpon kanin kyxola. ² Ex chi na'n

^b 2:1 1Tes. 4:15-17. ^c 2:4 Dan. 11:36; Ez. 28:2; Mt. 24:15; Mr. 13:14. ^d 2:8 Is. 11:4. ^e 2:9 Mt. 24:24. ^f 2:15 1Co. 11:2.

Diosa qi'ja tu'n qkleta toj kyq'ob'xjal pi'sqe ex aj ilqe, qu'n nya tkyaqilxjal nimilqe ti'j Tyol Dios. ³Me me te Dios tz'aqlexix te', ex chi k'wel tzyu'n tu'n jikyinxix, axi tjapin b'aj tkyaqil; ex ok chi elil klo'n tu'n, toj tq'ob' tajaw il. ⁴Ex q'uqle qe qk'u'j ti'j qAjaw, qu'n atzi'n xi qq'ma'n kye'y, ax nkub' kyb'inchinji'y, ex noqit kukx kub' kyb'inchinji'y. ⁵Axit qAjaw tz'onin kye'y, tu'n tel kyniky'a te tq'aq'b'il tk'u'j qMan Dios kyuk'iy, ex tu'n kykujsin te kyib'a, tze'nku te Crist, toj tkyaqiljo a n-iky'x kyu'n.

Il ti'j tu'n qaq'nin

⁶Atzin ja'lin erman, kxel qq'ma'n kye'y toj tb'i qAjaw Jesucrist, tu'n tel kypa'n kyib'a ti'j tkyaqiljo erman, a tky'e' tu'n taq'nin, ex mi nb'et tze'nku tojjo xnaq'tzb'il, a xi qyek'i'n. ⁷Qala' b'i'n kyu'n qa il ti'j tu'n kyok lipe'y ti'jjo yek'b'il xkub' qq'o'n kywutza, qu'n nyataq ky'ajqo'y kyxola, ⁸ex mix ja' xqo ok wani'y kyij'a. Qala' ma qo aq'ni'n q'ijl ex qniky'in, tu'ntzin mi tz'oke jun iqtz kyij'a. ⁹¿Qu'n noqittzin nti'taq qokli'n ti'j jun onb'il, tu'n t-xi qqani'n kye'y? Me mi xi qqani'n. Qala' ma qo aq'ni'n, tu'ntzintla tkyij qo'ol'n jun yek'b'il kye'y, tu'n kyok

lipe'y ti'j. ¹⁰Qu'n tej qte'n kyuk'iy, xi qnik'u'n kye'y, qa at jun a'la tky'e' tz'aq'nin, ex nti' tu'n twa'n. ¹¹Nxi qna'nji'y lu'n kye'y, qu'n b'i'n qu'n qa at junjun kyxola, a kyky'e' chi aq'nin, ex noq n-ex kyq'ij kyb'etb'in kytziyile ja. ¹²Me aye xjal lo kxel qq'ma'n kye toj tb'i qAjaw Jesucrist, tu'n kyaq'nin, tu'ntzintla tkanb'itjo telix kyq'ij kyu'n. ¹³Ayi'y erman, mi chi sikyti'y tu'n kyb'inchinteji'y wen.^h

¹⁴Ex qa at jun kyxola mi nkub' tb'i'n a nxi qq'ma'n kye'y tojjo u'j lo, noq kyka'yinka, exsin kypamil kyib'a ti'j, tu'ntzin ttzaj tx'ixwe. ¹⁵Me mi tz'el kyiky'i'n, qala' kyq'o'nxa jun ttab'l, qu'n erman.

Jun tq'olb'il Pabl ex jun na'j Dios tu'n tjapin b'ajjo u'j lo

¹⁶Noqit ax qAjaw, a Tajaw tkyaqil nuk'b'il, kukx tzaj q'onte tnuk'b'il toj tkyaqil. Ex axit qAjaw ten kyuk'iy toj tkyaqil. ¹⁷Atzin q'olb'il lu'n ayinkuy Pabl nchin kub' tz'ib'i'nte tze'nkuxjo nkub' ntz'ib'inji'y tkyaqil wu'ja. Ex ikytzin k-elile kyniky'ji'y te, qa ayinkuy nchin kub' tz'ib'inte u'j lo.

¹⁸Noqit a t-xtalb'il qAjaw Jesucrist kyib'aja kykyaqila. Ikyxitjo.

³3:8 Kyb'i. 18:3; 1Tes. 2:9. ^h3:13 Gal. 6:9.

Tnejil Tu'j Pabl te Timotey

Aye kab'e tu'j Pabl te Timotey, tuk'a' u'j te Tito, atzin kyb'i o tz'ok q'o'n: U'j kye Kyik'lel, qu'n xi sma'n noq o'kx kye xjal, a o chi ok te kyik'lel, ex nchi aq'nin kyxol nimil.

Ante Timotey jun ku'xin ex nimil; atzin tnana jun qya aj Judiy, ex atzin ttata jun ichin aj Grecia. Antza jyete Timotey tu'n Pabl toj tnam Listra (Kyb'i. 16:1-3). Ex o tz'ok te jun tuk'a' ex mojlilte Pabl toj taq'in qAjaw. Atzin tnejil u'j tu'n Pabl te Timotey nyolin ti'j oxo tumil xnaq'tzb'il ma tij wen:

Tze'nku kyoj capítulo 1–3, ntzaj tq'ma'n qa nimxix tb'is ntzaj kyij'jo xnaq'tzb'il, a nya twutzxix, a otaq tz'oksin kyxol nimil. Ayetzi'n xnaq'tzb'il lo, noq jun kyximxjal tzalu'n twutz tx'otx', ex nti' tajb'in tu'n kyb'et nimil toj tumilxix kyu'n. Tu'npetzi'n, tq'ma Pabl qa ilxix ti'j jun xnaq'tzb'il twutzxix, tze'nku tu'n kyklet-xjal noq tu'n t-xtalb'il qMan, ex tze'nku o'kx te Jesucrist at toklin tu'n tyolin kyij'xjal twutz Dios (2:5).

Atzin tkab' tumil ma tij tojjo u'j lo nyolin ti'j tze'n tu'n tnik'ete' k'ulb'il toj tumilxix, ex ankyeqexixjo xjal tu'n kyok te nejinel ex mojlil toj Ttanim Dios. Te tib'ajxi, xi tq'o'n Pabl jun tumil te Timotey tze'n tu'n t-xi xkyeye taq'in, ex tu'n tok te jun tb'anil aq'nin te Jesucrist (4:6). Ex at juntl tumil xnaq'tzb'il tojjo u'j lu'n, tze'nku na'j Dios kyu'n nimil kyij' tkyaqil xjal, ex tze'n tu'n kyb'ete ichin ex qya toj tumilxix.

Jun q'olb'il tu'n Pabl te Timotey

1 ¹Ayi'n Pabl, jun tsanjil Jesucristqi'n, chq'o'n tu'n Dios, a Klolqe, ex tu'n qAjaw Jesucrist, a q'uqlexix qk'u'j ti'j. ²Nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n tey, Timotey, ay ok nq'o'n te nk'wala toj qnimb'il.^a Noqit ax qMan Dios ex Crist, a Jesús, tzaj q'o'nte t-xtalb'il, tq'aq'b'il tk'u'j, ex jun nuk'b'il toj tchwinqila.

Jun tqanil ti'jjo xnaq'tzb'il nya toj tumil

³Qu'n ikytzi'n tze'nku in kub'sin nwutza tey, tej nxi'y toj tx'otx' te Macedonia, exsin ikyx te' ja'lin kxel nq'ma'n juntl majla tey, tu'n tkyija toj tnam Éfeso, tu'n t-xi tnik'u'n te junjun xjal, tu'n mina txi kyyek'in jun xnaq'tzb'il, nya toj tumil, ⁴ex tu'n mi tz'ok kyb'i'n kyla'jxjal ex jni' kyb'isxjal, a nti' b'ajsb'il kye, kyij' ojtxe qxe'chil. Qu'n tkyaqiljo lu'n, noq tu'n qyasin ti'j, ex mi n-onin qij' tu'n tjapin qnimb'il

tze'nku taj Dios. ⁵Nya tiq'unil nxi ntz'ib'inji'y lu'n, noq tu'n tok kyk'u'jlin kyib'a kyxolxa kykyaqilxa, tuk'a jun k'u'jb'il, a tzajnin tojxix kyanmi'n saqxix, ex toj tb'anil kynab'la, ex tu'n kynimb'ila twutzxix. ⁶Qu'n at junjun ma tz'el txal paj kyij'jo lo; ma txi lipe ti'jjo kyximxjal, a nti' tajb'in. ⁷Kyaj tu'n kyok te xnaq'tzil ti'jjo tkawb'il qMan Dios, ex mi n-el kyniky' te a nkyq'ma'n, ex ti'jjo kyxnaq'tzb'il nxi kyq'o'n nyakuj twutzxix.

⁸Qu'n b'i'n qu'n, qa b'a'n te' tkawb'il Dios, me qa ma tz'ajb'in qu'n tze'nkuxjo taj. ⁹B'a'n tu'n ttzaj qna'n, qa nti' kawb'il ntzaj kyib'ajjo nkub' kyb'inchin wen, qala' kyib'ajjo nchi b'inchin nya wen: Tze'nqeku xjal n-el kyij'lin kawb'il, ex kyky'e' tu'n kynimin, ex aye nya b'a'nqe, ex aj ilqe, ex aye kyky'e' tu'n t-xi kynimin qMan Dios exsin Tyol, ex aye nkub' kyb'yo'n kyman ex kytxu, ex kykyaqiljo b'yol xjal, ¹⁰ex kykyaqiljo nchi b'inchin aj pajil ti'jlb'inxi mejeb'lin,

^a 1:2 Kyb'i. 16:1.

ex aye nchi ky'a'jin, ichin tuk'ax jun ichin ex qya tuk'ax jun qya, exqetzi'n jni' elq'il xjal, ex jni' sb'ul yol, ex tkyaqiljo nkujisinte tyol, a nya twutzx, twutz kawil; ex tkyaqiljo nkub' kyb'inchin nya b'a'n ti'jjo xnaq'tzb'il twutzxix. ¹¹Ex atzi'n xnaq'tzb'il lu'n ikyxjo tze'nku ntq'ma'n Tb'anil Tqanil tz'aqlexix, a oxqenintz we'y tu'n qMan Dios, nimxixjo tb'i.

Ntzaj tq'o'n Dios qipin tu'n qajb'in te

¹²Kxel nq'o'n chjonte te qAjaw Jesucrist, a ma tzaj q'o'nte wipi'n, qu'n ma chin ok tq'o'n tz'aqle twutz, ex ma chin kub' tq'o'n toj taq'in. ¹³Nejlku nim ma chin q'ojli'y ti'lj, ex ajinqi'n xin el i'jlin kye Ttanim, ex ma chin yasin ti'lj.^b Me ma tzaj q'aq'in tk'u'lj wi'lja, qu'n na'mtaq nnimi'n ti'lj, ex mi n-eltaq nniky'a te' nb'anttaq wu'n.^c ¹⁴Me nimxix t-xtalb'il ma tzaj tq'o'n qAjaw wib'aja, junx tuk'a qnimb'il ex tq'aq'b'il qk'u'lj, noq tu'n qmujb'il qib' tuk'a Crist, a Jesús. ¹⁵Twutzxix te' lu'n, ex tkyaqil tu'n t-xi niminte: Qu a Crist, a Jesús, ul twutz tx'otx' tu'n kykletjo aj il, ex ayinkuy nimxix wila tze'nku kye txqantl. ¹⁶Tu'npetzi'n, qa ma chin kleta tu'n tq'aq'b'il tk'u'lj Jesucrist wi'lja, exsin ikyx aku klet txqantl. Qu'n ikytzi'n ma chin okeji'y te jun yek'b'il kyejo a tu'ntaq kynimin ti'lj, tu'n t-xtalb'il, tu'n ten kychwinqil te jun majx. ¹⁷Tu'npetzi'n, kukx qq'onx chjonte ex qnimsiks tb'i qMan Dios, a Kawil tib'aj tkyaqil, a itz' te jun majx, me a nya q'ancha'l, a o'kx jun Dios at. Nti' juntl. Ikyxitjo.

¹⁸Atzin ja'lin, Timotey, ay nk'wala, kxel woqxeni'ji'y nuk'b'il lo tey: Tz'okxit tilil tu'n, tu'n tb'et-xixa wen toj tnimb'ila ex tuk'a t'nab'la, tu'ntzin tjapin tu'n, tze'nkuxjo yolajtz ti'lja ojtxe toj tb'i qMan Dios. ¹⁹Qu'n ila' ma chi kub' tz'aaq toj kynimb'il, tu'n mi xi ok lipe kyil'jjo lo, ²⁰tze'nku ma b'aj te Himeneo ex Lejantr, aye' o chex nq'o'n tjaq' tkawb'il tajaw il, a satanás, tu'ntzin tajtz ti'lj kyanmin, ex tu'n mi chi yolb'ine ti'lj qMan Dios.

Jun xnaq'tzb'il ti'jjo na'j Dios

2 ¹Tu'npetzi'n, kxel woqxeni'n tey, tu'n kykub'sin kywutza tuk'a na'j Dios ti'lj tkyaqil xjal, ex tu'n kyyolin tuk'a Dios kyil'j, tuk'a nim aq'b'il chjonte te; ²ex tu'n kynan Dios kyil'jjo tkyaqil nejinel ex jni' kawil, tu'ntzintla qb'et toj tumil, ex tuk'a jun b'a'n nuk'b'il, ex tu'n tajtz ti'lj qanmin twutz Dios, ex tu'ntzin qok tz'aqlexix toj tkyaqil. ³Qu'n tb'anilxjo lu'n, ex ntzalaj Dios, a Klolqe te jun majx, ti'lj. ⁴Qu'n atzin taj Diosjo tu'n kyklet-xjal kykyaqil, ex tu'n tel kyniky' ti'jjo a twutzxix. ⁵Qu'n junch'in Dios at; ex junch'in ichin yolil kyil'jxjal twutz Dios, aku Jesucrist, ⁶a xi q'o'nte tib' te kyimin te chojb'ilte qil, tze'nkuxjo otaq chiky'b'ajtz tu'n qMan Dios toj tq'ijil, tu'n tkotpit tkyaqil xjal tu'n.^d ⁷Tu'npetzi'n, ma tzaj q'o'n wokli'n, tu'n nyoli'n ti'jjo tzaqpib'l lo, ex ma chin oka te tsanjil qMan, tu'n kyxnaq'tzitjo aye nya Judiyye ti'jjo nimb'il, a twutzxix.^e Twutzxix we'y; nya noq nja b'ant wu'n.

⁸Waja tu'n kynanxjal Dios tkyaqil twutz tx'otx'. Ex aj tja kyil'jjo kyq'ob' twutz qMan toj kynan Dios, kyb'inchin tuk'a kyanmin saqxix, nya tuk'a q'oj, ex nya tuk'a yolb'il ti'lj juntl.

Jun xnaq'tzb'il kye' qya nimil

⁹Ex waja tu'n tok kyoksin qya kyxb'alin tb'anilx ex toj tumil, me nya noq tu'n tjaw kynimin kyib' kywutzxjal, qala' tuk'a jun mutxsb'il; nya tu'n tjax kyq'o'n txqan ti' toj kywi' tu'n tqoptz'aj, noq tu'n kyka'yinxjal kyil'j, ex tu'n mina tz'ok kyq'o'n kyxb'alin ntz'iltz'in tuk'a ta'l q'anpwaq, ex tu'n mina tz'okx kyq'o'n kyu noq tal ab'lj nqopin wen,^f ¹⁰qala' tuk'a kyb'inchb'in b'a'n tze'nkux ntene tu'n jun qya nimil ti'lj qMan Dios.

¹¹Ayejo qya, aj kyok toj xnaq'tzb'il ti'lj Tyol qMan toj tja Ttanim Dios, b'a'n tu'n kykub' nume, ex tu'n mutxin kyten. ¹²Mi chin q'o'n qya xnaq'tzb'il kyib'aj ichin, ex nya tu'n kykawin kyib'aj.

^b 1:13 Kyb'i. 8:3. ^c 1:13 Kyb'i. 9:4-5. ^d 2:6 Mt. 20:28; Mr. 10:45; Gal. 1:4; Tit. 2:14. ^e 2:7 2Tim. 1:11. ^f 2:9 1Pe. 3:3.

Qala', noq tu'n tkub' kyb'i'n, ex nya tu'n kych'otj. ¹³Qu'n ate Adán b'ant nej tu'n Dios,^s exsin kub' b'inchinxilte Eva.^h ¹⁴Ex nya te Adán kub' sb'u'n tu'n tajaw il, qala' a teqya. Ex tej tkub' sb'u'n, b'e'x i ok aj il.ⁱ ¹⁵Me kkletil te qya te tkyaqil ti', qa ma kub' ten toj tja, ex qa ma tz'ok tq'o'nxix tilil tu'n tjapin b'aj tu'n, tze'nkux jun tb'anil txub'aj kyxol tal, ex tuk'a tnimb'il, ex tuk'a tq'aq'b'il tk'u'j, tu'ntzin tten saqxix wen.

Aye nejinel ex mojlil toj Ttanim Dios

3 ¹Twutzxix te lu'n: Qa at jun nimil taj tu'n tok te nejinel kyxol nimil, tb'anilxjo t-xim ikyjo. ²Me il ti'j nej tu'n tb'et tojxix tumil, tu'n nti' jun xjal yolb'in ti'j, ex junch'in t-xu'jil, jikyinxix toj tchwinqil, ex tzyu'n tib' ti'j tkyaqil nya b'a'n, ex nkub' nimin kyu'nxjal, b'a'n xk'amin kyil'jxjal toj tja, at-xix ttab'l tu'n t-xnaq'tzin, ³ex nya tx'ujtinel, ex nya b'ujil, qala' wen, ex che'wxix tanmin, ex nya xo'nk tk'u'j ti'j pwaq. ⁴Ex b'a'n kawin toj tja, b'a'n chi nimin tk'wal tuk'a mutxb'il. ⁵Qu'n qa mib'in kawin toj tja, ¿Tze'ntzin ttenztz aj tb'ant tkawin tib'aj Ttanim Dios? ⁶Tu'npetzi'n, nya wen tu'n tok jun a'la te nejinel, qa a'kxtaq tnimin, qu'n aku ja tnimin tib', ex tu'n ikyjo, aku kub' tz'aq tjaq' tqanb'il Dios, tze'нку' b'aj te' a ok te tajaw il ojtze. ⁷Ex il ti'j tu'n tnamajtz kyu'nxjal nya nimilqe, noq tu'n nb'et toj tumil, tu'ntzin mi tz'ele toj ttx'ixew, ex tu'n mi kub' tz'aq toj tq'ob' tajaw il.^j

⁸Ex ikyxjo kye mojlil,^k tu'n tok jun kyoklin, il ti'j nej tu'n kyb'et toj tumil, tu'ntzin kynimajtz kyu'n txqantl, nya noq tu'n kymeltz'aje tuk'a kyyol, ex nya tx'ujtinelqe, ex nya tu'n kykanb'in jun pwaq, a nya toj tumil. ⁹Ex il ti'j tu'n tkub' kynimin a t-xilin qnimb'il, nya tuk'a kab'e kyk'u'j. ¹⁰Me il ti'j tu'n kyok ka'yit nej, ex qa nti' ch'in kyky'i, b'a'n tu'n kyok te mojlil toj Ttanim Dios.

¹¹Ex aye qya, a mojlilqe, il ti'j tu'n kyb'et toj tumil, tu'n kynimajtz kyu'n

txqantl, ex nya iqil yolqe, qala' mutxin kyten, ex tz'aqleqe toj tkyaqil. ¹²Ex ikyqexjo, aye ichin mojlilqe, junxch'in kyxu'jil tu'n tten, ex il ti'j tu'n tten jun b'a'n kawb'il toj kyja kyxol kyk'wal. ¹³Qu'n ayetzi'n mojlil njapin kyaq'in tojxix tumil, b'a'n kchi elile toj kywutzxjal, ex tuk'a tkyaqil tq'uqb'il kyk'u'j, kxel kyq'ma'n kynimb'il ti'j Crist, a Jesús.

¹⁴⁻¹⁵Nchin b'isi'n tu'n nxi'y lol tey, me qa xin we'taqkuy, kxe'l ntz'ib'inji'y u'j lu'n tey, tu'n tel tniky'a te, tze'n tu'n kyb'ete' jni' xjal toj Ttanim Dios, a Dios itz'xix. Ex a Ttanim tzyul te' yol, a twutzxix, ex nb'et tze'nkuxjo ntzaj t-xnaq'tzin, tu'ntzin kyok te yek'ilte Dios kywutzxjal. ¹⁶Tu'npetzi'n, b'i'nxix qu'n, qa nimxix t-xilin qnimb'il, ikyxjo tze'нку' nq'q'ma'n:

Tzaj tyek'in Dios tib' qe noq tu'n Jesús, a Tk'wal, tej tok te xjal. Ex tzaj tchiky'b'in Xewb'aj Xjan qa twutzx, qa a Diosjo; ex iwle kyu'n angel. O yolajtz kyexjal tkyaqil twutz tx'otx', ex nim xjal o nimin ti'j. Ex jax q'i'n toj kya'j, ja' nqoptz'aje qMan Dios te jun majx.

Aye' nimil kyjel kytzaqpin kynimb'il

4 ¹Twutzxix ntq'ma'n Xewb'aj Xjan, qa aj ch'ixtaq tjapin b'aj tq'ijil tzalu'n twutz tx'otx', at junjun kyjel ttzaqpi'n tnimb'il, tu'n t-xi lipe kyil'j taq'n'il tajaw il, tuk'a kyxnaq'tzb'il, a noq te sb'u'b'l. ²Kxel kyb'i'n kyyol xmiletz', a nya twutzx chi yolin, ex mi na'n kyu'n a wen exjo nya wen, qu'n ajo kynab'l nti' tajb'in, nyakuj ma tz'e'y tu'n jun kyaq kxb'il. ³Ex n-el kyiky'in mejeb'lin, ex n-el kyiky'in junjun ti', a tch'iysb'in Dios, a wen tu'n t-xi qniky'b'in te jun tzaljb'il te qe, ex tu'n t-xi qq'o'n chjonte te Dios, a awo ma qo nimin ti'jjo yol twutzxix. ⁴Qu'n tkyaqiljo tch'iysb'in Dios wen te!^l Ex nti' tumil tu'n tel qiky'in; qu'n qa ma txi qq'o'n chjonte te Dios ti'j, k'wel

^s2:13 Gen. 2:7. ^h2:13 Gen. 2:21-22. ⁱ2:14 Gen. 3:1-6. ^j3:7 Tit. 1:6-9. ^k3:8 Ajo yol mojlil, diácono n-ele toj kastij. ^l4:4 Gen. 1:31.

tky'iwlin Dios tkyaqil. ⁵Qu'n kyjel saqixjo jni' lu'n tu'n Tyol qMan, tej tkyij tz'ib'it ojtxe qa wen tkyaqil, ex tu'n qna'b'l Dios te aq'b'il chjonte te.

Jun tb'anil taq'n'il Jesucrist

⁶Qatzin qa ma txi t-xnaq'tzinjiy anetzi'n kye nimil, tb'anil aq'n'ilpetzintza te qAjaw Jesucrist, ex nojnin tu'n yol nimin qu'n, a tb'anil xnaq'tzb'il, ma tz'ok lipey ti'j.

⁷Iky'imiljiy tkyaqil kyyolxjal nya tumil, ex jni' kyla'jxjal, a nya b'a'n. Qala' q'onka tilil, tu'n tajb'in te Dios. ⁸Qu'n qa ma tz'ok qq'o'n ipb'il ti'jjo qxmilil, at ch'in tajb'in. Exsin ikyx te' qa ma tz'ok qq'o'n ipb'il tu'n qajb'in te Dios, nimxix tajb'in te chwinqil tzalun twutz tx'otx', ex te chwinqil te jun majx toj kya'j.

⁹Twutzixixjo yol kxel nq'ma'n, ex b'a'n tu'n tnmajtz kyu'n tkyaqilxjal. ¹⁰Nqo aq'nin ex n-iky'x yash'il qu'n, noq tu'n tpajjo yol lu'n: Q'uqlek qk'u'j ti'jjo Dios itz', a Klol tkyaqil xjal, aye' kchi nimil ti'j.

¹¹Atzi'n lu'n atzin q'manxjiy, ex xnaq'tzinxa kye kykyaqil. ¹²Ex mi kub' tb'inchin' tze'n kye txqantl ku'xin, tu'ntzin mi tz'ele iky'ini'y kyu'nxjal. Qala' tz'okxa jun yek'b'il kywutz tkyaqil: Tu'n tb'eta toj tumil tuk'a tyola, tuk'a tq'aq'b'il tk'u'ja, tuk'a t'nimb'ila, ex tuk'a tchwinqila saqxix. ¹³A na'mxtaq nkani'n, ja'kx n-u'jin Tyol Dios kywutzxjal, tu'n t-xi tq'o'n tumil kye, ex tu'n kyxi t-xnaq'tzi'n. ¹⁴Mi kub' tyajinjiy tokli'n ma txi tq'o'n qMan Dios, tej xkub' kyq'o'n nejinel toj Ttanim Dios kyq'ob' tib'aja, tu'n toka te kyik'lel, qu'n ikyuxtaq taj Diosjo. ¹⁵Q'onkxixa tililjo lo, tu'ntzin tok kyka'yinxjal, qa te Dios tkyaqiljo a nkub' tb'inchin'. ¹⁶Ex ka'yinkxix tib'a tu'n tb'eta, ex tu'n t-xnaq'tzi'n tuk'a tumil. We'kuxixa toj tkyaqil. Qu'n qa ma b'ant ikyjo tu'n, ok kletila exqetzi'n nchi b'i'n ti'ja.

Tze'n tu'n qb'ete kyuk'a txqantl

5 ¹⁻²Mi chi ok tmiyonjiy xjal ma chi tijin, qala' cheb'e xmxinqeka

nyakuqexitlaj ttatiy ex tnaney. Ex ikyqexjo ku'xin q'a, nyakutlaj titz'inqiy; ex ikyqexjo txin nyakutlaj taneb'qiy. Mi kub' tb'inchin jun nya b'a'n kyil'j, tu'ntzin mix a'l jun jaw yolb'in ti'ja.

³Oninqexjiy qya, a o kyim kychmil, ex mix a'l jun itz' kyil'j. ⁴Me qa ite' kyal mo ite' kychman, ayetzin at iltzjo kyil'j, tu'n kyok kyka'yin kynana mo kytata ex jni' kyb'aj toj kyja, noq tu'n tok kyb'inchin t-xeljo ja' xi tzaje ch'ieye, qu'n atzi'n anetzi'n tb'anilx twutz qMan Dios. ⁵Me ayetzi'n qya, a o chi kyim kychmil, ex o chi kyij toj meb'eyil, q'uqlek kyk'u'j ti'j Dios, ex mi tz'el najx toj kyk'u'j tu'n kyna'n Dios q'ijl ex qniky'in. ⁶Me ante' mebe'e, a k'wel tq'on tib', tu'n tb'inchin tze'nkux ntqanin t-xmilil, ma naj twutz Dios. ⁷Q'manxa kye nimil tkyaqiljo lu'n, tu'ntzin mi chi yolb'ajtz kyu'nxjal. ⁸Qu'n qa mi xi ok kyka'yin kyb'aj toj kyja, mapen chi oktz manyor aj ilx, tze'nqeku nya nimil.

⁹Tojjo kyajlal qya mebe'e, o'kqex k'welix kyb'i aye ma japin ox k'al ab'q'e^m kyu'n, ex qa ma japin mejeb'lin kyu'n: ¹⁰Qa b'a'n jni' kyb'inchb'in, qa ma chi ja kych'iysin kyal toj wen, ex b'a'n nchi xk'amin kyil'jxjal toj kyja, ex qa o tz'el kytxjo'n ti'j kyqan nimil, ex qa nchi mojin kyil'jjo a nim n-iky'x kyu'n, ex kukx n-ok tilil kyu'n, tu'n kyb'inchinte tkyaqiljo wen.

¹¹Me mi kux tz'ib'it kyb'i qya, a ku'xinqe, a o kyim kychmil, qu'n aku chi ja meje juntl majl tuk'a jun ichin nya nimil, mo aku tz'el kypa'n kyib' ti'j Crist, noq tu'n tajb'il kyxmilil. ¹²Ex tu'n ikyjo, ayex kchi k'welix q'o'n te kyil twutz Dios, qu'n k-elil kypa'n kyib' toj kynimb'il ti'j Crist. ¹³Ex noqittzin o'kxtzjo, qala' noq nchi b'eteje ttziyile ja, ex nchi el ky'aj, ex nchi b'aj iqin yol, ex nb'aj okx kylimon kyib' toj tkyaqil, ex nchi b'aj yoln ti'jjo nti' kyaj ti'j. ¹⁴Tu'npetzi'n, wajatla'y tu'n kymeje' qya ku'xinqex, aye o chi kyim tnejil kychmil, tu'ntzintla kyul kyal, ex tu'n tb'ant

^m5:9 Ox k'al ab'q'e, 60 años n-ele toj kastiy.

kykawin toj kyja, ex tu'n mi txi kyq'o'ne amb'il te tajaw il, tu'n kyjolinxjal nya b'a'n ti'l qnimb'il noq tu'n kypaj. ¹⁵Qu'n at junjun qya meb'e ma tz'el kypa'n kyib' tu'n kyxi lipe ti'l tajaw il.

¹⁶Qa at jun qya nimil at juntl qya toj tja, a o kyim tchmil, b'a'n tu'n t-xi tmojin, tu'n mi tz'oke te tk'a'ch Ttanim Dios; tu'ntzin tonin Ttanim Dios kyil'jjo qya, a o kyim kychmil, aye' nti'x jun itz' kyil'j.

¹⁷Aye nejinel, a ma b'ant-xix kykawin toj tumil toj Ttanim Dios, b'a'ntla tu'n t-xi' jun onb'il nimxix kyexixpetla' aye' ma txi kyq'o'nx kyib' tu'n kyjolin ex tu'n kyxnaq'tzin ti'l Tyol Dios. ¹⁸Qu'n ntq'ma'n Tyol Dios: Mi tz'ok kyk'lo'n ttax'a'n wakx, qa nwa'b'in triych.ⁿ

Ex ikyxjo ntq'ma'n: Jun aq'nil at toklin tu'n t-xi chjet twi' tk'u'jch.^o

¹⁹Ex mi txi tq'o'n amb'il te jun patb'il tu'n jun xjal ti'l jun nejinel toj Ttanim Dios, qa mix a'l jun mo kab'e xlonte.^p ²⁰Me ayetzin nejinel tzunx nchi b'inchin il, b'a'n tu'n kyxi kawit kywutz txqantl, tu'ntzin kyxob'jo txqantl. ²¹Kxel woqxeninxixa te'y twutz qMan Dios, ex twutz Klolqe Jesucrist ex kywutz jni' angel, aye' sk'o'nqexix tu'n Dios, tu'n junx tu'n tele' nuk'b'il lo kyil'j kykyaqil, a'lchaqx kyetz.

²²Mi kub' tq'o'n tq'ob'a jun paqx tib'aj jun a'la tu'n tok te nejinel toj Ttanim Dios, qa na'mxtaq tok tk'a'yin tb'inchb'in. Qu'n yajtzila', qa nyataqku wen tb'inchb'in, ajin kxel b'len toj til. Qala' ka'yinkxix tib'a wen.

²³Tu'n noqx nstz'uyin tk'u'ja ex te' yab'il ma tz'ok lemtz'aj ti'ja, mi txi tk'wa'n junxte a', qala' k'wanxa ch'in vin te q'amb'ilte.^q

²⁴At junjun xjal n-el tniky'tzajil liwey qa aj ilqe. Me ex at junjuntl tzmaxi' k-elil tniky'tzajiljo, aj tok toj xjelb'il tu'n qAjaw. ²⁵Exsin ikyxjo jni' qb'inchb'in wen, q'ancha'l kywutz kykyaqil. Ex aye nya q'ancha'l kyu'nxjal, ex nlay tz'ewit te jun majx.

Jun tumil kye aq'nil

6 ¹Tkyaqiljo nimil, aye' ma chi ok te aq'nil te jun majx, il ti'l tu'n tkub' kynimin tajaw aq'untl toj tkyaqil, tu'ntzintla mi chi yolb'inxjal ti'l tb'i qMan Dios ex ti'l'jjo qxnaq'tzb'il. ²Ex qa at jun tajaw aq'untl nimil, mi kub' kyb'isin aq'nil qa noq tu'n kyerman kyib' mi chi kub' kynimin, qala' noqpe kyja chi kyniminku wen, ex chi ajb'inxix kye, qu'n nchi ajb'in kyex nimil, aye' k'u'jlinqexix kyu'n. Atzin lu'n, Timotey, xnaq'tzinxa, ex q'onxa tumil kye.

A q'inimil twutzxix

³Qa at jun xjal nxnaq'tzin jun tumil nya twutzx, qa mikyxi' tze'nku tb'anil xnaq'tzb'il tu'n qAjaw Jesucrist, ex qa mikyxi' tze'nku ntyek'in qnimb'il; ⁴jun xjal ikyjo jun nimil tib' ex nti'x ch'in n-el tniky' te. O'kx tajjo tu'n tyasin ex tu'n tyolb'in, ex atzi'n anetzi'n ikytzin tze'nku jun yab'il, ma tz'ok lemtz'aj ti'l. Qu'n antza ntzaje lo'chj k'u'jb'aj, jni' jyoj q'oj, ex tkyaqil iky'b'il ex yasb'il, ⁵ex tkyaqil b'ujin, a mi nb'ajx kyxolxjal, aye' xjal ma tze'l naj kynab'l; mi n-el kyniky' te yol twutzx. Toj kywutz a qnimb'il n-ajb'in noq tu'n kyq'inimix. ⁶Twutzx te' qa at jun q'inimil tu'njo qnimb'il, a tu'n qtzalaj ti'l'jjo ch'in, a at qe. ⁷Qu'n nti'x ch'inqe q'i'n qu'n, te' xqo ul itz'je twutz tx'otx', ex nti'x ch'in k-ajil q'i'n, aj qkyim.^r ⁸Me noq qa at telix qq'ij, ex qa at qxb'alin, qo tzalaj tuk'a ikyjo. ⁹Me ayetzin kye' kyaj tu'n kyq'inimix tzalu'n twutz tx'otx'. Aj ttzaj jun ti' kyil'j, b'e'x nchi kub' tz'aj toj il, ex b'e'x nkub' kysb'u'n kyib' tu'n kyajb'il, a nya tumil, ex ax n-ok meltz'ajjo q'ol mib'in kyil'j, tu'n kyxi toljx toj najin te jun majx. ¹⁰Qu'n qa ma tz'ok qxo'n qk'u'j ti'l'j pwaq, nya b'a'n, qu'n antza ntzaj anq'in tkyaqiljo wiq nya b'a'n.^s Qu'n at junjun ma txi lipe kyanmin ti'l'j pwaq, ex noq tu'n tpajjo ikyjo, ma chi el txal paj

ⁿ 5:18 Deu. 25:4. ^o 5:18 Mt. 10:10; Lc. 10:7. ^p 5:19 Deu. 17:6; 19:15. ^q 5:23 Kyojjo q'ij anetzi'n, tzuntaq nchi k'wantaqxjal ch'in k'wab'j vin, a ta'l lob'j uv, noq te jun q'amb'il. ^r 6:7 Job 1:21; Sal. 49:17; Ec. 5:15. ^s 6:10 Eb. 13:5.

toj kynimb'il, ex ayex ma chi ok q'onte kyixk'oj kyij'x.

A tb'anil aq'untl toj qnimb'il

¹¹ Me atzin te, ma tz'oka jun ichin te Dios. Tu'npetzi'n, tzaqpinkijiy tkyaqil anetzi'n, ex we'kuxixa jikyin toj tchwinqila, toj tb'inchb'i'n b'a'n, toj tnimb'ila, toj tq'aq'b'il tk'u'ja, ex kukx tu'n tayo'n tajb'il qMan toj tkyaqil, ex mutxinku tten. ¹² Tz'ok tilil tu'n, tu'n tjapin b'ajjo taq'in qMan Dios toj tnimb'ila. Ex kukxit tzaj tna'njiy tkab' tchwinqila, qu'n tu'npetzi'n o txokli'y tu'n Dios ti'j, tej tq'ma'y, ex tej tkub' tyek'in tnimib'ila kywutz nimku xjal. ¹³ Kxel woqxeninxixa ja'lin twutz qMan Dios, a tzaj q'ol chwinqil te tkyaqil, ex twutz Klolqe Jesucrist, a tq'ma te jun yek'b'il twutz Poncio Pilat qa twutzxixjo Tyol: ' ¹⁴ Niminkujiy a nxi nq'ma'n te'y, tu'n tkub' tb'inchin, ex mi jaw ttx'ixpi'n, tu'ntzintla nti'x jun ti' tu'n t-xi kawita ti'j. B'inchima ikyjo, tzmaxi' ajxi tul juntl majl qAjaw Jesucrist. ¹⁵ Kjapin b'aj tkyaqiljo lo tu'n Dios tojxix tq'ijil, qu'n o'kx te Diosjo junch'in at; ky'iwlinxix

tb'i, ex nim toklin te Kawil, qu'n a Kawil tib'aj tkyaqil kawil, ex a tAjaw Tkyaqil tib'aj tkyaqil tajaw. ¹⁶ Qu'n o'kx Diosjo nlay b'aj, ex najle toj tkyaqil tqoptz'ajiyil, a mix a'l'x aku tz'oksin tk'atz. Mix a'l' jun o lonte, ex mix a'l' jun aku ka'yinte. O'kx te Dios at tkyaqil toklin ex jni' tipin ja'lin ex te jun majx. Ikyxitjo.

¹⁷ Ayetzi'n at kyq'inimil twutzjo tx'otx' tzalu'n, q'manxa kye tu'n mi ja kynimin kyib', ex tu'n mi tz'oke qe kyk'u'j ti'jjo kyq'inimil, qu'n nya kukx te' tten. Qala' o'kx tu'n tok qe kyk'u'j ti'j Dios, a nimxix ntzaj tq'o'n qe, tu'n qtzalaj ti'j. ¹⁸ Ex q'ma'nxa kye tu'n tkub' kyb'inchin wen, ex tu'n kyok te sol'j. ¹⁹ Qu'n tuk'a' ikyjo, kxel kyxikyb'in jun q'inimil te jun majx toj kya'j, ex jun chwinqil, a mixla jtojx tu'n tb'aj.

²⁰ Timotey, q'onka tililjo a ma kyij oqxenit te'y. Ex mi txi tb'injiy kyyolxjal, a nti' tajb'in, exsin jni' nkyq'ma'nxjal, a nyakuj manyor tumil. ²¹ Qu'n ite' junjun nchi yolin ikyjo, me aye' o chi el txalpaj ti'j kynimb'il.

Noq a Dios tzaj q'o'nte t-xtalb'il tib'aja.

Tkab' Tu'j Pabl te Timotey

Ch'ixtaq tkyim Pabl (4:6), te' tkub' ttz'ib'in tkab' tu'j te Timotey. Ex axsa ntzaje tq'ma'n juntl majl a junjun xnaq'tzb'il ex nuk'b'il tze'nku tku'x toj tnejil tu'j. Ex ntzaj tq'o'n junjuntl tb'anil tumil tze'nku jun ximb'itz ti'j ja' tzajnin Tyol Dios, ex ti'tzin tajb'in (3:15-17).

Exsin tzaj tna'n Pabl a tnimb'il ex tq'aq'b'il tk'u'j Timotey, ex nxi tq'o'n chjonte te Dios kyi'ljjo lu'n. Twutz tkyaqil jni' yajb'il n-iky'x tu'n Timotey, nxi tkujsin te, tu'ntzin twe'xix wen tze'nku jun tb'anil xo'l q'aq' te Jesucrist (2:3-4). Nxi tq'ma'n Pabl te Timotey tu'n mi tx'ixwe ti'ljjo Tb'anil Tqanil, mo kyi'ljjo nimil, aye sk'o'n tu'n Dios, qala' tu'n tb'ant tten tu'n tiky'x yajb'il tu'n, tu'n kypaj.

Ex ikyxjo, nxi toqxenin te, tu'n tok tka'yin tchwinqil ex tu'n twe'xix tojjo tb'anil xnaq'tzb'il, tze'nkuxjo ntq'ma'n Tyol Dios. Te kye' xjal, a at kymujb'il kyib' tuk'a Crist, ok chi kletil tu'n, toj tkyaqil nya b'a'n tzalu'n twutz tx'otx', ex ok chi xel ti'n tzmax toj kya'lj, ja' nkawine qMan Dios te jun majx (4:8, 18).

Q'olb'il tu'n Pabl te Timotey

1 ¹Ayi'n Pabl, jun tsanjil Jesucrist; chq'o'nqi'n tu'n tajb'il qMan Dios, ikyxjo tze'nku b'antnin ti'lj tu'n, ti'ljjo tkab' qchwinqil noq tu'n s-ok qmujb'in qib' tuk'a Crist, a Jesús. ²Nxi ntz'ib'inji'y u'j lo tey, a ay Timotey, nyakuj nk'wala, k'u'jlinxixa wu'n. ³Noqit ax qMan Dios ex qAjaw Jesucrist tzaj q'o'nte t-xtalb'il, ex q'aq'b'il tk'u'j, ex jun nuk'b'il toj tkyaqil tib'aja.

Qo q'man Tb'anil Tqanil Crist

³Timotey, tze'nku nchin na'n Dios, ntzaj nna'n te toj nna'lj Diosa q'ilj ex qniky'in, ex kukx nchin q'onji'y chjonte te qMan, qu'n tu'n nchin ajb'in te tuk'a jun nnab'la saqxix, ikyxjo tze'n xi ajb'in ojtxe nxe'chila. ⁴Nimxix waja tu'n tok nka'yi'n juntl majl, ex tu'n njaw ntzalaja wen ti'ja, qu'n tzunx ntzaj nna'nji'y, tze'nku tej tel qpa'n qib' tuk'iy, qu'n ex ox tz'oq'xa wen wi'ja. ⁵Qu'n kub' nna'nji'y tnimb'ila jikyinxix wen, tze'nku te tyayin, a tnejil nimil toj tja'y, a Loida, exsin te tnaniy, Eunice. ^b Ex

q'uqlexix nk'u'ja ti'ja, qa ikyx ta' tejiy tnimb'il. ⁶Tu'npetzi'n, nxi nna'nxi'ji'y lu'n te'y, tu'n tja ti'n tib'a wen, ex tu'n mi tz'el tyajinjij tokli'n, a ma tzaj tq'o'n Dios, tej tkub' nq'o'n nq'ob'a tib'aja, tu'n toka te jun nejinel toj Ttanim Dios. ⁷Qu'n nya jun xewb'aj te xob'ajil ma tzaj tq'on Dios te'y, qala' a Xewb'aj Xjan, a xi tq'on te'y nim tipin, nim tq'aq'b'il tk'u'j, ex nim toklin tu'n tb'ant ttzyu'nte tib'a wen.

⁸Tu'ntzintzjo, Timotey, mi tzaj tx'ixwi'y tu'n tyolin tb'i qAjaw, ex mi tzaj tx'ixwi'y tu'n ma chin kux jpu'n toj tze noq tu'n tpaj. Ex ikyxjo te, k'a' tzi'ky'x tu'n, jni' yajb'il tzul toj tchwinqila, noq tu'n tpajjo Tb'anil Tqanil qMan Dios, qu'n ex ab'xtzajil q'onte tipin toj tkyaqil. ⁹Qu'n ma qo klet tu'n, ex ikytzin ma qo ttxok, tu'n qok te tz'aqle twutz, nya tu'nxjo qb'inchb'in, qala' ikyxtaq t-ximjo atxix ojtxe, tej na'mxtaq tkub' xkye twutz tx'otx', qa tu'ntaqx tzaj tchq'o'n Crist, a Jesús, noq tu'n t-xtalb'il. ¹⁰Ex o tzaj tyek'in tq'aq'b'il tk'u'j qe, te' tul Jesucrist, a Kolil, a kub' ti'lj kyimin tu'n. Ex tu'n

^a 1:2 Kyb'i. 16:1; 1Tim. 1:2. ^b 1:5 Kyb'i. 16:1.

Tb'anil Tqanil kolb'il, ma tzaj tq'o'n jun chwinqil qe, a mixla jtojx tu'n tb'aj.

¹¹Ma chin jaw tsk'o'n Dios te yolil te' Tb'anil Tqanil kolb'il anetzi'n, ex te tsanjil, ex te xnaq'tzil.^c ¹²Ex noq tu'n tpajjo lo, n-iky'x jni' nya b'a'n wu'n. Me ex nlay chin tzaj tx'ixwi'y te lu'n, qu'n ma tz'el nniky'a te' Jesús, a ma txi nnimi'n, ex q'uqlek nk'u'ja ti'j, qa at tipin tu'n tna'yit, ex tu'n tk'uyitjo tkyaqiljo ma txi woqxeni'n te, axji tjamin tq'ijil.

¹³Lipektzin ti'j tkyaqiljo xnaq'tzb'il ma txi nyek'i'n tey; ex tu'n tokin te jun yek'b'il ti'j qnimb'il, ex ti'j tq'aq'b'il qk'u'j, noq tu'n qmujb'il qib' tuk'a Crist, a Jesús. ¹⁴Ex tuk'a onb'il tu'n Xewb'aj Xjan toj qanmin, niminkutzinjijy tb'anil xnaq'tzb'il, a ma kyij woqxeni'n te'y.

¹⁵B'i'n'l tu'n, qa jni' erman toj tx'otx' te Asia ma chin kyij kytzaqpi'n, tze'nku Figelo ex Hermógenes. ¹⁶Noqxit ax qMan Dios tzaj q'aq'in tk'u'j ti'j Onesiforo kyuk'a tb'aj toj tja. Qu'n ila'ku maj, ul q'uqb'il nk'u'ja, ex mix tzaje tx'ixwe, tu'n jpu'nqinkuxa toj tze noq tu'n tpaj taq'in Dios. ¹⁷Qala' noqx te' tkaninku Rom, ok ten pitk'ajil wi'ja, tzmaxi' tej nknet-xa tu'n. ¹⁸Noqxit ax qAjaw tzaj q'aq'in tk'u'j ti'j tojjo tq'ijil, aj tul juntl majl, ex ajinkuy b'ilte jni'xsin xmojin quk'a, tej oto'xtaq tojjo tnam Éfeso.

Qo ok te jun tb'anil aq'nil te Jesucrist

2 ¹Ay Timotey, tze'nku jun nk'wala, q'inks tib'a tu'n xtalb'il tzaj tq'o'n te'y tu'n Dios, tu'n tmujb'il tib'a tuk'a Crist, a Jesús. ²Nchin kub'sin nwutza tey, tze'nkuxjo o tz'ok tb'i'n wi'ja, tej nyoli'n kywutz txqan xjal, axsin kxel woqxeninji'y ja'lin kye xjal, aye' at tq'uqb'il tk'u'ja kyij, tu'n kyok te xnaq'tzil kye txqantl.

³Tziky'xsin tu'n toj aq'untl, tze'nku jun xo'l q'aq', qu'n ma tz'oka te jun xo'l q'aq' te Crist, a Jesús. ⁴Qu'n nti' jun xo'l q'aq' nxi' jyol juntl aq'untl, qa

tox te xo'l q'aq', qu'n ex nlay tz'el wen toj twutzjo a nejinel. ⁵Ex ikyxjo tze'n jun rinil, nlay kanb'in jun chojb'il, qa mi s-ok tq'o'n tilil, tu'n tjapin tu'n, tze'nkuxjo nuk'b'il. ⁶Ex ikyxjo tze'nku jun aq'nil toj koj'b'il, il ti'j nej tu'n tok tq'o'n tilil taq'in, tu'n tjaw tchmo'n yajxi twutz tawal. ⁷Ximinkuxixa wen ti'j tkyaqiljo lo, ex ax qAjaw ktzajil q'o'nte tumil, tu'n tel tniky'a te. ⁸Ex na'nkuy t-xilin Jesucrist; ax Dios, qu'n jatz anq'in kyxol kyimmin, ex ok te ichin, qu'n tzajnin ti'j tyajil qtzan nmaq kawil David. Atzin Tb'anil Tqanil kolb'iljo lo, a nxi nyoli'n. ⁹Ex tu'n tpajjo Tb'anil Tqanil kolb'il, nim yajb'il n-iky'x wu'n, nyakuj tze'n jun ileq', k'lo'nqin tu'n kxb'il tzalu'n toj tze. Me metzin te' Tyol qMan Dios nlay k'let te', qala' lu te' nch'iy wen tkyaqil twutz tx'otx'. ¹⁰Tu'npetzi'n, n-iky'x tkyaqiljo lu'n wu'n, tu'n kypajjo aye' ma chi jaw tsk'o'n qMan Dios, ex tu'ntzin kyklet tu'n Crist, a Jesús, ex tu'n kyxi' tuk'a toj tqoptz'ajiyil kya'j te jun majx.

¹¹Twutzixjo yol, a q'umle kyjalu'n:

Qa o qo kyim tuk'a ti'j il tzalu'n
twutz tx'otx',
ex qo jawil anq'in juntl majl tuk'a
te jun majx.

¹²Ex qa ma tziky'x qu'n, qo kawil junx
tuk'a toj kya'j.^d

Qa ma tz'el qiky'in, ex ikyxjo qo elil
tiky'in.^e

¹³Ex qa at jun kxyij ttzaqpi'n tnimb'il,
me mete Crist kukx te tten te jun
majx,
ex nlay b'ant tu'n tkyij ttzaqpi'n
Tyol,
a tu'n tq'on jun chojb'il te'yila
junjun tze'nkux tb'inchb'in,
exla qa te tky'iwb'il qib'aj mo
minaj,
qu'n nlay ja ttx'ixpin Tyol, a o tq'ma.

Jun tb'anil aq'nil

¹⁴Na'nxjiy lu'n kye nimil, ex q'onxa
kynab'l toj tb'i Dios, tu'n mi chi ja

^c1:11 1Tim. 2:7. ^d2:12 1Pe. 5:1. ^e2:12 Mt. 10:33; Lc. 12:9.

ch'otje kyil'jjo yol ex xnaq'tzb'il, a nti' tumil. Qu'n atzin ch'otjb'il nti' tajb'in, qu'n ayetzin nchi b'in ti'lj, noq kyja' nchi jaw naje. ¹⁵Q'onka tilil tu'n toka tze'nku jun aq'n'il tb'anil twutz qMan Dios, tu'ntzin nti' tu'n ttzaj tx'ixwi'y ti'ljjo taq'nb'il'n. Qala', yek'imjiy Tyol tze'nkux tten. ¹⁶Iky'imilijiy jni' kyyolxjal, a nya wen, qu'n ayetzi'n xjal nchi yol in ikyjo, noqx ipin kyxi' toj il. ¹⁷Ex atzin kyxnaq'tzb'il ikyjo tze'nku jun yab'il xqol, a cheb'e nxi leminin, ex aku qo kyim tu'n. Atzin xb'ajjo tuk'a t-xnaq'tzb'il Himeneo exsin Fileto, ¹⁸qu'n ma chi el txalpaj toj kynimb'il. Nkyq'ma'n qa mi qo jaw anq'in juntl majl kyxol kyimnin tuk'ax qxmilil, qala' o b'aj te' toj qanmin, chi chi'. Tu'ntzintzjo lu'n, ma chi ok ten meltz'il tumil, tu'n kyjaw naj junjun toj kynimb'il. ¹⁹Me ate Dios o kub' q'o'nte tq'uqiljo Ttanim, a nlay yekj, qu'n ate Dios o kujsin te' kab'e Tyol lo: Tnejil, tojtzqi'nqexix te Diosjo, aye o chi ok te te;^f ex tkab'; kykyaqiljo o chi nimin ti'lj, il ti'lj tu'n tel kypa'n kyib' ti'lj il.

²⁰Ikytzi'n tze'nku toj tja jun q'inin, at laq tb'anilix wen, b'inchin tuk'a q'anpwaq ex saqpwaq, ex at junjun b'inchin tuk'a tze ex junjun tuk'a tz'aqb'aj tx'otx'. At junjun nimxix toklin ex at junjun a mina. ²¹Ikyxsin oto'ke tze'n kye laq: Qa qaj tu'n ttzaj q'o'n qoklin tb'anil tu'n qMan Dios, il ti'lj tu'n tel qpa'n qib' ti'lj tkyaqil nya b'a'n, tu'ntzintla qajb'in te Dios toj tkyaqiljo wen. ²²Tu'npetzi'n, ku tel oqa te tkyaqiljo achb'il kye ku'xin nya wen, ex lipeka ti'ljjo a tz'aqlexix, ex ti'lj tnimb'ila, tk'u'jb'ila, ex tmujb'il tib'a junx kyuk'a aye nchi nimsin tb'i Dios tuk'a kyanmin saqxix. ²³Mi tz'ok tb'injiy jni' ch'otjb'il, a nti' tumil, ex nti' t'nab'l, qu'n b'i'n tu'n, qa noq te joyb'il q'o'jjo anetzi'n. ²⁴Qu'n jun taq'n'il qMan Dios nti' tu'n tten toj q'oj, qala' che'w tanmin tuk'a tkyaqil, tb'anil t'nab'l tu'n t-xnaq'tzin, ex mi nxi lipin kyil'jjo nchi yolb'in ti'lj.

²⁵Qala' cheb'e tu'n kyxi tkawi'n aye' mi nxi kynimin, qapetla taq' Dios tu'n tajtz ti'lj kyanmin ex tu'n tel kyniky' te Tyol, a twutzxix, ²⁶tu'ntzintla kytzaqpaq toj tq'ob' tajaw il, a tzyulkye ex tu'n kyb'inchinte tze'nkuxjo taj.

Tze'n kytenxjal, aj ch'ixtaq tjapin b'aj tq'ijil

3 ¹Tz'elxix tniky'a ti'ljjo lo: Aj ch'ixtaq tjapin b'aj tq'ijil twutz tx'otx', tzul kanin jun q'ij te b'isb'ajil. ²Qu'n ite' xjal k-okil qe kyk'u'lj kyil'jx ex ti'lj pwaq, nimsil kyib'q'e, ex la'jilqe, xo'l yolqe ti'lj Dios, k-elil kyil'jin kytata ex mi txi kyq'o'n chjonte kye, ex nya wenqe. ³Mi ntzaj q'aq'in kyk'u'lj kyil'j txqantl, aj q'o'jilqe, iqil yolqe, mib'in chi tzyu'n kyib', kuj kyanmin, iky'il ti'lj tkyaqiljo b'a'n, ⁴noq nchi ok b'u'l'k'j, ex nti'x kyxob'il tu'n kyok lipin ti'lj jun ti', xkab'ilqe, ex o'kx npon kyk'u'lj ti'lj jni' achb'il nya b'a'n, a tze'nku ntqanin kyxmilil; ex nti'x ch'in nkub' kyb'isin ti'lj qMan Dios. ⁵Ex k-okil kyq'o'n kyib' tze'nku' jun nimil kyxola. Me noq tu'n kyb'inchb'in, k-elil kyniky'tzajil qa nya nimilqe, ex qa tu'n ikyjo, nti' tipin Dios kyuk'a. Pa'mil tib'a kyil'jjo xjal anetzi'n.

⁶⁻⁷Me kyxoljo xjal aye', at junjun tb'anilix tumil toj kywutz tu'n kykub'xjal kyu'n, ex tu'n kysb'u'n kyil'jjo qya, aye' kyaj tu'n tel kyniky' te' twutzxix, chi chi', me tu'n lajo'nqe tu'n il, ex tu'n jni' achb'il, a tze'nku ntqanin kyxmilil, jun paqx nchex lipe kyil'jjo xnaq'tzb'il, a tb'anilx tb'ijte; me tu'n tpajjo kab'e kyk'u'lj, nlay b'ant tu'n tel kyniky' te' a twutzxix. ⁸Ikyxsi'n tze'nku b'aj kye Janes ex Jambres, tej tel kyiky'in Moisés,⁹ ex ikyqexsintzjo xnaq'tzil kyxola ma tz'el kyiky'in tkyaqiljo twutzxix. Ma tz'ok naj kynab'l, ex o chi kub' tz'aq toj kynimb'il. ⁹Me nlay ch'iyjo kyxnaq'tzb'il, qu'n tkyaqilxjal k-elil tniky' te qa nti' tajb'in kyxnaq'tzb'il, tze'nkuj b'aj kyej kab'e, ayej i el iky'inte Moisés.

Oqxenb'il tu'n Pabl te Timotey

¹⁰Tze'n te, b'i'n tu'n ajo nxnaq'tzb'i'n: Tze'n xin b'eti'y, tze'n nb'isa, tze'n

^f2:19 Num. 16:5; Jn. 10:14; 1Co. 8:3.   §3:8 Ex. 7:11.

nnimb'ila, ex tze'n woyb'ila ti'jjo tajb'il qMan Dios; tze'n tq'aq'b'il nk'u'ja kyil'j txqantl, tze'n nkujb'ila ¹¹twutz tkyaqiljo nya b'a'n ex jni' yajb'il s-ul kanin wi'ja kyu'nxjal. Ojtzqi'nl tu'n, ti' s-iky'x wi'ja kyojjo tnam Antyokiy, a Iconio ex Listra. ^hMe toj tkyaqiljo lu'n, ma chin kleta tu'n qAjaw Jesús. ⁱ¹²Qu'n kykyaqilxjo, a kyaj tu'n kyb'et tojxix tumil, tze'nku taj Crist, a Jesús, ok ky'elix yajb'il kyu'n. ¹³Me ayetzin kye' xjal nya wenqe, noqx kyja chi xela toj najin, qu'n nchi sb'u'n kyil'j txqantl, qu'n tu'n o chi sb'et.

¹⁴Me atzin te, we'kuxixa toj tkyaqiljo ma b'aj t-xnaq'tzin, qu'n ma tz'el tniky'a te, ex ojtzqi'nl tu'n, alkyeqe xi xnaq'tzin te'y. ¹⁵Ex qu'n ojtzqi'nl tu'n, ajo Xjan Tu'jil Tyol Dios atxix toj tk'walila, ex b'i'nl tu'n, qa noq tu'n yol anetzi'n, aku tz'ele tniky'a te kolb'il te jun majx, noq tu'n tnimb'ila ti'j Crist, a Jesús. ¹⁶Qu'n tkyaqiljo Tu'jil Tyol qMan Dios, ax o q'mante. Tu'npetzi'n, at tajb'in te xnaq'tzb'il, te kawb'il ti'jjo nya wen, te jikysb'il, ex te q'olte tumil, tu'ntzin qb'et tz'aqle toj qchwinqil, ¹⁷tu'ntzintla aye xjal, a nchi ajb'in te Dios, tu'n kyok tz'aqleqe ti'j tkyaqil, ex b'antninl kyten, tu'n kyb'inchin te tkyaqiljo b'a'n.

4 ¹Kxel woqxeninxixa te'y twutz qMan Dios ex twutz Crist, a Jesús, a Nmaq Kawil tib'aj tkyaqil, ex ch'ix tul kawil kyil'jjo tkyaqil xjal, a itz'qex ex kyimninqe: ²Q'ma'nxixijy Tyol Dios. Ex qa at amb'il ti'ja ex qa nti', tz'okx tilil tu'n, tu'n tb'ant. Kawinqexa, jikysinqexa, ex cheb'e q'onxa kynab'l tuk'a jun xnaq'tzb'il toj tumil. ³Qu'n tzul kanin jun q'ij, a ja' mi kub' kyb'i'nxjal xnaq'tzb'il toj tumil, ex noq tu'n tachb'il ojtxe kyten, kchi jyol kyil'j txqantl xnaq'tzil, tu'n kyxnaq'tzin kyil'j, a wen toj kywutz tu'n kyb'inchin tze'nkuxjo kyaj tu'n kyb'inchinte. ⁴Ex kxel kymeltz'in kyil'j te' xnaq'tzb'il twutzxix, tu'n t-xi kyq'o'n amb'il te' xnaq'tzb'il, a

tzajnin te ojtxe, a nti' tajb'in. ⁵Me atzin te, tenx tnaab'la toj tkyaqiljo lo. Tziky'x tkyaqil yajb'il tu'n; q'onka tilil, tu'n tyoli'n ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il; japinx tkyaqil taq'i'n tu'n, a ma tzaj tq'o'n Dios.

⁶Qu'n ma japin kanin q'ij, ja' tu'n nkub' b'yo'ni'y, ja' tu'n woki'y tze'nku jun oyaj twutz Dios. ⁷Ma japin b'aj nnimb'ila wu'n, tze'nku jun wen xo'l q'aq' ma kanb'in toj jyoj q'oj, ex tze'nku jun rinil ma kanb'in toj rinb'il. Ma tz'ok nq'o'n tilil, tu'n mix ja kxyij ntzaqpi'n nnimb'ila. ⁸Atzi'n ja'lin, noq nchin ayo'n ti'jjo Tb'anil oyaj ktzajil q'o'n we'y tu'n Kawil tz'aqlexix, a qAjaw, aj tjapin tq'ijil. Ex nya noq te we'y; qala' majx kye jni' nchi ayo'n ti'j tulil tuk'a tzaljb'il.

Junjun xjal wen ex junjun nya wen

⁹B'a'nx jyo'n tumil tze'n tten tu'n tula lol we'y liweyxix, ¹⁰qu'n ate Demas, ^jma chin kyij ttzaqpi'n tu'n t-xi Tesalónica, qu'n ma pon tk'ul'j ti'jjo at tzalu'n twutz tx'otx'. Atzin te Crescente o txi' ^ktoj tx'otx' Galacia; ex ikyxjo te Tito, ^lo txi' toj Dalmacia. ¹¹O'kx Lucas at wuk'iy. ^lK'lentza Marks tuk'iy, qu'n at-xix tajb'in mojil we'y toj aq'untl. ^m¹²Atzin te Tíquico, ma txi nsma'n toj Éfeso. ⁿ¹³Aj ttzaja, liwey tziky'a q'ilte ntso'wa, aj kyij nq'o'n toj tnam Troas toj tja Carpo. ^oEx k'a' chi tzaj ti'njiy wu'ja, exqetzi'n ojtxe u'j, qu'n ayetzin at-xix kyajb'in we'y.

¹⁴Atzin te Lejantr, a tx'nol kxb'il, nimx nya b'a'n ma kub' tb'inchin wi'ja. ^pAx qAjaw ktzajil q'o'nte t-xel te, ti'j tkyaqiljo ma b'ant tu'n. ^q¹⁵B'a'nx ka'yin tib'a te, qu'n nimxix nq'o'jin ti'jjo qxnaq'tzb'il ja'lin.

¹⁶Tej nxi q'i'n tnejil maj twutz kawil tu'n nkleta, mix a'l jun kyxol nimil ten mojil we'y. Kykyaqilx in kyij kytzaqpi'n. Noqit nti' kyil twutz Dios tu'njo ikyjo. ¹⁷Me ate qAjaw ten wuk'iy, ex tzaj tq'o'n wipi'n tu'n nyoli'n ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il kywutz nim xjal nya Judiyqe.

^h3:11 Kyb'i. 13:14-52; 14:8-20. ⁱ3:11 Kyb'i. 14:1-7. ^j4:10 Col. 4:14; Flm. 24. ^k4:10 2Co. 8:23; Gal. 2:3; Tit. 1:4. ^l4:11 Col. 4:14; Flm. 24. ^m4:11 Kyb'i. 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Col. 4:10; Flm. 24.

ⁿ4:12 Kyb'i. 20:4; Ef. 6:21-22; Col. 4:7-8. ^o4:13 Kyb'i. 20:6. ^p4:14 1Tim. 1:20. ^q4:14 Sal. 62:12; Ro. 2:6.

Ex ax qAjaw mojin we'y, tu'n mi chin b'aji'y kyu'n. ¹⁸Ax qAjaw kklol we'y te tkyaqiljo nya b'a'n, ex kchin kletila tu'n, te jun majx, tu'n wokxa toj Tkawb'il toj kyal'. Nimxit tb'i qAjaw ja'lin ex te jun majx. Ikyxitjo.

Jun tyol Pabl tu'n tjapin b'aj tu'j

¹⁹Ex q'olb'inxá Prisca ex Aquila,^r ex tkyaqiljo ite' toj tja Onesíforo.^s

²⁰Ate Erasto kyij Corint,^t ex atzin te Trófimo,^u tej yab'taq, kyij nq'o'n toj Milet. ²¹Q'onka tilil, tu'n tula na'mtaq tul kanin jb'alil. Ex jun q'olb'il te'y tu'n Eubulo, ex ikyx tu'n Pudente, Lino ex Claudia, junx kyuk'a txqantl nimil.

²²Axit qAjaw ten toj tanmi'n. Ex noqxít a t-xtalb'il ten kyuk'iy toj tkyaqil.

---

^r 4:19 Kyb'i. 18:2, 18, 26. ^s 4:19 2Tim. 1:16-17. ^t 4:20 Kyb'i. 19:22; Ro. 16:23. ^u 4:20 Kyb'i. 20:4; 21:29.

Tu'j Pabl te Tito

Tito tb'i jun xjal nya aj Judiy, ex otaq nimin ti'j Jesucrist (Gal. 2:1-3). Otaq kyij tq'o'n Pabl Tito tojjo tal much' tx'otx' tku'x toj ttxuyil a', Creta tb'i, exsin o txi q'o'n toklin tu'n tok tchmo'n jun ch'uq nimil antza. Tze'ngeku tu'j Pabl te Timotey, ikytzin u'j lu'n nojne tu'n nimku tq'aaq'b'il tk'u'j ex ttzaljb'il ti'j Tito.

Te tnejil, a u'j lu'n ntq'o'n junjun tumil kyi'jjo nejinel kyxol nimil ex jni' kyoklin exjo t-xilin kychwinqil. Atzin lu'n junx tyol tuk'a u'j xi ttz'ib'in te Timotey (2Tim. 3:1-13). A kynab'l ex kychwinqil ex kyxnaq'tzb'il b'a'nxi tu'n tok te yek'b'il kywutzxjal, qu'n attaq nimku xnaq'tzil, a nya twutzxix kyyol, ex b'e'x i kub' kysb'u'n kynab'l nimku xjal tuk'a kyxnaq'tzb'il.

Te tib'ajxi, ntzaj toqxenin Pabl te Tito tu'n t-xi tq'ma'n tze'n tu'n kyb'ete ila'ku ch'uqxjal toj tumilxix toj Tanim Dios (cap. 2). Toj toxin capitulo, nyolin Pabl ti'j junjun tumil, tze'n tu'n kyb'ete tkyaqil nimil toj kychwinqil.

Xi ttz'ib'in Pabl jun u'j te Tito

1 ¹Ayi'n Pabl, nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n, qu'n jun taq'n'il qMan Diosqi'n, ex jun tsanjil Jesucrist, chq'o'nqi'n tu'n, tu'n kyniminxjal, a sk'o'nqe tu'n Dios; ex tu'ntzin tel kyniky' ti'j Tyol, a twutzxix, noq tu'n kukx tu'n kyximi'n ti'j Dios.

²Tkyaqiljo lo tzajnin ti'jjo jun q'uib'il qk'u'j ti'jjo chwinqil te jun majx, ikyxjo tze'nku tq'ma Dios, atxix tej na'mtaq tu'n tkub' xkye tkyaqil. Ex atzin anetzi'n o tzaj tq'ma'n Dios, ex nlay qo kub' tsb'u'n.

³Me atzin ja'l'in, ma kanin tq'ijil tu'n tyeq'in te Diosjo Tyol kyexjal, noq tu'n xi nyolinji'y Tyol, a oqxenintz we'y tu'n, a Klolqe te jun majx. ⁴Nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n tey, Tito, a ay ma tz'oka tze'nku jun nk'wala,^a tu'n ma nimi'n tze'nku we' ti'jjo Tb'anil Tqanil, a xi nq'ma'n tey. Wajatl'a'y noqit ax qMan Dios ex qAjaw Jesucrist, a Klolqe, tzaj ky'iwlintiy tuk'a t-xtalb'il, ex tu'n tten jun nuk'b'il toj tchwinqila.

A taq'in Tito toj tx'otx' Creta

⁵Tej tkyij nq'o'n toj tx'otx' Creta, kyij nq'ma'n tey tu'n tkub' tb'inchinjiy

a na'mx tu'n tb'ant, ex tu'n kyjaw tsk'onji'y nejinel toj Ttanim Dios te junjun tnam, ikyxjo tze'nku' xi woqxen'in tey. ⁶Jun nejinel toj Ttanim Dios, il ti'j tu'n tnajan tz'aqle toj tkyaqil, tu'ntzin mix a'l jun aku tzaj q'mante jun ti' ti'j. Il ti'j tu'n tten junxch'in t-xu'jil, ex aye tk'wal, il ti'j tu'n kyok te nimil, ex nya meltz'il kyib', tu'ntzintla nti' jun yol ktzajil kyi'j, tu'n nya wen kyb'inchb'in. ⁷Qu'n ayetzin xjal lu'n at-xix kyoklin tu'n kyok te nejinel toj Ttanim qMan Dios, ex ma tzaj tab'tzin Dios jni' taq'in kye. Tu'npetzi'n, il ti'j tu'n tten jun kychwinqil jiky'in wen. Ex nya wen tu'n tok jpet kynab'l, ex nya aj q'ojilqe, ex nya tx'ujtinelqe, ex nya aj yasilqe, ex mina pon kyk'u'j ti'j jun kykaneb' nyaxix toj tumil. ⁸Qala', jun nejinel toj Ttanim Dios il ti'j tu'n tkub' t-xk'a'min b'etin xjal toj tja, ex tu'n tb'inchin b'a'n toj tkyaqil, ex at-xix t'nab'l, ex tz'aqle toj tchwinqil, ex tzyu'n tib' ti'j jni' nya b'a'n. ⁹Ex il ti'j tu'n tok lipe ti'j Tb'anil Tqanil, a ma tzaj yek'in, tu'ntzin tb'ant tnimsin kyk'u'j txqantl tuk'a jun xnaq'tzb'il b'unin, ex tu'n t-xmoxin kyi'jjo a nchi yolb'in ti'j.^b

^a 1:4 2Co. 8:23; Gal. 2:3; 2Tim. 4:10. ^b 1:9 1Tim. 3:2-7.

¹⁰Il ti'j jun nejinel ikyjo, qu'n tu'n at nim xjal ajq'oj ti'j Tb'anil Tqanil. Ex nimku xjal nti' tajb'in kyyol, ex nchi kub' kysb'u'n txqantl. Kyxoljo xjal lu'n nimku nkyq'ma'n, qa il ti'j tu'n tok kyechil ti'j kytz'umil tze'nku kyij tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios, qa kyajxjal tu'n kykyij toj wen tuk'a Dios. Me tkyaqiljo yol lu'n, nya twutzx.

¹¹Tu'npetzi'n, il ti'j tu'n t-xi yek'it qa nti' tumiljo kyxnaq'tzb'il lu'n, tu'n mi chi xnaq'tzinil, qu'n nchi najsin kynab'l nimku xjal, ex nchi b'inchin mib'in kyij. Ex tkyaqiljo lo nchi xnaq'tzin xjal lu'n noq tu'n kyanb'in pwaq.

¹²Ex jaw we' jun nmaq yolil kyxol xjal aj Creta, ex chi' kyjalu'n kyij'x t-xjalil:

Aye aj Creta noqx iky'il yolqe, ex nti' kynab'l;

noqx nchi b'inchin tze'nku ntqanin kyxmilil; manyor lo'lqex ex manyor ky'ajqexch.

¹³Ex twutzxixjo, a o tq'ma. Tu'npetzi'n, il ti'j tu'n kyxi kawit, tu'ntzin kyel wen toj kynimb'il ti'j qMan Dios, ¹⁴ex tu'n mina txi' amb'il te kyxnaq'tzb'il xjal aj Judiy, a nti' tumil, ex a tzajnin kye ojtxe qxjalila; ex tu'n mina txi kyb'i'nji'y a kyajb'il, qu'n aye xjal lu'n ma kyij kyij'lin a yol twutzxix.

¹⁵Me metzin kye nimil, a tz'aqle ta' kynab'l, wen te' te kye tkyaqil. Me ayetzin kye nya tz'aqle toj kynab'l, tkyaqil n-ok kyq'o'n te nya wen, tu'n ma naj kyanmin ex kynab'l tu'n il. ¹⁶Ex nkyq'ma'n xjal lu'n qa ojtzi'n Dios ky'u'n, me tuk'a kyb'inchb'in n-ele qniky' ti'j, qa nya twutzxjo kyyol. Qu'n aye xjal lu'n manyor iky'ilqe, ex mib'in chi nimin, ex nti' kyaj tu'n kyb'inchinte jun ti', a wen.

**Junjun xnaq'tzb'il tu'n
t-xi' kye ila' ch'uqxjal**

2 ¹Me atzin te, Tito, q'o'nxa jun xnaq'tzb'il kye xjal tojxix tumil tz'aqlexix wen. ²Ex atzin xnaq'tzb'iljo lo: Q'manxa kye ichin, a ma chi tijin,

tu'n mi chi tx'ujte, tu'ntzin kynimajtz kyu'n txqantl, tu'n tten kynab'l, ex tu'n kyok tz'aqle toj kynimb'il ex toj tq'aq'b'il kyk'u'j, ex tu'n tiky'x kyu'n tkyaqil ti' toj kychwinqil.

³Ex ikyxjo, q'manxa kye tij qya tu'n kyb'et-xix toj tumil toj kychwinqil, tu'n mi chi ok iqil yol, ex tu'n mi chi tx'ujte. ⁴Qala' tu'n kyok te jun yek'b'il twutzxix, tu'n kyyek'inte kye ku'xin qya tu'n kyk'u'jlin te kychmil ex kyal, ⁵ex tu'n tten kynab'l, ex tu'n kyok tz'aqle toj tkyaqil, ex tu'n tok tilil kyu'n toj kyaq'in toj kyja, ex tu'n kyoyin jun ti' te juntl, ex b'a'n tu'n kyniminte kychmil toj tkyaqil, tu'ntzin mi tz'el kyij'linxjal Tyol Dios.

⁶Ex ikyxjo, q'manxa kye ku'xin ichin tu'n tten kynab'l. ⁷Ex aku te, tu'n tkub' tq'o'n jun yek'b'il toj tkyaqil. Ajtzin t-xi t-xnaq'tzintza, b'inchinkuy jikyinxix wen ex tuk'a nim ttab'la. ⁸Q'manxa tuk'a tumil, tu'n mi tz'el iky'in kyu'nxjal; qala' noq tu'n kyjaw tx'ixwe aye nchi yob'in qi'j, qu'n nti' tumil tu'n kyxo'n yol ikyjo.

⁹Ex ikyxjo, q'onxa kynab'l aq'nil, tu'n tkub' kynimin tajaw aq'untl toj tkyaqil, ex tu'n kyok te tb'anil xjal, tu'ntzintla mib'in chi tzaq'win, ex tu'ntzin ttz'alaj tajaw aq'untl kyij. ¹⁰Ex tu'n mi chi elq'in jun ti' exla qa tal netz', qala' tu'n kyokx jikyinxix wen toj tkyaqil, tu'n tel kyniky'xjal, qa a xnaq'tzb'il ti'j Dios ex Klolqe Jesús, tb'anilixix.

¹¹Nxi ntz'ib'i'n tkyaqiljo lo, qu'n ate Dios o tzaj yek'inte t-xtalb'il toj tkyaqil twutz tx'otx', tu'n tklet tkyaqilxjal tu'n. ¹²Ajo xtalb'il lo ntzaj tyek'in qe, tu'n tkyij qtzaqpi'n tkyaqiljo nya b'a'n, a tajjo ojtxe qten, ex tu'n qb'et-xix toj qchwinqil jikyinxix wen tuk'a qnab'l, ex tuk'a jun tumil tu'n qximin ti'j qMan Dios toj tkyaqil. ¹³Ex ikyxjo, ntzaj tyek'in Dios qe, tze'n tu'n qayo'n tuk'a tzaljb'il a tulil Jesucrist, a qDios ex qAjaw, tuk'a tkyaqil tqoptz'ajiyil, ikyxjo tze'nku tzaj tq'ma'n Jesús qe. ¹⁴Qu'n a Jesús o txi

tq'o'n tib' te qxel, tej tkyim twutz cruz, tu'n qkotpit toj tkyaqil il,^c ex tu'n qtxjet saqxix wen tu'n qok te te,^d ex tuk'a tkyaqil qanmin, tu'n qb'inchin te b'a'n.

¹⁵Tkyaqiljo lo, ilxix ti'j tu'n t-xnaq'tzintiy. Ex tu'n ikyjo, tu'n tq'ontiy nab'l kye nimil, ex tu'n kyxi tkawi'n toj tb'i qMan Dios. Me il ti'j tu'n tb'inchiteji'y lo tuk'a t'nab'la, tu'n mi txi tq'o'n amb'il kyexjal tu'n tel iky'in kyu'n.

**Tze'n tu'n kyb'ete nimil
toj kychwinqil**

3 ¹Na'nxa kye nimil tu'n tkub' kynimin aj kawil exsin tkyaqil kawb'il tzalu'n twutz tx'otx', ex kukx tu'n tkub' kyb'inchin tkyaqil b'a'n; ²ex tu'n mi chi yolb'in ti'j a'la, qala' tu'n kymujb'inte kyib' tuk'a tkyaqil, ex tu'n kyyek'inte kymutxb'il kyib', a twutzxix wen, kywutz kykyaqil xjal.

³Qu'n ikytaqtzin qte'n ojtxe: Nti'taq qnab'l, ex minataq nkub' qninin Dios. Nqo b'ettaq toj najin, ex nqo b'inchintaq tkyaqil wiq achb'il, ex tzyu'nqotaq tu'n tkyaqil wiq il, ex oto'taq toj tkyaqil nya b'a'n, ex nlo'chjtaq qk'u'l'j kyi'j quk'a. Nchi el qiky'intaq, ex nqo el iky'intaq kyu'n.

⁴Me atzaj te' saj tyek'in Dios, a Klolqe, twenil ex tq'aq'b'il tk'u'l'j qil'j, ⁵ma qo klet, nya tu'n qb'inchb'in nyakuj b'a'n, qala' noq tu'n tq'aq'b'il tk'u'l'j qil'j.^e Ma txjet qanmin tu'n, noq tu'n ma qo itz'je tkab' majin. Ex ma qo saqix tu'n Xewb'aj Xjan, ⁶a saj tq'o'n qMan Dios qe, noq tu'n Jesucrist, a Klolqe. ⁷Ex noq tu'n t-xtalb'il Dios, ma qo ok tz'aqle twutz, ex

tu'n ikyjo, at qoklin ja'lin ti'j jun etzb'il toj kya'j, a nqo ayo'n ti'j.

⁸A nyola xb'aj ntz'ib'i'n lo, twutzxix te'. Tu'ntzintzjo, waja tu'n t-xi t-xnaq'tzinjij lo tuk'a tkyaqil tanmi'n, qu'n tu'ntzin aye' nimil ti'j qMan Dios, tz'okit kyq'o'nxix tilil, tu'n tb'antjo a wen kyu'n. Ayetzi'n lu'n, ilxix ti'j, ex nimxix tajb'in te tkyaqil xjal.

⁹Me atzin te, Tito, pa'mil tib'a kyi'jjo kyyolxjal, a nti' tumil, ex ti'jjo nkyq'ma'nxjal kyi'j ojtxe qxe'chil. Ex mi txi tq'o'n amb'il te jyoj q'oj, ex jni' yasb'il noq tu'n tpajjo ojtxe kawb'il, qu'n ajo yasb'il lo nti' tumil, ex nti' tajb'in.

¹⁰Qa at jun kyxola, a noq taj tu'n tpa'n Ttanim Dios, txkontza, ex kawinx, tu'n mi kub' tb'inchin ikyjo. Ex qa il ti'j, txkontza juntl majl. Me qa mi xkub' nimin tu'n, kypamil kyib'tza ti'j, ¹¹qu'n jun xjal ikyjo, ma txalpaj toj tchwinqil, ex nb'et toj til, ex noq tu'n ikyjo, tzul tkawb'il Dios tib'aj kujxix wen, tze'nkuxjo ntqanin tb'inchb'in.

¹²Aj t-xi nsma'n Artemas mo qa Tíquico' te t-xela, liweyx txi'y toj tnam Nicópolis, qu'n ma kub' nb'isi'n tu'n tiky'x jb'alil wu'n antza. ¹³Ex mojinqexa Zenas, a aj kawil, ex Apolos,^e ex q'onxa tkyaqiljo a n-ajb'in kye toj kyb'e. ¹⁴Ex xnaq'tzinxa kye quk'a, a nimil, tu'n tkub' kyb'inchin wen, ex tu'n kyonin kyi'jjo a nti' at kye, tu'ntzintla kyajb'inxix kye txqantl.

¹⁵Tkyaqiljo nimil tzalu'n wuk'iy, nxi kysma'n jun q'olb'il tey. Ex atzin te, q'onxa jun q'olb'il kye kykyaqil tuk'iy, aye nimil, k'u'jlinqe qu'n.

Axitjo t-xtalb'il qMan Dios kyuk'iy.

^c 2:14 Sal. 130:8; Mt. 20:28; Mr. 10:45; Gal. 1:4; 1Tim. 2:6. ^d 2:14 Ex. 19:5; Deu. 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; 1Pe. 2:9. ^e 3:5 Dan. 9:18. ^f 3:12 Kyb'i. 20:4; Ef. 6:21-22; Col. 4:7-8; 2Tim. 4:12. ^g 3:13 Kyb'i. 18:24-28; 1Co. 16:12.

Tu'j Pabl te Filemón

Tej tku'xtaq Pabl toj tze tzma Rom, at jun xjal xi k'ayin te aq'nil te jun majx kyuk'axjal, Onésimo tb'i, ex o tz'ok kyk'ulb'in kyib' junx tuk'a Pabl. Ex b'e'x nimin noq tu'n xnaq'tzb'il tu'n Pabl ti'j Tyol Dios, ex o taq' tib' te mojlite antza toj tze. Tb'anilx ele mojlil lu'n te Pabl, me tu'njo tkawb'il Rom, iltaq ti'j tu'n taj meltz'it Onésimo tuk'a tajaw, a Filemón, jun nimil nimxix toklin kyxol Ttanim Dios, ex ojtzi'nxixtaq wen tu'n Pabl.

Tu'npetzi'n, kub' tb'isin Pabl tu'n taj tmeltz'in, me nya noq kukxjo, qala' tuk'a jun u'j, a xi ttz'ib'in, ja' ntq'ma'n te Filemón tu'n t-xi tk'mo'n, nyatla te jun aq'nil te jun majx, qala' te jun tuk'a toj tnimb'il ti'j Jesucrist.

Atzin u'j lu'n jun tb'anil yek'b'il ti'jjo tze'n tu'n qyolin junx qxolx, qu'n manyor b'unin tyol Pabl, exla qa kuj ch'in tu'n tnik'et. Nyolintaq Pabl tuk'a Filemón nya ti'jjo jun kawb'il te twutz tx'otx', qala' ti'jjo jun tkawb'il qMan Dios, a nimxix toklin, a tu'n qk'u'jlin te qib' qxolx.

Jun q'olb'il tu'n Pabl te Filemón

¹Ayi'n Pabl, a intinkuxa toj tze noq tu'n tpaj Crist, a Jesús, nxi ntz'ib'inji'y u'j lu'n junx tuk'a qerman, Timotey, tu'n tkanin tuk'iy, ay Filemón, a k'u'jlin qu'n ex kuk'iy toj aq'untl. ²Ex nxi ntz'ib'in' n tey, ay qerman qya, Apia, junx tuk'a Arquipo,^a a ma tz'ok te xo'l q'aaq' toj taq'in qMan Dios junx kuk'iy; ex kye Ttanim Dios, aye' nchi chmet toj tja'y.

³Noqit ax qMan Dios junx tuk'a Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil, tzaj q'onte t-xtalb'il kyib'aja junx tuk'a tnu'k'b'il toj tkyaqil.

Tna'j Dios Pabl ti'j Filemón

⁴Kukx nchin q'onji'y chjonte te Dios ti'ja toj nna'l' Diosa, ⁵qu'n tu'n nxi nb'i'n ti'jjo nim tk'u'ja at, ex tnimb'ila ti'j qAjaw Jesús, ex kyuk'a' kykyaqil nimil. ⁶Nchin kub'sin nwutza ti'ja, tu'n tok tilil tu'n, tu'n tkub' tchiky'b'inji'y qnimb'il, tu'ntzintla tel tniky'a te tkyaqiljo ky'iwb'il, a at qe, noq tu'n Crist, a Jesús. ⁷Noq tu'n nim tk'u'ja at, werman, ma tzaj tzaljb'il, ex nimsb'il nk'u'ja, qu'n ma chewx kyanminjo kykyaqil nimil tu'n.

Jun tkub'sb'il twutz Pabl te Filemón ti'j Onésimo

⁸Tu'npetzi'n, exla qa at wokli'n tu'n Crist, tu'n t-xi nq'ma'n tey, alkye tu'n tkub' tb'inchi'n, ⁹me noq tu'n at nk'u'ja ti'ja, nchin kub'sin nwutza tey ti'jjo a kxel nqani'n tey. Q'aaq'in tk'u'ja, erman, qu'n tu'n ma chin tijin, ex jpu'nqi'n ja'llin toj tze noq tu'n tpaj qAjaw Jesucrist.

¹⁰Tu'npetzi'n, nchin kub'sin nwutza ti'j Onésimo,^b a ma tz'ok te nk'wala toj qnimb'il tzu'u'n toj tze. ¹¹Qu'n ataqtzin ojtze o tz'okin Onésimo te jun taq'nila toj tja'y, nti' tajb'in, exla qa Nimxix Tajb'in n-ele tb'i toj qyol. Me atzin ja'llin at-xix tajb'in tey ex te wey. ¹²Nimxix nk'u'ja ti'j, me kxel nsma'n juntl majl tuk'iy. ¹³Wajatla'y tu'n tten mojlil wuk'iy te t-xela, qu'n loqinx a intinkux toj tze, tu'n tpaj Tb'anil Tqanil. ¹⁴Me mix kub' nb'inchi'n a na'mtaqx nyoli'n tuk'iy, tu'ntzintla qa ma tb'inchiy jun b'a'n wi'ja, noq tze'n ktzajil itz'je toj tanmi'n, ex nyaqi'n nchin qaninte. ¹⁵⁻¹⁶B'alaqa iky tajb'il Diosjo, tu'n tel tpa'n Onésimo tib' ti'ja jun jte'b'in q'ij, noq tu'n tok te jun termana te jun majx, a k'u'jlin

---

^a2 Col. 4:17. ^b10 Col. 4:9.

tu'n, ex nya noq o'kx te jun taq'nila te jun majx toj tja'y. Qu'n wajxixa ti'j, me b'a'ntla tu'n tok tk'u'jlin wen tze'nku we', nya noq jun ichinxi toj tja'y, qala' tze'nku jun nimil ti'j tAjaw Tkyaqil.

¹⁷Tu'npetzi'n, qa ma qe tk'u'ja wi'ja, qa quk'a qib', k'momtzintza nyakuxitlaj ayi'n. ¹⁸Ex qa at jun nya b'a'n o tz'ok tb'inchin ti'ja, mo qa at tk'as tey, peyimila wi'ja, ¹⁹ex ayinkuy kchin xel chjonte tey. Tu'npetzi'n, ayi'n Pabl nkub'ntz'ib'inji'y lu'n, te jun kujsb'ilte nyola, tu'n t-xi nchjo'n. ¿Me ex ikyx tejiy? ¿Ma nyatzin k'asb'iniy we'y, tej xnimi'n ti'j Tb'anil Tqanil wu'n?

²⁰Ikytzi'n werman, nchin kub'sin nwtzta te'y, tu'n tb'inchi'n tze'nku nqani'n toj tb'i tAjaw Tkyaqil.

Chewsima wanmi'n toj qnimb'il ti'j Crist. ²¹Tu'npetzi'n, ma txi ntz'ib'inji'y lu'n, qu'n ma qe nk'u'ja ti'ja, qa k'wel tb'inchi'n tze'nku xi nq'ma'n, ex b'alaqa ok b'antil tu'n nimxix tze'nku xi nqani'n.

²²Ex ikyxjo, xi nq'ma'n tu'n tkub' tb'inchi'n ja' tu'n nktani'y, qu'n q'uqle nk'u'ja ti'j Dios, tu'n ttzaj ttzaq'wi'n kynal'j Diosa, alkye q'ij tu'n nxi'y lol kye'y.

²³Ex nxi tsma'n Epafra jun q'olb'il, a wuk'iy at toj tze noq tu'n tpaj Crist, a Jesús.^c ²⁴Ex ikyxjo jun q'olb'il tu'n Marks,^d Aristarco,^e Demas,^f ex Lucas,^g aye' nchi mojin wuk'iy toj taq'in qMan.

²⁵Noqit a t-xtalb'il Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil, tten toj kyanmi'n te jun majx.

^c 23 Col. 1:7; 4:12. ^d 24 Kyb'i. 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Col. 4:10. ^e 24 Kyb'i. 19:29; 27:2; Col. 4:10. ^f 24 Col. 4:14; 2Tim. 4:10. ^g 24 Col. 4:14; 2Tim. 4:11.